

FREDR. CYGNÆUS.

SAMLADE ARBETEN.

POETISKA ARBETEN.

(Dramatiska.)

FJERDE BANDET.

HELSINGFORS,
G. W. EDLUNDD'S FÖRLAG.
1891.

FREDR. CYGNAEI SAMLADE ARBETEN

utgifvas i häften om fem ark. Utgifningen skall fortgå
bundet, dock så att icke flera än omkring tio häften år
lemna trycket. Subskriptionspriset är beräknadt så lågt
möjligt eller till 1 mark 25 penni per häfte. Subskription,
är bindande för hela verket, emottages hos alla bokhandla
landet.

Nu utkomna delar af arbetet äro följande:

Historiska arbeten: I. 1—4 hft. II. 1—5 hft.

Literatur-historiska och Blandade arbeten: I. 1—5 hft. II. 1—5

Poetiska arbeten. I. 1—2 hft.

G. W. Edlund,

Förläggare

E. Nervander

Redaktör

af

Fredr. Cygnaei Samlade Arbeten.

Obs. Såsom ur anmälan af detta verk framgått, s
de tre hufvudafdelningar eller serier, i hvilka Fredr. Cy
samlade arbeten indelats, utgifvas vid sidan af hvarandra.
tills hafva fyra band af Cygnaei arbeten på prosa lemnat
ket. Ehuru ännu en mängd prosa-arbeten återstå, hvilka k
att bilda tvänne band (det femte och det sjette), göres
detta dubbelhäfte början med utgifvandets af Cygnaei *po
arbeten*, af hvilka nu i en fortsättning ett par band skola
hand lemna trycket. Detta häfte utgör således början a
sjunde bandet af hela verket.

FREDR. CYGNÆUS.

SAMLADE ARBETEN.

X.

HELSINGFORS,
G. W. EDLUND'S FÖRLAG

1889.

FREDR. CYGNÆUS.

SAMLADE ARBETEN.

POETISKA ARBETEN.

FJERDE BANDET.

HELSINGFORS,
HUFVUDSTADSBLADETS TRYCKERI

1889.

STEFAN ÖGREN

MILADE ARBETEN

SAMLADE

POSTISKA ARBETEN

FJERDE BÅND

STEFAN ÖGREN

POSTISKA ARBETEN

1897

CLAES FLEMINGS TIDER.

DRAMATISK DIKT I FEM AKTER.

I have had no view to the stage; in its present state it is, perhaps, not a very exalted object of ambition.

LORD BYRON. „MARINO FALIERO“.

Elias Lönnrot

tillegnas

*denna dikt — det mödofullaste arbete,
mitt lif hittills förmått åstadkomma,
— såsom gärd af beundran och tillgif-
venhet för den aktningsvärdaste karak-
tär och den inflytelserikaste literära
verksamhet, hvaraf under denna tids-
ålder finska nationen blifvit hedrad
och upplifvad,*

Helsingfors den 27 November 1851.

af

författaren.

Personerna:

Claes Fleming.

Johan Fleming, hans son.

De Vijk, trolofvad med Claes Flemings dotter.

Bengt Bonde.

Daniel Hjort.

Filip Kern.

Hertig Carls sändebud.

Olof Stenbock.

Furst Radzivill.

Grefve Lubomirsky.

Krasinsky.

Olof, svensk veteran.

En gammal trotjenare i Flemings hus.

En befälhafvare vid finska flottan.

En finsk officer.

En ung finsk knekt

Hexan.

Matilda, hennes fosterdotter.

Ebba Stenbock, Claes Flemings maka.

Katarina Månsdotter, konung Erik XIV:s enka.

Katarina Månsdotters följeslagare.

Svenska, finska och polska knektar.

En småsven. En budbärare från Polen. Invånare i Åbo.

Lokalen för handlingen: Åbo stad och dess omgivning.

Tiden våren 1597.

Första akten.

En ringa boning, gömd i ruinerna af Kuustö förfallna biskops-slott. Förbleknade Maria-bilder och brutna krusifixer påminna om den förjagade katolicismen. Ett något större rum med tvänne dörrar, den ena åt fonden, den andra åt venstra sidan. En spisel i ett hörn af rummet.

Scen I.

Bengt Bonde. Daniel Hjort.

Bengt Bonde. En blytung trötthet genom mina lemmar
Sin stela bölja hvälfde hela dagen.
Den fryser nu till is, och ej mitt blod
Har värma mer att lösa upp dess kyla.
Uppå min långa vandring gamla sår
Fördämningen af de halffläkta ärren
Bortspolade, och utur friska källor
Bar blodet hän all värma, som fans öfrig.
Min hela kraft jag aldrig dock behöfde
Så väl som nu. I morgon re'n kanhända
Jag står inför Claes Fleming. Mången gång
Jag rusat förr emot hans knektars lansar
Med icke brutet mod, fastän mitt vapen
Var nästan det allenast. Men jag känner
Min styrka svika mig vid blotta tanken.

Att mot hans pantsarklädda hjerta nu
 Jag måste löpa storm, då såsom vapen
 Min hembygds lidande och nöd blott lyftas.
 Inunder menskans slutna ögonlock
 Uppå lifvets ådror friskt ånyo,
 Liksom inunder egen hyddas tak
 Den trötte vandrarn lefver upp på nytt.
 I några ögonblick af hvila jag
 Min nötta lifskraft nedersänka ville
 Och hämta den pånyttfödd derutur.

Daniel Hjort. Hvem kan en rolig hvila väl förtjena
 Om icke den, som vakat såsom du?

Bengt Bonde. Så fåfängt som mitt vakande min hvila
 I dessa tider var. Man sofver roligt
 Ej på sin hembygds blodiga ruiner.
 Dock lugnare än annars nu jag somnar,
 Se'n jag förvissats, att ni ej ert hjerta
 Vändt från ert folk och land. — Vi börjat frukta,
 Att våra lik och våra hyddors grus
 Och strömmarne utaf vårt gjutna blod,
 Mer än den kalla mur'n af Flemings slott
 Sig hopat, söndrande oss från hvarandra.
 Olyckan är det sämsta bindningsmedlet
 Emellan dem, som deraf dödligt drabbats,
 Och andra — hvilka blott hört derom talas.

Daniel Hjort. Mer kraftigt dock än något annat binder
 Olyckan dem, som hon gemensamt träffat.
 Föll ej hvart slag, som mot er riktades,
 Också emot *min* barm? Och endast hoppet
 Att med min svaga hand afböja kunna
 Ett eller annat af de hårda slagen
 Mig qvarhöll fjerran ifrån er, som blödde,
 Och nära honom, som gjöt ut ert blod.

Bengt Bonde. Jag vet, jag tror det *nu*. Och denna tro
 Besparat skulle mången bitter stund
 För dem, som lefde fordom edra vänner,

Och dem, som hade upphört vara det,
Förr än de hörde upp att lefva.

Han slumrar in emot ett kullstjelpt krusifix.

Daniel Hjort. Ha! De gingo bort till offerdödens skuggor,
Omgifna i sin dödsstund utaf skuggor,
Långt bistrare än sjelfva dödens; skuggor,
Som ropade inunder hånskratt än
I halft tillslutna öron, då re'n natten
De fallnes öga täckte. Bort de gingo
Förbannande förrädarn, den de älskat,
För hvilken förr de skulle gifvit lifvet,
Och som dock hade skattat sig lycksalig,
Om han sitt lif fått gifva ut för dem.
Kan du, o afgrund, tänka ut en pina,
Mer skärande än den, mig jorden tillredt!
Mot detta lifvets qval, hvad vore dödens! —
Men hvem har rätt att lyssna ännu till
Sin egen smärtas suck, när han förnummit
Den gräseliga dödspust, hvilken flämtar
Utur din sönderslitna barm, mitt land!

Bengt Bonde (vridande sig oroligt under sömnen). Maria, fly!

Tag barnen med dig. Djupt
I skogens hålor sök ett hem åt eder.
Hör du ej bullret re'n af ryttarns sporre
Och hästens hofvar. Efter få minuter
Blir mordbrandslågan sista gästen i
Vår gamla koja. Hvad! du tvekar än?
Fly, säger jag dig. Rädda barnen, om
Du väntar frälsning för din egen själ.
Den äldsta gossen får blott lemnas kvar.
Han fyllde fjorton år i förgår, och
Han måste hjälpa till att mota rånarn. —
Gud er välsigne! Tack för trogen kärlek.
I fall på jorden vi ej se hvarandra,
Så finns derofvan annat hem är skogens. —
Nu ha de flyktat. Hit, I bröder! Mejen

Med edra liar rövfarenes lif
 Och trösken dem med edra klubbor! — Aj!
 Jag träffades i bröstet af ett lansstyg,
 Men det gör ingenting. — Håll ut kamrater!
 Han inslumrar något lugnare.

Daniel Hjort. Olycklige! Ditt lidande, din strid
 Ej döfvas ens af sömnens valmodofter.
 Den, som har öfverlevvat, hvad du känt,
 I grafvens mullbädd följs väl än af drömmar. — —
 Jag trodde, att det tillgått skoningslöst:
 Att satan flyttat ut en koloni,
 Ifrån sitt rike, som blef allt för trångt,
 På Finlands jord, hvars slagna folk gett vika.
 Hur fattig uppå färger är ändock
 Inbillningskraften, då den söker måla
 I dyster gräslighet, hvad verkligheten
 Med några mästardrag fullända vet!
 Jag fattar nu, att allt det blod, som tecknats
 I strömmar på min kränkta fosterjord,
 Inför min tanke var ett ringa utkast,
 Så mildt som det, en halvesöfd vårlig morgon
 Emellan skogens bryn och himlens diktar!

Bengt Bonde (såsom förr). Jag orkar icke mer. Farväl, du
 koja,

Der fädren dogo, och jag sjelf blef född.
 Du har ej dödsbädd mer för mig, ej vagga
 För barnen. Snart du endast aska är,
 Liksom min kropp är stoft. Gud vare nådig
 Min arma själ och mina arma barn!

Daniel Hjort. Ej mycket egde du, min fosterjord,
 För dina söner, ammade i armod
 Upp till din egen hårdhet vid ditt bröst;
 Men hvad du gaf, var rent och obefläckadt.
 Förbannelse ej grumlat elementen.
 Besmittad än var ej naturens kyss.
 Men nu! När törsten drifver dina barn

Att dennas brand i dina floder släcka,
Då ökas hettan blott — utaf det blod,
Som icke funnit vatten nog att klarna.
Och ifrån djupen sträckas stela händer
Af slagna bröder — manande till hämnd.
När jägarn hungrig fält sitt villebråd,
Han stirrar tvekande — och vågar icke
Sitt rof förtära: ty hans fader varit
För detta nyss ett tillredt rof, kanske.
Och vill han sända från förtrampad jord
Mot himlen upp sin blick, då kastas blicken
Tillbaks af blodbestänkta lemningar,
Dem fogeln skriande med bödeln delat.
Gå, arma folk, ej mer till Herrans hus
Att vid dess altar lägga ned den börda,
Som sammantryckt ditt bröst till stenens hårdhet,
Ifall den icke löst det upp i stoft.
Gå icke dit! En ryslig vakt har spärrat
Dess ingång för ditt sjuka sinnes trånad,
Som sökte tröst och möter blott förtviflan.
Du känner dessa blodbesprängda ögon,
Som stirra mot dig efter dödens qval.
De hafva hvilat med en faders huldhet,
En broders kärlek i ditt rörda öga.
Ha' dessa lik, med hvilka stormen leker,
Ur grafven stigit att bebåda domen,
Den eviga, som nära är för handen?
O, nej! De vitna tvärtom endast, att
En rättvis dom på jorden ej förkunnas;
Att lifvet ta'r, men grafven ej får sitt.
Ha! Skändlighet, som uti djefvulsk snålhet
Din fräcka thron på tempelmuren bygger,
Du visa vill, att den som har nog makt
Att ingen menska mer behöfva frukta,
Bortkasta kan den fruktan ock för Gud,
Som han har hycklat, tvungen af behovet.

Bengt Bonde (såsom förr). Förbi det är med mig. Min gosse,
bort!

Ditt unga lif att rädda sök, till tröst
Och hjälp åt moder din, den öfvergifna.
Din hjälp är Gud! När Flemings makt är bruten,
Rår Gud väl åter såsom förr i landet.

Daniel Hjort. Och han, som vållat denna härjningsfasa,
Han, hvilkens ande ledt de afgrundsandar,
Som, släppta lösa, uti hast förvandlat
Hans fäders land till ödslig kyrkogård,
Der endast griftens ro och glömska saknas —
Han skådar med sin isblick lugnt omkring
Och tycker att hans verk är ganska godt. — —
Jag stått en gång vid oceanens strand
Och sett, hur höstens sol betraktade
Med gräslig köld den öde rymd, som nyss
Knappt egde rum för all förstöring, buren
Inunder stormens vingar vidt deröfver.
Jag trodde då, att intet fanns på jorden
Så hårdt, så skoningslöst, som denna solblick.
Jag tror ej mera så, se'n jag Claes Fleming
Har blicka sett omkring det land, han bytt
Från menskors hem till en oändlig kula
För vilda djur — och ega ej en tår
Uti sitt torra öga, ej en suck
I ödemarken af sitt vilda hjerta
För ödemarken, han omkring sig skapat.
Jag ryser väl för detta dödens lugn
Hos den, som jagar livvets ro från landet.
Men sådan tiden är, hvars räkning han
Har grundlagt här, att afundsvärd den synes
Som qväfvas ser i sin förblödda barm,
Likt öknens källa under brännhet flygsand,
Hvar känsla för sin egen nöd och andras.
De onda makter, hvilka folkets sägner
Tro göra kroppen *hård* mot hugg och pilar.

De hafva väl en annan kraft, hvaraf
 Nu göres mer behof. De kunna gifva
 En själens hårdhet, som består hvar prof.
 Mig deras gunst ej denna än beskärt,
 Och jag har tviflat om ett *godt* den vore.
 Men Flemings välde ammar onda tankar,
 Som utur tomma bröst sin lifskraft dricka.

Bengt Bonde (såsom förr). Jag lefver än. Ack, hvarför har
 jag vaknat

Att skåda all förstöring, hvilken gått
 Vildt härjande på människornas sinne,
 Liksom uppå vår bygd! Hvem finns väl trogen
 I denna tid, då själarnes förbistring
 Är vildare än tungomålens var
 Vid Babels torn? — Har också *han* oss svikit? —
 Tron ej det ryktet! — Han förrädare!
 Vår Daniel, som växt i våra hyddor
 Med oss tillsammans — som böjt knä med oss
 Vid samma altare — som ut vi rustat,
 På det han skulle samla ljus derute
 Att dermed lysa upp vårt mörker sedan; —
 Han en förrädare mot land och folk!
 Det vore rysligt mer än något annat.
 Men så det synes dock. Gud sig förbarme!

Daniel Hjort. Ja! Gud sig öfver mig förbarme. Om
 Ännu barmhertighet kan strömma ned
 Från himlen, som sig slutit öfver Finland.
 En droppe deraf falle på min själ
 Och rädde denna ur förtviflans öken — —
 Men äfven jorden har en tillflykt dock,
 I hvars asyl misstänksamhetens pest
 Ej hunnit än besmitta hjertats renhet.
 Än finns en mjällhvit hand, som plåna kan
 Blodfläckarne från det förblödda sinnet;
 En dufva, hvilkens vingar fläktat bort
 Hvar strömoln, innan det på barmen haglar.

Jag vill ditt bo uppsöka, milda dufva,
 Dit ingen rofsnål fågel hittat än.
 Det är den enda fristad, hvaruti
 Orkanen ej fått plats att veckla ut
 Den fana, som, der hoplagd, frid betecknar.
 Claes Flemings allmakt sträcker sig ej dit.
 Mitt välde vidtar vid dess helga gränsor,
 Som honom och hvad honom tilhör stänga
 Om denna fridens lund ej hägnats här,
 Min själ ej blifvit mina striders valplats;
 Och stormens vinge skulle sopat redan
 Mitt stoft från något af min hembygds slagtfält.

Han tager några steg för att gå ut genom dörrn i fonden.
 Dock re'n hon nalkas. Fastän stegens ljud
 Ej nå mitt öra, hjertats klappning hviskar
 Det dock til mig med aningarnes stämma.

Matilda inträder. Daniel Hjort betraktar henne med oroligt
 forskande blick och fortfar:

Men ack! en töckenförlåt tyckes stänga
 Mig äfven här från fridens helgedom

Matilda räcker honom under vemodig tystnad handen.

Scen II.

Bengt Bonde (slumrande). *Daniel Hjort*. *Matilda*.

Daniel Hjort. Du ler ej vänligt vid min ankomst nu
 Som annars alltid. Ack! jag mig förvånja
 Vid denna solblick hunnit re'n. Ej skogen,
 Den dystra, vet, att dagen re'n är inne,
 Om ej en stråle uti morgonklarhet
 På skogens mörka panna kysser sitt:
 God morgon! Så det icke heller dagas
 Uti min själ, om dagen ej bebådas
 Utaf en stråle, kommen från ditt inre.

Matilda. Är det af mig du väntar ljusets klarhet.

Du, som den vårdkas tändt, hvarefter jag
Har styrt de stapplande och svaga steg,
Dem endast du ledt fram ur natt och töcken.

Daniel Hjort. Kanske din liknelse har sken af sanning,
Så visst som *min* en sådan uttryckt helt.

Det vardt min lott att, sjelf skeppsbruten, finnas
Till hands för dem, som samma öde drabbat
Och blifvit kastade mot samma klippor,
Mot hvilka jag, med krossadt hjerta, trycktes
Jag endast kunnat tända då och då

Ett ringa bloss: med det jag stråten visat,
På hvilken mödofullt jag sträfvat sjelf.

Men icke jag fått makt att natten jaga:
Dess välde syntes blott än mera gränslöst
Sig breda kring den gnista, som jag väckt. —

Men i ditt öga log en morgonstrimma,
Som blott behöfde vilja: varde ljus!

Matilda. Du aldrig förr har talat så till mig.

Jag nästan grips af bäfvan, när jag hörer,
Att ur min natt du väntar dig en morgon.

Jag hittills föga mer än intet varit
För dig. Du gaf mig tröst och talte än
Om hopp, när jag det trodde bortdödt liksom
De alla, hvilka jag med kärlek mindes.

Jag var för dig en oerfaren flicka,
Hvars enfald du med vänlig klarhet skingrat,
Och endast misskund tycktes stärka dig

Att icke tröttna vid den svaga, hvilken
Ej hade något att dig ge tillbaka
För allt det goda, du på henne slöste.

Och än jag är densamma, som jag var:
Min tacksamhet, den är väl lika varm
Som förr ännu — men är ock lika — svag.

Daniel Hjort. Du är ännu densamma, som du varit:

Stark i din rustning, den du kallar svaghet;

Hjeltinna, fast det vapen, som du bär,
Igenom bröstets harnesk ej kan tränga,
Men endast djupt i det, som deraf skyddas.

Matilda. Såsom en far, du är och blir mig dyrbar.

Daniel Hjort. Vålmening bära dina läppars ord
Utur ditt hjerta; och likväl i mitt
Den tränger ej! Qvarlemnad utanför,
Ett dolkstygn *inåt* hårdt den endast måttar.

Matilda. Ditt tal är mörkt. Klart jag blott fattar ett:
Jag sårat, der jag balsam gjuta ville.

Daniel Hjort. Uti en nittonårigs morgonsolsken
Ryms ingen plats för mannens dystra tankar,
Som sörja hans försvunna ungdomssol.
En fader vill du, att jag dig skall vara — —

Matilda. Finns väl ett namn, som klingar mera ljuft?

Daniel Hjort. Väl gifs ett annat, tusenfaldt mer klangfullt,
Då det från flickans blyga läppar hviskas.
Du känner det. Kanske du re'n det hviskat,
Fast mig det icke gäller mer; — måhända
Mig aldrig gällt. — Åt den, som smäktar efter
En doft af blomsterånga, kastar du
En skyl af ax, som höstligt nedermejåts.
Då bröstet flämtar efter vårens fläkt,
Du vill det stänga in i qvafva kammarn.
I hvilken vinterns köld sig qvalmigt upplöst.
Då barmen, sjuk, blott vet *ett* läkemedel,
Som heter: kärlek, älskarinnans kärlek,
Du slungar mot den hän ett annat namn,
Som vekt och varmt, då det ifrån dig går,
Likt meteoren, svärmande på fästet,
Likt denna faller stenhårdt, kyldt från himlen.

Matilda. Hur kan ett intet sådant som min kärlek,
Ditt rika hjertas ve och väl bestämma?
En själ som din ej borde kunna fyllas
Af trängre kärlek än ditt hela folks.

Daniel Hjort. Så har jag tänkt, jag äfven någon gång,
 Men hvad jag känt, den tanken hädan jagat.
 Förhatlig är mig flården in i döden;
 Och folkets gunst liksom all annan ynnest,
 Begär till offer främst ens menskovärde.
 Men denna kärlek, som i öppen famn
 Mitt hela väsende bar hän till dig,
 Gaf rymdens fria luft åt andens vingar,
 Och böjde kraften ej, men höll den upprätt.
 Nu är det slut. Ett lif förutan kärlek
 Är lik en dag förutan dagens ljus;
 Och om det rör sig än, det rörs likt hjulet,
 Som tungt från branten rullar ned mot djupen.
 Jag vaknat från min lefnads sista dröm,
 Att jag ett enda hjerta kunde vinna. —
 Uppvaknandet är hjertats dödssömn lik.

Matilda. O, säg ej, tänk ej detta! Du har väckts
 Till högre lif än känslans drömgestalters.
 Då deras välde ligger brustet, brista
 Väl andra band, som fjättrade din kraft.
 Hvert helst du leds deraf, den svaga hand,
 Som lossade på banden, skall dig räckas
 Så varmt, så hjertligt som i denna stund.

Daniel Hjort. Din hand är ej blott hand, men äfven
 tecken,
 Att lifvets hopp sitt afsked taga bör.
 Väl ligga *banden* lösta; men de lossat,
 Som banden brista mellan själ och kropp.

Han räcker Matilda handen och vill aflägsna sig.

Matilda går och vändande sig om vid dörrn, säger hon vemodigt
 God natt! God natt!

Hon försvinner.

Daniel Hjort. Ja väl, godnatt! Med dig,
 Med dig min sol sig vänder bort för alltid.
 God natten blir, om den ej varar länge.
 Min själsnatt höstens är. Må den bli kort

Likväl som vårens, om ock stormuppfylld
Lik den, som nu derute fäller träd,
Dem höstens storm och vinterns köld förskonat.

Scen III.

Bengt Bonde. Daniel Hjort. Hexan.

Daniel Hjort till *Bengt Bonde*, som vid *Hexans* inträde uppvaknat. Har som du sjelf din kraft ock vaknat åter?

Bengt Bonde. Jag känner mig nu stark att möta allt,
Hvad helst försynen i min väg må ställa.
Min slummer var en bild af menskans lif:
Orolig, störd i början, men till slut
De bistra drömmar vaggades till hvila.

Daniel Hjort. Hvem kunde härda ut med lifvets drömmar,
Dem vi på skilda bäddar båda drömt,
Om man ej skulle ega hoppet kvar
Att slutligt få från alla drömmar somna!

Hexan. Det hoppet gifver blott åt *svaga* tröst;
Men målet för den starkes dröm är — hämnd.

Bengt Bonde. Den ligger i Guds hand.

Hexan. Hon utsträcks fåfängt,
Der ej ett redskap förer ut Hans vink.

Bengt Bonde. Den onda viljan, törstig efter hämnd,
Förmätet tror sig räcka upp till Honom.
Som rättvist dömer. Men ifall Hans hand
I sådant redskap griper, krossas detta.

Hexan. Nåväl, hvad är det mer! Den, som har lefvat
För hämnden blott, den har ock lefvat nog,
Om hämndens första stund hans sista blifver.
Hur sällt ej vore detta snabba slut
Emot evinnerliga år, på hvilka
En veklig ångers lumpna matkar frossa
Förutan kraft att lifvets nötta tråd

Afslita tvärt. — I qväll en gäst jag väntar.

Ja, tvänne, hvilka tjena som exempel

På hyad ett sådant lif kan vara värdt

Bengt Bonde. Du väntar gäster?

Hexan. Ja.

Bengt Bonde. Af våra vänner?

Hexan. Nej, derhän sträcker sig vår vänskap icke;

Men väl bekanta, fastän illa kända,

De äro dock. Den äran unnas mig

Att se i qväll en ganska nära frände

Af sjelfva Svedje-Claes —

Bengt Bonde. Herr Flemings frände!

Hexan. En som åt släkten gör än mera heder

Om möjligt än han sjelf: den vilde Stenbock.

Bengt Bonde. Hvad! Olof Stenbock, denne lömske niding,

Som sköt i fängelset på konung Erik

Och sårade hans arm, fast nådestöten

Han lyckades ej gifva åt sin konung.

Hexan. Min andra gäst var detta förbehållet,

Den vidtberömda mästare Filip Kern,

Som kokade en soppa, hvaraf Erik,

Sig åt omsider mätt på lifvets qual.

Bengt Bonde. En österbottnisk bonde rum ej finner

Inunder samma tak, af hvilket skyddas

Män, som fört ut så märkliga bedrifter.

Jag önskar, att i skogens natt de icke

Mig möta må. Lätt sjelfva skogen blefve

För trång åt bonden och åt kungadråparn.

Hexan. Du vill gå bort i detta Herrans väder?

Bengt Bonde. Vid sådant är jag van. Det värsta, som

Mig kunde träffa, vore — dina gäster.

Hexan till Daniel Hjort. Ni, som Claes Fleming dageligen
sett,

Ni är väl mindre vek än denne bonde,

Som städs' förblifvit det, hvartill han föddes.

Tror ni er ock för god att bli min gäst?

Daniel Hjort. Du smädar, äfven du, den olycksfödde,
 Som uppsteg från sin dal till dessa höjder,
 Der man blott ser, hur ödslig världen är.
 Ut måste jag i natten, der man ej
 Är tvungen skåda mera något af
 All världens härlighet och — dess elände
 Och hör blott stormens himlasända röster,
 Men ifrån människornas smälek skonas.

Hexan. Gå du och *dröm* i skogen, som du *drömde*
 I kojan och i slottet. Jag vill *handla*,
 När stunden är för handen: *min* och *hämndens*.
 Du kan blott lida under klagan, medan
 Ditt arma land förblöder ljudlöst. Jag,
 Jag handla skall för dig och för er alla,
 Som hämndens andar i min själ befalla.

Bengt Bonde och Daniel Hjort gå.

Scen IV.

Hexan. De dröja än. Derute likväl ryter
 En storm, som bordt hitkasta mina gäster
 Likt gnistor, slungade från sotig skorsten
 Till ro i skogens djup. Ha' de gått vilse
 I nattens mörker? Mäster Filip och
 Herr Olof Stenbock borde dock sig känna
 Väl hemmastadda uppå dunkla stigar.
 Den, som har stulit lifvet af sin kung.
 Och den, som ville råna det med våld,
 Kan väl ej irras af en nattlig vandring.

(Hon börjar syssla vid spisel.)

Det är en skam att låta upp sin boning
 Till hamn för desse, som i tröstlöst skeppsbrott
 Re'n mistat allt, hvad menskligt är hos menskan.
 Men stormvräkt sjelf, jag drifvits af mitt öde
 Mot samma klippor, dit de bergat lifvet.

(Hon sätter bordet i ordning.)

Med stackars mäster Kern är det dock synd:
 Han spritter under bördan af sitt samvet',
 Liksom en syndig själ, tryckt af ett Etna.
 Men jag kan dock ej neka mig det nöjet
 Att kasta bränsle i hans helvete
 För att det göra än mer hett för honom.
 (Hon lägger mera ved i ugnen).

Med Stenbock vore denna möda spilld;
 Sitt eget samvete den frossarn upprätt,
 Och endast då och då af något fel
 Uti matsmältningens organer påminns
 Han om den hårda spis, som blifvit slukad. — — —
 Nu höras tunga steg; så stiger ingen,
 Som ej bär grofva brott på sina skuldror.

Scen V.

Hexan. Kern. Stenbock.

Hexan. Ni låtit länge vänta uppå er.

Stenbock. Du, som så mycket vet, ju känner väl,

Att man för länge icke vänta kan,

När uppå godt man bidar. Men låt se!

Du bullat upp, liksom en julqväll modern,

Då sin herr son hon hoppas famna åter.

Du är dig städse lik, den yppersta

Bland alla muttrar, stammande från Evas

Urgamla adel. Om jag blefve fan,

Till farmor jag dig korade.

Hexan. Det tycks,

Som en förvandling ej för er är nödig.

Stenbock. Jag tycker just som du. Förlora skulle

Jag säkert deruppå, och du ej mindre.

Ty kunder såsom vi bestås ej alltid.

Med stålbepantsradt samvet och aptit

För fem; vi äro gäster, som ej svika
I dryckjom mer än uti androm styckjom.
Förstås, jag talt om mig och ej om denne.
(Pekar på Kern).

Hexan. Det är bekant, att ni ej svikit har
Förtroenden, som man på er har satt.

Stenbock. Hvad menar du med det? Är det en pik,
Tillbaks den studse mot ditt hulda hjerta.

Hexan. Min mening tolkas bäst af detta bord;
En tolkare som ni lätt fattar sådant.

Stenbock. Du talar gudaskönt; ditt bord än bättre!
Se, mäster Filip, här en vederläggning,
Som duger, af er sorgbetyngda lära,
Att lyckan en exotisk planta är,
Den forskarn fåfängt söker på vår jord.

Hexan. Se här er lifrätt, mäster Filip, den
Jag enkom sparad för er läckra gom.

Kern, sedan han en stund rört med en slef i fatet, springer upp
från bordet.

Ha! Dina funder känner jag igen,
Fördömda hexa! Uppå afgrundsglöd
Du kokat upp på nytt den rätt, hvars ämnen
Du uppgräft i hin ondes skafferi:
Helvetets bottenlösa gölar; sjelf
Du sluka må det, som din svartkonst tillredd.
Det är en mat för dig. Se hit! Se hit!
Der leker giftuppfyllda ormars yngel
I lustig ringdans. Nu sin famn de slå
Omkring ett hufvud, som bär djupa märken
Utaf en fallen kungakronas tyngd.
De halka nedåt, slå sin hala ring
Omkring en hals. Den bar en riddarked
I forna da'r, så präktig, att ej solen
På tvänne sådana sitt guld har slösat.
Men keden rycktes bort af händer, sträckta
Ur nattens djup emot den. Grannare

Nu ringla ormar sig kring samma hals.
 Dock re'n de släppa tag. Sitt gift de spruta
 In i en barm, som, fast af bojor tryckt,
 Uppdykar kungligt hög ur detta gifthaf.
 Men, hvarför, Hexa, ser du icke stolt
 Och triumferande uppå ditt verk?
 Det är ett mästestycke, så att ej
 Din mästare behöfde skämmas för det.
 Du känner väl igen de vackra dragen
 Af den der ormen? Ack! Du tog ju dessa
 Bland fårorna, som teckna mörkt, hur Kern
 Såg en gång ut. Afbilden kärligt smilar
 Mot förebilden. De hvarann förstå. —
 Sitt gift från honom ormarne ju sugit.

Hexa. Blygs ni ej, mästern Kern, att fantisera
 Så der nu åter lik en ömsint yngling,
 Som evigt drömmer blott om föremålet
 För första kärleken, hvaraf han tärs.
 En tid ju fanns, då Kern en man var än,
 Som kunde se det värsta stinnet i synen.
 Nu ser den vidtberömda och höglärda
 Herr mästern i en simpel soppa af
 Helt simpla ärter mer, än kärleksnarrn
 Såg någonsin i mån' och svarta ögon:
 Ser sitt porträtt och helvete och ormar,
 Som kräsligt njuta af en — kunga-måltid.

Kern. En kunga-måltid! Ja, du sade det.
 En sådan har jag en gång tillredt; men
 Det är dock mer än nog för hela lifvet.
 Förstår du det? För lifvet — ja, för tvänne.
Jag tär derpå, tills matkarne mig fräta
 Uti sin tur — ifall de rå med gift.
 En *annan* åt deraf en gång allenast,
 (Hviskande).

Men det förslog för honom dock! Ty Hexa,
 Du veta bör, att du ej är den enda

Som kan tillreda rätter, hvilka mätta
För alla tider. Mäster Filip, hvilken
Nött bort sin ungdom på den ädla konsten,
Att utur hvarje växt och krydda leta,
Hvad som kan båta lifvets helsa, lärde
Derjemte, hvad som för det gagnar mindre.
Af hans allvetenhet man tog i anspråk
Den ena sidan först. Det var hans lyckas,
Hans äras tid. Dock andra tider kommo,
De räcka än; de räcka evigt, evigt! —

Hexan (hånande). Det var ju det, ni önskat. Edert högmod
Om bragder drömde, som ej glömmas skulle.

Kern (fortfar, utan att lyssna till hennes ord).
Man sade: Mäster Filip, öfver lif
Och död är ni ju herre. Lifvet
Ni ofta nog ryckt re'n ur dödens klor,
Som derpå räknat såsom säkert byte.
Nu återstår att visa äfven prof
Uppå den andra sidan af er konst.
Ni ej er nöjt att på dess yta halka:
Ni trängt på djupet, djupare än någon.
Hvad är mot er den välska konsten? *Aqua*
Toffana blott den silar fegt i natten
Med matta, svaga händer. Långa år,
Decennier behöfvas till att göra
Behörig verkan. När den träffat in,
Då äro borta re'n de, hvilka skulle
Den långsamt mogna frukten tacksamt plocka.
Och borta är med dem belöningen,
Som kunnat fylla fuskarns fega hand.
Men, om ej ryktet diktat uppå er
En konst, en lärdom, som er aldrig varit,
Så kan ni drabba såsom blixten drabbar,
Så kan ni fälla såsom stormen fäller,
Oemotståndligt, ögonblickligt, säkert.
Och stor, som skickligheten, blir er lön.

Begär ni guld? Ett trygghadt rikes skatter
 Der ligga för den hand, som räddat detta.
 Vill ni ha gunst? En konung, på hvars hufvud
 Orubblig kronan sitter sent omsider,
 Är ju er gäldenär; och all den ångest,
 Som flyktat från hans hjerta, lemnar rum
 Blott åt en förespråkare, hvars stämma
 Hörs der så länge, som dess egna slag.
 Men helst ni önskar ära, ädla själar
 Ambrosia och nektar? Ho väl täfla
 Med mäster Filip kunde, han, hvars make
 Ej norden sett i Askulapens under,
 Och hvilkens minsta steg af södern följs.
 Med afund, hvari dess beundran kläddes.

Stenbock (med oro, hvilken han fåfängt söker dölja under vilda
 miner). Hvad har jag sagt; ni blifvit barn på nytt,
 Min gamle mäster Filip. Barnasagor
 Ni dukar upp och frossar endast af
 Den klena spisen, medan här förgäfves
 Anrättningar af bättre slag er bida.

Kern. Såå?? Tycker ni, att jag ett barn har blifvit?
 O! Kunde jag dock tycka såsom ni.
 Min med en lefnads möda vunna lärdom,
 Erfarenheten, köpt med lifvets lugn,
 Den ära, som jag skördat, huru gerna
 Ej gäfvé jag det allt för barnaskapét,
 I gifven mig, herr Olof, för godt pris:
 Ett tanklöst skämt förutan fröjd och sanning.
 De barnasagor, dem jag nyss berättat,
 Ni känner ju dem lika väl som jag
 Och tror dem lika visst, som jag dem tror.

Stenbock. Nej, gladare bör föremålet vara
 För att vid sig min fria tanke binda.

Kern. Så ljust ert sinne ock nu tyckes yfvas,
 Och så fördunkladt edert minne tycks,
 Den natten kommen I dock väl ihåg,

Ur hvilken dessa hviskningar sig smögo,
 Arglistigt smilande sig till mitt öra,
 Dem nu jag suckat fram ur sliten barm.
 Ni mins, att med förakt tillbakastöttes
 Det guld, de gröna skogar, som mig bjödos;
 Att kungagunst ej heller vägde mycket
 I vågskåln, der en konungs lifstråd vägdes,
 Men detta falska smek med pris och ära
 Det tog min onda genius till godo.
 Såsom gediget guld, fast deraf stöptes
 Det bly, som bränner på mitt samvets nerver.

Hexan. Slå från ert sinne bort det, som har varit.

Se ej tillbaka; framåt bör ni skåda.
 Vid grafvens brädd ni står re'n, mästare Filip;
 Hög tid är därför att allvarligt tänka
 Uppå er salighet och — —

Kern. Hvilka makter

Ingåfvo dig det ordet? — — På min salighet

Jag tänka bör? Hvad tanke är det då,

Som hvarje annan ur min hjerna jagar?

Men staplas icke berg på berg af det,

Som varit hafver, så att hvarje utsigt

Till denna salighet, som komma skall,

Fördystras, stänges, göres platt till intet!

Gif mig en dryck, hvarur jag tömmer glömska

Af hvad som varit, hvad jag varit sjelf,

Och jag vill prisa dig —

Stenbock Nej, mig du prise!

Se här den Lete-dryck, hvarefter du

Så häftigt törstar. Vinet flammar praktigt

Uti pokalens krater. I dess glöd

Förbrinna dina ormar, som blott kunna

I gyttja pusta, såsom sjelf du säger.

Och helvetet ej syns för bara eld.

Af vinet fröjdas menskans sinne; detta

Du, som en höglärd man, ju bättre vet

Än jag, fast lärans sanning mer jag pröfvat.

Ett skarpt bösskott höres, i samma ögonblick Stenbock vill föra bågaren till sina läppar.

Hu! Hvad var det? Det luktar kungablod!

Han kastar vinet med fasa mot taket och stirrar uppåt.

Skall denna stråle blod då evigt spritta

Ur samma öppna sår. Kan då ett lik,

Som längese'n förmulnat, hysa än

Så friska källor uti kylda ådror? —

Nej! Nej! Det är ej blod, det vin ju är,

Som doftar ljuft och smakar ännu bättre

Likt kyssarne på flickans friska läppar.

Fyll i en väldig sats. Vår täcka trio

En skål skall tömma för de lefvande,

Och icke heller glömma bort de döda.

I detsamma han åter skall dricka, aflossas ett annat och omedelbart derpå ett tredje skott. Stenbock bortkastar bågarn och rusar ut, ropande:

Det der ju träffade min *kung* omsider!

Scen VI.

Kern. Hexan.

Kern (seende länge efter den bortilande).

O! Erik, Erik! Du som var så svag,

Förr än vi trampade i aska ned

Din matta lefnadsgnista, huru stark

Du blifvit nu, se'n du en skugga är

Utaf den böjda skugga, du var då!

Hexan. Vål är kung Erik mera stark i döden,

Än han i lifvet var. Dock, ringa vore

Hans kungavålnads makt, om icke den

Kan göra större under än att skrämma

Ett par förlegade lönnmördarsjälur

Att se i drömmar det, de satt i verket;

Blott lejda verktyg åt missdådaren,
 Som klef på thronen som en vanlig brottsling
 Uppå schavotten, lönen för hans illbragd,
 Och lifvet stal från den, som fått sitt lif
 I samma konungsbädd, der sjelf han föddes.

Se, Mäster Filip! Denna arm, som ni

Pekar åt det håll, dit Stenbock gått

Och den der uslingen förlamad trodde,
 Sträckt ur sin ringa graf, når något längre.
 Den störtar öfverända thron', på hvilken
 Affödan af den rätte mördarn mente
 Sig kunna slumra trygg, lik vargens i
 Ett blodigt skogssnår, dit dess rof blef släpadt,
 Och rå om hvarje själ i land och rike,
 Som upphofsmannen om sin broders listid.
 Kung Erik sällan slöt, hvad han begynte;
 Se'n han förvandlad vorden är till stoft,
 Han ombytt art. Sitt verk skall han fullborda.
 Uppå hans döda mull en storm re'n ryter,
 Som icke stillas förr, än slungad blifvit
 Utöfver rikets gräns den torra grenen
 Af Wasa-stammen, hvarpå kronan fastnat.

Kern. Ett stöd af jern har denna gren likväl.

Så länge det står fast, ej sjunker grenen,
 Och kronan skall sig sola deruppå
 Likt gyllne frukten, fast till fallet mogen.

Hexan. När trädet kullstjelps, rycker det i fallet.

Sitt stöd också med sig. Om ej, står stödet,
 Som mist betydelsen, skampålen lik,
 Då det för egen del vill vara något.

Kern. Nej! Nej! Hvad som står kvar, der allting ramlar,
 Står som ett monument, af ära kransadt.

Hexan. Men det der stödet, huru stolt det är,
 Hur starkt det tror sig, står dock icke fast.
 Höglärde mästare! Hvar är er vishet,
 Uti hvars klara tankar förr ni mente,

Att verldens händelser och alla de,
 Som buro dessa fram, i ledband gingo?
 Ni tror, att marken, hvarpå en koloss
 Med tunga, hårda fötter stampat, bärer
 För det mör stadigt denna tyngd, som trycker
 Med ökad obarmhertighet deröfver.

Har ni ej hört, att jorden stundom remnar
 Och slukar, gör osynligt det, som högst
 Uppå dess kullar yfdes, lyftande
 I dagen annat, som blef formadt med
 En eld, af djupets dolda andar ammad.

Kern. Man nogsamt sett, hvad slika jordskalf mäktas
 Emot Claes Flemings jättevilja. Folket,
 Som rest sig upp såsom en enda man
 Från sina dalars gömmen, störtats ned
 Ännu mer djupt, än då'n det kommet var.
 Och bondehertigen, som blåst på elden
 Med andetag, hvars pust blott natten känt,
 Hans stund skall äfven komma.

Hexan. Ja, hans stund
 Den kommer visst. Då är Claes Flemings ute.
 Mot ödet, mot det oundvikliga
 Han brottas fåfängt och bryts ned i kampen,
 Hans knektar kunna krossa folk och land,
 Hans fasta vilja skingra många töcken,
 Liksom kanonens blixtar fästets åskor;
 Men andra makter återstå ännu,
 Dem han ej pröfvat än. För dem han faller.

Kern. Det vore hårdt, om sannt ni skulle spå!

Hexan. Tal' ej om spådom, der en högre vishet
 På förhand säger, hvad den vet och — kan.
 Er lärdom förutsade ju med visshet
 Den dag, hvars sol emellan fångslets galler
 Framskymta skulle på kung Eriks lik.
 Men denna vishet, hvilken dock finns till,
 Fast icke känd och icke trodd af er,

Som endast tror, hvad eder hand kan gripa,
 Den skulle icke kunna plåna ut;
 En efterräkning, af en biltog furste
 Qvarlemnad vid dess flykt, för att bevaka
 Hans fordran på det rike, han förspillt,
 Och der för honom ur hans fränders graf
 Dock borde ånga gift som här för er?

Kern. Hvad Johan bröt, bör Sigismund ej gälda.

Och hvad ni säga må, bärs dock hans anspråk
 Af Fleming som ett torn af hälleberget.
 Mot råa styrkan satte Fleming kraft;
 Mot denna dolska vishet, den ni prisar,
 En klokhet sätts, som hvarje prof består.

Och synd och skada vore, om en man,
 Som ställt sitt bröst till öppen sköld och skyddsvärn
 För helgad rätt och thronen, skulle falla
 Ett offer för er vanmakts ilskna ränker.

Hexan. Är det den vidtberömda mästern Kern,

Lifmedikus — den siste — hos en konung,

Som tackes hålla ett så gudligt tal?

Ja väl, det är han sjelf, handtlangaren

Åt brodermord, åt en upprorisk furste;

Han, som ej vet utaf ett fosterland,

Och därför icke heller känner till

Ett hjerta, som kan blöda med sitt folk,

Och därför finner, att den hästhof, hvilken

Förtrampar sista tecknet utaf lif

Uti dess barm, har högre rätt och helgd

Än folkets nödskri uti dödsminuten. — —

En rörelse spörjes åt den inre sidan. Hexan, störd deraf af-
 bryter sitt tal, men tortfar kort derpå.

Hvad var väl det? Hvem har trängt hit att lyssna?

(En ljusskymt inifrån upplyser plötsligt hennes dystra ansigte).

Förlåt, du denna sorgebonings hulda,

Menlösa ande! Det är du, som nalkas.

Bort måste allt besmittadt härifrån,

Att detta rena väsen ej ohelgas.

Kern (med sorgsen bitterhet, i det han aflägsnar sig).

Då måste äfven ni ert *hem* väl lemna:

Det torde kosta mer på den, som eger

Ett sådant än uppå en annan, hvilken

Ej nå'nsin vetat, hvad ett hem vill säga.

Går långsamt bort.

Scen VII.

Hexan. Matilda.

Hexans ansigtsdrag klarna ännu mera vid Matildas inträde och närma sig en — ehuru förvissnad — skönhet, hvarifrån hvarje skymt af mörker vikit, sedan hon med ängslig hastighet undanskaffat lemningarne af de vildes måltid.

Hexan. Välkommen du, min andra, bästa morgon!

Ljus hemtar du och frid, när helst du nalkas:

Natt kan ej trifvas, der ditt öga lyser;

Har godt du slumrat, då det slutet var?

Matilda (slående sina armar kring henne).

Nu är allt godt igen, se'n, moder, dig

Jag åter ser så god och huld som alltid.

Men mörka drömmar gycklande sitt spel

Bedrifvit natten lång uti mitt sinne.

Från afgrund ryckte de mig bort till afgrund,

Och allestädes stod du, moder, oblid,

Som jag dig aldrig skådat förr; än hotfull,

Än varnande, du höjde upp din hand

Och se'n den sänkte. pekande mot djupen.

Hexan (orolig). Var lugn, mitt barn. Du såg ju drömda bilder.

Matilda. Gud vare prisad, som sin morgon låter

På nytt belysa oss och dem, vi älska.

Bedrager mig mitt hjertas klappning ej,

Så leder morgonstrålen hit ännu

En annan, den näst dig jag älskar mest.

Hon går till fönstret och blickar utåt skogen.

O, Herre! Huru härlig är din värld,
 När den ur natten dykar uppåt mot
 Ett ljushaf, flytande utur ditt öga,
 Som bortta'r makten ifrån nattens skuggor,
 Och ställer det, som ädelt är och godt,
 I klarhet för den åter klara blicken.
 Af ljuset fick jag, moder, dig tillbaka,
 Såsom du är och städs' mot mig skall blifva.
 Och äfven *honom* skall detsamma gifva
 Åt mig uti hans hjertas varma sanning,
 För hvilken drömmens falska irrbloss flykta.

Hexan. Hans klarhet skall väl ställa småningom
 Din gamla moder så i skuggan, att
 Din kärlek ej mer finner väg till henne.

Matilda. När denna väg ej ljusnar för min själ,
 Höljs den af dödens skuggor. Se'n mitt hjerta.
 Af dubbel kärlek fyllts, du älskas dubbelt. — —
 Men hjertat längtar efter morgonluften
 Som seglet efter vindens andetag.
 Jag måste ut i skogens friska vildhet,
 Som ljuft af vårens första kärlek rörs.
 Farväl! Håll af mig, som jag älskar dig.

(Hon skyndar ut).

Hexan (följande henne till utgången).

Hur än din tanke svärma må kring rymden,
 Låt ej din fot förledas att den följa.

Matilda (vändande tillbaka).

Till hemmet vänds ju tankens kretsgång helst,
 Som dufvans vinge vände hem till arken.

(Hon går).

Scen VIII.

Hexan. Du blida dufva! Du min dystra lefnads
 Hugsvalelse och tröst. I dig jag finner.

Allt, hvad i lifvets skeppsbrott gick förloradt.
 Ditt lif jag ryckte fordom undan döden;
 Skall jag dig kunna hägna ock emot
 Roffåglarne, som omkring dig slå neder?
 Det kan bli svårt; ja svårare än störta
 Den, som förtrampat allt och allt vill värna.
 Med dig min själ förlorad ginge helt:
 Du fäster mig ännu vid menskligheten.
 När jag din oskuld icke mer får se,
 När jag din kärleks värma ej mer känner,
 Då råder om mitt väsen endast hatet,
 Blindt, mörkt, och faller *den* oblidkligt kallt,
 Som från mitt folk och mig har röfvat allt.
 (Hon går åt venster).

Scen IX.

Scenen förvandlas till en vild trakt af den närbelägna skogen.

Krasinsky. Stenbock.

En gestalt å la Samiel stryker, bortvänd, öfver scenen: hunnen till dennes gräns, vänder han sig om och vinkar med handen åt Krasinsky. Denne gör ett steg framåt för att följa gestalten, men hejdar sig med beslutsamhet. Sedan lutar sig Krasinsky mot en nedbränd kullfallen fura och stirrar med geväret i handen på marken, men slår plötsligt upp ögat, då en solstråle fallit på hans vapen.

Krasinsky. Se'n solen bjuder sig till gäst här inne,

Är denna vildmark ej mer hem för mig.

Det var ej ljusets makter här jag sökte.

Ej deras spår förbrände denna mark,

Så att ett gräs derur väl aldrig skjuter.

Men hvad bekymra mig väl markens blomster

Och frukt? Ej der jag *mina* skördar skär.

De mogna vid en annan eld än dagens,

Och andra liar meja dem än tärnans,
Som drömmer om att bygga eget bo.

Han blir varse Stenbock, som ur skogen går emot honom.
Men hvem är denne gäst, som, fast med solen
Han har gemensamt intet, dock förhatlig
Än mer stör detta ställes afgrundshelgd?

Stenbock. I fall hin onde sjelf lifslevande

För svaga dödlige sig tackes visa,
Jag då väl äran skulle ha att skåda

I eder hans stormäktiga person.

Krasinsky (iskallt). Ni kom för sent att denna ära vinna.

Stenbock. Men ni har kommit tidigt nog —

Krasinsky. Ja väl!

Stenbock. Nej! säger jag; ni kommit hit för tidigt;

Så tidigt, att med obehörigt skall

Ni hela verldens lugna hvila stört.

Krasinsky. Af verlden jag begär sjelf ingen frid

Och är ej skyldig frid med verlden hålla.

Dessutom är min jagt utaf den art,

Att knappt ens ni har dermed något skaffa.

Stenbock. Vet ni ej då, att tiden inne är,

Då skyttet är förbjudet?

Krasinsky. Men jag söker

Det värsta rofdjur blott. Jag ville se

Den, som sig tror ha makten mig förbjuda

Att drabba dermed samman, när mig lyster.

Stenbock. Ni tycks ej ha hört talas om Claes Fleming?

Krasinsky. Jag honom sjelf har ofta tala hört.

Stenbock. Och ni ej fruktat, lyder honom?

Krasinsky. Nej!

Stenbock. Af hvem beror ni då, om jag törs spörja,

Då för herr Fleming ni ej har respekt,

På denna finska mark, der ni nu står?

Krasinsky. Er öppna fråga kan få öppet svar

Till hälften blott. Åt konung Sigismund

I Polen har jag svurit tro och huldhet;

Här lyder jag en makt, för hvilken ni

Väl böjer eder, mer än ni vill visa;

Men om jag den skall nämna, vete — fan.

Stenbock. Ni söker undanflykter — —

Krasinsky. Ännu aldrig

Krasinsky flydde undan. Allraminst

I denna stund han dertill spörjer lust.

Stenbock. Ni måste stå till svars —

Krasinsky. Ni är en narr,

Som lockat mig att täfla med er sjelf

Om denna värdighet, då jag mig nedlät

Att gå för mycket in i svaromål.

Stenbock (blottar ursinnig sin värja).

Försvara dig, du bof! Jag gälda vill

De trenne skotten med ett enda tag.

Krasinsky. Om eder plit för er har något värde,

Så se med lugn derpå ännu en gång:

Det är den sista, ni kamraten skådar.

Stenbock. Du sjelf ej sol och stjernor mer skall se.

Krasinsky. Ej dessa äro mina ögnamärken.

Krasinsky slår — efter några få tag — värjan med jättekraft ur Stenbocks hand, så att den kastas långt inåt skogens mörker.

Stenbock. Det var ett björnatag! Bland hundra männer,

Jag redan frestat, ej jag funnit än

En arm, så styf som er. Vi ska' bli vänner!

Krasinsky. Det gör mig ondt, att ej ert anbud jag,

Så smickrande det är, kan taga mot.

Min vänskap längese'n jag re'n gett bort;

Och han, som fått den, delar ej med någon.

Stenbock. Jag skattar honom afundsvärd och lycklig.

Krasinsky (ironiskt). Ni är dock mer än god mot honom. Han

Skall ofelbart ert tänkesätt belöna

Så, som ni tyckes väl förtjena det.

Stenbock aflägsnar sig på en fåfäng upptäcktsfärd efter sitt svärd. Krasinsky ser emellertid Johan Fleming under kärleksfullt samtal med Matilda närma sig den nejd, der hexans boning är belägen.

Jag ser, att man i dessa nejder stämmer
 Ock andra möten, än det nyss jag haft.
 För min del gerna. Redan är förgången
 Den tid, då sådant lockade min håg.
 Det är din lycka, kärleksdruckne pilt,
 Och kanske äfven hennes. Ty förlorad
 Du vore, om mig samma eld förtärde,
 Som i den stunden, då jag vigdes vid
 En annan *flamma*, som sin brudgum bidar.
 Förlorad är *hon* väl i alla fall;
 Men ej det tillhör mig deröfver grubbla.
 Ett under tycks dock den der hyddan vara:
 På en gång ugglebo och dufvonäste.

Han går.

Scen X.

Johan Fleming. Matilda.

Johan Fleming. Jag aldrig vetat förr än denna morgon
 Hvad *vår* vill säga. Hittills tycktes mig,
 Att våren var ett vinterns svaga barn,
 Som lemnats efter blott till hälften vaknadt,
 Då modren flydde uti hast sin kos
 För att sin nöd på Lapplands fjällar gömma.
 Nu först jag fått ditt klara öga se,
 O vår, naturens son till brudgum mogen.
 Jag tycker blommor dofta, väfda in
 Uti din snödrägt, som från skuldran sjunker,
 Och diamanter blixtra utaf lif,
 När solens gyllne fingrar med dem leka.
 När stjerna efter stjerna smälter bort
 Bak rosigt förlåt uppå himlens fäste,
 Och varma fläktar, hvilkas glöd dem löste,
 Fly ned till jorden, båda vårens ankomst;

Då möts på halfva vägen dessas anda
 Af andar stigande från haf och jord.
 De gjutas i hvarann, som tvänne själar
 Uti den kärleksvarma kyssens famntag.

Matilda. Ej vårens anda och ej kärlekens
 Ha' likväl makt att jaga hvarje töcken
 Från själens himmel eller från naturens.

Johan Fleming. Jag tror, du älskar mig, och därför tyckes
 Din töckenlära icke sakna sanning.

Räcker åt Matilda en blomsterbukett, hvilken han dolt vid
 sitt bröst.

Se der likväl en talisman, hvarmed
 Jag fläktar lätta skyn ifrån din panna,
 Som vårens vind från fästets klarhet molnet.
 Se dessa första kyssar, plockade
 Åt dig från vårens egna unga läppar.

Matilda (mildt leende). Det kan förlåtas än, blott mig du lofvar
 Att ej från andra läppar plocka annat.

Johan Fleming. Befall mig dö af hunger, och du lyds,
 Men den befallningen jag ej kan lyda.

Matilda (med låtsadt missnöje).

Då i en sådan småsak ej min vilja
 Är lag, jag intet mera har att bjuda.

Johan Fleming. För mig den dock är större än mitt lif,
 Ja, ej stort mindre än min kärlek sjelf.
 Fast du är ledsen, gör mig dock till viljes
 Ännu en enda gång. Låt värman af
 Din kyss sig gjuta på den arma blomman,
 Som, bruten, rönt för litet solens värma.

Pekar på en viss blomma.

Matilda. Du bröt den, Johan, drifven af din kärlek.
 O! om din kärlek skulle en gång — — Nej!
 Det var en ryslig tanke. Bort, nattvandrare
 Från drömmens mörker än på ljusa dagen!
 En kärlek såsom min i brutna blomman
 Ej frukta bör en bild utaf sitt öde.

Kysser blomman häftigt, Johan Fleming kysser den strax derefter.

Johan Fleming. Nu först den helgad käns till vårens tolk.

Den ånga, som utur dess hjerta doftar,

Är vårens anda nu i högre mening.

Hvem skilja kan dess doft ifrån din själs?

De smultit, vigts till ett, och bättre lott

Jag ej begär än att berusad dricka

Min lefnad all af denna eterdryck.

Matilda (med djupt allvar)

Men jag begärer mera af min Johan.

Johan Fleming (förvånad). Matilda?

Matilda. Ljuflig är för mig din kärlek

Som hoppet för min själ, som soln för ögat,

Och ej för mig begäres det, jag fordrar.

Jag vore nöjd att liksom dessa blommor

Omslutas af ett band, så lent, men — vekt

Rycker på der gröna sidenbandet, som hållit blommorna tillsammans, hvarvid detta brister, och blommorna förströs på marken.

Som detta här. Dock denna tid, så hård,

Som jernet, kräfver andra band än dem,

Hvarmed en blomsterkrans kan sammanfogas.

Jag vill, att du ej blott skall älska kunna,

Men äfven våga — hata som en man.

Johan Fleming. Allgode Gud, hur skall jag det förstå!

Matilda. O! Kasta blicken på ditt fosterland,

Ej blott med kärlekens, men mannens öga.

Väl lyser vårsoln uppe på dess fäste

Och ler mot jorden, som den ler mot hafvet,

När nattens skeppsbrott gömts af jemnad yta;

Men vidt kring landets dal och höjd dock jaga

Likt rofdjur vild förstöring, mord och brand.

Kan jag väl tro ditt hjerta slå för mig,

Som blott en spillra är midt bland ruiner

Af det, mig dyrast varit, om ditt hjerta

Ej storsint klappa käns för landets nöd?

Hon lägger handen på hans hjerta.

Hvad röster höjas här? Uppmanas du

Af dem att kämpa för ditt folk, att hämnas

Den oförrätt, det lidit har; att falla,

Om så skall vara, i dess glesa leder?

Johan Fleming. Hvad fråga — och af dig!

Matilda. Jo, frågan gäller,

Om jag bör älska än, som jag det vill:

Jag måste fordra icke endast kärlek

Utaf min Johan, utan främst dock — hat,

Johan Fleming. Mot hvem? Mot hvem?

Matilda. Mot landets vilde bödel,

Emot Claes Fleming och hans mördarfölje!

Johan Fleming. Jag kan, jag vill, jag bör ej lyssna till

Ditt afgrundshårda hämdeskri, du djefvul

Förklädd till engel. Slitet *sidenbandet*,

Som oss tillsammansknöt, är nu för alltid.

Jag flykta vill till världens sista gränser.

Ack! vore den nog stor att kunna skilja

Mig sjelf från minnet, som vid dig mig binder.

Skyndar bort under vild förtviflan. Matilda följer honom
med tröstlösa blickar.

Scen XI.

Kern. Matilda.

Kern. Jag nyss blef drifven från din närhet, flicka,

Emedan jag ej ansågs värd din anblick.

Mer blid än menskorna dock slumpen varit,

Då den mig ställde för ditt vackra öga,

Ehuruväl jag i dess milda strålar

Ej bättre passar än för juli-solens

En ishöljd nejd.

Matilda. Har ni ej nå'nsin skådat

En juli-morgon gry, kall, dimmig, dyster,

På fälten, hvilkas frukt bränts af en frost,

Som upp ur kärren steg lik krokodilen

Vid nattens inbrott att sin roflust mätta?

Kern. Mitt lif har räckt nog länge för att hinna

Se allt det värsta, hvaraf jorden härjas;

Och dränkt i tårar öfver det jag sett,

Mitt öga blifvit skumt likt stjernans bild

På dunkla insjöns botten. Men det längtar

Dock ousägeligt till ljusets värma,

Då denna än på jorden stundom spörjes —

Ehuru den för mig *der* sällan funnits,

Och annorstädes aldrig finnas skall.

Matilda. Ni säger sannt: er blick är vorden skum,

Då ljus och värma den vill söka upp

Uti min närhet. Sök den hellre dock

I kyrkogårdens varma, ljusa tjäll,

Ditt slägte efter slägte flyttat in,

När ättlingen gjorts lika husvarm der,

Som ättefadern varit re'n i sekel.

Ack, den, som finge dela bo med dem!

Men bättre det dock varit, om jag fått

Re'n hvila ut den sista natten der,

Och denna morgon der mig funnit somnad.

Kern. Hemsk, mer än grafven, ljuder denna längtan

Till grafven, då dess suck uppstiger från

Ett nittonårigt hjertas rika lustgård.

Men jag förstår dig: rik på lif och lycka,

Du ej vill låta bördan af din rikdom

Nedfalla tung på gubben, der han stapplar

Mot grafven, krökt ej blott af årens börda.

Matilda. Nej! Jag är lika litet god som lycklig.

Kern. Då äro godhet, lycka endast ord,

Som gå igen likt vålnader, se'n lifvet

Ifrån den mening flytt, de först betecknat.

O! tag tillbaks ditt *nej!* och återgif

Åt orden: godhet, lycka denna ande,

Som finner intet rum i vida världen,

Om ungdomen och kärleken ej skänka
 Ett nattherberge, fastän ständigt ombytt,
 Åt dessa främlingar från himlen fallna,
 Men som ej glömt sitt första hemvists lynne.
 Låt mig få tro, att du är god och lycklig,
 På det jag ej förbanna må den stund,
 Då jag från intets kaos vräktes till
 Det helvete, som jorden blefve, om
 Ej dessa livvets englar mera gästa
 Der ungdom, kärlek hafva spännt sitt tält.

Matilda. Kan jag då det, som andra lärt sig redan,
 När de att andas lärde? Kan jag hyckla?
 Beljuga sanning, liksom lögnens yta
 De anletsdragen vore, uti hvilka
 All sanning helst sig borde kläda om?
 Att jag den konsten lärt, jag sjelf ej visste,
 Och hittills jag den icke sakna kunnat.
 Men bättre, än jag trott, den måste vara,
 Och mästern deri jag aflagt nu.
 Jag olycksalig är, men syns er säll.
 Mitt hat har drifvit långt från mig min kärlek
 I evig landsflykt, och jag tycks er god.
 I fall jag än kan lära älska något,
 Skall det bli sveket, som utaf mig älskas,
 Då det tycks ega makt att lyckliggöra,
 Om också icke mig, så likväl andra,
 Såsom ni säger, att mitt svek gjort er.

Kern. Ha re'n förnufts fogningar då alla
 Ryckts lösa under spillror af min hjerna?
 Min tanke gitter ej att binda samman
 Det, som var sannt ännu, då soln stod der,
 (Pekar uppåt fästet).

Och hvad som månne vara sannt, när denna
 Sig flyttat några linier på sin bana!
 Få ögonblick sig hunnit byta, se'n
 Vårmorgon såg på dig som på en like:

Så full af hopp och fröjd du tycktes sjelf,
Så rik på fröjd och hopp att gifva andra.
Och nu förnekar du din kärlek, lycka,
Som brottslingen förneka ville brottet —
Åtminstone för sig — om han det kunde.

Matilda. Om ögonblick du talar. Tusen år
Mitt förr och nu dock tyckas skilja åt;
Och under årens nötta vingar ligger
En verld af hopp och kärlek djupt begravnen.

Kern. Regeras världen af en blindfödd slump?
Föds onskans öde tvillingsbror med ödet,
Hvaraf den kärleksfulles sällhet mördas?
Om någon kärlek varit lycka värd,
Var det väl den, som strålade ur dig,
Och i hvars glans försoning tycktes gjuta
Tillsammans känslor, utaf hatet skiljda,
Likt elementer i odödlig strid.

Matilda. Mitt ord ljöd gåtlikt nyss för dig. Jag straffas
Nu af ditt tal för mig än mera gåtlikt.

Kern. Hvad kan dock vara klarare än detta?
Jag såg dig luta nyss ditt vackra hufvud
Emot en ynglings skuldra; och jag trodde
Mig skåda bilden af en vänlig frid,
Som sänker mot ett blodigt slagtfält vingen
Att torka blodet bort och jaga undan
De vreda andar, hvilka länge pustat
Deröfver hatets heta härjningsflammar.

Matilda. Och det är ni, som fruktar att ej finna
På jorden godhet; ni, som kan befolka
Med frid, försoning sjelfva hatets öknar!
Ni sett i mig ett fridens bud! — I mig:
Det blinda hatets viljelösa verktyg;
Brandfacklan, som dess våldes gränсор vidgat.
Jag förde med mig samma frid, som gamen
Medför till gästskänk åt ett dufvonäste;
Den frid, som bjuds åt Guds församling af

En kula, hemgång görande i templet;
Den frid, som blef beskärd åt Finlands folk
Utaf dess onda genius — Claes Fleming.

Kern. Vill du dig sjelf besvika eller mig
Med detta skrymteri? Jag det ej fattar.
Ett ville jag dock kunna grunda ut:
Hur månde sig din kärlek röja, flicka,
Då sig ditt hat så tolkar, som det talte,
När Flemings son slog kring ditt lif sin arm?

Matilda. När Flemings — — — son?

Kern. Ja, hvem väl annars
Din hatuppfyllda blick — om du så vill —
Med lika blickar mötte?

Matilda. Flemings son!

Säg om det ordet! Nej, för Guds skull tag
Tillbaka det! Bekänn, att vanvett skådat
Den syn allena, som ditt ord beskriiver.
O! Haf barmhertighet med mitt förnuft
Och för att rädda detta tag på dig
Den galenskap, hvarom du jollrar, gubbe!

Kern. Jag lyder sanningen och därför kan
Din nyck jag icke lyda. Och om än
Jag kunde det, jag det ej skulle vilja.
Mitt ögas minne lika litet som
Mitt hjertas låter från sig rövva bort
Den ljufva anblick, som ditt — — hat mig bjöd,
Då du, som dvalts inunder detta tak,
(Pekar åt den sidan, der hyddan är belägen).

Försoningsfullt din hand i Flemings lade.

Matilda. Har denna hand tryckt handen af en Fleming?
Ha' dessa läppar kysst en Flemings mund?
Har detta hjerta för en Fleming klappat?
Och handen, läpparne och hjertat sjönko
Ej djupt uti en syndafloed af blod,
På hvilken ingen räddningsark kan flyta?
Det är omöjligt! Denna synd kan Gud,

Som låter dock allt ondt befläcka jorden,
Likväl ej tåla. Jorden skulle remnat,
I svalget slukande den pligtförgätna,
Som älskat sonen af sin faders bödel. — —

Det var en villa af din syn, som ställde
Invid min sida Flemings son. Bekänn,
Skumögde gubbe, detta misstag, och
Jag vill förlåta dig den ångest, du
Har diktat åt min själ, mot hvilken dödens
Kan kännas endast som en kärleksryckning. — — —
Du tiger. — Om du hade rätt ändock!

Hans vilda sorg, då jag bad honom hata
Claes Fleming, jag omsider börjar fatta.
Ack! Det är jag, som främst förtjenar hat
Af dem, jag trodde älska mig i himlen.

Kern. I himlens salighet släcks jordens hat,
Och kärleken i jordens dunkla dalar
Som stjernans strålar upp till himlen blickar.

Matilda. En kärlek såsom min lik afgrundslågan
Blott hädande emot Guds himmel sträfvar:
Ej Gud, ej menskor kunna den förlåta.

Kern. Nej, det är endast jag och det jag gjort,
För hvilka vägen till försoning stänges.

Matilda (missförstående hans mening).
Misströstar du, som blott mitt brott har yppat?
Hvad skall då jag, som brottet sjelf begått!
För mig finns mer ej hem, ej anförvandter.
Ut måste jag i vida, vilda världen!
Bäst vore att i närmsta fjärd få sjunka
Liksom en vindpust, barn af hafvets klippor.

Matilda går bort åt ett håll, motsatt det, hvartåt hyddan ligger.
Kern kvarstannar grubblande.

Scen XII.

Kern. Hertig Karls sändebud.

Sändebudet. Hvert helst man vänder sig i denna nejd,
 Man träffar endast vänner och bekanta.
 Men mera önskad't ej mig skänkas kunnat
 Ett möte än det, som beskärts mig nu.

Kern stirrar på honom utan att svara.

Ha' åren re'n mig plånat ur ert minne?

Kern. Man glömmar ej så lätt ett samvetsagg,
 Och hvad med detta närmast likhet eger.

Sändebudet. Alltid densamma liksom förr: så sinnrik
 I ordets skarpa vändningar! Ni leker
 Med gisslet af satiren lika väldigt
 Som Jupiter med sina åskors vigg.

Kern. Jag icke hört, att Jupiter fann nöje
 I leken att med egen vigg sig sarga.

Sändebudet. Nå, nå! Visst kunna olikheter finnas
 Emellan er och Jupiters person.

Men deri liknar ni dock honom nu,
 Att en hans älsklingsvana af er hyllas:

Ni är vid dåligt lynne. Är det Astrild,

Som väckt er obelåtenhet? Han gynnar

Er dyrkan af sin allmakt ej nu mer

Kanske som fordom i de sälla da'r,

Då mången fager tärnas pulsar slogo

Med eldigare fart, när mäster Kern

Med konsterfaren hand dem varmt berörde.

Men böjelsen hos eder för det sköna —

De sköna borde jag ju rättast säga —

Den är sig lik: den öfverlevvat åren.

Måhända blickar ni så mörkt mot mig

Blott därför, att jag råkat öfverraska

Vår gamle Jupiter i herdestunden
Med en bland Gäas yngsta, ljufva döttrar.

Kern. Min herre! Eder tid är utan tvifvel
För dyrbar att bortslösas under snack. —
Då jag aflägsnar mig, jag er bevisar
En tjänst — den enda, som af mig kan göras.

Sändebudet. Nej, dröj! Ni underskattar edra krafter,
Om ni er tror blott gjord att gå och — glömmas.
Ni äfven mig gör orätt, om ni menar,
Att saker utaf större vigt jag icke
Afhandla vet, då slumpen skänkt mig lyckan
Att återse en man så van som ni
Att lägga handen vid de största ting. — —

Kern. Att bära hand uppå de högsta män,
Ni ville säga. Jag bordt ta' för afgjort,
Att då ni nedlät er med Kern att skämta,
Var skämtet blott en öppen förgård åt
De allvarsammaste bland slutna planer.

Sändebudet. Med hvilken raskhet edra tankar ila
In medias res, såsom poeten säger!
Ni är då fullt ännu den gamle Kern,
Sådan ni stod uti kung Johans hof — —

Kern. Och uti konung Eriks fängelse.

Sändebudet. Men äfven ni har burit upp den lön,
Som ofta faller på förtjenstens lott

Kern. Då den är af det slag, som min förtjenst —
I rågadtt mått jag skördat har dess lön.

Sändebudet. Ni blifvit glömd, åsidosatt — —

Kern. Jag minst
Kan öfver *glömska* klaga.

Sändebudet. Anspråk, hvilka
På nya tjänster kunde grundas, skulle
Kanske på lösan sand ej byggas.

Kern. Hårda,
Som hälleberg de voro, dem jag tjänat.

Sändebudet. Med skäl ni öfver hårdhet klagar, då

En man som mäster Kern har lemnad blifvit
Att irra hjälplös uti ödemarken.

Kern. Den är ju skadedjurens rätta hemvist.

Sändebudet. Er kraft var stor, då andras plan ni utfört.

Den blir förfärlig, när er egen hämnd

I egen hand ni tager. De, som hafva

Att tacka er för allt, för kungaspiran,

Och gäldat denna med en tiggars taf,

De kunde väl omsider röna, att

Ni lika väl förmår att — ta', som gifva.

Kern. I grafven af ert skämt tycks ligga allvar.

Sändebudet. Det är ej skämtet, som — — vill öppna grafvar,

Kern. Ert allvar vill det då? — — Åt hvem, åt hvilka?

Sändebudet. Er hämnd i valet af sitt offer tvekar.

Den har ett *val*. Vi ej förstå hvarandra.

Kern. Jag er förstätt långt bättre, än ni menar.

Men liksom ni har velat anförtro

Er *egen* hämnd åt mina svaga krafter,

Jag lägger ner min hämnd i edert våld.

Är den ej då i goda händer? *Kern,*

Som mördat har en kung, hur skulle han

Nedlåta sig att drabba nedom thronen?

Kern aflägsnar sig långsamt.

Sändebudet. Du mig förstätt! Dock endast till en del.

Du ej begripit vådan af att fatta

En plan som min och ej gå in derpå.

Jag ej haft äran mörda kungar; därför

Jag nöjes ock med vida lägre offer.

Du ej lärt *glömma*. Du det lära måste!

Han rycker en dolk ur sin barm och hastar efter *Kern*, men mötes under farten af *Bengt Bonde*.

Scen XIII.

Sändebudet. Bengt Bonde.

Sändebudet. Fatalet!

Bengt Bonde. Ett sällsamt fredsbud, herre, höjer
Ni upp en sällsam oljoqvist som tecken
Af er fridfärdighet!

Sändebudet. Vi lefva ju
Här i Claes Flemings tider. Såsom saken,
Som bör betecknas, sådant är ock tecknet.

Bengt Bonde. Har hit ni kommit för att föra ut
Herr Flemings domar, bort ni måste träda
Från dessa skogssnårs natt, Hans värsta dåd
Sky mindre ljuset, när de nå fullbordan,
Än mången ann's skenheligaste bragd.

Sändebudet. Jag ej förmodat att dig återfinna
Såsom loftalare af Flemings bragder.

Bengt Bonde. De prisas ej, om jag ett lönnmord tadlar,
Hvaraf en värnlös gubbes lif tycks hotadt.

Sändebudet. Gemensam ju för oss är vän som ovän.

Bengt Bonde. Men medlen att dem vinna eller kufva
Desamma äro ej.

Sändebudet. Vi råd ej hafva
Att splittra våra krafter genom split.

Bengt Bonde. Ej Finlands bönder kunna från sig stöta
Sin enda fasta, starka bundsförvandt.

Sändebudet. Nu talar du, som jag af dig det väntat.
Från denne bundsförvandt till er jag sändes
Med löfte om det kraftigaste bistånd.

Bengt Bonde. Jag tviflar att ni gått från honom utsänd.

Sändebudet. Är du från dina sinnen? Hvem väl annars
Mig skulle skickat om ej hertig Carl?

Bengt Bonde. Med hjelparen, på hvilken vi förtrösta,
Jag icke mente hertigen, men — Gud!

Sändebudet. Den hjelparens bistånd ni tillräckligt rönt.
Hög tid det är, att ni från denna vädjen
Till rätte hjelparn, han, hvars bud jag bär.

Bengt Bonde. Gudlöse hädare! Vi blott för långt
Oss vändt från Honom, som kan ensam hjälpa,
Och därför tyckas vi förlorade.

Jag nu ej vill föröka längden af
 Det skuldregister, der vår synd blef tecknad.
 Och kommen hit uppå herr Flemings lejd
 Mitt löfte jag vill hålla i all helgd;
 Det gånge se'n, som Herrans vilja fogar.

Sändebudet. Att du har räddat kungamördarn Kern,
 Uti din himmelska meritförteckning
 Visst nådigt tages upp.

Bengt Bonde. Har Kern jag räddat?

Sändebudet. Du tycks dig ångra nu.

Bengt Bonde. Ett hindradt lönnmord
 Man aldrig plä'r i våra bygder ångra.

Andra akten.

En sal i Åbo slott.

Scen I.

Fru Ebba Stenbock. En åldrig tjänare.

Fru Ebba (med yttersta oro).

Hvad har du att förtälja? Onda budskap?

Det är ju så? Om något godt du visste,

Då skulle glädjen springa såsom förbud

Ur dina ögon; allt ditt väsen lysa

Liksom en fröjde-eld, den upp man tänder

Att sprida segerbud, långt innan ordet

Har hunnit det förkunna. Men ditt öga

Det stirrar dystert, dina läppar darra

För bördan, som de än ej burit fram.

Tjenaren. Jag eger intet att förkunna. — —

Fru Ebba. Jag din tystnad väl förstår. Den är ett galler,

Bak hvilket du den värsta nyhet stänger
 Liksom ett skadedjur, att den ej lössläppt
 Mitt hjerta sarga må. Du tror mig svag.
 Har du ej än lärt känna mig dess bättre?
 Jag är ju Flemings maka. Oss du tjenat
 I fem och tjugu år. Du märka bordt
 På denna tid, att jag mig hann bereda
 Uppå det värsta. Menar du jig kunna
 Uppsluka all det onda, du förnummit,
 Liksom du orden qväft, som borde vitna
 Om hvad som händt min Johan?

Tjenaren. Jag vid Gud

Bedyrar, att ej till min kunskap kommit
 Det ringaste om honom än.

Fru Ebba. Och detta

Du säger kallt, liksom du blott försäkrat,
 Att du ej vet, hvarom i månen hviskas.
 Har allt, hvad mensklig känsla heter, skyggat
 Tillbaka från den kalla, hårda jorden
 Och trängt sig hop i modershjertats värma?
 Begärde detta kunskap om sin älskling
 Af luftens vindar eller hafvets vågor,
 De skulle finnas mera villiga
 Att lyssna till dess önskan än de menskor,
 Af hvilka godt man väntar, då man dem
 Bevisat godt. — —

Tjenaren. För första gången nu,

Högädla fru, jag måste önska, att
 Jag ej så mycken godhet af er rönt:
 Så otacksam jag då ej skulle tyckas
 Stå inför er i denna stund.

Fru Ebba. Förlåt,

Du trogne, gode tjenare, den orätt,
 Hvarmed en moders oro kränkt ditt sinne.
 Jag vet det väl, om du en droppe glädje
 Mig kunde hemta, skulle du den söka

Med svullna fötter bortom alla öknar.
 Den enda droppe fröjd, som än kan läska
 Mitt hjertas heta törst, dock skimrar bortom
 En härjad trakt, af ovissheten utsträckt,
 Emellan Johans öde och min själ.

Scen II.

Fru Ebba. Tjenaren. Claes Fleming.

Fru Ebba (till den inträdande Claes Fleming).

Du kan ju allt i detta land, när helst
 Det gäller blott din kung. En vink af dig
 Kan samla härar, båda menigheter
 Att resa sig i massa eller jaga
 Som lösta falkar öfver land och rike.
 Men när det om ditt eget blod är fråga,
 Din ende son, i hvilken Flemings namn
 Och lif skall lefva än, när du är stoft,
 Du obekymrad tycks, som då det gäller
 Att låta blodet flyta ur din kropp
 På något slagtfält för din afgud, kungen.
 Vår Johan är förlorad. — —

Claes Fleming. Lugna dig!

Ännu ju intet är förloradt.

Fru Ebba. Intet!

Och detta kan *du* säga. Hvad skall menskan
 Förlora, att det borde synas något?
 Kan den, som redan mistat har ett öga
 Och hotas med att ock det andra mista,
 Kan den väl vänta lugn, som vore intet
 Å färde, tills att med dess sista ljus
 All verldens ljus för evigt blifvit utsläckt?
 Är det ej nog med hvad vi re'n förlorat?
 När vi vår dotter miste, halfsläckt redan

Mitt ögas dag mig tycktes uti tårar.

En häftig skakning genombärfvar härvid Flemings själ.

När nu vår Johan äfven går förlorad,

Det slocknar helt och hållet, ifall tårens

Uttömda källor ännu gömma kvar

Så mycket, som en bergets skrefva gifver

Åt den, vid henne dignar, tård af törst.

Claes Fleming. En mor, som led förluster dina lika,

Har rätt att klaga; men hon hör ock hoppas,

Att Gud barmhertig ser till hennes sorg.

Fru Ebba. O, kunde jag det hoppas! Men jag fruktar,

Att, om vår Johan uppsöks af hans blick,

För fädernes missgerning barnet drabbas.

Claes Fleming (brusande upp i vrede).

Hör upp att qvida dårligt, qvinna, öfver

Hvad, som du icke vet ännu ha skett

Och icke heller hända kan. Är Johan

Gås-ungen lik, som kläckt utaf en höna

Sig vågat några famnar ut från stranden

Och lemnat modren sörjande derpå?

Skall Flemings son ett dygn ej våga ströfva

I närmsta skogar, utan att han tyckes

Förlorad, om han några timmar dröjer

Mer än hans mor har gifvit honom lof.

Har du då glömt de Vijk, som åtföljt Johan?

Han ensam ju försloge, om det gällde,

Att skydda hundra nunnor släppta lös

Utur ett kloster. Faran den är ingen.

Och om också en sådan funnes, ville

Jag, att sig Johan lärde småningom

Blott lita på sig sjelf. Det kan behöfvas

Med tiden. — —

Han tillägger lugnare.

Jag dessutom redan skickat

Ett tjog af raska knektar i hans spår.

Vändande sig till den gamle tjenaren.

Gå äfven du, som i hans barndom burit

Så ofta Johan uppå dina armar.

En moders tårar äro heliga

Och bränna bittert, der de falla ned.

Du känner mer än någon marken het,

Hvarest de gjutits, och du skall ej hvila

Din bräckta kraft, för än du återhemtat

Den, som dem pressat och dem torka kan.

Fru Ebba. Tack för det ordet, du min lefnads stolthet!

Fru Ebba och tjenaren gå åt skilda håll.

Scen III.

Claes Fleming. *En småsven. En befälhafvare vid finska flottan.*

Småsvennen. Ett sändebud från hertig Carl begär

Att blifva hörd.

Claes Fleming. Nu re'n! Bed honom vänta. (*Småsvennen går.*)

(*Till befälhafvaren.*) Välkommen! Blir sjöfågelfångsten god?

Befälhafvaren. Mer rik än någonsin. De gamla kullar
Framföda ungar såsom vågen vågor.

Ej göms en vik uti vår vida skärgård,

Der ej ett segel börjat lustigt leka

Med vårens muntra vindar och ej långtar

Att pröfva deras kraft till stormar vuxen.

Claes Fleming. Det låter godt. Dock bättre ej, kamrat,

Än af dig, gamle hafsörn, jag det väntat.

Du dina vingar får väl lossa snart

Och dermed klappa grundligt om hvar fiskmås,

Som fiska vill i grumligt vatten här.

Befälhafvaren. En sådan vågar sig väl ej så lätt

Till våra skär, så länge vid dem ligger

Den gamle, trogne skytt — Claes Fleming. Men,

Ifall den frestar det, med skjuten vinge

Den bloda vågen skall, hvarpå den flyr. —

Det lofvar jag.

Claes Fleming. Och du har aldrig lofvat

Det, du ej ville eller kunde hålla.

(Befälhafvaren går!)

Småsvennen (ånyo inträdande).

Hans kunglig höghets sändebud. — —

Claes Fleming. Får bida.

Småsvennen går. En ung finsk knekt inträder.

Scen IV.

Claes Fleming. Knekten.

Claes Fleming. Är du beredd?

Knekten. Jag är det, nådig herre!

Claes Fleming. Du rida måste till Kexholm, min gosse,

Igenom natt och dag.

Knekten. Skall ske!

Claes Fleming. När dit

Du anländt, uppsök genast Arvid Stålbarm.

Gif honom detta bref. Deri står skrifvet,

Hvad svensk och rysse, Gud och hela världen

Må läsa och förkunna, när och fjerran.

Knekten. Lätt är att gömma slika hemligheter.

Claes Fleming. Kan du bevara dem af tyngre art?

Knekten. Skänk mig den nåden, att på prof jag sättes.

Claes Fleming (betraktande honom en stund under tystnad).

Så full af lif du är, du tycks mig dock

Som grafven trofast. Om uti din själ

Jag sänkte ned ett bref, som ej är skrifvet? —

Knekten. Om det ej läsas bör, det göms försegladt

Tills domsbasunen bryter det.

Claes Fleming. Nej, förr

Det öppnas måste för att göra verkan.

Det gäller — lifvet — uti hvarje mening.
Förstår du det?

Knekten. Ja väl, fullkomligt.

Jag blir odödlig, om mitt lif beror
Blott på min tystnad — när jag tiga borde.

Claes Fleming. Jag tror, att ej mitt bref kan skrivas bättre
Än i ditt unga varma blod. Välan!
Mitt skrifna bref du ber att lemna få
Åt Arvid Stålbarm ensam — i ett rum,
Hvars mur ej öron har för — det oskrifna.

Ger honom en ring.

Du visar honom denna ringen, prydd
Med anletsdragen af vår kung, och hvilken
Du gömmer till ett minne af ditt budskap.
När han den sett, han tror dig som mig sjelf.
Då säger du: Claes Flemings vilja är
Oåterkalleligen denna: Ut man drage
Med underhandlingen om freden, mäklad
På lumpna vilkor. Upp de få ej fyllas!
Men brytningen med östra grannen bör
Undvikas i det längsta, tills att kungen
Med all sin makt kan kasta sig i remnan
Och storma fram till segrerns högsta mål,
Bak hvilket hvilar fred — men fred, som ligger
På ärofulla lagrar och ej vräks,
Liksom ett mättadt rofdjur mellan stycken
Utaf vårt sönderrifna hemland. — Säg
Åt Stålbarm — och han skall dig väl förstå:
Om Fleming bjuder handen till en fred,
Som sliter hjertat utur Finlands barm,
Då må den sista bödelsknekt man låta
Bortslita högra armen ifrån honom
Och hänga den på tornet i Kexholm,
Som nidingstecken och en korpars lockmat. —
Vet du det *icke skrifnas* mening nu?

Knekten. Ja store höfding. Tack för det ni låtit

Mig se så djupt in i er höga själ.
Och om mitt värf jag väl fullända mäktar,
Så skänk mig en belöning.

Claes Fleming. Hvilken?

Knekten. Den,

Att när er högra arm åt striden pekar,
Få tåga främst deri. Om ej mitt öga,
Tills att den slocknar, skådar mot det mål,
Som af er visas, må mitt unga hufvud
Få samma plats, dit leder hjeltearm
Ni ville flyttad, om den kunde teckna
En fred, som slete hjertat ur vårt land.

Knekten går. Småsvennen inträder och stannar tigande vid dörren.

Claes Fleming. Om sändebudet hunnit hvila ut,

Så bed det hedra mig med sitt besök,
Småsvennen går. Sändebudet inträder.

Scen V.

Claes Fleming. Hertig Carls sändebud.

Claes Fleming. En tolk, en öppen, af den furstes bud,

För hvilken vi en lika känsla hysa,
Välkommen till de fjerran nejder, der
Man länge bidat fåfängt att förnimma
Kungörelsen utaf hans öppna vilja!

Sändebudet. Haf tack för denna helsning, sådan jag

Den väntat af en vän från ungdomsåren.

Claes Fleming. Er väg och min, som ofta stötte samman

Vid trapporna till konung Johans thron,
På hvilka samma nåd steg ned till båda,
Ha' sedermera ej på länge råkats.
Jag, envis som en finne — som det heter —
Har stannat, der min ungdomstid mig ställde,

Och mannaåldern band mig än mer fast,
 Mitt tröga sinne, hvilket hårdnat till,
 Likt isens skorpa på en bergsjös djup,
 För nya intryck långsamt tinar upp.

Sändebudet. Ni är och blir er lik. Ej derpå tviflas.

Claes Fleming. Vål denna själens styfhet för en sjelf

Käns obehväm, men mest ändock för andra.

Men ej jag kan likväl med afund se

En sinnets rörlighet, som rastlöst täflar

Med torra trädet, fallande i svallet

Af våra forsar, der de, evigt unga,

Ej ens sig gömma undan vinterns kyla.

Jag ofta stått på dessa strömmars kanter,

Med undran skådande det lätta spelet,

Som med ett sådant lösryckt träd kan lekas.

Det syntes nyss så rotstarkt, fäst vid jorden,

Som gaf det näring och mot dagen lyfte.

Och kort derefter dansar det så lätt

På strömmens lösa mark, af nya vågor

Städs' sänkt och lyftadt enligt deras nyck.

Det svarfvas glatt likt ålen i dess grannskap.

Der rötter bundo det vid marken troget,

Nu bildar sig en spets, så hvass, så skarp,

Att det kan tränga genom hvarje hinder,

Som skulle möta på dess hvirfvelbana,

Sig slingrande mot obestämda mål —

Ifall ej strömmens nya infall kasta

Det sönderbrutet emot strandens klippor,

När leken icke roar strömmen mer.

Sändebudet. Förlåt, Claes Fleming, om jag bryter af

Den yra flykten af de fantasier,

Som, oförhindrade af sinnets styfhet,

Den nyss ni sjelf hos eder har beundrat,

Er hänför till poetisk målning af

De bistra lekar, Finlands forsar leka,

Ifall de icke dämmas — till exempel

Af slagnes lik, som vråkas ned för dem.
 Det ärende, som fört mig hit till er,
 Är af en annan art än att förnimma
 Naturbeskrifningar, hvarmed det roar
 Ert snille att ge lif åt land och vatten.
 Ni bör ej slösa bort er tid uppå
 Ett sådant lappverk, som af Finlands djeknar
 Och runo-smidare långt bättre göres.
 Ni är en målare af högre slag:
 Ej tomma ord er anstå, utan färger,
 Som ni har rifvit sjelf — ni vet nog hvidan.

Claes Fleming. Jag felat, medges; mest deri likväl,
 Att den naturbeskrifnings varma trohet,
 Ni misstyckt utaf obekanta skäl,
 Har bortsmält pantsaret af lugn och köld,
 Hvari ni sannolikt har trott er böra
 Ikläda sinnet vid ett möte med
 En knarrig gubbe, som i forna tider
 Oaktadt all er vänskap ofta rönt
 Missödet att ej fullt behaga eder.
 Jag dock ej ovan är att se det språk,
 Mitt hemlands dalar lärde mig att tala,
 Med föga nöje spordt af allt för mången.
 Men jag kan icke hjälpa det. Min tunga
 Med svårighet sig böjt för utländskt ljud
 Och tankar, som ej fullt mitt hjertas varit.
 Jag mins, att uti sjelfva rådets kammar
 Mitt uttal ofta väckte mera knot —
 Ty endast *detta* hördes uppenbart —
 Än meningen, som utaf talet uppbars.
 Ni tyckes icke älska diktens drömmar;
 Och verkligheter finnas, hvilkas sanning
 Oemotståndligt inta'r öppna sinnen,
 Så *träffande* ock dikten stundom kännes.
 Men skulle ni som jag ha vuxit upp
 Bland detta folk, der, såsom sjelf ni säger,

Hvar djekne, ja, hvar bonde födes skald,
 Och dikten ofta hyser mera allvar
 Än det, som mången hyllar såsom sanning
 Ett ögonblick, förglömdt det nästa re'n —
 Då hade ni förutan harm kanske
 Den bild besett, som kallats fram af nöjet
 Att återse er, städse lik er sjelf,
 Ehuru många *skiften* om er slitits.

Sändebudet. Ni mycket mins, hvarom ej nu är fråga;
 Men hufvudsaken stötes allt mer fjerran
 Från eder tanke. — Svensk och utsänd af
 En furste, som är svensk framför allt annat,
 Min talan jag till Fleming ville ställa,
 Såsom till Svea rikes riddare
 Och råd, fastän hans vagga blifvit kastad
 Af slumpen på en mark, ej ärorik
 Som moderns, hvilken adopterat honom.

Claes Fleming. Ni tycks ej fästa hälften af den vigtt,
 Som eder herre, hertig Carl, vid Finland.
 Men ni ju icke känner det. På afstånd,
 Betraktadt från en annan kust, det synes
 Helt annorlunda än vid noggrann forskning. —
 Dock jag förglömt, att årets svåra tid
 Ej låtit er den närmsta vägen taga
 Uppå er färd till detta slott, som var,
 Såsom jag hört det sägas, färdens mål.
 Er kosa sträckt längs dessa låga kuster,
 Som stigit upp ur Bottenvikens djup,
 Har utan tvifval varit lärorik.
 Er resas svårigheter skänkt er säkert
 Åtminstone den tid, som var nödvändig
 Att uppå ort och ställe samla in
 En skörd af kunskap, hvilken ej kan undgå
 Ett sinne, vant att ej förgäfvets forska.
 Jag hoppas dock, att de besvärligheter,
 Som eder mött, ej kändes tryckande.

När man som ni frambär en furstes uppdrag,
 Som med ett synnerligt intresse fästes
 Vid hvarje yttring ur de rörelser,
 Af hvilka finska folkets sinne lifvas,
 Bör tacksamhet och nit bortrödjä lätt
 De stötestenar, hvilka stråten spärrat.

Sändebudet. Har ni omsider uttömt rikedomens
 Uppå de brutna bilder, dem ni slösat
 Liksom en sönderslagen spegel, hvilken
 Ur alla sina stycken återger,
 Förminskade, de föremål, som först
 Uti naturlig storlek der sig visat. —
 Ni ser, er målnings-ifver lockar mig
 Till efterföljd, fast härmningen var svag
 Och icke uppnår skärpan af er pensel,
 Dock gerna afstår jag er segerpriset
 I denna täflan. Ty ej hit jag kommit
 Att leda in en fåfäng strid om ord.

Claes Fleming. Jag anar det; men jag ej dela kan
 Föraktet, som ni hysa tycks för — *ord.*
 Det finnes vissa, bakom hvilka gömmes
 En lefnads hela, djupa andemening,
 Och framför hvilka mannen står som vakt,
 Tills att hans fall afbryter väktarkallet.
 Ni visat böjelse att stundom lägga
 Nog mycken mening i en annans ord;
 Kanske det händt er någon gång också
 Att lägga allt för liten i ert eget.
 Men om jag rätt förstår er, är det ej
 Er egen mening, som ni nu vill tolka:
 Det är en sons utaf den store konung,
 Hvars minne vuxit i min själ tillsamman
 Med all den vördnad, för hans hus jag hyst,
 Med all den trohet, jag deråt har egnat,
 Och egna skall — så sannt Gud hjelpe mig!

Sändebudet. Ert tänkesätt är känt af hela världen,

Och konung Gustafs störste son har tacksamt
 Så högt som någon aktat dessa känslor,
 Hvaraf en ringmur slås kring Wasas ätt.
 Hans aktning, städse stor, har vuxit högre,
 Om möjligt är, för eder nu, Claes Fleming.
 Han vördar denna mannakraft, från hvilken
 Ej årens lie någon sena bortskär.
 Han ser i er ett föredöme af
 Den viljas styrka, som sitt öde bär,
 Likt hjeltens fasta arm sitt svärd i striden.
 Han skänkt mig äran att till eder bringa
 En gärd af denna aktning, — —

Claes Fleming. Min är äran.

Det öfverstiger, hvad jag kunnat hoppas,
 Att hertig Carl har afsändt er allenast
 I ett så ringa värf, som det ni uppger.
 Men jag ej eger rätt att derpå tvifla.
 Och det mig gläder desto mer, som jag
 Ej kunnat skörda denna högre aktning,
 Hvarom ni ordat, annorlunda än
 Igenom några tjenester, dem min trohet
 Mot Sveriges konung mera sökt än mäktat
 Bevisa senast. Intet vitnesbörd
 Kan gifva mera kraft åt mitt beslut
 Att stå och falla för min konungs rätt
 Än bifall af en furste, som naturens
 Och mensklig lag har ställt vid thronens fot
 Att styrka, stödja den vid hvarje anfall
 Emot dess oantasteliga helgd
 Af brottet eller vilseledda sinnen.
 Stödd uppå grunden utaf denna helgd,
 Kung Sigismund, din thron stått städse säker,
 Som på en kyrkas altare dess prydnad,
 Hvarefter nidingshanden senast sträcktes.
 Men hägnad af din farbrors trogna vård,
 Den trotsar dubbelt säker alla skiften.

Sändebudet. Det gladt mig högt att höra dessa uttryck,
 Som göra rätt åt kraften af den furste,
 På hvilken allt, hvad finnes redligt svenskt,
 Sitt bästa hopp om Sveriges framtid bygger.
 Om Carl ej funnes, skulle detta hopp
 Förgås i obekanta ödens dimma
 Likt båten roderlös på oceanen.
 Carl delar stora männens gudelott:
 Blott vissheten derom, att till de finnas,
 Förslår att gifva högre mod åt starke
 Och trygghet åt de svage, hvilka känna,
 Att någon tänker, handlar, står för dem.
 Det är den trygghet, hvilken stärker hären,
 När stridens stund är inne, om den litar
 Derpå, att föraren är stor, är hjelte.
 Det är den trygghet, hvilken lifvar vandrarn,
 Då han ser solen, fast omätligt skild
 Ifrån hans låga ståndpunkt, lysa stråten.
 Det är den trygghet, som så mången känner,
 Vid tanken derpå, att Claes Fleming lever.

Claes Fleming. Ert sista ord har slappat nerven af
 Bevisningen, ni velat föra ut.
 Och ej jag neka kan, att jag ej delar
 Fullkomligt denna lära, som ni hyllar
 Med samma ifver, som ni fordom talte
 Om annat, hvarom förr vi varit ense.
 Ni tycks nu vänta säkerhet för starke
 Liksom för svage, med ett ord: för staten,
 Af kraften hos en eller annan menska:
 Ty endast detta är ju äfven fursten,
 Åt den ni nu afgudadyrkan egnar.
 Min tro är än, såsom den var, en annan.
 Högt skattar äfven jag väl kraftens gåfva,
 Men tror ändock, att hvarje sådan är
 En möjlighet till godt och ondt allenast.
 Och frestelsen till ondt är endast större,

Der större lott af kraft dertill blef gifven.
 En trygghet blott, ett värn allenast finnes
 Mot hvarje nyck utaf en enskilds styrka:
 Det kungamakten är, kring hvilken lagen
 Sitt helga famntag slår, som diademet
 Sin fasta ring kring kungens panna sluter.
 För lagen finns ej svaga eller starka:
 Det endast *likar* finns liksom för Gud,
 Som står så högt, att hvarje skilnad bleknar
 Bort för Hans dom, och godt och ondt blott väger.

Sändebudet. Men kraften, hvarmed kunga-handen knytes,
 Kan böja spiran till ett bödelssvärd,
 På hvilken lagen kasta tycks ett sken
 Af rätt ännu, då redan det har drabbat
 Långt bortom lagens gränser. — —

Claes Fleming. Är det väl
 Det öfvermått af kraft, ni känna lärt
 Hos konung Sigismund, som närt er fruktän
 För missbruk utaf kunga-makten; eller
 Väcks denna bäfvan utaf någon annan,
 Hvars kraft vill lägga spiran i hans hand
 Och sedan vigter i en vågskål, som
 Ej lagens är, men lätt kan lyfta dennas?

Sändebudet. Jag vill besvara frågan med en annan.
 Kan det ej hända, att en konung, hvilken
 Sjelf vek till sinnes, saknar kraft till ondt —
 Liksom till godt — lätt finna skulle verktyg,
 Mer eller mindre kraftbegåfvade,
 Men städse redo att med kunga-manteln
 Kringhägna dåd, dem söderns *bravo* höljer
 Ej utan rysning under blodad kappa?

Claes Fleming. Den, som har makten, saknar sällan medel
 Att föra ut sin vilja, som är lagens.
 Men äfven den, som blott till makten *sträfvat*,
 Kan finna redskap lätt, till *allt* beredde.
 En konung får dock följa fritt sitt val;

Har ingen orsak att det låta falla
 På andra än de bäste, mest förtjente.
 Men den, som nödgas att till målet *smyga*,
 Han måste gripa till hvad hjälp, som först
 Förirrat sig uppå hans dunkla stråt.
 Och ingen undrar därför, att hans redskap
 Ej handlar olik den, som tänder mordbrand
 I nattens mörker under menskors hydda,
 Som slumrat in med frid, men väckas upp
 Af lågor, ödeläggelse och nödrop.
 Den hand, som vållat ofärd, drages bort,
 Liksom ett irrsken slocknar uti kärret,
 Se'n det har vandrarene vilseledt.
 Men bördan af den skuld, som tynger brottet,
 Ej bör ju kastas uppå deras skuldror,
 Dem pligten bjöd att släcka mordbrandslågan,
 Fast endast de uti dess sken sig visa,
 Och natten höljer nattens första dåd,
 Och den, som det föröfvat, tvär i oskuld
 I närmsta källa brandens spår från handen.

Sändebudet. Er lust att måla ut på nytt er gripit
 Med ökad ifver. Svåra tider gjort
 Ert sinne bittert. Samma tiders ofärd
 Med smärta fyller upp den furstes hjerta,
 För hvilken ni er aktning nyss betygat.
 Han älskar, äfven han, de goda redskap,
 Som mäktat ro åt Sveriges rike skänka
 Och hägna lagens altare och kyrkans.
 Dock ni, Claes Fleming, ställt er allt för högt
 Igenom eget värde och igenom
 Den tanke, ni hos honom om det uppväckt,
 Att han i er ett *medel* skulle söka
 För fosterlandets frid och för dess välfärd.
 Han ärar er såsom en bundsförvandt,
 Den ypperste i hela Svea land,
 Som bär i handen svärd, i barmen hjerta.

Han tror ej hoppet svika, som försäkrar,
 Att ni med råd och dåd vill bistå honom
 Vid planerna, som Sveriges lycka kräfver.
 Ett sådant sinne såsom ert ej tjasas
 Af guldets glans och maktens: men så stor
 Finns ingen dödlig, att han kan utföra
 De största värf förutan stora medel.
 Bjud därför endast, och er viljas bud
 Är äfven hertigens, den stund ni lägger
 Er hand med gammal vänskap i hans hand;
 Och allt, hvad han förmår, förmår ni äfven,
 Och hvad han eger, tillhör äfven er.

Claes Fleming. Det är ej första gången hertig Carl
 Har slösat på mig oförtjenta anbud.
 Hans löftens stegring visar, att hans tro
 Uppå min trohet mot min konungs sak
 Har stigit till sin höjd; ty annars kunde
 Hans löften ej förnyas, och han ej
 En niding finna inom Sveriges gränser
 Nog fräck att bära fram till mig hans anbud.
 Ni bad mig *bjuda* något. I ett fall,
 Likt detta, ej det vore mig tillståndigt
 Att bjuda något annat än mig sjelf.
 Med kropp och själens alla krafter hembär
 Jag detta offer åt min konungs farbror,
 Då han mig aktar värdig ett förbund,
 Hvars afsigt är att trygga kunga-thronen.
 En bundsförvandt bör dock ej tomhändt ställa
 Sig in på mötesplatsen, der förakt
 Blott skulle möta honom, om han vågar
 Förutan jemngod styrka visa sig.
 Berätta därför, hvad ni sjelf har sett,
 Och det, hvarom ni visshet än kan vinna,
 Förr än er färd på Ålands haf blir trygg.
 Säg hertigen, att Finland, som har lockats
 Af dolda, dunkla makters lömska svek

Att bära afvog sköld emot sin konung,
 Är lugnt omsider, lugnt som kyrkogården,
 När snön sin svepning bredt utöfver den,
 Hvari de dödes ro så sällan störes.
 Hans hjerta skall väl svida vid den tafla,
 Som er vältalighet för honom breder.
 Men han bör trösta sig. Ej hans var viljan,
 Att så det skulle gå, och han ej „rifvit
 De färger”, hvarmed taflan måste målas.
 Säg honom vidare, att denna här,
 Som kufvat Finlands djerfva bönder, står
 Hvar timma redo att till stoft förtrampa
 De händers vanmakt, som än spörja lust
 Att söla perlorna på kunga-kronan;
 Att flottans segel skola svälla snart
 För östanvindar, hvilka meja bort
 Hvar krypväxt, som sig ville resa upp
 Att kasta skugga uppå kungens makt.
 När sådant budskap ni kan föra fram
 Till hertigen, er herre, står ni säkert
 Välkommen inför honom som för mig.
 Emellertid jag hoppas ni ej vägrar
 Att bli min gäst på detta slott, tills ni
 Med större trygghet börjar återfärden.
 Och borgens frid skall skydda er emot
 Beröringen med folk, som lösa rykten
 Ha' kunnat stämma oblidt. Och för öfrigt:
 Besvärligheten, vållad genom trängseln
 Af allahanda menskor på er hitfärd,
 Gör ensligheten för er högst behöflig,
 På det att ni i *ostördt lugn* må ordna
 De spridda dragen af er upptäcktsresa.

Sändebudet. Ej utan skäl ni yfves att förblifva

Er städse lik. Jag känner er igen
 Också på denna gästfrihet, ni bjudit
 Mig oombedd. Jag hoppas likväl att

Ej länge deraf nödgas göra missbruk.
 Det vissa är, att hertigen, från hvilken
 Som sändebud jag afgått har till eder,
 Ej underlåter att i rikligt mått
 Det öfvermått af omsorg vedergålla,
 Hvaraf ni aktat värdig en person,
 Som inför er hans egen föreställer.
 Knappt våren, som ur Sveriges sjöar stiger,
 Skall hinna sätta sig på deras stränder,
 För att ur lättad barm dra' efter andan,
 Förrän er nye bundsförvandt skall stå
 Beredd att motta' er och alla dem,
 Ni dragit med er — med ett öppet *handslag*.
 Ni vant er lita mest på egen styrka;
 Men ni skall lära er, att hertig Carl,
 Fast han er aktat värdig ett förbund,
 Sjelf eger krafter nog att hvarje trots
 Förrän hans höghet trampa neder;
 Det må då yfvas högt på taggarne
 Af kunga-kronan eller uti stoftet
 Omkring en simpel riddarsporre hväsa.

Claes Fleming. Jag är för gammal att nu mera lära
 Mig något synnerligen nytt. Dock tackar
 Jag er för den förklaring, ni mig gaf,
 Om huru stark sig anser hertig Carl,
 Och hvad han tror sig kunna vedervåga.
 Ett sändebud ju uppfyllt allt, hvad man
 Af honom någonsin begära kan,
 När han sin herres rätta mening mäktat
 Fullkomligt uppenbara. Detta lyckats
 Er kanske mer, än sjelf ni kunnat tänka;
 Och därför bör ni lätt er sjelf förlåta,
 Att minnet så af gammalt som af nytt,
 Framkalladt genom mig uti ert sinne,
 Har satt i svallning edra känslors ström,
 Så att ur den uppvärktes ett och annat,

Som för er sjelf ni kanske velat gömma.
 Er rätta afsigt likväl ni har vunnit,
 Liksom jag min. Mitt tänkesätt ni känner.
 Det är sig likt. Jag känner ert. Och därför
 Jag hyser säkert hopp derom, att ni
 Er arm skall bjuda åt oss och ert hufvud
 För att bekräfta segern af den sak,
 Som, rättvis, räkna kan på högre bistånd
 Än till och med den djerfve hertig Carls.
 Fleming går.

Scen VI.

Sändebudet. Mot denna klippa krossas hvarje stål,
 Och klangen utaf guldets öfverröstas
 Af en, som ljuder högre ur hans inre:
 Hans evigt lika sinnes skarpa guldklang.
 Beundra måste jag, som honom hatar,
 Hans fasta viljas hårdhet emot allt,
 Som verkar smältande på andra hjertan. — —
 Men ett förhårdadt ondt ej eger väl
 Mer anspråk på att skonas än ett annat,
 Som mindre stelnat under många solhvarf.
 Och värre klippa till förargelse
 Än denna här ej ställt sig midt i svallet
 Af tidens flod, som bryta vill sin bana. — —
 Men hvad ej stål förmår att hålka ut,
 Det kan väl vattnet dock omsider tära,
 Pris vare söderns djerfva snillestyrka!
 Uppfinningskraften, ammad der af större
 Behof att leda högre planers fortgång,
 Har uttänkt hjälp, der *synlig* hjälp *försvinner*;
 Har skapat läkemedel, hvarest stålet
 Ej mäktar skära bort det ondas rot.
 Af denna lifssaft bringas ljudlöst bot,

Men säkert, ofelbart — lik undergången
 För dig, hvars vilja utaf jern sig kastat
 Emot en annan lika väldig vilja,
 Som för till thronen, den du fåfängt hägnar.
 Du litar på en rättvis sak, på Gud;
 Men hvarje sak blir rättvis, när den lyckats,
 Och Gud, som lät den lyckas, derigenom
 Bevisar, att Han sjelf var med om den.
 Claes Fleming! I ditt arma, vilda land,
 Du lärt dig föra svärdet blott och bilan:
 Du är en nybegynnare i konsten att
 Framdrifva planer till ett önskad mål,
 Och föga tid dig återstår nu mera
 Att återhemta, hvad du har försummat.
 När ankaret blir lyftadt, när din flotta
 Af österns storm mot Sveriges kust skall jagas,
 Då käns din arm, den du så trotsigt lyftat
 Mot fursten, hvilken *jag* mitt bistånd egnat,
 Förslamad första gången, men för evigt.
 Du bortgår som en skugga, och din lefnads
 Utslitna segel, hvilka städse svällde
 Enformigt för en enda vind allena,
 Hopvecklas på den graf, som gömma skall
 Den störste man, som denna tid gaf Norden —
 I fall han ej dess störste dåre varit. (Han går).

Scen VII.

Claes Fleming och *Bengt Bonde* inträda under samtal med hvarandra.

Claes Fleming. Du känner ju det gamla ordet, Bengt,
 Af högre vishet taladt ut än vår:
 „Den, som till svärdet griper, falla bör
 För svärd”. Den läran sammanfattar strängt,

Men rättvist domen öfver eder alla,
 Som omsmidt edra yxor, hvarmed ni
 Bordt endast föra krig mot trädens kronor.
 Ni vapen deraf gjort, som lyftats fräckt
 Mot kunga-kronans helga tempel-lund,
 Af hvilken ensam kan beskäras hägn
 Emot de stormar, som de svage härja.

Bengt Bonde. Re'n sedan långlig tid ej obekant
 Den helga läran var mig, som ni, herre,
 Ånyo åberopar såsom dom
 Att fälla oss, se'n våra hufvu'n fallit
 För edra bilor mer än edra svärd.
 Jag hört det ordet ofta repas upp
 I fall, som bittert mot hvarandra svurit;
 Och det har kastat tvekan i min själ,
 Så att i bruset utaf tviflets hvirflar
 Den sanna meningen försjunkit bortskymd.

Claes Fleming. Förvillelsernas makt är stor, I blinde,
 Som lemnen er åt ledare mer blinde
 Och värre än I sjelfve. Solklar dock
 Är ordets mening, der den ej förfalskas.
 Det är en slutföljd blott utaf ett annat:
 „Gif kejsaren, hvad kejsaren tillhörer?”

Bengt Bonde. Den tolkningen, som nu af eder gifves,
 Är en bland dem, på hvilka jag har grubblat.
 Men när jag sedan åter har besinnat,
 Hur mild den helga gudalärarn var
 Också emot den ringe, som utaf
 De mäktige på jorden blef förblandad
 Med markens stoft inunder deras sulor,
 Då har en annan mening åter blixtrat
 Omkring det svärd, för hvilket den bör falla,
 Som först till svärdet skoningslöst har gripit.

Claes Fleming. Och huru lyder denna andra mening?
 Hos mig har aldrig uppstått mer än en.

Bengt Bonde. Jag derpå icke kunnat tvifla. Men

Han, som med kärlek trufdes bland de låge,
 Förtryckte, hvilka i Tiberias våg
 Sitt hjerta svalkade, förbrändt af nöden,
 Han talte endast om den andens frihet,
 Som borde fästa vingar vid de bojor,
 Af hvilka slafvens kropp till jorden bröts —
 Att dessa skulle trycka mindre tungt.
 Han kände, äfven Han, en qualmig tryckning
 Utaf den dystra smedja, vid som verlden,
 Hvari åt Juda-folket fjetttrar smiddes
 Af jernet, hemfödt uti kejsar-grufvan.
 Han visste, att ett svärd i slafvens händer,
 Mot romarns pantsarklädda hjerta brutet,
 Blott nya länkar skulle gett åt bojan,
 Och därför talade Han blott om *hoppet*
 Och sökte vända blicken upp mot himlen
 Långt från den jord, der blodiga ruiner
 Allenast skulle krossat hoppets vinge
 Och sölat dennas skära glans för alltid.
 Men skulle svärdet först blott gripits af
 En Sigismund — och utaf dem, han utsändt —
 Hvem vet, om icke fridens gudadolk,
 Då sagt, att *de* just bordt för svärdet falla?

Claes Fleming. Du menar det?

Bengt Bonde. Så är min mening, herre;

Men om den träffat rätt, det vet ej jag.

Vi lärt så litet, vi, som tuktas upp

Med svärdet blott, att slika djerfva frågor

Vi endast tvingas kasta fram, men lösa

Förmå vi icke dem.

Claes Fleming. Men därför ären

Ni också desto brådare att lyssna

Till hvarje munnens väder, hvilket blåser

Ur svikande profeters tomma hjernor.

Det vädret gör ert sinne uppblåst, tränger

Derur all sanning, pröfvad och befastad

Af seklernas erfarenhet, och fyller
 Er själ med hugskott, lärda utantills
 Och som ett ögonblick ej profvet hålla.

Bengt Bonde. Så måste saken synas er. Ni oss
 Har sett allenast ifrån höjden af
 Er häst, hvars hofvar trampat våra skördar;
 Från mynningen af de kanoner, hvilka
 Förkrossat våra lemmar; genom flammor,
 I hvilka speglats gruset af vår boning.
 För oss, som sjunka ned på detta grus,
 Sig mycket ter likväl helt annorlunda,
 Än det ifrån er höga ståndpunkt röjes.
 Så pröfvade, vi lärt oss pröfva allt,
 Förr än vi tro derpå. Uti ett tillstånd
 Så hopplöst såsom vårt vi måste hoppas,
 Att meningar, dem forna sekel alstrat,
 Utplånas skola eller jagas undan,
 Och gifva vika för en annan mening,
 I bättre samklang ljudande med Hans,
 För hvilken ni, den väldige Claes Fleming,
 Står såsom menska blott så väl som vi.

Claes Fleming. Jag vill ej tvista här med dig —

Bengt Bonde. Man vet,
 Att ni ej älskar detta slags bevisning.

Claes Fleming. Du är bra djerf, förtröstande uppå
 Ditt lejdbriefs skygd, forskansningen, bak hvilken
 Du smög dig hit, liksom en mullvad kryper
 Inunder mörka hvalfvens säkra gömmen.

Bengt Bonde. Jag litar på mitt lejdbrief, det är sant:
 Ty på ert riddar-ord jag städse litat.
 Men ej jag smög mig hit. Jag vågar väl
 Ej säga, att med öppen hjälm jag kommit —
 Som hvarje riddersman försäkra skulle,
 Om än hans lock af hjälmen aldrig tryckts.
 Af öppen dag min gång likväl belystes.
 Och om jag aldrig vågat träda upp

Förutan värnet, skänkt af edra lejdbref,
 Ni skulle ej så vred uppå mig blicka
 I denna stund, och ej för er jag stod.

Claes Fleming (räckande honom handen).

Det är en sanning, Bengt. En modig man
 Står inför mig, och gerna vill jag tro,
 Att en rättskaffens man der står derjemte.
 Men jag förmodar, att du icke ställt
 Din kosa hit för att dispyter väcka
 Om hvarje olik mening, som oss skiljer
 Ifrån hvarandra. Gerna du behålle
 För dig din mening, som jag *min* behåller,
 Blott dina handlingar laglydigt böjas
 Inunder det, som gälla bör för alla.

Bengt Bonde. Jag hittills trott: vår handling borde vara
 Blott öfversättning af vår menings grundspråk.

Claes Fleming. Nej! Nej! Och evigt nej! Hvar enskilds
 handling

Bör böja sig inunder samhällshvalfvet,
 Som sammanbinder, hägnar, lyftar allt,
 Af kungaspiran lyftadt sjelft mot himlen.
 Du har väl sett uti domkyrkan, Bengt,
 Hur sjelfva dessa högsta pelare,
 När de mot hvalfvet nått, sig ödmjukt buga
 För att, förenade med dem, som höjas
 Från andra sidan, ge åt hvalfvet stöd.
 Hur ginge det, om hvarje sten ur muren
 Framspringa ville och sig häfva upp
 Emot det hela, eller golfvet sökte
 Sig resa upp till tak — —

Bengt Bonde. Ack! Hvalfvet der
 Ej störtar ned mot golfvet att det krossa.

Claes Fleming. Det skuile göra så, om uppror brunne
 Uti dess alla lemmar. Uppror, uppror!
 Se der den vådeld, hvilken allt förderfvat.

Bengt Bonde. Det slapp då ut omsider, detta ord,

Som, stängdt i edert hjertas kammar, ryckte
Uppå dess väggar för att väg sig bryta
Såsom ett vilddjur spärradt i en bur.

Ni slungat, herre, på oss ordet uppror,
Se'n Ni, måhända mer än någon annan,
Utkastat sjelfva saken, som ni döper
Med det okristeliga namnet uppror!

Två stafvelser, som sluka all vår rätt,
Liksom oss Gud en sådan aldrig gifvit;
Som bränna våra kojors arma hem,
Liksom en offer-eld den armes gåfva;
Som mörda våra kroppar, likasom
Ej Herrans ande lif dit nå'snin gjutit.

Allt menskligt anspråk, stammande från Gud,
Från våra fäder och från deras furstar,
Allt, allt tillintetgöres, sköfhas, kastas
Som agnar till en lek för alla vindar.

Och hvarför blir vårt menskovärde störtadt
I denna lejongrop, man kallar uppror?

Emedan vi ha kastat våra kroppar
Till sköld för våra själars högsta väl;
Emedan vi vår andes frihet värnat

Mot den papismens trældom, som oss hotat,
Och vår lekameliga frihet mot
Det polska slafveriets skam och ofärd.

Claes Fleming. Fantómer utan verklighet och blod

De faror voro, hvilka er förvillat
Att kalla ned på eder andra faror,
Blott allt för verkliga och öfverhöljda
Af blod, som bordt och kunnat sparas till
Ett bättre bruk. Papismsens spöke skickats
På er af prester, som er enfald brukat
För snöda ränker; andra lika fåfängt
Er skrämt för polska trældoms-okets spöke.

Furst Radzivill uppträder med buller och bång

Bengt Bonde. Till dessa *andra* hör väl äfven denne?

Claes Fleming Ett lefvande bevis åtminstone

På spökens svaghet träder upp med honom.

Låt därför icke skrämma dig; dröj kvar

Pekar på ett sidorum.

I detta rum, tills fursten gifver vika

För bonden. *Vi* som vänner måste skiljas.

Radzivill, som dittills sysselsatt sig med sin persons upp-
 uring, framträder, då de sista orden sägas, och följer med föraktande
 blick Bengt Bonde, som drager sig undan i det anvista rummet,
 hvars dörr ej stänges.

Scen VIII.

Claes Fleming. Furst Radzivill.

Radzivill. Ert vänskapsband har en betydlig längd,

Då ena ändan släpar der i dyn, (Han pekar åt sidorummet).

Den andra deremot förlorar sig

Vid majestätets sol ibland dess strålar.

Claes Fleming. Är jag nog lycklig att ha träffat rätt,

Då jag förmenar, att, bland andra titlar,

Den af en *stråle* ock tillkommer er?

Radzivill (sjelfbelåten). Ni tviflar, herr baron, uppå min vänskap?

Claes Fleming. Visst ej, min prins — (Radzivill bugar sig för-
 bindligt) man hyser icke tvifvel

Om det, hvarpå man icke alls kan tro.

Radzivill. Min herre! — —

Claes Fleming. Ni er vant i hvar belöning,

Som af er skördats, se *förtjensten* lönt.

Ni bör mig därför fatta lätt, då jag

Försäkrar mig ej tro på eder vänskap:

Min furste, jag den icke har förtjent.

Radzivill. Är den betänkligheten eder enda?

Man vänner mellan ju ej räknar noga.

Den man, som äran har i dessa tider

Att som ståthållare i Finland helsas,

Bör mer än någon annan känna, att
Förtjensten ensam ej rekommenderar.

Claes Fleming. Hvad menar ni dermed?

Radzivill. Jag eder mening

Förutan kommentarier ju fattat;

Männ' ej *min* mening röner samma framgång?

Men lemnom dessa bagateller. Då

Jag uppsökt er, herr Fleming, var min afsigt

Ej den att mitt missnöje tolka öfver

En småsak sådan som er brist på vänskap.

Min obelåtenhet sig reser upp

På högre grund och nyligen den fått

Förökad näring.

Claes Fleming. Vant att frossa städse

Ju detta edert älsklingshusdjur varit.

Låt höra, hvarmed ni på nytt det matat.

Radzivill. Såsom ni vet, jag länge önskat hade

Sjelf taga närmare i ögnasigte

Det stycke kärr, hvarom vi slitas här

Med svultna djur och än mer svultna bönder.

Jag tänkte efter mogen öfverläggning:

Än ligga isens bryggor qvar, de enda

Som leda öfver strömmar och moras,

Af hvilka vandrarn dränks och sjelfva landet.

Men, minskad, lemnar snön dock öppen plats

För modets djerfhet, som sin väg vill bryta.

Claes Fleming. Hvert land behäftas af olägenheter,

Hvarmed man måste göra sig förtrolig,

Om hjeltomod ej skalk behöfva slösas

På det, som vanan byter till en lek.

Vi, som ha vuxit upp med grodorna

Uti de kärr, ur hvilka till er stiga

Ömsom förakt och ömsom någon — fruktan,

Vi färdas öfver våra isars snö

Så lätt, som molnens skuggor gå deröfver.

Vi tumla mellan våra sjöars skär,

Som fågeln kryssar mellan töcknens klippor.

Vi skulle dock ej utan obehag

Oss vältra i det femte element,

Hvarmed naturen riktat sina fyra,

Då höstens mörker på ett sätt i Polen

Förkroppsligas, hvarvid ni blifvit van.

Det därför fagnar mig, att ni betänkt —

Förr än ni gjort er till en ny Columbus —

Olägenheten af ett företag,

Hvars stora vigt ni sjelf väl bäst kan inse.

Radzivill. Men min uträkning slog dock felt totalt.

Snart voro de förråd, vi medhaft, tömda.

Och då sig infann verklig brist på det

Nödvändigaste, bland den stora svit,

Jag ansåg böra omge mig — ej blott

För rangens skull, jag innehar i staten,

Men äfven för att värdigt föreställa

Den konung, som af mig representeras.

Claes Fleming. Det var försigtigt. Annars ej så lätt

Till vigten af ert värf man ana kunnat.

Radzivill. Ej nöden hade nått ännu sin höjd.

Hvad tycks? Jag sjelf till sluts här nödgats sakna

Ej blott bekvämlighet, men äfven sådant,

Som jag väl allra minst förr kunnat tro,

Att jag, en Radzivill, umbära skulle.

Claes Fleming. Der intet finns, har kronan mist sin rätt.

Radzivill. Må vara kronan! Men jag frågar: hvad

Angå mig dess förluster? Mig, som kunde

Det första rike köpa, som blir ledigt.

Det vitnar ej om ordning i ett land,

Der herrar såsom jag behöfva svälta —

Och törsta ännu mer.

Claes Fleming. Det låter sällsamt,

I detta vattendränkta land.

Radzivill. Ert inkast,

Det smakar — finskt, som landets enda dryck. —

I början gick det dock behjelpigt an,
 Så länge vi än kunde låta slagta
 Hvar bondhäst, som ej ville mera fram,
 Vi födde så fast med en mager spis
 Vårt folk. Till sluts dock funnos inga hästar,
 Och ej vi kunde vänta, att det packet,
 Från hvilket vi dem tagit, skulle skaffa
 Till uppehälle åt oss något annat,
 Då deras armar ej ens skänkte oss
 De lättjefulles bistånd.

Claes Fleming. Kanske var

Den lättjan, som ej tillät folket bruka
 Till eder tjenst sin arm, ett uttryck endast —
 Ett missförstådt måhända — af en godhet,
 Som dock i botten bor utaf dess sinne.
 Men hvilken båtnad kunde dessa armar,
 Mot eder sträckta, bjuda er, min furste?

Radzivill. Er fråga är naiv, liksom den ursäkt,

Hvarmed ni öfverskyler packets fräckhet.
 Jo, hjelp behöfdes väl. En tidig vår
 Bortslungat isbron ifrån alla forsar
 Och brutit hvarje strand för dessas flöden.
 Så vidt som himlen sträckte sig utöfver
 Vårt hufvud, flöt en parodi på himmel
 Vid våra fötter, hotande hvar stund
 Att reda oss en lika graf som den,
 Hvari kung Farao drack sista skålen
 För Juda-folkets lyckosamma resa,
 Ifall ej endast sagan fyllt pokalen.
 Vår fara lärar varit stor. Dock derpå
 Polacken tänker sist. Men vida större
 Var den förargelse vi måste tåla
 Af dessa mennisko-amfibier,
 Som kräla i de finska kärren, hvilka
 Ej afund hysa bordt mot elementet
 I Polen, dit er tanke nyss sig sänkte.

Claes Fleming. Ej utan ömkan kan man höra, prins,
 Ert polska mod satt på så hårda prof.
 Men mitt deltagande ni än ej fört
 Till sista gränsen för ert lidande.

Radzivill Vi sågo här och der förvägna pojkar
 I forsens värsta svall sig tumla om
 På båtar mera flarn än skepp, och skamlöst
 Förhåna nöden af vår svåra ställning.
 De ropte till oss, att vi skulle komma
 Och fiska från dem deras brudar samt
 Dem sjelfva hänga såsom kläppar i
 De kyrkoklockor, som än finnas kvar.
 Ett sådant hån af dessa slafvar framdref,
 En galla, som ej kunnat lösas upp
 I allt det vatten, hvaraf säkerhet
 Gafs dem, med hvilka det stod i förbund,
 Men ämnade oss sjelfva blott förderf,
 Så smädligt, som de ord vi nödgats smälta.
 Ha! Det är ej ännu tillräckligt knäckt,
 Det fräcka sinnet uti dessa öknars
 Skogs-menniskor. Det fordras dertill, att
 De skulle fostras upp af polska herrar
 Med piskor utaf jern. Så kan det blifva
 Än något af dem. Alla dagar dock
 Ännu ej hafva sett sin sista qväll.

Claes Fleming. Den natten torde än ej vara nära — —
 Men sökte ni ej gifva dessa slafvar,
 Såsom ni dem behagat kalla, försmak
 Af den uppfostran, som dem en gång väntar,
 I fall det skulle blott bero af er?

Radzivill. Hvad menar ni, att vi då göra skulle!
 De fleste ibland dessa vilda flydde
 Till skogs och sökte der sitt rätta sällskap,
 Och läto ej sig locka fram derur,
 Fastän till straff och till varnagel vi
 Hvarenda höggo ned, som kunde gripas.

Claes Fleming. På sådan lockmat man sig ätit mätt
I detta land, hur än man annars svultit.

Radzivill. Den fastan kan ha sina goda sidor

För det der folket — fastän jag ej sjelf
Blef styrkt i tron på dess nödvändighet,
Då den min egen kropp tog nyss i anspråk.

Den tjena kan till dubbelt ändamål:

Som hot för kättarene, hvilka fallit

Utur katolska kyrkans helga sköte

In i villfarelser, dem timligt straff

Hemsöka bör på förhand, så att syndarn

Ej blifve onäpst, äfven om den dom,

Hvars följder våra prester flytta hä'n

I andra verldar — utaf giltigt skäl —

Ej någonsin uti fullbordan går.

Men äfven som en förberedelse,

En späkning af den syndiga lekamen,

Kan denna fasta, hvarom nu vi tala,

På finska folket öfva nyttig verkan.

Dess hunger böjer vilda sinnets trots

Och gör affällingen nog mjuk att krypa

Till korset, hvarifrån man honom lockat.

Jag är väl ej, i hvad mig sjelf beträffar,

Bigott; men skandalöst det syns mig likväl,

Att detta land, som lyder under Polen,

Skall lemna tillhåll åt ett kätteri,

Förtjent att göra Finlands alla skogar

Till blott ett enda bål för Finlands folk.

Claes Fleming. Ett annat språk ni fört, då detta folk,

Sig resande liksom en enda man,

Stod redo att med upprorsfacklan, lyftad

Uti sin hand, upptända bål, hvarpå

Man skulle brännt, måhända, kättare

Af annat slag än dem, ni vigt åt bålet,

I tall ni egt att här improvisera

Stor-inquisitorn Torquemadas vålnad.

Radzivill. Jag medger, att jag annorlunda talat
 Förr någon gång — då misstag eller svaghet
 Hos den förvaltning, hvaraf Finland styrdes,
 Gaf packet lust att mucka. — Vanan att
 I politikens alla labyrinter
 Mig reda, räknar detta sig till ära.
 Barbaren endast binds af samma språk
 Vid hvarje tid och rum; och, oförstådd,
 Han tränger ej i skilda skiftens mening.
 Det gällde förr att blidka, vinna tid,
 Att dela sinnena och att slå neder
 Besträffande uti de remnor, hvilka
 Af *lämpeliga* talesätten öppnats.
 Men sedan ändamålet vunnits, sedan
 Min politik och Polens vapen segrat,
 Det vore dårskap att än hänga fast
 Vid ord, som all betydelse förlorat,
 Se'n de beräknad verkan åstadkommit.
 Att repa evigt upp, hvad förr man yttrat,
 Det vore att vid slagets slut begynna
 Upplocka ifrån marken alla kulor,
 Som gifvit segervinning, och ej bruka
 Dem, hvilka finnas kvar, att den fullborda.
 Min *mening* är densamma, som den varit,
 Fast mig blef gifvet medlens kloka val.
 Jag ville förr det finska folket böja
 Till samma lydnad, som åt Polens herrar
 En makt beskär, af kungar sedd med afund.
 Så vill jag än. Men tiden, som är inne,
 Mig lärt ett annat språk, än det jag aktat
 Nödvändigt för att *åstadkomma* den.

Claes Fleming. Att tala flerahanda tungomål,
 Den gåfvan blef er obestriddligt gifven.
 Men huruvida ni det rätta bruket
 Utaf er tungas rörlighet har gjort —
 Bedömandet deraf ej tillhör mig,

Som, fastän långt till åren hunnen re'n,
 Mig lärt blott tala väl ett enda språk,
 Mitt kärfva, mig så kära modersmål.

Radzivill. Ert modersmål? Ni menar kanske finskan?

Jag fruktar, att ni delar samma fördom,
 Som äfven andra hysa här i landet,
 Att detta pöbelspråk, barbariskt liksom
 De, hvilka dermed tolka råa tankar,
 Skall aktas heligt, oantasteligt,
 Såsom ett testamente, der en moder
 Med sin välsignelse sin sista vilja
 Har nederskrifvit med sin egen hand.
 Det borde hägnas lika — om ej mer
 Än dessa tvänne andra språk, dem man
 Har funnit godt att trampa neder fräckt
 I spåren utaf Luthers villomening.
 Men är det rimligt, att en vis regering
 Skall låta komma sig till last det fel,
 Som tynger Sveriges svaga kungars minne?
 De hafva ej haft insigt eller kraft,
 Att utur sina finska slafvars själ
 Bortfräta denna hinna utaf rost,
 Som, under namn af eget språk, fördröjt
 De kufvades försvinnande inunder
 En segervagn, som rullar fram på hjul,
 Ej mindre hala än de äro tunga.
 Det är ett missbruk, som ej mer bör tålas.
 Ej Polens kungar och magnater kunna
 Sig gifva tid att lära alla språk,
 Dem slumpen kastat ned på deras tunga,
 Som bilda massan uti rikets lydland.
 Men dessa massor! Hvilken bättre stege
 Kan dem beskäras, hvarpå deras själ
 Bör klättra upp ur barbariets dy,
 Än skyldigheten att till modersmål
 Förvandla herrskarspråket — det, på hvilket

De buden böra utgå, som för *alla*

Ha' giltighet af en gemensam lag.

Claes Fleming. Den resan, hvars besvärligheter tycktes

I anspråk tagit alla edra krafter,

På långt när icke uttömt edert mod

Till käcka, allt omfattande reformer.

Lik en jordbäfnings, som på en gång ryster

På allt, hvad helst den finner ha' bestånd,

Ni spörjer lust att eder skaparhand

På allting bära, som står fast i Finland. — —

Min liknelse ej saknar öfverdrift,

Jag medger det, men har dock *någon* trohet.

En jord, som bäfvar, lik en Pytia

Uppå sin heta trefot, håller sig

Med möda fast; förkunnar svindlande

Den straffdom, som förutan preskriptions-tid

Och utan vad skall nå fullbordan genast.

Den domen kan väl synas blott en nyck,

Ett hugskott, stiget i dens brända hjerna,

Som vill sitt infall gifva kraft af lag,

Se'n ingen vågar finna löjligt, oblygt,

Ett anspråk, som kan fylla mellanrummet

Emellan sig och verkligheten med

En graf, hvari allting ohjelpigt störtar,

Och hvarpå den, som redde grafven, sjelf

Är redo falla ned, en bruten vård;

Ty jorden, bäfvande — ej utaf svaghet,

Men under öfvermått af kraft — sjelf skonas

Så litet, som han något annat skonat.

Radzivill. Hvertill den liknelsen? Den passar ej. — —

Claes Fleming. Visst ej på er, och ej på munnens väder

Men väl på stormen, den de tyckas båda.

Ni har der bilden af reformationer,

Som för sig gå i största stil. De drabba

Det reformerade och reformatorn

Med samma Herkuls-klubba. Stora städer

Bortsopas mera spårlöst än de agnar,
 Som synas länge sväfvat än i luften,
 Se'n de från marken blifvit sopade.
 Och dalens djup nu mäta höjders fall,
 Och lätta vågor hviska om försänkning
 Af trots, på hällens hårda panna tecknad.

Radzivill. Ni talar som en bok, som Plinius,
 Jag sett det der kring Napels paradis.

Claes Fleming. Jag föga läst i böcker och ej funnit
 På jorden paradis. Men lifvets mödor
 Och strid mig lärt åtskilligt minnesvärdt.
 Förlåt, att jag en teckning kastat fram
 Af slika skakningar för er, som sjelf
 På ort och ställe uppsökt spåren till
 Förstöringarnes jätteverkan, hvilken
 Vi andra känna blott ur bleka sägner.
 Men dessa spår utaf en jord, som bäfvat
 Och dervid bäfvan väckt så när som fjerran,
 I eder själ ej tyckas lemnat intryck.
 Ur dessa skakningar, der jättekrafter
 Förstörarnas jättelust uppburit, stiger
 Till eder ingen varning, som hörs ropa:
 Sätt ej i gäsning elementer fåvitskt!
 Ryck ej den grundval bort, som uppbär allt.
 Ibland ruiner, som än vittne bära
 Om det, som fallit, kan ni sjelf försvinna,
 Så att man ej ens vet, att till ni funnits!

Radzivill. Åt gamla qvinnor lemnom spådoms-konsten. — —

Claes Fleming. Er Pytia-vishet manar er, min furste
 Att förespå tillintetgörelsen
 Af allt, hvad Finland egt och skattar heligt.
 Dess språk, dess gudalära och dess lag
 Samt denna frihet, hvilken adlat bonden,
 Så långt som sagan minns, till menniska
 Och som gör Finlands folk, inunder allt
 Sitt lidande, sin brist, sin nöd och ringhet,

Dock afundsvärdt för dessa starka horder,
Som, slafvar sjelfva, dertill göra andra
Och ledas af magnater, som sin kung
Förakta lika djupt som sina trälär.
Med vördnad skåden de exempel, Sverige
På denna kust ställt upp till efterföljd.
Det icke handlat likt banditen, som
Antänder strandens koja för att se'n
Vid lågan värma sig en enda qväll
Och ej besinnar, att en natt skall komma
Med kulen storm, som kastar fram behovet
Att söka skygd inunder hyddans tak
Och luta hufvudet mot tryggadt läger.
Ej svensken gjort liksom den öfversvämning,
Hvarom ni nyss berättat, hvilken sveper
Sin platta yta på hvar olikhet,
Som förr gaf lifvets former, färgers skiftning
Åt dal och kulle, äng och lund och tegar.
Ni tror, att denna dygd var blott en svaghet,
Ej mäktande att trycka stämpeln på
Hvar yttring af ett skiftrikt lif hos folken,
Som nacken böjt för svenska vapnens tyngd.
Jag nekar ej, att svenska folkets målsmän,
Som fört med ord och svärd nationens talan,
Väl sjelfve insett vanskligheten af
Försök att plåna ut det, som naturen
På djupa sinnens grund i sekel präglat.
Men jag tror dock, att detta vikings-lynne,
Som älskat segerns sång på ombytt kust
Och ifrån skilda klippor nya genljud
På stormens brus och vapnens klang, har gått
Igen i dessa svenska kungars själ,
Som funnit mer behag vid färgrik mångfald,
Hvari sitt lif en trädgårds blomster yttra,
Än i likformigheten af en öken,
Som eko ger åt rop från toma sinnen.

Radzivill. Jag hört för mycket och kan blott beklaga,

Att Polens angelägenheter fallit

Uti en hand, så föga lämpad att

Dess viktiga intressen skickligt sköta.

Såsom senator anser jag mig skyldig

Vid nästa riksdag yrka på ransakning

Och räfst med de oformligheter, hvilka

Här äfventyra republikens bästa.

Claes Fleming. Gör ni er pligt; min skall jag söka fylla,

Som jag förstår den. Tillåt mig att bjuda

Er än ett tillägg vid anklagelsen,

Hvarmed ni täckes hota. Ej jag vet

Att Polens „republik“ det allra minsta

Kan vänta, hoppas eller äfventyra

Vid min förvaltning uti detta land.

Ej republikens ärender jag gått,

Och ämnar ej för denna stå till ansvar.

Jag känner inga *herrar* öfver mig,

Men blott en herre: Svea rikes konung.

Mot den, som djerfves sträcka ut sin hand

Ur purpur-mantlar eller slitna trasor

Upp till hans diadem, skall jag försöka

Att föra ut besluten af den *riksdag*,

Der *pligt* och *trohet* talat ur mitt bröst.

Radzivill. Från barbariets tider komma dessa

Som råa landtbåd.

Claes Fleming. Ve den polska bildning,

Som ej dem unnar säte eller stämma!

Den tid skall komma, då, fast landsförviste,

De bistert dömma land och folk till döden.

Radzivill går ut i vredesmod.

Scen IX.

Claes Fleming. Bengt Bonde.

Claes Fleming (till *Bengt Bonde*, som tigande betraktar honom).

Hvaröfver grubblar du?

Bengt Bonde. Jag tänker blott:

Om för ett år se'n, herre, på ett berg
Ni skulle stått, och Finlands folk kring er
Och hört er tala, som ni talat nu,
Då hade tjugutusen klubbor, hvarmed
Vi luften klufvit eller krossat skallar,
Och som på oss se'n återfallit tunga,
Till bränsle spjelkta, uppvärmt våra hyddor.

Claes Fleming. Det varit bättre för oss alla, *Bengt.*

Bengt Bonde. Ja, utan tvifvel.

Claes Fleming. Hvems är felet, att

Det bättre ej fått råda!

Bengt Bonde. Allas?

Claes Fleming. Måhända har du rätt.

Bengt Bonde. Men lika visst

Är dock, att hvar och en af oss har lidit,
Ej blott för hvad han brutit sjelf, men ock
För andras synd: ni, herre, icke minst.
En dåre sådan den, ni näpste nyss,
Kan locka eller störta i eländet
Mångtusende. Men det är ej en sådan,
På hvilken något ansvar finner fäste.

Claes Fleming. Hvem drabbar detta?

Bengt Bonde. Den, uti hvars namn

Det onda utförts; den, som lät det ske
Och så sig bytt till en handtlangare
Åt egna verktyg, äfven då, när dessa
I annan riktning slintat, än man ämnat.

Claes Fleming. Du låter detta ansvar stiga högt.

Bengt Bonde. Ej högre dock, än deras ära stiger,

Som hägna lycka, rätt och frid i landen.

Claes Fleming. Ej någon dödlig mäktar skapa detta,

Då tusen viljors roderlösa nycker

Hans afsigt korsa. Ej vår Herre ens,

Som dock ur intet hafver skapat allt,

Kan tvinga folken att bli lyckliga,

Då dessa all förnuftets ledning jäfva.

Men öfver hvarje enskild *önskan* står

Dock konungen så högt, att han ej önska

Kan annat än hvar undersåtes lycka.

Bengt Bonde. Hans vilja möts ju af hvar enskilds trängtan,

Hvars högsta mål detsamma är som kungens.

Claes Fleming. Den stund, ni tron det och hans afsigt lätten,

Stå kung och folk gemensamt nära målet.

Bengt Bonde. Vi skola nalkas det, den stund Claes Fleming

Ej ljungar mot oss, men går framför oss.

Claes Fleming. Tro mig: mitt lif ett högre mål ej önskar —

Om *målet* ock betydde lifvets gräns.

Som ni, jag föddes ju på dessa stränder,

Som barn jag lekt och härdats der till man.

Så väl som ni jag ville skåda lyckan

Uppblomstra uti alla våra dalar.

Med dubbel kraft jag skulle draga svärdet,

Då det ej *mot* er gäller mer, men *med*.

Men vänner kunna vi ej blifva, innan

I blifvit kungens män så väl som jag.

Det är mitt ord, oåterkalleligt

Likt dödens slutdom. Du förkunne det

Åt dem, som utsändt dig. Nu drag i frid

Rätt fram, och ej till höger eller venster

Din blick förvill. Gud, den högste gifve,

Att jag dig ej mer skåda må i lifvet.

Allt, hvad du senast skött, är ej *ditt* värf.

Bengt Bonde. Jag närmsta väg upp till min hembygd drager
Med mera frid, än hädan jag gick ned.
(Claes Fleming räcker honom handen till afsked).

Tredje akten.

En ödslig hafsstrand. Det är qväll. Månen har ännu ej stigit upp.

Scen I.

Johan Fleming. De Vijk.

De Vijk går otålig med häftiga steg öfver scenen. Johan Fleming nalkas långsamt och djupt sorgbunden.

De Vijk. Att låta vänta på sig något länge,
Det täcks min herre. Medan han har skött
Helt andra nöjen, blef det mig förunnadt
Att hålla sällskap åt de skogens korpar,
För hvilka hellre jag vill vara rof
Än för den ledsnad, som beskäres gunstigt
Af kärleksdruckna svennens tomma löften.
Jag lätt begriper, att en sådan finner
Sig road af att sucka dag och natt
Förklädd till herde vid sin Cloës fötter.
Men mitt förstånd ej räcker till att fatta
Nödvändigheten af, att den, som heter
Hans vän, skall nöta bort sin tid som skogsvakt
I ödemarker, der idyllen kyles
Af frost och is till arga tankars bocksprång.
När du härnäst dig känner inspirerad
Att stämma upp ett nytt bukolikon,
Vill jag åtminstone mig se befriad
Från hvarje hederspost, hvarmed vår nye
Alexis ärar sina knapars skara.

Johan Fleming. Ej någon högre än jag sjelf kan önska
Att nu för sista gången ha' gjort missbruk
Utaf dens tjenster, som jag trodde vara
Den sista vän, mig återstod på jorden.

De Vijk. Din önskan, gråtmild, som det höfs en herde,
Fullbordas lätt. Jag känner mig för god
Att låta någon lefva vän med mig,
Som tror, att, blott för det Claes Fleming — denne
Stormäktige, hvars alla titlar jag
Ej orkar minnas och än mindre nämna —
Har gifvit honom lifvet, han kan handla
Med hvarje vän så, som hans fader gör
Med detta land, för hvilket han sig säger
En faders ömhet hysa. —

Johan Fleming. Detta är
Ändock för mycket! Jag ej väntat sådant
Af dig och minst likväl i denna stund,
Då jag mig känner osäll nog att vilja
Mitt öde byta emot sonens af
Den förste tiggare, jag möta kunde
Bland dem, min far till tiggarslafven bragt.

De Vijk. Min Johan! Gud i himlen! Hvad är det,
Som felas dig? Nu ändligt flyktar bort
Den blindhet, hvarmed galen harm mig slog.
Så har jag aldrig sett dig än. För Guds skull
Säg, har mitt dumma ord dig sårat så?
Har det blott vidgat såret i ditt hjerta,
Af någon annan slaget skoningslöst?
Säg, hvem det varit? Om den grymmes barm
Sig gömmer inom Carl den hårdes pantsar,
Jag skall det söka upp och kräfva hämnd,
I fall han ej förbarmar sig och straffar
Mig sjelf för det, emot dig jag har brutit. —
Min Johan! Se ej mer på mig med dessa
Så kärleksvarma ögon. Denna gång
De tända upp en afgrund i mitt bröst.

Låt dina blickar spruta eld, men harmens.
Blif vred emot mig, som dig förolämpat
Och skändat uti galenskap din vänskap,
Som är mig dyr såsom din systers kärlek;
Såsom det högsta, jag har egt och eger:
Som minnet af min moders hulda ömhet;
Som dessa ställen, skönare än något
I norden annorstäds: min barndoms stränder,
På hvilka dagens ljus mig helsat först.
Blif vred mot mig — och sök i vredesmod
Att vedergälla blott en tusendel
Af all den orättvisa, jag begått,
Mot den, jag vore skyldig att försvara
Med lif och blod mot hvarje orättvisa,
Begången af en annan. Om du blefve
Emot mig vred och läte vredens utbrott
Framljunga, gåfve det mig samma visshet,
Som åskans blixtar teckna ofvan jorden:
Den visshet, att ej vintern än fått makt.
Men när så mild och så förlåtande
Din blick mitt hjerta rycker till ditt hjerta,
Jag tror, vid afgrundsflamman i mitt bröst,
En norrskenslåga stiga upp ur ditt,
Så blodrött målande emot dess himmel
En vinters öken, hvori döden herrskar.

Johan Fleming. Du ber mig vredgas och att kasta våldsamt
På askan af din nederbrunna harm
En blix af vrede ur min öde barm.
Det vore som att vilja nederrifva
Ett altare, hvars flamma flög mot hvalfvet
Ett ögonblick för häftigt och sig lade
Det nästa, utan att den skada gjort.
Det vore raseri. — Det är omöjligt
För mig att harmas emot den, hvars vrede
På nytt blott kastar ljus uppå hans vänskap.
Ack! Vreden är dock yttring af ett lif,

Som brusar ungdomsvarmt i blodets vågor.
 Mitt hjerta det är dödt. Det slår väl än,
 Emedan hjertats slag förnimmäs sist
 Af gammal vana, äfven sedan lifvet
 Har flytt derur. Men det är dödt likväl,
 Se'n dödsköld dämmer hvarje åder, som
 Bar kraft deråt att kunna klappa friskt. — —
 Du arma hjerta, vore du ändå
 Så hårdt som qvarnens stenar, hvilka forsen
 Framdrifver än, se'n de sitt arbet fullgjort.
 De gnistra, brinna, medan de förtäras
 Inunder fåfång, men dock lustig rullning.
 De äro starka, de. Den svages lott
 Är och förblir att flykta, liksom dammet
 Från trampad stråt i hvirfvelvindens lekar.
 Dock bättre är ändå att så förgås
 I fria luften än att ligga bunden
 I qualfull dvala, utan dödens ro
 Och utan lifvets kraft. O! Jag behöfver
 Frisk luft. Jag vill den fånga upp,
 Der djerft den leker uppå brustna kanter
 Af detta sista stycke is, som håller
 Sig längst i viken fast ännu vid stranden.
 (Månen går upp).

Se huru isens spegel, ifrån hvilken
 Vårvindar lyftat täckelset af snö,
 Ler emot månen, som försofvit sig,
 Men dess mer klarögd spritter nu ur sömnen.
 Min skridsko bära skall en varelse —
 Hvars lif försofvit sig också uppå
 En jord, der den ej något har att skaffa —
 Kring blåa ytan, som en annan höljer
 Med svalka i sitt djup och rum för lugn. — —
 Och du, min broder — du, som för mig varit
 Mer, än en sådan nånsin kunnat vara,
 Min helsning hembär till min mor, den hulda,

Gif henne denna ring, som fästa skall
 Mitt minne vid det bröst, mig närt och älskat.
 Min brodershelsning för till henne äfven,
 Som löna skall den vänskap, du mig skänkt.
 Säg äfven honom — — Nej, säg endast, att
 Jag ej så snart lär återvända hem;
 Att mig en jagtfärd sannolikt skall föra
 Långt bort till nejder, dem jag förr ej sett. — —

De Vijk. Din sinnesstämnings mörker breder ut
 Ett tackelse af töcken, hvilket stänger
 Min blick ifrån din smärtas dystra källa.
 Igenom denna natt jag ser dock *ett*
 I ryslig klarhet. Harmen, som ej bryter
 I öppen låga fram, den har du stängt
 Uti din själ, så att deri ej finnes
 Mer plats för vidden af vår forna vänskap.
 Till denna stund har aldrig någon tanke
 Uppå ditt hjertas rena himmel stigit,
 Som ej en öppen väg sig bröt till mitt.
 Nu, då omätlig smärta hopar berg
 Utaf bekymmer på din barm, jag aktas
 Ej värdig att få bära ock den andel,
 Hvarpå jag tror mig ega giltigt anspråk
 Då jag din glädje fått så ofta dela.
 Du vill gå bort. Hvad lindrig mening jag
 Än sätta må uti din själs beslut,
 Din återkomst tycks ligga lika fjerran
 Och obestämd såsom en *lycklig* framtid
 För den, som städs vek längre bort från denna.
 Och du ej har ett ord till vänlig helsning,
 För honom, som du älskat mer än lifvet —
 Han, som dig gifvit detta? —

Johan Fleming. Nej! — Du göra
 Dock som dig lyster sjelf. Du bäst förstår
 Att ställa dina ord, så att de icke
 Den smärta öka, som de önska lindra.

De Vijk. I denna stund förstår jag blott en sak:

Det är att följa dig, hvarthän du går,
Om ock till verldens horisont det vore.

Du har behof utaf frisk luft. Välan,

Jag är ej den, som säga vill åt sucken,

Då den på hjertats bördor lyftande

Sig tränger fram emellan dessa: „Dröj

Och vänta, tills att hjertat qväfs, då får

Du denna ro, du nu förgäfves söker”.

Jag säger ej åt altarflamman, der

Den flämtar tungt inunder askan, hvilken

Derpå blef tanklöst kastad: „qvarblif lugn,

Du sträfvat fåfängt upp till ljus och luft”.

Jag är ej den, som säga kan åt dig:

Gå hem och afkläd jemte manteln sorgen,

Som tynger skuldrorna utaf din själ.

Men lika visst som ditt behof jag inser

Att låta himlens fria vindar lyfta

Uppå din smärta, känner jag behofvet

Att andas samma luft, du andas in,

Att se hur tyngden småningom blir lättad,

Till hands att taga mot af all din sorg

Min del, hvars rättighet ej någon jäfve.

Johan Fleming. Ske som du vill. Så dödt är ej mitt hjerta

Ännu, att det ej skulle öppna sig

För strålen af ditt ord, du starke, som

Gud har mig gifvit att min svaghet stödja.

Hur väl jag känner nu igen dig, broder!

En väntan under några ögonblick,

Som du trott glömda af mitt gifna ord,

Förslog att eld och lågor i dig tända.

Men om det gällde att åt vännen offra

Ett lif, af kärlek värmdt — en framtids verld,

Som vidgar sig i hoppets skönsta dager —

Då syns uppoffringen dig blott en rätt,

Som ingen makt ifrån dig taga kunde.

Hvad helst mig hända må, likgiltigt är.
 Mig skänktes ej den kraft, som handlar stort;
 Och äfven till att lida eger jag
 Långt mindre styrka, än jag hittills mente.
 Men du, de Vijk, till stora ting är kallad.
 Gud låte icke dig, hvars hjeltesinne
 Ej anar ens, att svek kan finnas till,
 Gå under uti dessa tiders falskhet,
 Der man på ingen vågar mera lita.

Scen II.

Johan Fleming. De Vijk. Den flemingske tjenaren.

Tjenaren. Gud vare lof, att jag er återfunnit!

Jag sökt er, som en perla söks i hafvet.

Johan Fleming. En snäcka utan värde fann du endast.

Tjenaren. Stort värde sättes dock på det, jag funnit:

Det många ädla, äkta perlor kostat.

Johan Fleming. Är du den slösarn, som dem kastat bort?

Tjenaren. Hvad är väl det, för er jag gifva kunde,

Om ock mitt hjerteblood jag gåfve, mot

De perlor, som er moders öga fällt

Utur sitt ädla hjerta öfver er?

Johan Fleming. Hvad säger du? Min mor har gråtit?

Tjenaren. Ja,

Så heta tårar, som en mor blott gjuter,

Då hon sin son förlorad tror.

Johan Fleming. Förlorad!

Ja, det är sannt. Förlorad är ju jag,

Fast annorlunda, än hon menat det.

Tjenaren. När hon er icke såg, hon såg blott sorg;

När hon er återser, hon ser blott glädje.

Johan Fleming. Den glädjen blefve dystrare än sorgen.

Jag vill bespara henne den. Farväl!

Tjenaren. Med detta svar och utan er kan jag

Ej återvända. — —

Johan Fleming. Hvad! Är jag ett barn

Som utan ledsven ej ett steg får taga?

Tjenaren. Hvem ville icke synas evigt barn

Inför en sådan moders kärlek, herre?

Johan Fleming. Ja, du har rätt. Jag önskar synas så,

Men kan ej mer. Min själ är fylld af hat,

Af ondska; och jag ej förtjenar

Som barn att tryckas mot min moders bröst.

När jag har hunnit åter blifva bättre,

Jag vänder om till denna sakristia,

Der allt, hvad godt och heligt är, förvaras.

Kanske att jag aflösning finge då.

Förr kan jag icke återkomma.

Tjenaren Hellre

Jag från en lejonkula går med ungen,

Än jag med detta budskap vänder hem

Till honom, som mig utsändt — —

Johan Fleming. Blef

Du icke skickad af fru Ebba?

Tjenaren. Nej.

Jag på herr Flemings eget bud er sökte.

Johan Fleming. Och nu du fruktar samma vrede,

Som den dig stötte bort från Åbo slott.

Tjenaren. Det var ej vrede, herre! Faderns oro,

Utaf vår stränge höfding ej betvingad,

Blott darrade uti hans röst och blick

Ännu, när han er moder ville trösta.

Ej *en*, men tjugu gånger sporde han,

Afbrytande de viktigaste värf,

Om ni ej syntes än? Han icke kunnat

Vår konung bida med en större ifver.

Och om ett fäste, han försvarat, varit

Bragdt till det yttersta, han icke sett

Emot ett lofvadt bistånd mer bekymrad,

Än längtansfullt han eder ankomst väntat.

Johan Fleming. Du icke bordt mig säga detta.

Tjenaren. Hvarför?

Då sanning, pligt och kärlek mig det bjudit.

Johan Fleming. Bäst vore, om mig ingen skulle älska:

Jag allas kärlek blott med otack lönar.

Tjenaren. Hvem kan er se och icke älska er?

Ifrån den tid, då jag på Svidjas backar

Er bar omkring, så hård jag ingen funnit,

Att den på eder blifvit ond, herr Johan.

Johan Fleming. Så ung jag är, jag annat sett än du. — —

Gå mellertid, du gode, sakta hemåt.

Vi unga skola på de lösta vågor

Vår lycka söka.

Tjenaren. Dröjen icke länge,

Jag er besvär vid allt hvad heligt finnes.

Han går.

Scen III.

Johan Fleming. De Vijk.

De Vijk. Den gamles mening vill du följa, Johan?

Johan Fleming. Kan du betvifla, att jag ville det?

Men jag det icke kan. Som brottslingen

Emellan hästar sliten slits min själ.

Min moder gjuter sorgetårar, och

Jag får ej byta dem i glädjens. Det

Är dock för rysligt. Om du visste allt!

De Vijk. Jag säger dertill amen; men ej fattar

Hvarför jag icke detta *allt* får veta.

(Hexan inträder. Då Johan Fleming ser henne, vänder han sig bort för att aflägsna sig).

Scen IV.

Johan Fleming. De Vijk. Hexan.

Hexan. Du viker undan för mig nu; dock bättre

Det varit, om du gjort det härförinnan.

Johan Fleming. Jag då ej lärt det enda, jag af dig

Har lära kunnat.

Hexan. Och det var?

Johan Fleming. Att hata!

Hexan. Det var att söka vattnet öfver ån;

Du ej behöft gå långt för att det lära.

De Vijk. Tig, qvinna! Ej förbittre du hans sinne.

Hexan. Tror ni väl, junker, att jag kommit hit

För att med sötebröd en Fleming fägna?

Johan Fleming. Han vet ej det som jag, och därför tviflar —

Hexan. Skryt med ert vetande, herr Johan, ej.

Om nu ni visste, hvad ni veta borde,

Ni icke skulle blicka vred mot mig,

Men på er sjelf — i fall en mensklig känsla

Kan rymmas än uti en Flemings själ.

Johan Fleming. Hvad ondt har jag väl gjort? Jag ondt
blott lidit.

Hexan. Hvad ni har gjort? — Ni röfvat bort det sista

Af frid och lycka i en fridlös boning.

Ni gjort likt den, som mot en drunknande

En planka sträcker för att — sänka honom.

Ni min Matilda i förderfvet bringat.

Johan Fleming. Hvad säger du, förfärliga! Matilda?

Har hon af ofärd drabbats?

Hexan. Ja det värsta

Har henne öfvergått.

Johan Fleming. För Guds skull, menska,

Vill du mig döda, gör det mindre långsamt!

Hexan. Jag vill er väcka blott till lif och känsla
Af eder pligt.

Johan Fleming. Spar dina väckelser,
Och säg mig blott: kan än Matilda räddas?

Hexan. Jag hoppas, att det möjligt är ännu.

Johan Fleming. Då skall det ske, om jag ock måste störta
Ett altar ned för att till henne hinna.

Hexan. På vida mindre helga ting ni pröfva
Till hennes räddning får ert mod och styrka.

Johan Fleming. Så mycket lättare de skola kufvas. Men
En riktning gif åt stormen i min vilja.

Hexan. Hvad vid ert sista samtal förefallit,
Det är mig ej bekant. Men se'n jag fåfängt
Matilda väntat, drefs jag af min oro
Att söka henne upp i skogen. Der
Jag mötte knektar, hvilka sins emellan
Omtalte, att er fader utsändt dem,
Och att de sökte er, herr Johan. Slutligt
Jag mellan träden såg Matilda skymta
På afstånd. Men förr än jag uppnått henne,
Hon blef af knektar kringhvärfd, och de släpa
Nu henne våldsamt bort åt Åbo-sidan.

Johan Fleming. Jag fiender af väldigare slag
Mig hade önskat i en kamp för henne.
Men hennes fara är dock lika stor,
Som om af Lancelot hon blifvit röfvad —
Om icke större. Bort med blixstens fart
Jag ila vill. — —

De Vijk. Nej, Johan, qvadröj här.
Af sinnesrörelser och vandring tömd,
Din kraft sig återhemta bör. Men allt
Hvad i min vänskaps makt kan stå, jag gerna — —

Johan Fleming. Hvad nu? Fullända ej. En möjlighet
Mig lemna att din mening missförstå.
Om någon ann' än du fördristat sig
Att åt en sådan syfta, jag deri

Sett en uppsätlig förolämpning, slungad
 Mot denna, som jag nyss förutan vilja
 Lät komma mig till last. — Ej den, som vill
 Till himlen eller helvetet sig tränga,
 Dit sänder dina vänner såsom ombud.
 (Han ilar bort. De Vijk följer honom).

Hexan. Det unga sinnet störtar utan roder
 Emot sitt mål och skall det långsamt hinna
 Oaktadt fartens hastighet. Min ledning
 Dem skulle fört igenom skogen, säkert,
 Som dykarn hittar stråten under vågen.

Scen V.

Hexan. Bengt Bonde.

Bengt Bonde. Du här, så långt från hemmet?

Hexan. I mitt hem

Du träffar mig som bäst: landsvägen, skogen.

Jag intet annat eger mer till hemvist.

Bengt Bonde. Har ny förstöring gått på de ruiner,

Hvari din boning smugit sig till lugn?

Hexan. Förstöring inkom denna gången ej

Som vanligt utifrån. Nu liksom själens

Min kojas rubbning framgick ur dess inre.

Bengt Bonde. Af hvilka onda andar åstadkoms

Den rubbning, som dig husvill gjort ånyo?

Hexan. Anklaga onda andar ej, om du

Ej första grunden till min ofärd vill

Uppsöka hos mig sjelf. Men närmast nu

Olyckan kommit genom det, som lemnats

Mig ensamt kvar till tröst i allt mitt qual.

Bengt Bonde. Du menar hoppet om din hämnd?

Hexan. Omensklig

Är frågans bitterhet, men väl förtjent:

Jag känner det, fast hämnden aldrig syntes
Mer rättvis än i denna stund, då jag
Den goda engel sörjer, som fördröjt
Min hämnd kanske för länge. Min Matilda,
Hvars åsyn stillade min törst derefter.
Ifrån mig röfvad, törsten dubbelt väcker.

Bengt Bonde. Gud velat så ditt vilda sinne tämja

Hexan. Nej! En påminnelse Han ville gifva.

Att Hans lågmodighet jag tröttat ut,
Då jag af svaghet kallnade för verket.
O! Vore jag så hård, som du mig tror,
Jag såge uti det, som händt Matilda
Och henne drabba kan ännu, ett straff,
Förfärligt, så att helvetet blott kunnat
Uttänka det, men ej en menskohjerna.

Bengt Bonde. Ett straff åt detta fromma, milda väsen?

Åt dottern af herr Gustaf — han, den bäste
Ibland de få af landets herrar, hvilka
I våra leder stridt och blödt med oss?

Hexan. Det onda, hvaraf hon blir skuldlös träffad,

Tillbakafölle på dens grymma hjerta,
Som sett mitt lidande och alla andras
Och aldrig sport dervid en rörelse.
Men finnes något menskligt än deri,
Af ett oläkligt sår hans hjerta skulle
Dock blöda, om det visste, huru nära
Matildas ofärd rörer äfven det.

Bengt Bonde. Du talar gåtor. Ej jag fatta kan,

Hur Flemings barm kan träffas af de öden,
Som blott fullfölja, hvad han sjelf begynt:
De lidanden, hvaraf Matilda hemsökts.

Hexan. Min gåtas lösning känner blott en Ende;

Men jordens tungomål Han talar ej.
Två kände den på jorden äfven förr,
Dock dessas röst förstummats re'n för alltid.

Bengt Bonde. Tung trycker väl din gåtas hemlighet,

När du deraf så litet hittills delat.
Jag forskar ej derefter, då du obedd
Ej lagt den neder i min barm.

Hexan. Om icke

Den går med mig i grafven, blir det du
Som bergar den åt lifvet. Tiden dock
Är dertill än ej kommen; och ett brott
Uppslukas af hvar ögonblick, som bortflyr,
Då jag ej sökt att rädda min Matilda.

Bengt Bonde. Kan jag dig bistå, är jag dertill redo,
Hvad äfventyr mig dervid hota månne.
Ej hvad han vågade, men hvad han borde,
Af hennes ädle fader vägdes ju,
Då han från maka drog och hotadt hem
Att med oss andra strida folkets strid.

Hexan. Jag icke mindre af dig väntat, Bengt;
Du är en *man* i ordets hvarje mening.
Min makt, som snart skall rädda eder alla,
Är svag, när det Matildas räddning gäller.

Bengt Bonde. Jag trodde, att jag aldrig onödd skulle
Till lejonkulan återvända. — Herre!
Förlåt, att jag ett mensko-ord nu bryter,
I hopp att icke bryta mot din vilja.

Scenen förändras till Åbo stads torg, sådant det var i Sigismunds tid. Domkyrkans torn och öfre resning höja sig i fonden, öfver de mellanliggande husen. Det är töcknig natt, som småningom ljusnar till klar vårmorgon. En talrik vakt af svenskar och polackar svärmar på torget kring vakt-eldar. Då sorlet på torget stiger allt högre, släckas efter hand, men hastigt, de få ljus, som äro upptända i kringliggande hus.

Scen VI.

Krasinsky. Olof. Svenska och polska krigs-knektar.

Krasinsky (sjunger).

Ej på jordens rund det finns ett land,
 Godt likt det, som ifrån Weichselns strand
 Sig mot alla verldens kanter sträcker:
 Mörka flickor glöda eldigt der,
 Och hvar knekt, som lans i handen bär,
 Är en furste, hvilkens makt sig sträcker
 Längre än den stackars kungens.

Polens rike är de fries jord:
 Bonden blef till slaf allenast gjord,
 Och han måste lyda blindt sin herre.
 Om hans hustru nåd för denna fann,
 Eller fästmon knipes bort, minsann,
 Han för det ej blefve mycket värre,
 Fast han kröns som stackars kungen.

Uti Polen skärs med tälgnif guld:
 Ej behöfver krigarn göra skuld,
 Ty han eger allt hvad juden eger.
 Man ej pratar städs om „rikets lag”,
 Lag är der blott krigarns välbehag,
 Och hans svärd der mer än spiran väger
 I den stackars kungens händer.

Uti Polen kan en enda man
 Vida mer än allas vilja kan:
 Säger *en* sitt *veto*, nederfalla,
 Liksom idel stoft, förslag och val,
 Huru än må slösas fagert tal

Om det gagn, de kunde ge åt alla, —
 Utom åt den stackars kungen.

Ej på jordens rund det finns ett land
 Godt likt det, som ifrån Weichselns strand
 Sig mot verldens alla kanter sträcker.
 Tokig den, som lemnar Polens jord
 För att frysa bort sitt lif i nord,
 Hvarest vintern utan ända räcker —
 Hin må slåss för stackars kungen.

Ni plägar icke tycka, fader Olof,
 För mycket om de visor, dem vi sjunga;
 Och denna, som ni hörde nyss, väl delar
 Ert höga misshag som de andre alla.

Olof. Ni träffat rätt. Den som de öfrige,
 Hvarmed I smitten fräckt vår rena luft,
 Är skändlig och gemen. Men likaväl
 Ett ställe fanns deri, som syntes mig
 Den största sanning innehålla, hvilken
 På länge jag ur eder mun har hört.

Krasinsky. Du smickrar artigt, som din björna-art
 Är städse van att göra. Roligt vore
 Likväl att veta, hvilket ställe lyckats
 Att skörda in ditt högt upplysta bifall. — —
 Om jag ej missta'r mig, blef du förtjust
 Vid tanken på den äran, som beskäres
 Åt Polens bönder uti deras hustrurs
 Och fästemo's personer. Icke sannt?

Olof. Fy! — Utaf allt det fräcka, hvarmed visan
 Var fläckad, detta dock var allra fräckast:
 Som bonde jag arbetat för mitt land,
 Förr än jag bytte spaden emot svärdet
 Och började arbeta annorlunda
 Derför; men lika troget, som jag hoppas.
 Jag älskat har en fästmö, jag också,

Som blef min ungdoms maka. Längese'n
 Den hulda togs från mig och från den jord,
 För hvilken hon var allt för god. — Men när
 Jag hör er gäckas öfver afgrundsfog,
 Som annorstäds drifs med det heligaste,
 Jag falla vill på mina bara knän
 Och prisa Gud, som lät mig födas fri
 Uti ett land, der kränkningen af hemfrid
 Ej anses än som *ädel*t tidsfördrif
 För den, hvars högsta värf är att den skydda.

Krasinsky. Ni faller åter i prediko-tonen,
 Hvarmed ni ofta re'n oss tråkat ut.
 Ni borde sjelf ha ledsnat — som vi andra
 Att höra den — vid er moral, som fåfängt
 I tid och otid bäres fram till torgs.
 Ni vet sjelf bäst hvad dråplig verkan eder
 Predikan haft; jag säger ej på oss —
 Ty ej ni sjelf ens lärer hoppas att
 I oss polacker vinna proselyter —
 Men på de andra, hvilka likt er sjelf
 Som frie bönder föddes och som fostrats
 Till vördnad för den hemmets frid, ni dyrkar.
 De hafva visat ganska nitisk lust,
 Att uppå Finlands isar utplantera
 En koloni af Polen — i den mening,
 Hvarom nu frågan är, åtminstone.

Olof. Beklagligtvis! Ni har blott allt för rätt.
 Exempel smitta, och ty värr de onda
 Långt mera än de goda. Också ropar
 All orättfärdighet, som blef begången
 I detta arma, ödelagda land,
 Till himlen högt om rättvis vedergällning.
 Det ropets bittra frukt kan mogna snart.
 Och om det finnes något, som kan skymma
 Den sak, för hvilkens rätt vi dragit svärdet,
 Är skulden hos det öfvervåld, som öfvats

Uppå den sakens öfverfulla räkning
Och under täckelse af kungamanteln.
Än tillhör segern konung Sigismund
I denna stund; men andra tider kunna
Dock komma. Och jag säger eder, att,
I fall de komma, vållas sådant ej
Af dem, som kämpa emot konungen,
Men dem, som säga sig försvara honom.

Krasinsky. Ni öfvar lastligt tal och träder upp
Som olycksfågel, bådande en ofärd,
Hvaraf ni förespår, att kungen knäckes.
Det höfves illa en laglydig man
Lik er att mästra förehafvanden,
Som muntra så hans trogna kämpars sinne,
Att vi ej spara lif och blod för honom.

Olof. Jag önskar mer än hoppas, att min konung
Må hafva stridsmän trognare än jag
Bland desse, hvilka dricka glädjerus
Utur de usla brunnar, dem ni prisar.
Och detta rus er säkert gifvit mod
Att finna något straffvärdt i mitt tal,
Se'n ni så vördnadsfullt om „stackars kungen”
Uti er visa täcktes sjunga.

Krasinsky. Fnurra
Ej fåviskt, gubbe, öfver muntert skämt! —
Men det var godt, att du påminte mig
Om visan. Du mig ännu icke sagt,
Hvad som ur den dig fallit har på läppen.

Olof. Jag vill ej heller säga det. Ty icke
Jag älskar väcka uti oträngdt mål
Ett gräl, som båta kan till ingenting,
Men tvärtom skada ganska mycket

Krasinsky. Ha!
Jag fattar nu, du gamle räf, din mening,
Fastän *din* visa är blott halfqvädd. Du,
Förrädare, väl gerna såg, att vi

Polacker skulle draga bort och lemna
 Det satans landet, der vi dröja endast,
 Emedan kungen här behöft vår tjenst.
 Du ville, att vi öfvergåfve honom
 Åt folk, på hvilket han ej lita kan
 Mer än en fästning på en vall af snö,
 När solens *guld* på denna faller; eller
 Ett störtregn banar åt den gömslen i
 En jord, der fegt den smälter bort i tårar.

Olof. Ej ens du sjelf tror, hvad din harm nu sagt.

Och bättre prof jag gifvit på mitt mod
 Än att behöfva det bevisa här
 Igenom att dig näpsa, som sig borde. —
 Jag vill dock öppet säga, att den sanning,
 Jag funnit i din visa, låg, såsom
 Du tycks förmodat det, uti den tanken,
 Du talat ut om deras tokighet,
 Som lemna egen jord och icke kunna
 Sig rätta efter andra länders sed,
 Men göra allt sitt till att den förderfva.

Polacker och svenskar samla sig allt trängre kring de ordvexlande.

Krasinsky. Hvad! — Andra länder säger du? Förgäten

Af ära, glömmet du också, att allt,
 Hvaröfver spiran sträcks af Sigismund,
 Ett lydland är inunder Polens rike
 Och bör sig rätta efter dettas sed.
 Vet du ej mer, att hvarje knekt, som föddes
 Uti det stora landet, är mer värd,
 Än alla krypfän, som sig kalla här
 För stora herrar i sitt björna-ide,
 Och att en bondtamp, sådan som du sjelf,
 Är ej ens värd att lösa upp hans skotvång.

Svenskarne. Stå på dig, Olof! Du har ryggstöd nog.

Lär dem att veta hut, som intet veta!

Polackarne. Gif icke efter! Vi nog skola märka
 Hans ryggstöd, som man slika stycken tecknar.

Olof. Frid! Frid! Kamrater — I från Weichselns stränder!

Och I, som ägen samma modersmål
 Som jag! — Vår tvedrägt gäller ej blott oss,
 Men drabba kan en högre sak än den,
 Ett lättörddt sinne nu har gjort till vår.
 Hur skall ej hvarje ovän till vår konung,
 Som för oss alla är en lika fader,
 Sig glädja, om han hör, att vi, som varit
 De tappreste, de trognaste, de bäste,
 Som upprätthållit kunga-maktens helgd,
 Nu vilja rifva, hvad vi sjelfva uppbyggt,
 Och spola bort med strömmen af vårt blod
 Den sådd, som hittills utur detta spirat!
 Utaf vår hetta bortfräts hvarje skörd,
 Och nordens kalla snö långt bättre kan
 De nya frön bevara, dem vi utså. —
 Måhända jag har vållat denna strid,
 Som blossat upp emellan oss, hvars rök
 Ej lät oss se, hvad som vår frid tillhör.
 Det felet vore dubbelt oförlåtligt,

Då ålderns snö sig lägrat på den is,
 Som norden breda bort omkring mitt hjerta.
 Men värman, hvilken lefver hos mig än,
 Kan likväl verka något godt kanske.
 Den manar mig att sammanfoga genast
 En damm emot vår vredes vilda ström,
 Uti ett vänligt handslag, hvari qväfves
 Hvar gnista af den harm, som hotat nyss,
 Att tända våld i vårt eget läger.
 Låt mig, Krasinsky, lägga i din hand
 Min jemte bönen om förlåtelse,
 Ifall du tror, att det var jag, som felat.

Krasinsky. Lik qvinnan vek jag låter icke locka

Min hand i dens, hvars ord mig förolämpat;
 Som dermed fortfar än, då han försmädligt
 Om ursäkt tigger — under talesätt,

Som mera dölja lömskt anklagelsen,
 Än öppet bära fram ett erkänt fel.
 Min hand, som slutit bättre slags förbund,
 Är allt för god till slika upptågs gyckel.

En svensk. Du är en niding, icke värd att slå
 Till marken af den hand, som bjudes dig,
 Förlåtande det fel, som blott är *ditt*!

Krasinsky. Kamrater! Der I hafven en förklaring
 På deras ömma ordalag och på
 Försoningen, som man med dem kan ingå.
 Det lönar icke mödan att begära
 Rätt utaf denna ökens lilla kung,
 Som sällan lyssnat till vårt klagomål.
 Rätt vi oss skaffe sjelfva, det är sed
 I Polen — — lika god som någon annan.
 Nedhuggom desse skälmar! — Då vi göra
 En bättre tjänst åt konung Sigismund,
 Än då vi slagtat förr de arma djeflar,
 Som sträckte knifbett emot våra lansar.

De stridsfärdiges uppmärksamhet bortvändes mot fonden af ett tumult, som närmar sig allt mer från en sidogata. Några polska knektar släpa emellan sig Matilda, som fåfängt stretar emot. Kämparne glömma för ett ögonblick sin stridslust för att lyssna till det, som komma skall. Matilda, hunnen längre fram på scenen, kastar förtviflade blickar omkring sig och sliter sig slutligen lös från sina följeslagare samt hastar emot Olof.

Scen VII.

De förre. Matilda.

Matilda. Hjelp, fader! — Låt mig arma så dig kalla.
 Ditt anlet för ett menskohjerta tyckes
 En spegel vara. Det ej liknar desse,

Der djurisk roflust lurar lömskt i blicken,
 Som spanar vild sitt räddningslösa byte.
 Du har kanske en dotter sjelf, som, fjerran
 Ifrån dig skild, ej ropa kan till dig
 Om hjälp i nöden, hvilken henne tränger.
 Tro nu, att hennes bön bärs till ditt hjerta
 Af mina bleka läppar. Skåda neder
 Till mig med samma ögon, hvarmed du
 Såg uppå henne uti afskedstimman.
 Jag har ej fader och jag har ej mor;
 Olyckan är min närmsta slägtning, och
 För dennas bön ej stängdes någonsin
 Ett ädelt menskobröst. O, gif mig rum,
 Ett litet rum i ditt, bredvid din dotter.

En knekt. Du klagar, att du ej har mor och far.

Det är en verldslig sak; här finnas ju
 Ibland oss flere, som ej nå'nsin haft
 En far, och få en moder mera ega.
 Och vi ej larma dock som du deröfver.
 Men skulle vi en älskarinna mista
 Som du så näpen, kunde tålamodet
 Väl brista lätt; och rådligt ej det vore
 För den, som toge dig, att sjelf sig bjuda
 Som vederlag för en förlust, så dyrbar.
 Hvad sjelf du mistat lätt ersättas kan.
 Vi skola för dig vara vida mera
 Än fäder. Och vi unna gerna åt
 Din skyddspatron att modersplikten öfva
 Emot dig, sedan du har följt oss först.

Olof. Hvar är ditt hem, mitt arma barn? Jag vill
 Dig dit ledsaga undan dessa vilddjur.

Matilda. Jag har på jorden intet, som jag vågar
 Att nämna som mitt hem. Jag är olycklig.

Knekten. Du hör nu, gubbe, sjelf, att hon förlupen
 Från hem och från föräldrar blott sig vändt
 Till dig, emedan hennes säkra blick

Lätt fann den ende, som nog enkel vore
Att dåras utaf hennes dumma fabler,
Hvarmed hon söker att sig göra rar.

Olof. Du kallat säker hennes blick; och rätt
Hon träffat. Och den kan ej heller ljuga
En oskuld, som ej bor i hennes själ.
Den säger sanning, som en morgongryning
Förkunnar, att ej natten mera finns.
Min hjälp hon äskar, och jag gifver den,
Så visst jag hoppas hjälp utaf min Gud! —
Jag eger ingen hydda själf, som lemna
Kan åt dig skygd; mitt hemvist är en kula,
Som delas utaf desse, dem du undflyr.
Men jag dig ställer under hägnat af
Vår store höfding. Ut i Flemings vård
Är du mer säker, än i fadershemmet
Du någonsin har varit det.

Matilda. Nej, nej!
Mig hellre döden gif som fadersgåfva,
Än du mig lemna i hans bödelshänder!

Knekten. Se'n du nu hörer, hvad förrädiskt tal
Hon vågar bruka mot Claes Fleming själf,
Du lärer lusten mistat att dig göra
Medbrottslig i förräderiet! Släpp
Blott henne. Vi nog skola sörja för,
Att hon blir straffad så, som hon förtjenar.

Matilda. För Guds skull, öfvergif mig icke nu!
Jag är ej brottslig, utan blott olycklig.
(Hon tränger sig till hans bröst).

Olof. Jag vet det nog. Här är ej brott — här finnes
Blott offer; och det andra finnas skall,
Om någon vågar bära fräcka händer
På henne, som sökt skygd invid mitt bröst,
För hvilken jag med lifvet går i borgen.
I svenske män, på hvilkas modersmål
Den arma burit fram sin bön om räddning,

I fall I låten dessa främlingar
 I dag få rycka åt sig detta rof,
 Som ni ej kännen, skola de i morgon
 Bortsläpa andra, som er äro dyra.
 I skolen bistå mig att henne skydda —
 Mig, som er bistått stundom, när det gällt.

En ung svensk knekt. Du tar den saken allt för hett, far Olof!
 Är det så farligt, om de herbergera
 En vacker flicka, hvilken stryker kring
 Och ej ens nämna vill sitt hem, på det
 Man ej må återföra henne dit,
 Der hon haft ledsamt och ej trifiedes väl?

En annan knekt. Han talar rätt. Låt ej ditt gamla hjerta,
 Som gerna åberopar ålderns snö,
 Bortsmälta så vid första blicken af
 Ett nittonårigt ögas dolda eld.

(Flere gifva sitt bifall tillkänna).

Olof. Du himlens Gud! Är detta svenska ord,
 Och svenska männens tankar? — Äfven jag
 Har varit ung en gång — den tiden, när
 Den store Wasas dag re'n börjat sjunka;
 Men ord som dessa från en ynglings läppar
 Ej nådde då ett gammalt öra, äfven
 Om harmens löpeld bortbrännt alla band.
 Du påstår, att *han* talat rätt, som tycker,
 Att det är blott en ringa ting, om oskuld,
 Om qvinnors helgd, om en olyckligs bön
 Bortkastas uti helgerånarns klor,
 Och ingen hand sig höjer till försvar. —
 Du sade sanning, konung Gustaf, som
 Du alltid sade det, när i ditt afsked
 Du förespådde tidens ankomst, då
 Man skulle vilja gräfva dig ur grafven.
 De tider kommit snarare, än du
 Väl kunnat ana; de re'n länge funnits.
 I kämpar, fulle utaf eld och ifver

Nyss, då en dåres ord er galla svärtat,
 I stån så lugne och förkunnen nu
 De råd, som galenskapen gifvit in,
 Liksom de vore höjden af all vishet.
 Finns ingen här, som dela vill med mig
 Min ära att försvara den betryckta,
 Så går jag ensam mot mitt sista öde,
 Såsom en man, som är för gammal re'n
 Att vika från sin pligt; men ej för gammal
 Ännu att dö för den, om så skall vara.
 Hit, Polens rövvarskaror! På ett lik
 Slås eder brygga till er lustas offer.

Bengt Bonde framspringer med lyftad knif, sedan han en stund betraktat ställningen.

Scen VIII.

De förre. Bengt Bonde.

Bengt Bonde. Ej på ett lik allenast, uppå tvänne
 Går dessa vilddjurs stråt! Invid din sida
 Står nu en man, som förr *emot* dig stått,
 Men alltid närmast intill den betryckte.
 Jag gifver gerna lifvet bort för henne,
 Som du försvarar. Ej jag trodde mer,
 Att det var värdt nog mycket att få gälda
 Min och de minas stora skuld till honom,
 Som gifvit henne lifvet och sitt eget
 För Finlands arma, öfvergifna folk.

(Han rycker svärdet från en närstående svensk).

Krasinsky. Der fån I mera visshet, än som fordras,
 Att fälla den förrädarn Olof. Honom
 Jag länge misstänkt för att ha försåtligt
 Stått i gemenskap med dem alla, hvilka
 Emot vår konung burit afvog sköld.

Olof. Gud dömme mellan oss! Han ser väl bäst,

I hvilket bröst förräderiet ormar:

Om uti det, som bjuder allt sitt blod

Till att försvara allt hvad kunga-makten

Bör skydda främst: olycka, oskuld; eller

I det, hvars vildhet gör, att kungens makt

Syns blott ett annat namn för tyranni,

För våld! — I dröjen länge. Räcker

Det polska modet icke mera till,

När tjugu måste hjeltedådet öfva

Mot tvänne män, som ej ha landsmän mer?

Rörelse bland svenskarne. Matilda rycker till sig knifven
som Bengt Bonde undanstuckit i sitt bälte.

Matilda. Du ej behöfver detta vapen mer,

Men jag deraf kan göra bättre bruk.

O, kunde ni ert mål så säkert träffa,

Som jag skall finna mitt, då vore segern

Så viss, som eder undergång nu är.

Bengt Bonde. Jag kan ej hindra er från ert beslut,

Ty jag vill edert väl, och tiden är

Så ond, att döden gifver bättre hopp,

Än lifvet lemna kan. — Mig skänker rikt

Den död, jag ljuta får för er belöning

För all den trohet, hvarmed jag har älskat

Mitt fosterland och dem, som älskat det.

Då polackarne, följande isynnerhet Krasinskys vinkar och
uppmaningar, bereda sig att rusa emot Olof och Bengt Bonde, upp-
står en ännu starkare rörelse bland svenskarne.

En svensk knekt. Det vore nesligt utan namn och gräns

Att öfvergifva den, som aldrig svek

I nöd och lust, åt de barbarers vildhet,

Af hvilka han blir hatad mest för det,

Som gör så kär för oss vår gamle Olof:

Hans svenska sinnelag, hans lust att säga

Den sanning ut, som bor uti hans hjerta.

I gören, som I viljen; men jag skulle

Med skam och nesa återvända hem,
 I fall jag möttes der af helsningen:
 „Der kommer också en bland dem, som låtit
 Sin stridsbror mördas utan att ett finger
 Upplyfta till försvar för honom, hvilken
 Dock räddat flere bland dem förr i striden”.

Svenskarne. Vi följa dig. Den skammen nederböje
 Vår hufvud ej, att vi förrådt vår stridsbror.

Krasinsky (rusar i vild vrede emot Olof).

Mitt handslag nyss begärde du som tecken
 Till vår försoning. Här det gifves dig
 Långt mer uppriktigt, än i fall du fått
 Det som bevis, att jag förlåta kunnat.

(Han sårar honom illa).

Olof. Min sista stund är nära. När den kommit,
 Min helsning bären till min hembygd, vänner,
 Och sägen åt min son, att här jag fallit
 Såsom en ärans man, med Gud försonad
 Och med hvar menniska. — —

Bengt Bonde. I, svenske män!

Er äldste vän, den bäste bland er alla,
 Här ligger sårad. Hämnd! med blodig tunga
 Till eder ropa såren. Hvad har lifvet
 För värde mer, än att det kan förklinga
 Som eko uppå detta rop om hämnd!

Han kastar sig med „hackapelitisk“ ifver på pola ckarne, men
 såras af dessa. Johan Fleming störtar in, kort derpå följd af
 De Vijk.

Scen IX.

De förre. Johan Fleming. De Vijk.

I vilde! Är det så I uppehållen

Den borgfrid, som I egen att bevara.

(Tumultet upphör ett ögonblick).

I handlen liksom den, som vore satt
Att vårda elden på ett heligt altar
Och rifver endast bränder utur det
Att dermed tända templets fyra hörn.

Krasinsky. Hvem är väl denne däre, som objuden
Sig tränger ibland manna-skaror, då
De fira såsom bäst sin högtidslek?
Den leken är ej gjord för dig, min gosse.
Gå hem! Din mamma kunde annars straffa
Dig, om din fina hy af krutrök skändes.

Svenskarne. Vet hut, polack! Det är Claes Flemings son.
Ej rådligt vore, att på honom kröktes
Ett hår. Han är sin faders ögonsten.

Johan Fleming. Tack för ert goda uppsåt! Jag dock är
En man, som sjelf vill stå för hvad jag galler.

Krasinsky. Berömvärdt är ditt uppsåt. Du begått
Ett misstag dock, då du dig kallat *man*.
De läppar, hvilka äga rätt att ge
Den, de tillhöra, vitnesbörd om mandom,
Som lagligt vitne böra åberopa
En smula skägg — det styrker deras anspråk.
Gack ned till Jeriko *) och låt det växa;
Du vet, det stället ligger nära till
Och ännu närmare din moders blick,
Som skall med glädje dina framsteg följa.

Johan Fleming. Din läpp ej saknar detta vitnesbörd,
Hvarom du talar; men ditt ord ej ställer
Fram något, som i godo går därför,
Att vettet uppnått höjden af ditt skägg.

Krasinsky. Du skämtar lustigt nog, och detta skämt
Bevisar nogsam, hvad jag nu dig sagt,
Att du ej passar, der det gäller frågor
Utaf helt annan art än lek och joller.

---

*) Med detta spenamn benämndes ett ställe, beläget på venstra stranden af Aura å, nära dess utlopp.

Ur vägen måste du för *våra* lekar.
 Du vill ej springa hem. Lik' mycket! Jag
 En lekkamrat har här åt dig till hands.
 Der gömmer sig en flicka, som re'n hunnit
 Vid männens handtag vänja sig. Hon gifver
 Dig tröst och mod, i fall ditt mod dig sviker.

Johan Fleming (blir varse och igenkänner Matilda).

Min Gud! Hon här, i denna röfvarkula!

Krasinsky. Jaså! Du också henne förr har känt.

Jag kunde nästan ana det, då så
 Hon bäfvar för din far och herre, hvilken
 Väl ej med samma glädje er bekantskap
 Har åsett, som I sjelfve. Vi polacker,
 Vi äro fördomsfrie. Gå nu blott

Att din bekantskap lifva upp på nytt. (De Vijk hastar in).

Johan Fleming. Tig, djefvul! Hvarje hväsning af din tunga

Utspyr nog gift och etter, att deraf
 Allt menskligt, heligt uppå jordens rund
 Till döds besmittas kunde. Drag ditt svärd
 Och visa, om det har en tusendel
 Utaf din tungas mördarkraft. Jag vill
 Först göra den för evigt stum; se'n gäller
 Det eder alla, nidingar, som sluten
 En borg af edra kroppar omkring honom,
 Och med er fräckhet hägnen in hans egen.
 En efter annan träden fram mot mig,
 I fall I icke älsken mer, att alla
 På en gång uppå äkta röfvarvis
 Er kasta mot en ensam fiende.

De Vijk (lugt och allvarligt).

Du är ej ensam, Johan! Jag dig bistår
 I lif och död. Jag har kanske att fordra
 En skuld utaf din vänskap. Afstå, broder,
 Åt mig ditt envig emot denne bof.

Du är för god att i hans svarta blod
 Ditt rena svärd befläcka, Johan Fleming!

Johan Fleming. Hvar en bör stå och falla för sig sjelf.

Mitt svärd du kallat rent; du dermed menat,

Att det ännu ej prydes af de fläckar,

Som gifva glans åt hjeltens klinga. Jag

Den rätta stunden funnit nu dertill

Och låter den ej tagas ifrån mig,

Ej ens af himlens salighet — — och dig.

För *god* jag icke vara vill att kämpa

Min strid för det, jag älskar mer än lifvet.

De Vijk. Jag dig förstår och gillar ditt beslut,

Du vill dig gifva sjelf ditt riddarslag. —

Hur det än går, blir jag dig *nära*, broder!

Johan Fleming. Till hälften endast du mig än förstår.

(Pekar åt Matilda, som de Vijk ej varsnat).

Se dit, och allt skall klarna för din själ!

Han går emot Krasinsky, som med osäker blick följt yttringarne af den inre förstoring, hvilken plötsligt växt i Johan Flemings själ, och möter honom.

Hvart har ditt stora mod, som präktigt bars

Utaf de stora orden, flyktat nu,

När handling borde fylla tomma rummet,

Som de i luften lemnat efter sig?

Krasinsky. Jag ser, att goda englar klingan föra

För dig; men fresta vill, om ej ändå

Min onda demon blir dem öfvermäktig.

(Han stupar efter kort strid och fortfar med bittert hänskratt).

Du svek mig, djefvul, denna gång omsider.

Haf tack likväl, för hvad du lät mig göra

Och njuta, tills att vårt förbund blef slut!

Ditt välde vidta'r, och du skall väl öfva

Det på min själ, så som min kropp har öfvat

Sin makt på dig, förr slaf, men nu min herre. —

Hon spådde sannt, den hexan, hvilken sade,

Att blott ett svärd uti en ynglings hand,

Som vågat höja detta obefläckadt

Upp mot mig, skulle sönderrifva lätt

Det pantsar, som osynligt kring mig smiddes

Af mitt förbund med dunkla makters höfding.
 Mot er, kamrater, svärdet kraften mistat.
 Upp! Slagten honom, som mig mördar, till
 Försonings-offer på barbarisk jord,
 Der jag skall multna långt, ack, långt ifrån
 Det sköna Polen, jag ej mer får skåda!

Polackarne bringas åter i rörelse af Krasinskys sista ord.

En polsk knekt. Ej låtom denna skam uppå oss falla,
 Att af en pojke blifver nederslagen
 Den tappraste utaf oss alla — han,
 Som ställde sig att kämpa ensam ut
 Vår strid — den gällde ju oss alla lika —
 Och vi ej kräfva hämnd af banemannen!
 Det stora Polen skulle rodna öfver
 Så fega söner, om det erfar att
 Vi låtit sonen af en finsk baron
 Onäpst afdagataga här en krigsman,
 Claes Fleming sjelf bordt hylla som sin herre

De Vijk. I svenskar hört, hur denne niding vågat
 Att häda eder store höfding — honom,
 Hvars största fel måhända varit det,
 Att han har älskat eder allt för mycket.

Striden är åter nära att uppblomma. Då uppträder Claes Fleming, som hört de sista orden. Alla svärd sänkas ned, och en allmän bestörtning griper de nyss så modige.

Scen X.

De förre. Claes Fleming.

Claes Fleming. Halt!

Flere röster. Gud nåde oss! Det är Claes Fleming sjelf!

Det är förbi med oss, förbi!

Claes Fleming. Ja väl!

Det är förbi med tiden för det sjelfsvåld,

Som, se'n det slagit varglons klor uti
 De hjertan, dem det afvändt ifrån kungen,
 Nu rifver sönder, hvad än återstår
 Af dem, som kalla sig hans bästa vänner.
 I ären säkert redan ganska trötta
 Vid lif och lem, vid gods och hem, då I
 De armar huggen sjelfva af, som borde
 Försvara er mot folk, af hvilka nåd
 Ej står att vänta, om kung Sigismund
 Sin starka hand ifrån er tager bort.
 I skolen känna snart till denna dock
 Och få det straff, er gerning har förtjent.

(Han blir varse den slagne Krasinsky).

Der ligger en, som var en bof, men tjente
 Sin konung likväl tappert. Hvilkens hand
 Har förekommit här försynens och
 Rättvisans dom. Hvem har Krasinsky mördat?
 (Djup tystnad).

Hvad denna ort, som nyss hört svärdets klang,
 Nu blifvit plötsligt stum! En tunga vågar
 Ej röra sig att bära till mig fram
 Bekännelsen om dråpet, handen öfvat.

Johan Fleming. Du talar blott om mord och dråp, min fader,
 Och därför kan din fråga icke mötas
 Af svar ifrån en krigarskaras hjertan.

Claes Fleming. Hör jag väl rätt? Kom ifrån *dig* det ord,
 Som lär Claes Fleming att sitt ord rätt ställa?
 Jag tror mig brukat ha' det rätta, då
 Det gäller att få veta, hur en krigsman
 I fredlig tid, på sjelfva fridens altar,
 Borgfridens höga hägn, har blifvit slagtd.
 (Ger ett tecken, att Krasinskys lik skall bortföras).

Johan Fleming. Han, som du nyss har nämnt en bof, han föll,
 Som han förtjente — för min hand, o fader!

Claes Fleming (döljande sin bestörtning).
 Jag hade icke väntat detta svar

Uppå min fråga. Mitt beslut står fast
 I alla fall. Och gerningsmannen blifver
 Så dömd, som gerningen förtjenat hafver.
 Finns någon här, som vet sig utan skuld,
 Han gripe denne brottsling, före honom
 Uti det strängsta häkte, som ger skydd
 Åt staten mot hvar öfverdådig ondska.

De Vijk. Du icke *väntat* af din Johans hand
 Ett hjeltemod, så stort, som det han visat.
 Jag vant mig vänta allt af dig, Claes Fleming.
 Dock öfverträffar denna romar-hårdhet,
 Som öfvas af din starka själ uppå
 Din älskling, hvad jag kunnat af dig vänta.
 Du frågar, om här finnes någon, som
 Sig vet förutan skuld. Kanske, att *ingen*.
 Står uti denna krets fullkomligt skuldfri.
 Jag vet det ej — men ett jag vet likväl:
 Det är, att *en* här finnes, vida mera
 Tyngd under känslan af sitt fel än han,
 Som gjort den gerning, hvilken straffet drabbar.
 Den skyldige är jag, som illa brukat
 En vänskap, hvilken, rik på allt för öfrigt,
 Hvad helst det gällt, var tom förutan kraft,
 I fall det angått atslag på min önskan.
 Ett bifall utaf mig, en maning störtat
 Din Johan i förderfvet. — En gång förr,
 En enda gång jag bönföll dig om något,
 Som för min lyckas lif ett villkor var.
 Du gaf ditt bifall då, och illa jag
 Dig lönade, då jag ej afvändt har
 Den ofärd, som nu drabbat har din son.
 Men hör ändå ännu en enda gång
 Mitt hjertas bön. Låt den, som kallat fram
 Det onda, äfven lida det han bör.
 Förlåt din ädle Johan! Vänd mot mig
 Din vredes hela tyngd — mot mig, som missbruk

Har gjort utaf den oerfarnes blinda
Förtroende till alla mina råd.

Johan Fleming. Jag älskar dig så högt som någonsin
Och aldrig förr jag högre dig beundrat;
Men harmas måste jag likväl att höra
Mig bli behandlad som en vettlös däre,
Af hvilken godt och ondt ej skiljas åt.
Jag harmas dubbelt, då du tror min fader
Nog blind att icke se, hur blott din vänskap
Ingifvit dig — jag säger ej en dikt —
En sådan aldrig gått från dina läppar,
När det har allvar gällt — men likaväl
En likhet blott till sanningen, en bild,
Som lånat allt för varma färger af
Din vänskaps eld för att de bleka dragen
Af förebilden ställa troget fram.

Claes Fleming. Jag kan ditt uppsåt icke klandra, Johan;
Du sjelf vill stå för hvad du sjelf har gjort:
Den lusten är kanske hos dig allenast
Ett gårdagsbarn; men uppå jorden redan
De funnits länge — ty den föddes tvilling
Med mannens vilja att till *man* sig adla
I ordets högsta mening. Och den dör,
Först när dess tvillingssyster ej mer finner
Vid något mannabröst ett fadersrum.
Den stundom ledt till öppen undergång;
Men der den saknats, låg förderivet städse
I än mer oundvikligt bakhåll nära.
Hvad dom din gerning än må ha förtjent,
Det gläder mig, ett ej ditt hufvud vill
Sig undandra' att bära bördan af
Den skuld, din hand har hopat deruppå,
Och fegt den kasta öfver andra skuldror.
De Vijk, du trott dig icke skuldfri sjelf:
Din näpst det blifve att den skyldige
I ett förvar ledsaga, hvilket häftar

För honom, tills att undersökningen

Utstakar gränserna för rättvist straff.

De Vijk. Får jag ditt uppdrag tolka, som jag vill?

Claes Fleming. Jag trodde ej, att det en *tolkning* tarlvar.

De Vijk. Tack för det ordet! Vi tillsammans andats

Vår ungdoms fria luft; och nu, min Johan,

Skall fängsel-luftens qvalm sin tyngd förminska,

Då våra hjertan den gemensamt trycker.

Förutan döden ingen! var det valspråk,

Som band vår konungs moder vid sin make,

I nöd och lust, i bojan och på thronen.

Detsamma oss förenat och det fäster

Oss vid hvarandra, om ock samma bila

Det sista samband blefve oss emellan.

Olof, som i half dödsdvala sutit på en framstående hörnsten af vaktens byggnad, uppreser sig med sina sista krafter och stappar fram emot Claes Fleming.

Olof. Jag tyckte, herre, att du talat om

En undersökning, som bör röna ut

Dens fel, som slagit polacken Krasinsky.

Förlåt, att oombedt ett vitne äskar

Inför dig ljud. Det har ej många stunder

Att mer förlora; och det bör dem bruka

Att tala sanning, som kan saken reda.

Jag kan väl synas partisk, då jag blöder

Ett offer för dens hand, som fallit för

Din Johans. Men jag står beredd att träda

Inför en högre domarmakt än din

Och hvarje dödligs. *Då* en lögn ej vågar

Att spärra väg för hopp om Herrans nåd.

Claes Fleming. Min gamle, redelige stridsbror, Olof!

Jag känt dig längre, än mig sjelf jag känt,

Och sanningen jag lärde känna städse,

När helst ett ord gick öfver dina läppar.

Ej dödsens köld din kärlek kan förta

Till den, du aldrig glömt i lifvets qvalm.

Kärt är mig än, så som det alltid varit,
Att höra vitnesbördet af din mening:
Rättvisan kan blott vinna deruppå.

Olof. Din Johans svärd bär fläckar utaf blod,
Men ren och skuldfri är hans själ likväl,
Så ren och molnfri såsom himlen stundom,
Fastän en blixst har drabbat derutur,
Som man ej väntat, och som frätte bort
Ett ondt, hvarpå ej solen ville lysa.
Det skulle varit svaghet, varit brott
Utaf din son, om han ej sökt förlama
Den arm, som helgerånande sig lyfte.
Jag dig förstår och länge dig förstått,
Claes Fleming, fastän hårda tiders vindkast
Omkring dig hopat töcken, som dig gjort
Oigenkännelig för mången blick.
Du tror dig böra visa för allt folk,
Att denna stränghet, som din hand har lett,
När det har andra gällt, är än ditt sinnes,
När det ditt eget hjertblod drabba måste.
Men straffet, som du ämnar nu din son,
Har mer än *sken* af grymhet och knappt nog
Ett sådant ens utaf den rätt, du hägnar.

Bengt Bonde (stiger beslutsamt fram).
Ännu ett opåkalladt vitne beder
Att lägga få sin skärf i samma vågskål,
Som redan sjunker under Olofs ord.
Jag vet, att mitt har föga vikt inför
Er domstol, herre; men då detta talar
Om Johan Flemings oskuld, borde det
Dock gälla mer att fria än att fälla.
Ni sjelf vet bäst, att sällan på min lott
Det fallit att bevitna deras frihet
Från skuld, som egt att bära edra bud,
Och hvilkas vilja blott er egen utfört.
Men om jag stundom trott, att något annat

Än rätt har öfvats mot mig sjelf och mot
 De mina, bjuder dock mitt samvet mig
 Att säga ut min mening till försvar
 För en person, som icke står mig nära.
 Herr Johan handlat, följande sitt unga,
 Sitt rena hjertas mening, annorlunda
 Än de exempel, dem han stundom haft
 För ögonen, väl kunnat honom lära.
 Är *han* förtjent af straff, då har re'n straffet
 Sin forna art förlorat och betyder
 Nu blott belöning för en ädel handling.

Claes Fleming. Du är än här, Bengt Bonde? Jag dock trodde,
 Att du, som städse funnits så beredd
 Att tadla löftesbrott hos alla andra,
 Var mera bunden af ditt löftes helgd.
 Du skulle genast lemna denna ort
 Och dig bege till nejder, hvilkas talan
 Du trott dig kallad föra, sedan du
 Helt andra vapen fört för dem förgäfves,
 Hvar helst du mellankommit, föga båtнад
 Den sak har vunnit, som af dig försvarats;
 Och den, till hvilkens målsman du dig bytt
 På dessa ställen, der du eger intet
 Att skaffa, vinner, fruktar jag, dock minst
 På det försvar, du onödd åt den egnat. —
 Hvad ser jag? Du är sårad! Detta blod,
 Som flyter ur ditt sår, bevisar starkt,
 Att du ej nöjt dig med att endast slösa
 Ditt *ord* på mål, som icke angå dig.
 Ett svärd uti din hand till slut har rödjat
 Nybyggen, invid gränsen af den vildmark,
 Der, fridlös sjelf, du andras frid har stört.
 Du bär en dräkt, som fridens värf betecknar.
 Ditt blod, som derpå flyter, passar der
 Så litet som uti en dopfunt, hvilkens
 Invigda vatten helgar barnets tinning.

Af detta blod utgjutas fula fläckar
Uppå det lejdbref, under hvars beskydd
Du hit din kosa skulle fredligt ställa.
Och mitt är felet ej, om fläckarne
Det brefvets mening gjort oläslig redan.

Bengt Bonde. Jag i min lefnad redan sett och hört
Så mycket underligt, att intet mer
Förvåning väcka kan hos mig. Men annars
Jag häpna kunde öfver edra utslag. —
Ni menar, att det blod, hvars röda strömmar
Fly undan svärdens hugg ur bondens hjerta,
Frambärar visshet om hans brott och icke
Fast mera talar om, hvad han har lidit.
Man bör ej undra, att i dessa tider
Bevis så ofta funnos för de brott,
Man ville finna hos ditt arma folk,
Mitt fosterland — då re'n bevisning nog
Flöt på det blod, som dina söner miste.
Mitt lejdbrefs mening skymmes, säger ni,
Utaf det blod, som bär min trötta ande
Från denna dödsens kropp till gravvens hvila.
Må ske! Som lagen läses, lagen är:
Så menar våra fäders visa språk,
Som sjelfve rönt, att lagens rum har bredd
För motsatt tydning. Ni den starke är;
Er rätt är så den högsta — det är klart.
Jag denna lagförklaring länge känt,
Men har ej kraft att deremot mig sätta
Och skulle spörja föga lust dertill,
Om jag ock egde styrka till försvar.
Jag mången gång har tyckt: det vore lika
Hvar helst en biltog i sitt eget land,
En fågelfri — som likväl föddes fri,
I annan mening — när sitt sista öde.
Jag tycker ej så mer. Långt bättre är
Att här förgås inför allt folk uti

Den stad, som kröner hela landets hufvud,
Än irra jagad likt det värsta rofdjur
Uti den ödemark, der man sökt värja
Sin makas skogsrätt och de barns, hon födde. —
Ni har väl icke tålmod, Claes Fleming,
Att vänta, tills att källan af det blod,
Som bragt ert eget uti våldsam svallning,
Har torkat ut. Påskynda skall ert bud
Min hädanfärd; jag ber ej om förskoning.
En ynnest jag begär likväl — den enda,
Hvarom en dödlig jag har nå'nsin bett.
Må ni mitt gråa hufvud akta värdigt
Att höjas upp till spetsen af det torn,
Som kröner denna undersköna kyrka,
Bakom hvars fönsters blommor friden blickar
På den förstöring, hvilken ute härjar.
O! Det blir skönt att än med brustna ögon
Se dessa sköna fjärdar le i tårar
Mot vårens sol och hoppas vår ännu
Åt Finlands stränder utaf himlens Gud,
Fast Finlands folk har intet mer att hoppas,
Åtminstone af menskor. Nästa söndag,
Då skaror blicka mot den höjd, hvars stämma
Dem bjuder hem till Herrans helga frid,
De skola se, hvad tiden lidit — och,
Fastän dess framfart tecknas annorlunda
Än vanligt, veta de, hvad deras frid
Tillhöra månde. Och de falla ned
På sina knän och bedja tyst en bön
För Herrans ro åt den, som blifvit gjord
Uti sin sista stund till visare
Af tidens lopp i dessa sista tider.
Och fast den bönen flyr på lätta vingar
Mot himlen hän, den trycker likväl nedåt
Med gräslig tyngd en annan bön, hvaråt
Man bäfvande ett annat namn plär gifva.

Förbannelse är denna bönen's namn.

Ni vet kanske på hvem och hvilken's hus

Den bönen's tyngder falla neder, herre!

Claes Fleming. Att denna tid så farlig icke är,

Som du den målat ut med mörka färger,

Bevisas klart deraf, att du fått tala

Till punkt och lyssna kan ännu till svar.

Bengt Bonde. Ni säger rätt: er tid är icke farlig,

Och er förtjensten tillhör äfven deraf.

Ni ställt så till, att lifvet är till börda,

Och döden synes oss en vinning blott.

När det så långt har kommit, byter faran

Sin gamla art och synes endast räddning.

Och ingen finnas kan då mer så feg,

Att han ens hyckla vill ett ord, som kunde

Den enda räddning, han än hoppas, skymma.

Matilda, som stannat i bakgrunden och med ytterligt spänd uppmärksamhet följt handlingen, framträder med säkra steg.

Matilda. Ja väl! Så feg ej finnes här en man

Bland dem, som vuxit jemte våra skogar!

Och sjelfva qvinnan lär omsider inse,

Att ej den tid, som grundats af Claes Fleming,

Så farlig är, som hon den trodde förr.

Min tacksamhet mig omotståndligt bjuder

Att ropa högt, hvad han, som lifvet vågat

För mig, ej nämnde med ett andetag.

Den sak, som hänfört till hans sista strid

Bengt Bonde, var ej främmande för honom.

Det var hans egen, angick honom nära,

Som alla de, hvari han kämpat förr.

Det var för mig han offrat sig, för dottern

Utaf en stridsbror, hvilken jemte honom

För Finland stått; och lycklig mer än Bengt

Fått falla på dess jord, som skölden faller

På kämpens bröst, när hjertat klappat ut.

Haf tack för all din trohet, du, hvars själ

Är mera härlig än de allas, hvilka
 Sig kalla stolt för detta landets herrar.
 Jag är så arm, att intet jag kan göra
 För dig. Min sista bön likväl skall höjas
 Till Gud om evig frid för den, som offrat
 Sin egen ro för andras blott. I templet
 Får denna bön väl aldrig stiga mer,
 Men kring hvar bön sig tempel städse hvälfva. —
 Du vill det icke och jag ej förmår
 Vanhelga ens till båtнад för din räddning
 En bön om mildhet, sträfvande till denna
 Iskalla barm, der ej ett hjerta klappar
 För egna barn en gång.

Johan Fleming. O, min Matilda!
 Ej såre du också det stora hjerta,
 Som du ej känner, och hvori så gerna
 Jag skulle vilja ställa dig i rummet,
 Som blifvit öde, då derur skall ryckas
 Den kärlek, hvilken jag ej mer förtjenar.

Matilda. Det fanns en kärlek, som du har förtjenat
 Måhända vida mindre än din faders.
 Den finns ej mer, se'n jag omsider vet,
 Att det var Flemings son, som stulit den.

Johan Fleming Du älskar mig ej mer, Matilda? Se
 Uti mitt öga, som för sista gången
 Emot sin morgons skönsta stjernor blickar,
 Och säg, att du mig icke älskar mer!
 Det vore godt! — Ej morgonljus får blända
 Det öga, som i fångslets skymning öfvas
 Att skåda modigt in i dödens natt.

Matilda blickar länge på Johan Fleming, som knäböjt för
 henne, och slår slutligen sina armar omkring honom, sig sjelf ej
 mera mäktig.

Matilda. Jag älskar dig, Claes Flemings son i lif
 Och död! — Min faders blodbestänkta skugga,
 Förlåt mig det! Jag kan ej annorlunda.

Matildas blickar mötas i detsamma af Daniel Hjort, hvilken nyss förut inkommit och likblek stirrar på henne, hvarefter hon, vänd emot honom, utropar:

Af dig kan jag förlåtelse ej hoppas.

(Radzivill träder upp med häftighet).

Scen XI.

De förre. Radzivill.

Radzivill. Man kan dock icke vara öfver allt tillstädes,

Men hvar helst mina blickar icke följa

Och öfvervaka händelsernas gång,

Sker ofog af en så betänkelig art — —

Claes Fleming. Att er närvaro knappt kan öka detta.

Det får ej öfverskrida alla gränser,

Och oundvikligt torde derfor vara,

Att ni aflägsnar er, herr kammarherre!

Radzivill (ryckande på sin värja).

Blod kräfver ett förfarande likt detta.

Claes Fleming. Den mark, hvarpå ni står, är re'n så hal

Af gjutet blod, att lätt deri ni halkar.

Ett sådant fall dock vore mindre önskligt;

Men det blir oundvikligt, om ni icke

På ögonblicket min befallning lyder.

Radzivill. Hvad! Er befallning! Vågar den väl stiga

Så högt, att sig en Radzivill derunder

Nedböja skulle?

Claes Fleming. Blott en sådan lutning

Hans Härlighet kan rädda ifrån den

Upphöjelsen, som annars väntar honom

På berget Korpilais, der en triumfport

Står redo för hans räkning. Den bereder

En genomgång till ännu högre rymder,

Än der hans stolta ande redan ströfvar.

Radzivill. Se'n solen lyst på någon adlig sköld

I Polens rike, har ej sådant skymf

Ett furstevapen fläckat.

Claes Fleming. Adelsn valspråk

I hvarje land sig skulle byta till

Ett smäde-rim, om tomma anspråks fräckhet,

Om endast adels-vapnets slöa värn

Står qvar på vakt, der ädelt sinne flyktat

Radzivill. Må alla adels-vapen hellre krossas,

Än att de spöka såsom bleka skuggor

Uti den nya dag, man här vill tända.

En träl, lik denne der, djerfs bära vapen

(Pekar på Bengt Bonde).

Emot en krigsman, som af mig beskyddats;

Och man tillåter, att hans fräcka arm

Får suga lif ännu utur hans kropp,

Då sjelf jag hotas med en upprest galge!

Nej, hellre vill jag helsa såsom sol

Graflampan uti mina fäders grifter

Än se en dag, hvars morgon skådat dylikt.

Till Polen ilar jag och —

Claes Fleming. Lycklig resa! (En budbärare inträder).

Men dröj ändock ännu ett ögonblick,

Tills vi förnummit, hvad som spörjs från Polen.

Scen XII.

De förre. En budbärare.

Budbäraren. En skrifvelse ifrån Hans Majestät!

Claes Fleming. Var god och läs! Ni ser af innehållet,

Att kungen icke delar fullt er mening

Om regimentets duglöshet i Finland.

(Sedan han läst brefvet, räcker han det åt Radzivill).

Radzivill. Hans Majestät åt eders excellens
 Har öfverlemnadt obetingad makt
 Att göra eller låta i hans stad
 Och ställe, huru helst ni finner godt. —
 Herr marsk och amiral och öfverhövding,
 Ni vill väl ej min ofärd vålla. — —

Claes Fleming. Nej!

Den mödan kan jag gerna mig bespara.

Er ofärd bärs inom er, hvar ni går:

Det står er fritt att sjelf bereda denna

I Polen eller här, som det er lyster.

(*Radzivill* bugar sig ödmjukt och går).

Bengt Bonde. Man åldras hastigt uti krig. Jag märker

Det på mig sjelf, att jag är gammal vorden.

Hvad jag i går förnam, jag hade glömt,

Men mindes det, för längese'n jag skådat.

Hans minnes svaghet i hvad senast timat

Förlåt dock, herre, den, hvars minne tärts

Utaf så långa lidanden som mitt.

Claes Fleming. Vår konungs bud i detta bref är skrifvet

Utaf mitt eget hjerta: „Glömska åt

Det, som har varit, hvarest ångern stigit

Uppå de platser, der det onda herrskat”.

För att du må din ånger visa, Bengt,

Och straffas såsom du förtjenat det,

Du måste göra mig en tjenst. Du röja

Skall genom denna ock, att du blott minnes

Med trohet, hvad som godt och ädelt varit.

Förutan skygd du icke lemna kan

Ju denna flicka, som du ville hägna

Med våda för ditt eget lif. Ledsaga

Till slottet henne. Hon uti min maka

Skall finna der en moder, vill jag hoppas.

Bengt Bonde. O! Om ni aldrig straffat annorlunda

Än ni mig straffar nu, finns ej i Finland

En redlig man, som icke vore redo

Sitt lif för eder vedervåga glädligt.

Bengt Bonde går, åtföljd af Matilda. Likaledes skingras de öfrige åt olika håll. Äfven Olof, stödjande sig på tvänne kamrater, lemnar scenen. Endast Daniel Hjort kvarstannar; Hexan inträder kort derpå.

Scen XIII.

Daniel Hjort. Hexan.

Daniel Hjort. Vik från mig, djefvul, fast jag fallit djupt!

Jag kände ju en ilning genomljunga

Min själ med glädje, då jag såg hans ofärd,

Som från mig röfvat bort min lefnads lycka.

Den tanken skall dock ej få makt med mig.

Fastän jag ingen fröjd i lifvet hoppas,

En fröjd lik denna inger mig dock fasa.

Matildas hjerta, älskande och sällt,

Mig skulle salig gjort; men ej nog usel

Jag känner mig att plocka upp det krossadt

Bland spillrorna af hennes egen lycka.

(Hexan inträder, blickande oroligt omkring sig).

Hexan. Hvar finns Matilda?

Daniel Hjort. Hon som bäst sig lärer

Att vörda Flemings hustru såsom svärmor.

Hexan (med fasa). Förr än hon lärt sig det, må Åbo slott,

Nedstörtadt, krossa allt hvad Fleming heter —

Och det som aldrig får det namnet bära!

En franciskaner-musik tittar skygg in på scenen. Han drager sig tillbaka, men återkommer genast derefter jemte tre andra bröder bärande en likbår, öfvertäckt med en eldröd mantel, hvilken liknar andens, som visade sig för Krasinsky i första akten. Munkarne sjunga doft, medan de tåga till öppningen af Klöstergatan följande kör:

Under menskans alla öden
Säker om sitt rof står döden,
Bidande den rätta stunden.
Åt den fromme öppnas himlen,
Men den onde rycks från hvimlen
Och mot djupen kastas bunden.

Daniel Hjort. Krasinskys lik förs dit, hans själ förut gått.
Hexan (häftigt skakad).

Den väg, *han* gått, är återgång omöjlig.

Fjerde akten.

Nejden utanför Åbo, i grannskapet af Kuppis' källa.

Scen I.

Bengt Bonde sitter på en sten. *Hexan* inkommer.

Bengt Bonde. Förunderligt att våra vägar åter
Tillsammanstöta, såsom när jag senast
Med trötta fjät min snabba längtan följde,
Då den framför mig flög upp till min hembygd!

Hexan. Än mera tunga dina steg nu äro:

Dig trycker bördan utaf nya sår,
Och blodet, hvaraf dina krafter borde
Uppbäras, färgar torgets stoft der borta.
Förlåt mig det — ty äfven *detta* onda
Af mig blef vålladt.

Bengt Bonde. Tala ej derom!

Min goda vilja fann uti min kraft
En vapendragare, blott allt för svag.

Hexan. Om alla såsom du fullgjort sin pligt,
Väl mycket vore annorlunda nu.

Bengt Bonde. Hvad som är illa nu, kan blifva bättre.
Gud lefver ju ännu: Hans nådes sol
På våra barn skall lysa mera blidt,
Än den på våra stigar lyste ned.

Hexan. Bengt, *du* har barn ännu, för hvilka du
En bättre framtid hoppas kan.

Bengt Bonde. Förlåt,
Att glädjen af min lycka uppref sår,
Som svida mer än mina kunna svida.
Ditt hjertas sår, de blöda då odödligt?

Hexan. Det är ju i en moders bröst de öppnats.

Bengt Bonde. De flyta så ur källor, som ej kunna
Försina ens, af hatets bränder tärda,
Och icke bottenfrysa ens, när hämnnden
Sitt stela isfjäll sänkt i deras djup.

Hexan. Ha! Lava-strömmar bryta fram ur kratern
Utaf en moders hämnd, hur isbelagd
Den synas mände. Moderssorgen sjuder
Med denna lava uti brännhet täfving;
Den sjuder evigt, evigt lika vildt,
Som detta vatten sjöd ett ögonblick,
Hvaraf min lefnads ljufva blomma tärdes,
Och lifvets dal förbrändes till en öken.

Bengt Bonde. Ack! Jaga hädan dessa bistra minnen.

Hexan. Förjaga minnet deraf, att du lefver,
Då du på sträckbänk pinas. Jaga känslan
Af hvad, du lider då, ur dina lemmar —
Och minnet af hvad, jag har lidit, skall
Din glömska följa fastän tungt och långsamt.

Bengt Bonde. Du arma moder! Ej du glömma kan —
Jag fattar det, fast jag ej vågat tränga
Till djupet af ditt hela olycksöde.
Hur fjerran vi än skiljas från de tider,
Då fädren sina vilda offer fällde

Åt vreda gudar, man af helig rysning
 Dock grips, när oinvigd man vågar skrida
 Till ställen, rysligt heliga för dem.
 Af samma rysning jag tillbaka hölls,
 Hvar gång jag ville lyfta täckelset,
 Som gömde, hvad du längesedan lidit.
 Och endast det, som ryktet bar på vingar,
 Af alla väder lånta, hann derom
 Upp till vår bygd, likt lemningar af hären,
 Som slagen irrar utan säkert mål. — —
 Nu skiljas våra vägar åt för alltid.
 Och främling för din smärtas rätta namn,
 Jag bortgår än som hittills. Det är billigt.
 Du sjelf den burit; hvarför skall en annan
 Kringbära endast hennes tomma mått.
 Då ingen dödlig lindra kan din sorg,
 Hvi skulle du kring jorden strö dess vigter? (Han vill gå).

Hexan. Jag tegat länge; snart det ej beror
 Af viljan mer, om tystnaden blir evig.
 Snart dödens hand förseglar mina läppar;
 Men dessförinnan vill jag bryta upp
 Inseglet, under hvilket sluten ligger
 Min hela lefnads djupa hemlighet.
 Jag vill ej, att uppå min graf skall irra
 Ett bländsken, som mig visar bättre eller
 Mer ond, än jag har varit. Ingen värdig
 Är såsom du att läsa denna grafskrift,
 Som hittills knappt ens skymtat ur min barm.

Bengt Bonde. Man säger, att din unga dotters lif
 Föll offer för en grymhet utan like. — —

Hexan. Hur helst man kläde sägnerna i blodfärg,
 Framstå de bleka mot den verklighet,
 Hvars hamn de vilja synas.

Bengt Bonde. Af Claes Fleming
 Det var den första lärospånen i
 Den konst, hvori han uppnått mästarskap.

Hexan. Sitt mästarpref aflade han då redan.

Allt, hvad han sedan gjort, sig visar blott

Som en försvagad ålders bräckliga

Försök att täfla med sin ungdoms bragder. — —

Det var den tiden, då kung Johans krona,

Af samvetsqualens ryckning endast skakad,

Gaf åt hans gunstlingar ny kraft och djerfhet.

Mer lycklig än hans arme forne konung

Min make hade fallit uti striden.

Och fattig, som det krigar-enkan anstod,

Jag med min lilla faderlösa dotter

Omsider hamnade på Svidja gård.

Bengt Bonde. En dotter af dess mäktiga baron

Der med ditt barn ju lekte?

Hexan. Ja. Hvarandra

De älskade, och barna-åldern nedbröt

Rangskilnaden emellan dem. Som blomman

På tufvans höjd ej anser sig för mer

Än blomman, doftande vid tufvans fot,

Så ock barons Matilda i min dotter

En like endast såg. Uti min vård

De växte båda. Snart min ömhet redde

Ej i min själ ett högre säte mer,

Dit jag den ena skulle lyftat ofvan

Den andra. Mina egna barn de bägge

Re'n för min känsla blifvit.

Bengt Bonde. Och en moder

De båda lika älskade i dig.

Hexan. Jag dubbelt lycklig började mig känna

Och dränkte pligtförgätet i min lycka

De sorger, jag bordt minnas. Straffet kom

Dock allt för snart och vida mer förfärligt,

Än jag den värsta synd trott kunna näpsas.

Bengt Bonde. Din dotter du förlorade?

Hexan. Millioner

Af slik förlust ju drabbats. Tusende

Den lida hvarje dag. Men ingen så,
 Som jag den led. Försynens vink ej ledde
 Mitt barn i dödens famn ur modersfamn.
 Försynens blick förmörkats, blifvit blind
 Likt höstlig himmels, der hvar stjerna slocknat;
 Och blott en vresig slump, vid galna irrbloss
 Grep i min lilla dotters vackra lockar
 Och henne slungade i ett förderf
 Så gräsligt, att försynen se'n ej vågat
 Mer slå sitt öga öfver Finland upp,
 Befarande att möta denna anblick,
 Som upprests till ett hånfullt minnesmärke
 Af tiden, då försynen slumrat bort
 I maklig ro från jordens alla sorger.

Bengt Bonde. Gud, som lät enkan lida, hvad du lidit,
 Barmhertigt tål väl ock en mors förtviflan,
 Hvars hädelse dock annars skulle kalla
 Hans blixtar straffande på hennes hufvud.

Hexan. På hvilken punkt kan Han mitt hjerta drabba,
 Den Han ej sårat, krossat re'n? Hvad kunde
 Han från mig taga, det han ej lät ryckas
 Ifrån mig så, att modershjertat visar
 Barmhertighet mot Honom, då det tror,
 Att Han deraf platt intet vetat. Om
 Min klagan Han dock ville straffa, gjordes
 Han lik sitt redskap, Fleming, hvilkens våld
 Först kallar klagan omotståndligt fram
 Och sedan straffar denna som ett brott.

Bengt Bonde. Din vilda sorg mig ger en gräslig måttstock
 För hvad du lidit. Men du ville ju
 Ditt olycksöde lägga aftäckt för
 Mitt hjertas blickar. Stunden ilar. Låt
 Din dystra saga i dess fotspår följa.

Hexan. Förlåt mig Bengt, att jag blott klagosuckar
 Gaf, då berättelsen du väntat om
 Hvad, som berättigade mig att klaga.

Med ingendera plägade jag slösa.
 Jag log, då hjertat sved. Jag teg, då ordet
 Frambryta ville med omätlig makt.
 Men då omsider detta hjertas sår,
 De dolda, för en mensklig blick jag skulle
 I dagen vända, bröt min klagan ut
 I hejdlös fart utur mitt slutna inre.
 Det är förbi! Förbi, liksom allt annat,
 Som väckt den sorg, hvars rop jag tystat neder.
 Jag är så lugn på nytt, som jag det *synts*
 I långa år. Och lugnt jag vill förtälja
 Hvad, som gjort detta skenlugn något dyrköpt.
 (Stenbock inträder gnolande på en visa).

Scen II.

De förra. Stenbock.

Stenbock. Jag sökte muntra äfventyr; men ej
 Jag tyckes gjort det bästa fynd, när hit
 Min kosa ställdes. Lustigt lif jag älskar;
 Men melankoliska figurer skymma,
 Hvart helst jag vänder mig, min lefnads glädje.

Hexan. Ni möts af samma glädje, som ni medför,
 Herr Olof Stenbock, städs.

En ryckning genomilar vid detta namn Bengt Bonde, och hans hand lägger sig omedvetet på skaffet af hans knif. Han sansar sig dock ögonblickligt och synes åter lugn. Stenbock har dock bemärkt rörelsen.

Stenbock. Ursäkt mig
 Att obedd jag har vågat tränga in
 I er rådskammare. Men detta hvalf,
 Hvarunder eder öfverläggning plägas,
 Ju räcker till åt alla.

Hexan. Utan tvifvel:
 Ty nederfallet det försloge nogsam

Att krossa dem, som annars just ej hafva
Att skaffa någonting med himlen.

Stenbock. Den

Nog dröjer att sig göra sådant omak,
Tills er rådplägning öfver allmänt bästa
Ett lyckligt slut har tagit. Väntar himlen
Så länge blott, den spara kan sin möda
Att falla ned. Ty jordens krafter spisa
Väl till att stäfja ert förbund. Jag vill
Emellertid till er förstärkning sända
En bundsförvandt, som jag såg irra nyss
Kring dessa nejder. Fast ej knif han bär
Som vissa andra kan hans vishet dock
Och den erfarenhet, han vunnit har
Uti Claes Flemings slott, er gagna mycket.

Bengt Bonde. Dväljs han i Flemings slott, han bäst ju passar
Till kund åt dennes högvälborne frände.

Stenbock fixerar skarpt och förnämt Bengt Bonde.

Stenbock. Hvad som sig passar bäst, det kan blott du
Och dessa lymlar, som dig bistå, säga.

Stenbock går. Bengt Bonde blottar sin knif med raseri.
Stenbock vänder sig likgiltigt och med förakt tillbaka.

Bengt Bonde. Du kungamördar-skurk!

Stenbock. Säg, hvad befalls?

Vill du en pinne tälja, hvaruppå

Du hänger dig? Den mödan vore spilld —

För det bestyret skola andra sörja.

(Han går. Bengt Bonde vill rusa efter, men hejdas af Hexan).

Scen III.

Bengt Bonde. Hexan.

Hexan. Dig lugna, Bengt! Nog hinner straffet honom
Från annan hand än din.

Bengt Bonde. Men denne bof

Vill oss förråda, störta i förderfvet.

Hexan. Hvad har han att förråda? Hvad förderf

Kan *han* på oss väl samka? Vilja saknar

Ej denne usling nu. Men allt se'n han

Misslyckades i kungamordsförsöket,

Halfärdigt hvarje företag han lemnat.

Bengt Bonde. Bäst var ändock, att jag mitt sista dåd

Ej ens hann börja; och det syns mig sjelf

Förunderligt, att i mitt tämda blod

Så mycken hetsighet ännu kan brusa.

Hexan. Så länge än en droppe rinner, Bengt,

I dina ådror, skall den låga mäktigt

Mot allt, som nedrigt krälar uppå jorden.

Bengt Bonde. Jag intet har att här bestyra mer;

Bort måste jag från denna stora pestböld,

Der hvarje andetag ger dödlig smitta.

Här har jag lärt på nytt min hembygd älska;

Hvad helst der finns, en Stenbock finns der ej.

Hexan. Du manligt här oss bistått. Nu din längtan

Att draga hädan, lemnar äfven bistånd

Åt all min svaghet, hvilken svigtande

Inunder bördan redo var att fälla

Ur själens djup den hemlighet, som länge

Tryckt deruppå, då ensam jag den bar.

Mitt ödes mening är, att hvad jag lidit

Och hvad jag gjort, skall otydt dö i natten.

Bengt Bonde. Nämn svaghet icke — eller tadla min,

Som glömt för stundens oro och bekymmer

Din lefnads långa sorg. Men ej jag skiljes

Från detta ställe, innan bort jag bär

Till lifvet dessa minnen, dem du nu

Vill taga med dig in i grafvens tystnad.

Hexan. Välan! Mig följ till mina sorgers källa,

Dit ledd af bistra minnens fors jag går.

När soln i dag för femton år se'n grydde,

Den såg mig lugn. Då nästa dag den nedgick,
Dess glans uppå ett töcken icke gjöts
Så svart som mina qvals. — Ej långt från gården
Vid vägen lekte mina båda flickor
Med sina syskon, vårens första blommor.
Då kom en ryttarskara. Knektens lekar
Ännu den tiden icke voro det,
De sedan blifvit — fastän leken tog
En vändning grymmare än hvarje allvars.
En ryttare i farten fångar upp
Min lilla dotter och far af med henne.
En annan, smekande, uppå sin häst
Matilda tog, baronens barn — —

Bengt Bonde. Matilda?

Var detta hennes namn?

Hexan. Det var och — är.

Han, som min dotter borttryckt, lemnade
Vid mina nödrop snart sitt byte dock.
Den andre aktade ej deruppå,
Men bortflög pilsnabbt med sitt glada rof.
Min nöd blef gränslös; och dervid jag mötte
En man från annat land, som följde hit
Med drottning Katarina af Jagello
Och lefde nu som gäst på Flemings gård.
Det var Krasinsky. — —

Bengt Bonde. Himmel? Samme kämpe,

Den Johan Fleming slog i går.

Hexan. Densamme,

Som sent omsider fick förtjenta lönen.
Han var mig gramse, se'n hans vilda lusta
Jag hade motstått. Honom bad jag dock
Om hjälp att söka upp Matilda. Men
Han log blott hånande och mente, att,
Då jag hans sällskap hittills skytt, jag skulle
Nog finna ett, som mig anstode bättre
Bland dem, af hvilka flickan röfvats bort.

Halft vred, halft lekande, tog han derefter
Mitt barn uti sin famn och gick till Svidja.
Den lilla gret och sträckte sina armar,
Så länge hon mig kunde se. Det var
Den sista gången hon mig såg och — gret.
Min tid att gråta kom och räckte längre. — —
Emellertid jag med förtvifladt mod
Flög bort i ryttarhopens spår. Blott dessa
Jag fann, men icke den, till hvilken spåren
Mig leda skulle. Qvällen mörknade
Allt mera lik det hopp mig upprätthållit.
Då såg jag hafvet blånande emellan
Dess stränders björkar. Och en djup förtviflan
Gjöt i min själ den längtan att få sänka
Uti dess svala famn min heta sorg.
Så godt det varit, om min längtans vink
Jag hade följa fått. Men annorlunda
Mitt ödes stig var tecknad ofvan stjernor.
Knappt hunnen stranden, såg jag långt från denna
En ekstock, hvarmed våg och vindar lekte
I nyckfull välbehag; dock ledning af
En mensklig vilja kunde der ej spörjas.
Men snart vid månans ljus jag äfven märkte
Små barnahänder, hvilka lustigt ville
I vågomsköljda återskenet gripa.
Den späda gungade dervid så häftigt
Sin svaga farkost, att, om hon på vågen
Re'n hade gungat, faran ej tyckts större.
Med ängslig hast jag sprang längs klipporna;
En annan båt till slut ur deras skrefvor
Blef lösryckt, och i nästa ögonblick
Jag andlös tryckte mot mitt bröst Matilda,
Som saligt log ännu åt dödsens lek,
Hvarur hon togs. Trött vid *sin* grymma lek
Vid stranden ryttarn henne lemnat nyss.
Den späda vaggat båten se'n så länge,

Tills den från sanden gled, och hon deri
Lik månskensstrålen flöt mot vida hafvet.

Bengt Bonde. Lik henne var ju äfven du nu räddad.

Hexan. Jag trodde så och bar med lugnadt mod,
Fast trött till döds, min ljufva börda hemåt.
Vår färd gick långsamt dock. När morgonsolen
Rann blodig upp, den Svidja än ej viste.
Matilda slutligt slumrat stilla, och
Jag hade hjerta ej att hvilat störa.
Hon lemnades uppå en ladas stråbädd,
Men sjelf jag gick att spana öfver nejden,
Om ej ett menskligt väsende sig tedde,
Som kunde bistå oss. Och snart en gosse
Jag varnade. Han sprang, liktom han jagats
Af vilda djur. När mig han såg, sig reste
Hans hufvudhår — och re'n på afstånd ropte
Han under dödlig ångest: „Arma moder,
Fly, fly så långt, som vägen räcker till!
Se'n föll han sanslös ned. Ifrån den stunden
Hans rop i mina öron ljudit liksom
En evig själa-ringning för min dotter.

Bengt Bonde. O! Herre Jesus! Hvad skall jag förnimma?

Hexan. När gossen qvicknat vid, förtäljde han,
Hvad som hans fasa vållat. Sjelf ett vitne
Dertill han varit uti herregården.
När bärande mitt barn Krasinsky hemkom,
Han möttes af Claes Fleming. Denne sporde
Med vresig ton, hvar hans Matilda fanns?
Krasinsky log föraktligt, yttrande
Att han mig lemnat kvar på vägen, se'n
Han fåfängt sökt afhålla mig ifrån
Att följa några ryttare, åt hvilka
Jag hade gifvit bort hans dotter. Fleming
Af vrede skummande befalle då
Polacken taga ur hans stall den springarn,
Som han fann bäst deri och återhemta

Död eller lefvande mig sjelf, men barnet
 Oskadadt, om hans lif var honom kärt.
 Krasinsky lydde trotsigt harmsen; bortred
 Och syntes icke mer i Finland, innan
 Han af den stolte Radzivill hit fördes.
 Emellertid af fåfång väntan uppdröfs
 Till raseri Claes Flemings harm. Han svor
 En ryslig ed, att, om vid solens uppgång
 Hans dotter icke fanns på Svidja gård,
 Då skulle *min* — uti den största kittel,
 Som gården egde — sjudas lefvande.

Bengt Bonde. Håll upp! Håll upp! Jag kan ej höra mer.

Hexan (iskallt). Du hört för mycket, att ej höra allt.

Jag har ju mer än *hört* af denna sak. — —
 Du vet, att man på Flemings ed kan lita,
 Åtminstone i fall som dessa. Kitteln
 Af brännhett vatten uppfylld, natten lång,
 Sjöd som vulkanens krater — som en afgrund,
 Beredd att sluka en ditfallen engel.
 Och engeln fälldes dit. — — När dagen grydde,
 Låg Flemings maka sjelf, låg allt, som lefde
 I Svidja gård, på knä för denna klippa,
 Som uti dagligt tal blir kallad Fleming.
 Fru Ebba, hennes husfolk tiggde om
 Barmhertighet för den, som ondt ej gjort,
 Så framt han, hvilken det bedrifvit nogsamt,
 På nåd uti sin dödsstund skulle hoppas.
 Det var förgäfvets. Man till slut blott bad
 Om uppskof, att han måtte låta solen
 Gå öfver vreden ned. Kanske dock ångern
 Sig hunne kasta *framför* handlingen.
 Det vore bättre, än att den sig reste
Bakom våldsgerningen och stängde himlen
 I tid och evighet för gerningsmannen.
 Det fåfångt var. „Rättvisan måste hafva

Sin gilla gång. Handhafvarn fick ej tveka". — —

Sin gång den hade. — — —

Bengt Bonde. O, du höga himmel!

Är du ej tom på Gud, som menskobarmen
Sig visar stundom tom uppå Hans fruktan,
Då har du sänkt djupt under dig en kittel
Mer het än grytan, som bort hål sig bränna
Ned till hans botten, se'n hon vardt ett medel
För slik rättvisa af en syndig menska.

Hexan. Det varit synd, om helvetet den grytan

Uppslukat hade. Nu den qvarstå skall
Som ett odödeligt tortyrens redskap,
Hvari Claes Flemings minne blir marteradt,
Så länge folkets minne lefver än.

Bengt Bonde. Slikt glömmes ej, så länge modershjertan

Än klappa här, och barn invid dem fostras.

Daniel Hjort inträder med hastighet och vänder sig till Bengt Bonde.

Scen IV.

De förre. Daniel Hjort.

Daniel Hjort. Din plats är icke här!

Bengt Bonde. Är jag den ende,

Som stannat, der det ej var godt för honom?

Daniel Hjort. Din frågas mening fattar jag; mitt svar,

Det ligger i min bäfvan för din fara.

En fiende, en ny, du mot dig retat,

Som kan bli vådlig. — —

Bengt Bonde. Jag i stället funnit

En vän, der knappt en sådan mer jag väntat.

Daniel Hjort. Upprif ej gamla sår, du vet ju sjelf,

Hur bittert dessa svida; och det blifver

Nog tid att slita våra tvister sedan.

Din första omsorg vara bör att fly.
 Jag mötte Stenbock, som du förolämpat:
 Hans ilska sprutar gift, och liksom menskan
 Har äfven ormen blifvit värre, se'n
 Han drefs från paradiset; och hans val
 Af onda medel utsträckts i en verld,
 Oändligt rik på ondt.

Bengt Bonde. Är ni ej själf
 Betänkt uppå att undfly det förgift,
 Hvaraf ni tror mig hotad?

Daniel Hjort. Ja! Jag vill
 Fly med dig, Bengt, från detta Sodom, der
 Det bästa som det värsta slukas upp
 Utaf förderfvat. Låt mig följa dig
 Till våra egna bygder åter — hemmet
 För hjertats oskuld och för själeus frid.
 De äro än som förr, fast allt förändrats.

Bengt Bonde. Då *allt* förändrats, skall du, Daniel,
 Ej beller dem mer finna, som de varit.
Din plats är här. Dröj qvar och som en man
 Du stånde upprätt. Då kan än en gång
 Sig allt förändra — här och uti hemmet.

Daniel Hjort. Mitt hjerta är dock *der*.

Bengt Bonde. Du det bevisar
 Blott derigenom, att du hjertat bär
 Städs i ditt bröst uppå det rätta stället.

Daniel Hjort. Ni ryckt det ur mig, då ni misstrott det.
 (Han går).

Scen V.

Bengt Bonde. Hexan.

Bengt Bonde. Mot honom var jag allt för hård, kanske:
 Men själf för vek han varit. Hjertats godhet

Brast honom aldrig, men väl hjertats mod. — — —
 Det fanns en tid, då båda än du egde. — — —
 Hvad du har lidit, vet jag. Hur du hämnats,
 Låt mig få veta!

Hexan. När det gräsligaste

Min själ förnummit, tycktes tankens urverk
 Utlöpa i min hjerna. Småningom
 Dock sansning satte det på nytt i gång.
 Min första mening blef att bida natten
 Och i dess dunkel flytta ur min själsnatt
 En af de bränder, som på själen tärde.
 Jag ville tända under Svidja gård
 En lusteld, värd att fira gårdsherrns lekar.
 I lågan skulle han, Matilda — allt,
 Som andades, med mig begrafning hålla
 Åt det förbrända liket af min dotter.
 Af dessa tankar lifvad, kom jag åter
 Till ladan, der Matilda sof. Hon log
 I drömmen ljufligt, nämnande mitt namn,
 Och sträckte späda armarne liksom
 För att mig famna. Detta tomma famntag
 Gaf räddning åt mitt skakade förnuft
 Och allt, som fanns förutan skuld på Svidja,
 Och sparade dess skuldbetyngda herre
 Till läglig tid — *den*, som hardt när nu kommit.
 En hejdlös tårflod ur mitt inre bröt
 Och föll på den tilltänkta branden, innan
 Den kastat ur min själ sin härjningslåga.
 När natten kom, jag ängsligt tog Matilda,
 Liksom jag velat rädda henne ur
 Den brand, jag påtänkt sjelf; och liksom Svidja
 I eld och lågor stått, åt motsatt håll
 Från det jag ilade. På Guds försyn
 Vår kosa sträcktes; blott en enda tanke
 Mig ledde, stjernlikt klar. Jag ville hän,
 Långt från min arma dotters pino-rum.

Bengt Bonde. En tillflyktsort du måste ju bereda
Åt dottern, som dig ännu lemnats kvar.

Hexan. Ja väl. Min första omsorg var dock endast,
Att hon ej skulle från mig röfvas bort.
Likt stjernornas, mitt tåg var äfven nattligt,
Så länge kända ställen än oss mötte,
Och kända anletsdrag oss kunnat möta.
Vi ledo brist; Matildas hunger dock
Mig tärde mera än min egen. Målet,
Vid hvilket hvila, näring, kanske tröst
Oss väntade, ej tycktes närma sig,
Men skrida undan.

Bengt Bonde. Mål din kosa egde
Således dock?

Hexan. När sansning återtagit
Min själ i sin besittning, och derur
Den närmsta fruktan vikit, klarnade
För mig ett sådant. Anförtro Matilda
Jag ville åt min ädla ungdomsvän,
Herr Göstas maka. Nyss de flyttat båda
Till hennes fäders forna herresäte.
Det huset älskade Claes Fleming ej,
Af honom lönt med lika tänkesätt.
Hans dotter, när hon kom, som dit hon burits,
På vänligt skygd der kunde säkrast räkna.

Bengt Bonde. Det hoppet slog ej felt. Bedra'r ej allt,
Ditt skötbarn växte upp i herresätet
Som husets egen dotter; och hon är
Densamma — —

Hexan. Ja. Du vet om henne nu
Mer än hon sjelf och någon ann' på jorden
Förutom mig, se'n hennes fostermor
Och fader båda vådligt nåddes af
Sitt sista öde, fast på olikt sätt.

Bengt Bonde. Dig sjelf man sällan såg på herregården.

Hexan. I början aldrig, se'n Matilda ditkom.

Befarande Claes Flemings efterspaning,

Djupt i vår Herres skog mitt herresäte

Jag valde ut. Ibland dess skuggors vakter

Min sorg vantrifdes icke, fast om rummet

En annan gäst dock trängdes, hvilken flyktigt

Ett ögonblick trängt fordom i min själ,

Men blef der hemmastadd nu mer än sorgen.

Bengt Bonde. Du menar hämndbegäret?

Hexan. Det jag menar.

Att deråt smida vapen blef mitt högsta,

Mitt enda lefnadssyfte. Dag och natt

I långa år, uti naturens urkund,

Som småningom mig uppläts, läste jag

Den djupa läran om dess ursprungs-krafter.

Hos öknens siare och vise gick

Jag ödmjuk länge uti barnaskola,

Tills jag derur som mästarinna trädde

Med visshet, att, när siarkraftens stund

Af himlatecknen bådad inne är,

I Flemings öra hämndestunden ringer.

Bengt Bonde. Du tror den nära nu?

Hexan. Den slår i morgon.

Tre gånger fem årsskiften hunnit tända

Den eld, hvars första gnista sprang ur lågan,

Hans eget bud för femton år se'n väckte.

Bengt Bonde. Vet han af det, som honom drabba skall?

Hexan. Han vet!

Bengt Bonde. Men hur?

Hexan. Jag sjelf det honom kungjort.

Bengt Bonde. Du! Han då dig har återsett?

Hexan. En gång,

Men det förslog.

Bengt Bonde. Och han ej dig förderfvat?

Hexan. Att jag förderfva honom skall, du glömt —

Hans lifstråd nystad är kring dessa fingrar.

Bengt Bonde. Hur såg du honom?

Hexan. Uti en belysning,

Som anstod Fleming väl. Krasinsky, hvilken

Han sändt på ströfåg ut, red nattetid

Förbi herr Göstas gård, hvars egare

Låg sjelf i fält med er och lemnat oss —

Jag var der äfven då — så utan värn

Som himlens fågel — då den ej är rofvets.

Fast det befarats, våld likväl polacken

Ej genast öfvade. Med hånfullt löje

Han lät de sina plundra, hvad dem lysste;

Men intet tog han sjelf. Dock, när hans folk

Sin roflust mättade till sluts för fräckt,

Dref harmen väckt af gammalt och af nytt

Mig inför honom, och jag ropade:

„Din vildhet kostat mig nog drygt, Krasinsky!

Låt detta gälla såsom lösen för

Hvad, som än återstår i denna gård”. —

Han kände mig igen och log ej mer;

Men sade dystert blott: „Om jag dig kostat,

Jag gäldat det med själens salighet.

Förslår ej det ännu? — Dock annorlunda

Du var den tiden. Att uppå dig offra,

Det tycktes löna mödan. Lika mycket!

Vi måge nu oss anse qvitt. Farväl!” — —

Jag ej förstod hans mening då. Hans bud

Till knektarne att återlemna allt,

Var mera tydligt; och fastän motvilligt

De lydde honom, se’n han lorvat sjelf

Tredubbelt återgälda, hvad de miste.

Bengt Bonde. Samvetet slog omsider. Hvem väl kunnat

Det tro om honom?

Hexan. Af Claes Fleming dock

Man vänta bordt den bragd, han förde ut.

Krasinsky med de sina bortred hastigt.

Men någon af hans folk lär underrättat

Claes Fleming om Krasinskys skonsamhet.
Då blossade hans vrede upp. Han röt:
„Att den förrädarn Göstas gods och gård
I lågor skulle stiga upp mot himlen,
Anklagande den troförgätne egarn!”
Så sagdt, så gjordt. I natten tändes mordbrand.
Hvad sist jag öfverlevvat, hade jagat
Ifrån mitt öga slummern; men de andra,
Af ångst och trötthet brutna, slutit sina.
När lågan flammade, ur vakna drömmar
Jag uppspratt häftigt, väckte främst min älskling,
Matilda — störtade med henne ut
Igenom denna äreport af flammor,
Ur hvilken hennes hem till aska nedsteg.
När ut vi hunnit, mötte vi Claes Fleming;
Ett isfjäll lik, han stod vid lågans eldberg.
Men när hans örnblick såg mig ila fram
Liksom af lågans röda vingar buren,
Då skakades hans väsens fasta grundval
Kanske för första gången intill botten.
Ett ögonblick det tycktes brutet, splittradt.
Men snart han öfvermannade sin bäfvan
Med väldig kraft lik jorden, hvilken kufvat
Den bäfning, som har kommit den att darra.
En sällsam dallring røjdes likväl än
Uti hans röst, när han mig bistert sporde;
„Hvad har du gjort utaf min dotter, qvinna?” —
Med dödens lugn jag sade: „Nyss hon fanns
I lågorna, som du åt henne antändt.
Men hvar, mordbrännare, dväljs nu *min* dotter?
Dock, jag det vet. Ser du ej henne vinka
Dig för en högre domstol än din egen?
„Rättvisan måste ha sin gilla gång.”
När nästa gång jag står inför dig, Fleming,
Var då beredd att stånda inför Gud!” — —
Han svarte intet; rusade i branden,

Hvari han trodde sig sin dotter finna,
Och som förtärde allt, hvad der var lemnadt.

Bengt Bonde. Herr Göstas maka fann sin död i detta
Osläckeliga eldhaf. Sådan var
Den sista kunskap, hjelten fick om henne,
När han sig kastade mot Flemings pikar.
Men du och hon, som var ånyo husvill?

Hexan. Hvad som än återstår utaf vår saga
Är kort. Igenom Flemings hopar drogo
Vi liksom blixten genom töcknen. Undan
För den, som trotsat deras bistre höfding,
Som ingen honom trotsat än, de veko
Med ängslig bäfvan. Större verkan än
Af edra klubbor, gjordes uppå dem
Af namnet *Hexan*, som åt mig de gånge.
Och när vi våra egna skaror mötte,
Vi helsades med jubelrop. Matilda,
Som deras fallne hjertes dotter — jag,
Som den af högre makter sända hämnarn.

Bengt Bonde. Jag vet, så var det. Men förunderligt
Det synts mig dock, att du din bostad valde
Bland biskoparnes gamla slotts ruiner,
Så nära Fleming — det vill säga faran.

Hexan. Du menar faran, hvaraf Fleming hotas.
Der åteln är, dit samlas rofvets fåglar.
Ej är det jag, som har att frukta något,
Till dess mitt verk fullbordadt är — och sedan
Jag fruktar intet mer. Jag lefvat nog.

Bengt Bonde. Är du så viss uppå din sak?

Hexan. Så viss
Som att min pligt jag fullgör, när jag hämnas
Ej blott hvad sjelf jag lidit, men I alle.

Bengt Bonde. Men bäfvar du ej för Matildas öde?

Hexan. Det är det enda, som mig än bekymrar.
Men Gud väl leder detta till det bästa,
Som hit tills henne Han bevarat hafver.

Jag henne dolde undan menskors blickar.
 Af henne visste endast länge Hjort,
 Som gaf Matildas tanke, ljus och ledning
 Åt hennes hjerta. Men omsider möttes
 Hon en gång af herr Johan invid stranden,
 Dit städse hennes håg och längtan gingo,
 Och dit jag därför nödgats följa henne.
 Ej den bekantskapen mig gjorde nöje.
 Men Johan var dock menlös som hon sjelf,
 Och han var hennes — bror. Jag kunde ej
 Förmena dessa barn att se hvarandra.
 Hon, som förlorat allt, en tröst behöfde
 Uti sitt glädjelösa, arma lif.
 Dessutom trodde jag, att hennes känsla
 Vid Hjort var fäst, ej blott af tacksamheten.
 Jag visste ej befara, att den rena
 Naturens röster skulle missförstå.
 Och af *hans* broderskärlek hoppades
 Jag stöd åt systemen, när jag fallit undan.

Bengt Bonde. Dold var för båda ej blott deras släktskap,
 Men hon ej visste ens, att hon åt sonen
 Af Fleming egnade sin ömma känsla.

Hexan. Det var nödvändigt; annars skulle hon
 Med fasa stött sin broder långt ifrån sig.
 Hon, som var kärlek blott mot hela världen,
 Allt, hvad af hat i hennes väsen kunde
 Hopsamlas, det förent mot namnet Fleming.
 Hon honom hata lärt uti sitt hem. — —

Bengt Bonde. Sitt *andra* och sitt *tredje* hem.

Hexan. Det första

Ur hennes själ re'n längesedan bleknat.

Bengt Bonde. Dess minnen vakna nu som bäst måhända
 På nytt deri.

Hexan. Det vore mera rysligt,

Än jag ens tänka vågar — jag, som dock
 Ej skyggat har för hvad, som rysligt syns.

Kern inträder och blickar förtviflad omkring sig, utan att fästa sig vid något visst föremål.

Scen VI.

De förre. Kern.

Hexan. Hvad går åt eder, mäster Filip?

(Kern uppspritter förfärad).

Kern. Hvem

Kan det väl vara, som sig vårdar än

Att spörja efter, hvad som felas Kern?

Ha! Det är du — du milda, som mig bortdref

Nyss från din hydda, att den icke skulle

Af Kern besmittas.

Hexan. Tänk derpå ej mera.

Kern. Jag derom blef ju påmint åter!

Hexan. Huru?

Kern. Ack! Jag förskjuten är af Gud och menskor;

Förlorad — dömd för tid och evighet.

Det finns ej frälsning, ingen frälsning, ingen — —

Om bergen skulle störta öfver mig,

Om jag af jorden sväljs, jag ej kan räddas —

Ej gömmas undan matkarne, som gnaga

Uppå min själsmerg.

Bengt Bonde. Ve, olycklige!

Kern. Den rösten kom ifrån en menskobarm.

På länge ingen sådan till mig ljudit.

Den klang som englarnes musik. O, låt

Mig falla ned och kyssa dina skotvång,

Du menska, som ännu en mensklig känsla

För den förskjutne, den fördömde hyser.

Befara ej, att jag besmittar dig!

(Kern kastar sig ned för Bengt Bondes fötter).

Bengt Bonde. Kom till mitt bröst, du olycksfödde man,
Om du ej fruktar, att dess hat dig sargar.
Ve! öfver mig, jag usla stoft, som vågat
En annans tjenare förmätet döma
Och icke domen sparat har åt Honom,
Som rättvist dömer och — —

Kern (sprittande upp med förskräckelse).

Som rättvisst dömer!

Bengt Bonde. Men ock barmhertigt. Han dina arma själ
Ifrån förtviflan rädde mildt. — Farväl!

(Bengt Bonde går åt ett håll. Hexan åt ett annat).

Kern. För denna ljusskymt i en ändlös natt

Haf tack, o Herre! *Du* till viljan skådat.

Min varning bortskjöt Fleming med förakt,

Då den från kunga-mördarn kom. Men bonden,

Som endast *lidit* det, som Fleming *gjort*,

Han kände i sin själ, att godt jag menat

Och blef ett eko af din nådes röst.

(Han blir varse Daniel Hjort, som långsamt återvänder).

Der nalkas en, som kan om lycka tala,

Om hem, om vänner, hvilka akta honom.

Hans lärdomsskrud blef ej en Nessus-mantel,

Som tärt det innersta utaf hans lifsrot.

O! Skulle jag som han mig slutit in

I tankens rika, fria verld och aldrig

På handlingarnes hala is gått vilse,

Jag ej behöfde fly den lycklige —

Och ej den olycksfullaste af alla,

Om någon tillflyktsort än funnes till,

Som kunde dölja Kern för honom sjelf.

(Kern går. Daniel Hjort blickar efter honom).

Scen VII.

Daniel Hjort. Han viker undan för mig, äfven han. —

Du bortgått, Bengt, också till hemmets stränder

Och lemnat mig här ensam lik ett fotspår,
 Af vandrarn intryckt i den öde heden.
 Ack! Tom är verlden, som lik fångselhvalfvet,
 Hvarunder fången släpar sina kedjor
 I åratal och ej ett väsen möter,
 Som skulle vänligt spörja, hvilka tankar
 Frambryta i hans pannas djupa fåror,
 Och hvilka känslor spränga hjertats kamrar,
 Fast ej en länk de bryta ur hans boja. — —
 Men är jag icke fri? — Ja, fri lik fågeln,
 Hvars bur man öppnar midt i isig vinter,
 Se'n vingen stäckts, och fångslets gallerverk
 Hans himmel, jord och skog har länge varit;
 Och han förglömt att reda sig bland drifvor,
 Men saknar kraft att fly till andra nejder,
 Der blomsterkedjor stäffjat vinterns framfart.
 Är det ej re'n för sent? Kan jag bli frigjord?
 Jag låg för länge i de dubbla band,
 Som kring mitt väsende förrädiskt snärdes
 Utaf min kärleks smekande förtrollning
 Och af den herrskarviljas allmakt, hvilken
 Böjt ned min själ liksom orkanen vassen. — —
 O! Hvarför blef jag kastad ut i lifvet
 Uppå en tid, då Finland var för trångt
 För annat än för Flemingarnes segrar!
En Fleming stal min kärlek — och det var
 Hans rätt: jag får deröfver ej ens klagas.
 En annan plundrade min mannakraft:
 Och det är jag, som evigt skall fördömas,
 Då *han* beundras ännu efter sekel
 I detta land, der han ej annat byggt
 Än högar utaf grus, af lik bebodda.
 Hvad han, en ny Herostratus, har utfört,
 Det minsta ord af denne fiende
 Till allt sitt folk uppletas skall begärligt;
 Man skall med honom skryta, då man yfves

I rusigt öfvermod af store män,
Dem Finland till sin ära födde fram.
Men jag fördöms af desse, hvilka Fleming
Beherrska än ur tusen-årig graf;
Fördöms, för det min svaghet icke motstått
Den tryckning, som de sjelfva känna än,
Fast graf och sekel spjernat emot denna. — —
Dock — äfven om du vore stor som världen,
Mot sin lifegenskap min själ sig reser.
Din son ju kränkt en makt, långt mera helig
Och vördnadsbjudande än din: min kärlek.
Hvi skulle jag ej kunna slita mig
Ur detta trollnät, hvori du mig fångat?
Berusad af den tjusningskraft, som strömmar
Utur din ande omotståndeligt
Liksom ur kärleken, jag glömde länge,
Att ej min rätta plats fanns vid din fot.
Lik den, som sofvit ruset bort, och skakad
Ur höga drömmar känner sig på marken,
Är jag ock hänvist till min låga dal.
Hvad skulle jag uti de stores salar?
Låg var den hydda, ur hvars dörr jag gick
Lik dagakarlen till sitt tunga arbet.
Från höga portar vänder jag omsider
Mer nedböjd än från hemmets ringa boning,
Ty skuldlöst svällde då mitt unga hjerta.
Nu står jag nedtryckt, söndersliten af
Misstanken om förräderi, begånget
Emot det folk, jag hafver svurit trohet,
I lif och död, i medgång, liksom ofärd.
Och dubbelt nedtryckt står jag en gång för
All samtid och all framtid, sedan jag
Tillbaka till min första fana trädt
Och rifvit detta ledband, som mig förde
Beröfvad viljan — träl af Flemings vilja —
Och mindre fri, än fången stundom är

I skötet af sin centner-tunga boja.
 Hvad batar mig min stolthets hviskning om,
 Att dock min känsla städs orubbligt stått
 Uppå det rättas regelbundna linie?
 Hvem skulle tro mig, äfven om jag ville
 Ödmjuka mig att högt derom försäkra.
 Med kraft af öfvertygelse blott talar
 En handling, som sig aldrig själf förnekat
 Och ej förnekas kan. Så sent det är,
 Jag vill mig ställa under detta bröstvärn,
 Ej uti penitentens tagelskjorta
 Med flärdfull ruelse; men som en man,
 Ej verldens pris, ej dess förlåtelse
 Jag eftertraktar ens; och minst jag menar
 Mig värd martyrens törnekrona — fast
 Den krona stundom dock mitt sinne frestat
 Och synts mig afund, synts mig lifvet värd.
 Med fast beslut jag går en makt att trotsa,
 För hvilken Finlands alla klubbor sjunkit:
 Min vilja reser jag mot Flemings vilja.

(Han går).

Scen VIII.

Scenen förändras till salen i Åbo slott.

Claes Fleming. Stenbock.

Claes Fleming är sysselsatt med att öppna några bref. Medan han genomögnar dessa, inträder Stenbock, utan att Fleming låtsar märka det.

Claes Fleming. Om alla vore dock som Arvid Tavast
 Och Gödick Fincke. Bättre män har kungen
 Ej i sitt rike, fast de smädas af

Den äre-, tro- och gudsförgätne skurken
 Hans Hansson och hans lumpna själa-fränder,
 Dem Gud och satan samfäldt må förderfva!

Stenbock (otåligt). Du icke helsar, frände mig välkommen!
 (Claes Fleming blickar mörkt på Stenbock).

Claes Fleming. Du är det ej. En lögn min helsning vore.

Stenbock. Så ljus då tycks dig tiden plötsligt vorden,
 Att dina närmstes hjälp du kallt försmår?

Claes Fleming. Så mörk den ej kan bli, att på *ditt* bistånd
 Bero dess dager eller skymning månde.

Stenbock. Vål mäktigare herrar än Claes Fleming
 För lycka aktat att af Stenbock bistås.

Claes Fleming. Den lyckan var för dig ej afundsvärd,
 Om möjligt dock för herrarne än mindre.

Stenbock. Det är så världens lön. Så länge man
 Behöfver dig, du smeks — se'n stöts du undan.

Claes Fleming. Jag har ej pröfvat det: *mig* man behöft
 Och än behöfver mera än jag andra.
 Och icke öfver mig du lärer klaga,
 Då du om otack talar. Ej din tjänst
 I anspråk *togs* af mig, ej heller tages.

Stenbock. Lik'mycket! Jag dock gör, hvad mig min frändskap
 Liksom min trohet mot min konung bjuda.

Claes Fleming (ironiskt). Det klingar ej så illa. Men hvad följer
 På denna mycket lofvande ingress?

Stenbock. Du mig förhåne, bäst du vill. Ej kyler
 Det af min ifver att min pligt fullgöra.

Claes Fleming (otåligt). Så gör det då — om det med *ord*
 kan ske!

Stenbock. Här smidas dolda ränker emot dig
 Och mot den sak, hvars väldigaste hägn
 Du varit hittills. Uppå en vulkan
 Du står, Claes Fleming; och den väntar blott
 På ögonblicket för sitt utbrott — —

Claes Fleming. Oh!
 Det der jag redan tusen gånger hört

Af fega själar; och jag måste hafva
 Natur af salamandern, då så länge
 Jag lefvat i den eld, som kring mig osat.
 Har du ej annat att mig anförtro,
 Än att jag ej på rosenbäddar ligger,
 Dit ingen orm kan slingra sig — du kunnat
 Bespara dina varningar åt piltar,
 Som än ej lärt att akta sig för elden.

Stenbock. Men då du ormen när vid egen barm,
 Det höfves dem, som stå dig närmast, peka
 Åtminstone derpå, när de ej sjelfva
 Förmå borttrycka denna — skyddad af
 Ditt eget riddarpantsars ädla hägn

Claes Fleming. Det låter lömskt. Hvad menar du dermed?

Stenbock (för sig). Det grep omsider. (Högt). Jo, jag menar
 endast,

Att till exempel en med namnet Hjort,
 Den du i skogen fångade som hjortkalf,
 Åt hvilken du gaf boning, föda, vänskap,
 Förtroende och allt, som binder menskan
 Vid menniska — han finns nu pläga rådslag
 Med dina värsta fiender; han sig
 Åt dem försvurit till din undergång.

Claes Fleming. Det är omöjligt!

Stenbock. Lika möjligt dock,
 Som att ej synnerligen väl dig menas
 Utaf en qvinna, känd af dig, som andra
 Inunder heders-titeln *Hexan*, hvilken
 Utgör det älskliga föreningsbandet
 Emellan bundsförvandter, stämda såsom
 En mästare Kern, Bengt Bonde och mer dylikt.

Claes Fleming. Jag har Bengt Bondes ord och bygger derpå
 Mer än på mångens riddersmanna-ord.

Stenbock (hånfullt). Har sändebudet, som här föreställer
 Din väns och gynnares, herr hertig Carls
 Person, dig gifvit ock obrottsligt löfte?

Claes Fleming. Hvertill den frågan?
Stenbock. Den görs blott för ro skull.

Claes Fleming. Du vet så väl som jag, att öppen fejd
 Är mellan kungen och hans kunglig höghet.
 Utaf dess sändebud således ej
 Förpligtelse begäras kan och gifvas.
 Med honom dock jag tagit vissa mått,
 Hvaraf hans skadelust till viljan inskränks,

Stenbock. Förtjensten af omtänksamhet förringas
 Ju ej deraf, att tjuf, som hufvudporten
 Har funnit stängd, uppå det oråd faller
 Att genom öppen-lemnad bakport smygä.
 Jag dina mått och steg visst icke tadlar,
 Och min beundran skänkes åt din tro
 På tacksamhet hos dem, du godt bevisat.
 Men tillåt en, som ej begärer något,
 Att nämna om ett faktum, rätt kuriöst,
 Bevisande en enkel sats. Den lyder:
 Det säkrare dock är på fränder lita
 Än uppå fiender, som stulit sig
 In i ett hörn af ädla hjertans gömmen,
 Då obehakadt det för sveket öppnats.

Claes Fleming. Du syftar på — — ?
 (Daniel Hjort inträder dristeligen. Stenbock drager sig för-
 lägen tillbaka, men Fleming fortfar att tilltala honom barskt).

Scen IX.

De förre. Daniel Hjort.

Claes Fleming. Var god och fortfar endast
 Förutan krus. Af denne man behöfver
 Din öppenhet ej låta hämma sig.
 Han mitt förtroende re'n länge haft
 Och deraf värdig är så högt som någon.

Stenbock. Jag vill ej störa — och — —

Claes Fleming. Hvad vill du då?

Du lät ju nyss förstå, att hemligheter
Af högsta vigt ditt trogna hjerta tryckte,
Är jag förtjent dem höra, så förtjenar
Min unge vän detsamma, äfven om
De honom ej anginge.

Stenbock. Af mitt nit

För mycket allvarsamt måhända tagits
De underrättelser, mig blifvit gifna
Från temmeligen säker hand. Det säges,
Att salig konung Eriks enkefru
I ensligheten rufvar uppå planer,
Som lätt en vådlig påföljd kunde hafva.
Det tros, att hon sig satt i rörelse,
Se'n hon beramat har ett hemligt möte
Med sin herr son, den biltoge prins Gustaf.
Jag därför ansett, att min pligt mig bjöd
Skyndsammast derom underrätta dig,
Se'n jag på förhand redan lyckats taga
De steg, försigtigheten — —

Claes Fleming (med harm). Mot en qvinna,

En fallen, olycksalig, som i fallet
Från jordens högsta branter bergat än
En engels rena, skära, veka mildhet!
Blygs, frände! Du, en riddersman, hvars blod
Dig binder vid hvad ädlast föds och lefver
I Sveriges ridderliga land — du aktar
Ej under riddar-värdigheten eller
Fast mer ditt menskovärde att så stämpla
Emot en mor, som i sin bittra sorg
Den trösten söker att sitt barn få famna.
Hvad helst du gjort mot hennes kung och herre,
Är detta tusen gånger mera nesligt.
Men jag dig säger, Olof Stenbock:
Olyckans majestät i henne kränkes

Med ditt förvållande, du räkne icke
På mitt beskydd då mer; och hvar du fälls,
Du falle ogild såsom hvar mans niding.

Stenbock. Är det ditt sista ord?

Claes Fleming. Ja sannolikt

Det sista ej för denna gång allenast.
Om baron Stenbock ej har annan talan
Att föra fram än den, som fegt förstummas,
När tredje man trädte in, då kan ej Fleming
Nedlåta sig att honom låna öra.

Stenbock. Du skall dock höra af mig än en gång.

(Han bortgår förkrossad, men vresig).

Claes Fleming. Mer blid den stjernan tyckes varit, hvilken

Uppå din vagga lyst, min Daniel,
Än den, som glimmade uppå profetens,
Din namnes. Han i lejonkulan föll:
Du deremot en vanlig varggrop gräfvit. —

Daniel Hjort. Hvari jag störtar sjelf.

Claes Fleming. Hur kan du irra

Till slika dystra tankar? Lambsens sinne
Ju fallit på din lott. Hvad som är vildt,
Du icke *lida* kan — i någon mening.

Daniel Hjort. Det vilda hittills jag ej endast lidit,

Jag det beundrat såsom kraftfullt. Tiden
Är inne, rätta namnet deråt gifva,
Om jag ock *lida* skall — som mannen lider.

Claes Fleming. I drömmars verld du lefver helst, min vän.

Lätt deras trollstaf vexlingar kan ordna:
Så sorger, dem du *förorsakar*, lofva
Dig sjelf den njutning, som martyren hoppas.

Daniel Hjort. Det goda, jag har verkat, ringa är;

Men ondt jag icke vet mig gjort åt någon.

Claes Fleming. Det ena som det andra är ett misstag.

Din tankes ljus, än mer, ditt hjertas värma
Ha glädje spridt, när helst man nalkas dig,
Som den från hården gjuts, se'n isens stigar

Man trampat och i hemmet tänder brasan.
Men om ur denna vresigt spraka gnistor
Än mot vårt ansigte, än mot vår klädnad,
Ja, kanske upp mot husets tak och väggar,
Då, Daniel, det händer lätt, att man
Sig önskar åter ut på öppna fjärden,
Der flingor snö och kylig vind visst yra
Kring oss; — dock derpå äro vi beredde
Och på vår vakt mot dem. Vi klaga ej.
Men de der gnistorna från egen hård,
Som vilja skada oss, då annat väntats,
De göra ondt — ej endast när de bränna.

Är det ej så, min vän? Ditt fromma sinne
Ju fattar detta djupare än någons.

Daniel Hjort. Ack, nådig herre! Ej så vek till sinnes

Jag ville vara, som ni tror om mig.
Men jag dock fattar eder bild så väl,
Att jag mig önskade på isens öknar
För att så djupt ej gripas af dess mening.
O! Hvarför blef jag ej i skogen lemnad
Att hädas der, att lida och gå under
I deras krets, med hvilka jag bordt falla!
Att fostras till en sådan isig vind,
Om hvilken nyss ni talte, bättre varit
Än att förvekligad i värmen likna
De gnistor, som blott kunna göra — ondt.
Då jag steg fram till er, jag trodde mig
Ha kraft att bära hit dock något annat
Än ömklig, enskild klagan. Vid er åsyn,
När eder röst jag hör, då sjunker jag
Tillbaka till mitt intet åter. Bruten
Är kraften, viljan, hjertat — och förlorad
Jag störtar hän, dit undergången vinkar.

(Han störtar ut).

Femte akten.

Samma sal i Åbo slott som i andra och fjerde akten.

Scen I.

Ebba Stenbock. Matilda.

Båda sitta nära hvarandra, sysselsatta med broderi-arbete. Matilda tager en fotball och flyttar den ännu närmare till fru Ebba, innan hon sätter sig derpå.

Fru Ebba. Ej denna är en plats för dig, Matilda.

Matilda. Vid dina knän är mig så godt att vara.

Låt mig få drömma, att jag än är liten

Och lutar hufvudet mot modersskötet.

(Fru Ebba fäller en tår på sitt arbete).

Fru Ebba. Det är så skumt för mina ögon åter.

I mina da'r jag gråtit har för mycket.

Det blir till slut en elak vana, och

Man skämmer derigenom bort sin syn. — —

Men lika mycket, om jag icke ser

Så snart fullborda detta arbet' — ämnadt

Till prydnad åt min Johan, när han skall

En gång i verlden brudgum stå. Det torde

Så hastigt ej behöfva vara färdigt.

Matilda söker under en stunds tystnad att kufva en våldsam sinnesrörelse.

Matilda. Kan du förlåta mig?

Fru Ebba. Hvad då, min dotter?

Matilda. Uti din fråga ligger re'n ett svar,

Det mildaste af alla, på min fråga.

Du ej förlåtit blott, men äfven glömt,

Hur mycket du dock hade att förlåta.
Mer blid du är än sjelfva vårens sol:
Så länge töcknet hänger sig deröfver,
Hon ler ej ljust. Men du af huldhet strålar,
Fast sorgen kastar öfver dig sitt moln.

Fru Ebba. Du står ju för mig uti vänlig klarhet.
Igenom den ej tränger sorgens töcken.

Matilda. Ack! Hvad är jag? En dimmig skymning blott
Emot den glada gryning, du förlorat
För min skull, moder! — För oss båda den
Har bleknat bort uti ett fängsels mörker.

(Hon utbrister i gråt och kastar sig i fru Ebbas armar).

Fru Ebba. Gråt ut, min stackars flicka! Du förlorat
Långt mer än jag. Din gryning släcktes ju,
Då sjelf du stod ännu i morgonglansen.
Hvad helst jag mist, för min förlust dock gafs
Ersättning uti dig. Men tom är platsen,
Som fylldes upp af den, du sörjer nu.

Matilda. Ej mina tårar äro endast sorgens.
Som strömmarne uti min hembygd rinna
Tillhop ur många källor, ej allenast
Från öde fjäll och marker, men också
Från blomster-ängar; så ock tåren, kommen
Från sorgens dalar, möts af andra tårar,
Som strömma ifrån solbelysta nejder.

Fru Ebba. Hvar ligga dessa nejder?

Matilda. I ditt hjerta,
När jag mot det min panna luta får,
Då tycker jag, att engla-vingar höjas
Upp ur dess värma och mitt hufvud lyfta,
Och fläktas undan alla dystra tankar
Och hemta dit tillbaka flyktad frid.
Det känns så ljust, så godt, som när jag sjunkit
Mot altar-runden, och välsignelsen
På en gång höjer själen upp mot himlen
Och fäster den igen med frid vid jorden.

Fru Ebba. Gud vare lofvad, att Han dig, du arma,
Har med sin hårda skickelse försonat.

Matilda. Om mellan menskans svaghet och sin stränghet
Till medlare Han städse gäfvé väsen
Så milda, fromma såsom ditt — då skulle
Hans domar ej så krossande oss drabba.

Fru Ebba. Så föga du mig känner än, mitt barn.

Matilda. Få stunder flytt, se'n jag dig skådat först,
Och dock mig tycks, som intet kunde vara
Af gammalt mer förtroligt för min själ
Än detta hjerta, som nu mot mig klappar.
Din stämmas ljud, ditt ögas godhet — allt
Mig syns så väl bekant. Jag är lik vandrarn,
Som kommen första gången i sitt lif
Till fjerran nejder tycker sig ha sett
Dem redan längese'n. Och liksom minnen,
Som ej på långlig tid uti oss lefvat,
Uppvakna stundom plötsligt i vårt sinne,
Med blixalik klarhet — så jag trodde, att
Jag återsåg dig, då jag först dig såg.

Fru Ebba. Förunderligt! Jag samma känsla sporde,
Då i min famn jag slöt dig första gången. — —
Gemensam var vår saknad dock och kärlek:
Hvarann vi lärde känna uti den,
Vi båda älskade. — Re'n i ditt namn
Och ålder tedde du liksom en fordran
Derpå, att jag i dig blott borde famna
Ett återfunnet barn.

Matilda. Om för mitt lif
Jag hade dig att tacka, ej så mycket
Jag skyldig vore, som jag nu dig blifvit.
Min bättre menska födde du på nytt
Till frid och kärlek. Jag, som trodde mig
Att hata pliktig, vågar åter älska.
När du mig sluter i din modersfamn,
Jag känner mig som inom templets murar,

Dit hatet ej kan tränga annorlunda
 Än såsom synd; och ur förhårdadt bröst,
 Rördt af Guds finger, tårens källa spritter,
 Lik den ur klippan, rördt af Mose staf.

Fru Ebba. Ditt unga hjerta har då inrymt hat?

Matilda. Det bittraste, som brännt i sliten barm.

Fru Ebba. Säg, på hvad föremål, förutom hjertat,
 Ditt hat har frätt?

(Claes Fleming inträder).

Matilda. Jag ej det minnes mer.

Scen II.

De förre. Claes Fleming.

Claes Fleming. Mitt löfte, att du skulle finna här
 En vänlig hand, som sträcktes dig till möte,
 Det sig besannat?

Matilda. Ej du lofte detta.

Claes Fleming (förvånad). Så var min mening dock.

Matilda. I fall du talat

Blott om en vänlig hand, hur armt ej skulle
 Ditt löfte varit då. Men du mig lofte
 En modersfamn — och den jag öppnad funnit.
 Den slöt mig till ett modershjerta, hvilket
 Slog med en huldhet, som jag ännu aldrig
 På jorden hittills rönt.

Claes Fleming (leende). Så mycket bättre,
 Om litet mer jag lofvade än mindre,
 Då ord jag kunnat hålla. Det gunås
 Ej alltid faller sig så lätt.

Matilda. Ett löfte
 Åtminstone du måste bryta snart.

Claes Fleming. Det kan nog hända, att på gamla dagar
 Af dig jag lärer bryta mina löften.

Matilda. Det är du sjelf, som lärt mig sådant. Men
 Ju mindre dina löften af dig hållas,
 Dess mera skall jag hålla utaf dig.
Claes Fleming. Det vore icke första gång en sådan
 Belöning lockade till löftesbrott —
 Så litet än man borde tro *ditt* löfte.
 (Matilda går).

Scen III.

Claes Fleming. Fru Ebba.

Claes Fleming. Frimodig är den ungen liksom vinden,
 Som morgonfrisk ur skogen går till hafvet,
 Så säker att af vingarna ej svikas.
Fru Ebba. Men tacksamt hennes barnahjerta öppnas
 För hvarje vänlig blick likt vårlig mark,
 Hvars nya blommor möta hvarje stråle. —
 Är du nog sträng att låta domen, fallen
 Ur ögonblickets vrede, resa sig
 Emellan hennes — och ännu en annans
 Förhoppningar om hela lifvets lycka.
Claes Fleming. Den vore icke menska, som det ville,
 Och endast hertig Carl det skulle kunna.
Fru Ebba. Det ordet kom utur den bästa bland
 Oaserna, dem sorg och strider än
 Ej hunnit härja i din ädla barm.
Claes Fleming. Det är så lätt att synas god, när enskild
 Och allmän fördel bjuder oss att handla
 Så, som en svärmisk yngling vill det goda.
Fru Ebba. Sök ej förringa din förtjenst, då du
 Om fördel talar vid en flickas lycka,
 Som värnlös, öfvergifven väntar allt
 Blott af din godhet.

Claes Fleming. Önskar du då hellre,
Att jag skall tala om en rättvis fordran,
En skuld, som gäldas borde utan prut?
Om hon är värnlös — hvem har vållat detta? —
Dock, dessa tider skulle tanken sjunka
I djup förutan botten, om man ville
På slika skulder grnbbla. — Men om ock
Vi ej till hjertats röster ville lyssna,
Så flyter kungens bästa hop med vårt,
När vi Matildas hand i Johans lägga.

Fru Ebba. Den utsigt, du mig öppnar, visar höjder,
Som lyfta vänlig lycka emot himlen.
Om dessa höjder i sitt sköte bära
Dessutom dolda skatter, ej jag vet,
Och knappt min fröjd det skulle kunna öka.

Claes Fleming. Matildas — Johans moder tänker så.
Men när du har betänkt, att barnens lycka
Kan bli en underpant för frid, försoning
I detta sönderslitna land — då ökas
Din glädje, Flemings maka, med en ny.
Se'n upprorslågan dämpats, den förbittring,
Som jäst i alla sinnen, stillas bör,
Och lugn och trefnad åter bygga här.
Ej finns ett namn, som högre blifvit lyftadt
Af folkets kärlek än Matildas namn;
Och därför kan föreningsbandet mellan
Vår Johan och Matilda vidga sig
Till ett, som sluter konungen och folket.
Och glömska skall af lycka låna vingen,
Som sopar spåren bort, dem hatet intryckt.

Fru Ebba. Likt sångerna, som kring vår vagga klingat
Och sedan hunnit glömmas, ljuder: *fred!*
I mina öron ljuft. Är det väl möjligt,
Att än en tid skall stunda, då jag somnar
Hvar afton roligt, utan att befara,
Att under nattens mörker skola smygga

Försåt och våda, lurande på dig?
 Skall drömmen, stirrande mot framtids-mörkret,
 Ej kvalfullt mera föda uppå nytt
 De faror, dem din hjeltearm re'n dödat? —
 Lik seglaren, som utan rast och ro
 Har brottets natt och dag med vilda stormar,
 Af hvilka kosan stängts till Nya Verlden,
 Så skall ock du omsider hamna vid
 Den nya verld, som öppnas dig af friden.

Claes Fleming. För din skull önskar jag, att fridens kuster,
 Dem hoppet målar för din blick så nära,
 Ej blott en svekfull hägring skulle vara.
 En seglare som jag, den ödet kastat
 På vida haf, der häftigast det blåser,
 Får dock ej tänka på att styra in
 I hvarje bugt, dit vinden icke hittat.
 Ej blott hans plikt det är att hålla sjön;
 Det är ock tryggare att öppna stormar
 Än dolda refflar möta. Märk: pirater,
 Som skulle bäfva för hvar öppen strid,
 I strandens blindskär och dess buskar finna
 De bundsförvandter, som till anfall mana.

Fru Ebba. Du tycktes sjelf dock hoppas ändtlig frid.

Claes Fleming. Ja — frid i sinnena och ro i landet
 Och en försoning mellan vreda landsmän.
 Men sjelf jag tror mig lika långt från friden
 Som från den vagga, der som barn jag somnat.

Fru Ebba. Det är dock rysligt!

Claes Fleming. Stackars maka! Du,
 Hvars öde band din lefnads julle, ämnad
 För stilla vatten, fast vid örlogsskeppet,
 Som heter Fleming och som oceanen
 Har fått till hamn. Om, att din oro stilla
 Jag kunde söka mig en mera rolig — —

Fru Ebba. Gör ej din hustru orätt, Fleming, fast
 Den utsigt till en lugnad tid, du öppnat,

Med veka önsknings mitt sinne dårat.
 Jag vore icke v rd din maka heta,
 Om jag en h rsm n skulle vilja rubba
 Dig från den hjelteban', du sjelf har öppnat
 Och  n skall staka ut. — Hur än det storme
 Kring dig, du starke, jag mig känna skall
 Mer lugn emot ditt djerfva hjerta lutad
  n ensam i en fridfull tempelg rd.
 Min syster Katarina, när hon sjönk
 Uti den store kungens famn, ej tyckte
 Sig mera stolt och trygg  n jag i din.

De följas åt ut. Kort derpå inträder hertig Carls sändebud
 och ser sig försigtigt omkring åt alla sidor.

Scen IV.

Sändebudet. H r börjar kännas brydsamt mer och mer;
 Och läge hafvet mellan mig och  bo,
 Det skulle glittra skönare,  n nå'nsin
 Dess fjärdar sig från slottets fönster te. —
 En växling i mitt l ge  r väl möjlig,
 Ja, sannolik — men annorlunda, än
 Med mitt intresse tyckas kan förenligt.
 I stället, att jag stirrar nu åt berget
 H r midt emot med längtan att mig röra
 Så fritt derpå som gettren vid dess branter,
 Det kunde sig en vacker morgon hända,
 Att jag i motsatt riktning måste kika,
 Från berget hit åt slottet och få se
 Långt mindre lif än hittills samt det röja
  n mindre, än jag h r det röja kunnat,
 Så knappt det ock om lif och frihet varit. —
 Ditt hj l i all min da'r jag följde, lycka!
 Kan du så otacksam emot mig vara,
 Att åt ett annat hj l du i min dödsstund

Mig öfverlemna skulle? Än jag hoppas,
 Att du, som hjälpt mig öfver månet svalg,
 Hvaraf jag hotats, äfven nu mig bistår.
 Vis' mig en flik utaf din klädfäll blott!
 Jag fatta skall i den, ej släppa tag,
 Förr än du hjälpt mig till mitt dolda mål. — — —
 Den gamle Kern jag smyga sett kring slottet
 I afsigt att sig tränga dit. Det bådar
 Ej godt. En skugga af sitt eget fordom,
 Han vet för mycket af, hvad komma borde.
 Tvi det der bonde-samvetet, som hindrat
 Min dolk att gräfva graf åt all hans vishet,
 Af hvilken intet gagn nu mer kan väntas! —
 Hvad som skall ske, bör tima klokt och hastigt
 Och tyst, likt dina steg, du djupa natt,
 Du fostrarinna af de största plauer,
 Och deras graf. Blif nu en vagga åt
 Det, som jag vill — men graf åt Flemings vilja

Matilda inträder, utan att blifva varse sändebudet, som dragit sig undan i en fördjupning på ena sidan. Hon blickar ut ifrån ett slottsfönster.

Scen V.

Sändebudet. Matilda.

Matilda (sjunger).

Hur rikt är himlens djup, då på dess yta
 Så mycken härlighet i vaxling rår!
 Om jag fick välja, skulle jag väl byta
 Med dessa, hvilkas ban kring hvalfvet går?

Med hvem mitt fria val jag skulle börja?
 Med töcknet, som bär åskor på sin arm?

Så starkt det är, det tycks dock kunna sörja;
Jag därför vill det trycka till min barm.

Du hoppets bild, du sky, som purpurn målar,
Hvad har väl du att bjuda mig till tröst?
Jag önskar ej ditt guld, ej dina strålar, —
Men hoppet flyte till mitt arma bröst.

Och fågeln, som nyss flyttat från sin söder,
Hvad tog han hem med sig väl derifrån?
I honom söderns varma kärlek glöder —
Ack, finge jag dock dela af hans lån!

Men längst der borta invid blåa randen,
Der möte stämts af himmel, jord och haf,
Den skira dimman står vid hemlands-stranden
Och längtar vingad till sin öppna graf.

Tag, milda dimma, mig på dina vingar
Med all min sorg, min kärlek och mitt hopp.
När jag med dig till hafvets djup mig svingar,
Då får jag frid — men ej på fästets topp.

När Matilda vänder sig om, märker hon först sändebudet,
som under sången sakta smugit sig fram. Hon närmar sig och säger till honom:

Förlåt, att jag en obekant har stört
Med lösa griller ur en flickas hjerna!

Sändebudet. Med lösa griller! Vackra flicka — kunna
I menskobröst allvarligare tankar
Uppstiga, än de voro, som dig gripit?
I fall du skulle läsa i min själ,
Du funne der, att tankar uppå grafven
Din längtan mötte.

Matilda. Uppå hvarje hem,
Som sorgen redt sig, klappar denna längtan.
Men äfven genom dörrn, som ovan glädje

Har lemnat öppen, smyger samma längtan,
 Liksom en suck från nära kyrkogården,
 Der sorgerna i syskonsäng sig hvila,
 Intränger i den blomsterklädda kyrkan.

Sändebudet. Ack! Menskoglädjen är ju blott en blomma,
 Hvars rot i grafven bor och bidar kronan,
 Som dit skall sjunka, kanske innan qvällen.

Matilda. Ni har väl ofta sett den blomman vissna?

Sändebudet. Hvar finns den dödlige, som det ej skådat?
 Men mer än mångens blef min lott dock sådan.
 Mitt hufvud bär ju sorgens dräkt, och pannan
 En djupt tryckt grafskrift öfver dessa blommor.

Matilda. Jag nog af sorgen pröfvat för att veta,
 Att han till sällskap ensamhet blott älskar.
 När jag gått bort, hon kommer i mitt ställe
 Och ger den tröst, jag fåfängt ville gifva.
 (Hon vänder sig om för att gå).

Sändebudet (för sig sjelf). Sentimentala fraser tyckas icke
 Här taga skruf. Men frestom annorlunda!

Han går raskt efter Matilda, fattar hennes hand och förer
 henne tillbaka.

Du får ej lemna mig så ensam här
 Bland sorgsna minnen, dem ditt qvåde samlat.
 Du måste gifva dem ditt eget sällskap
 Och dina egna sorger än dertill.
 Det lika ljuft som sällsamt är att se
 En flicka bära manligt det, hvarunder
 En man så ofta dignar ned i vanmakt.

Matilda. Att bära sorger minst man kan sig lära
 Af mig, som spökrädd ängslas icke blott,
 Då hä'n de gått, men äfven, när på afstånd,
 Ej hunna fram ännu, de kasta skuggor.

Sändebudet. Det är så qvinnans art. Ej hennes styrka
 Sig röjer i att förekomma faran,
 Fast hon den trotsa kan, när den är nära.
 Vi männer sörja blott, hvad vi förlorat;

Ej öfver det, hvaraf vi än ej nåddes —

Vi förebygga det, om det är ondt.

Matilda. Om denna konst jag kunde, lugn jag vore.

Sändebudet. Det var en tid, då icke heller jag

Den kände än — och därför icke lugnet.

Matilda. Af hvem ni lärt den se'n?

Sändebudet. Af lifvet — men

Dock tidigast af den, som gaf mig detta.

Matilda. Er mor! Således af en qvinna dock?

Sändebudet. Ja väl — en qvinna. Men en qvinna, sådan

Ej någon finnes mer i vida verlden.

Matilda. Gick hennes konst med henne derutur?

Sändebudet. Ej ni misstycka bör, om frågans svar

Blir främmande för er — som ni för mig.

Matilda. Jag inser nog min djerfhet. Om det gällt

Mig sjelf, den aldrig vågat gå så långt.

Men när man sig bekymrar för en annan,

Den man tror hotad — små betänkligheter

Ej mer än spindelnät vår vilja hejda,

Då vi försåtens giller önska bryta!

Sändebudet. Den samma kärlek, som är ofta *blind*,

Ser stundom mer, än verkligheten visar.

Och älskarinnan drömmer om försåt,

Der hennes famn blott hotar med ett sådant.

Matilda. Hvar finns den flicka, hvilken vågat älska

Med sådan kärlek, som ni menar, *honom* —

En hjelte, mera värd än hundratusen?

Hon hejdar sig, liksom förfärad för sin egen ifver, och tillägger lugnare:

Men detta hör ej hit — —

Sändebudet (för sig sjelf). Ah, blåser vinden

Från detta håll? — Den föra skall till målet! (Högt).

Bevare Gud, att in jag ville tränga

I djupet af er hemlighet. Personen,

Som ert deltagande har lyckats vinna,

Är utan tvifvel äfven andras värd,

Liksom ni sjelf har *mitt* till fånge gjort.
Jag därför vill förflytta i ert hjerta
En hemlighet, som lades ned i mitt
Utaf den hand, jag älskat högst i lifvet,
Och som förvarats der liksom relik
Ärfd från ett helgon gömmes af papisten.

Matilda. Jag kan ej säga, att jag är blott öra:

Ty hjertat ock har del i hvad ni säger.

Sändebudet. När återkommen från min första utfärd

Jag möttes uti hemmet af min moder,

Och hon mig famnat forskande, hon märkte —

Så skarpsynt som en moders blick blott är —

Att sorger buros med mig, dem jag icke

Uppå mitt sinne kände, då jag bortgick.

Min hemlighet låg snart i hennes famn:

Tre fiender mitt ungdoms-öfverdåd

Tillskyndat mig. För fege att på svärdet

Sin dolska vrede lyfta öppet, de

Med onda ränker sökte mig förderfva. —

När detta jag förtäljt, min moder skiljdes

Med sorgsen hug från mig. Jag återsåg

Den dagen henne icke mer. Blott böner

Från bleka läppar buro hennes tankar

Till bäste hjälparn uti all vår nöd.

Och morgonen, som lyfter allt ur stoftet,

Fann henne knäböjd än och tårbesköljd. — —

Men ack — förlåt, att vilseledd af minnen,

Blott heliga för mig, ert tålamod

Jag satt för hårdt på prof!

Matilda. Hvem skulle icke

Af dessa minnens helgd bli djupt betagen?

Berättelsen derom min längtan stegrar — —

Sändebudet (för sig sjelf). Det var just meningen. (Högt).

Omsider trädde

Min moder fram; men nu — hur annorlunda,

Än då hon från mig gick! I hennes öga

En aftonrodnad efter salig andakt
Vek för en gryning, som af modersglädjen
Blef tänd deri. Hvad i sin själ hon letat,
Var funnet. Hennes son nu skulle räddas
Ur allt försåt, som ville snärja honom.

Matilda. Är det väl möjligt! Men på hvilket sätt?

Sändebudet. En engels röst hon trott sig höra — då
Ett vaknadt barndomsminne kanske blott
Till henne hviskat. Rösten lärde, att
Hon borde söka upp förvaringsrummet,
Der våra fäder fordom hade nedlagt
Allt, hvad för dem det högsta värde haft.
Hon skulle finna der, ej dolda skatter,
Men en klenod — af henne högre skattad
Än hafvets perlor eller bergens guld.
Blott en atom utaf det funna borde
Upplösas uti den pokal, som högst
Af huset aktades. Se'n drycken provvats
Af kärleksfulla läppar först, den skulle
Af samma hand, som tillredt honom, räckas
Åt föremålet för en trofast ömhet,
Men föremål också för onskans funder.
Och när han deraf druckit, vardt han hård
Mot menskors och hin ondes arga konster.
Min moder följde engla-röstens vink:
Beredde drycken, smakade deraf,
Väl vetande, att hennes kärlek dock
Den allra högsta var. Så helgad bågarn
Utaf mig tömdes — och ifrån den stunden
Jag framgick trygg, som hafsörn går utöfver
De stormupprörda vågor, hvilka krossa
Allt annat, slungadt emot deras klippor.

Matilda. Hur underbart! Men jag har länge vetat,
Att slika medel finnas. Dock — hvad batar
Att veta det och att ni räddats, då
Jag ej kan skydda den, jag ville hägna!

(Sändebudet betänker sig några ögonblick).

Sändebudet. Er oro rör mig djupt, och fast jag icke

Vet, hvem den gäller, jag för er skull dock

Vill afstå ifrån gåfvan, som min moder

Uti sin dödsstund hängde kring min hals.

Han tar fram en medaljong, prydd med ett fruntimmers-porträtt, och öppnar den.

Se här förvaras denna återstod

Utaf det underbara medlet. — Hvarför

Skall jag i grafven taga det med mig,

Då något godt jag dermed göra kunde?

Jag sjelf är gammal, eger ingen mer,

Som skulle kärleksfullt bereda drycken,

Om jag den ock behöfde än en gång.

Er hand ett bättre bruk deraf kan göra. —

Det bästa, jag att bjuda har, er skänkes;

Men låt min tår den fukta först och läppen

Välsignande min moders minne vörda.

Han tager ur medaljongen förgiftet, som är höljdt i dyrbart omslag, hvilket af honom kysses.

Matilda. Hur skall jag kunna tacka eder?

Sändebudet. Flicka!

En handling såsom min, den göres icke

För att ett vanskligt tacke-offer skörda.

Han lefver nog, som skall den en gång löna

I sin rättfärdighet, som den förtjenar. — —

Ej såsom gärd utaf din tacksamhet,

Men blott för att ej gåfvan skall förfela

Behörig verkan, du mig svärja måste,

Att du bevarar denna hemlighet,

Tills du dess verkan pröfvat — lika troget,

Som jag den sjelf bevarat.

Matilda. Ja, jag svärjer

Vid minnet af min arma moders aska.

Sändebudet. Nå väl! (Han öfverlemnar åt henne förgiftet).

Matilda. Gud löne er så visst, som jag

Ert ädelmod ej mäktar återgälda!

(Hon går. Sändebudet försjunker en stund i mörka tankar).

Sändebudet. Det var ett rysligt dåd! Bland alla dessa,
 Som tynga på den tomma plats, der fordom
 Mitt samvet' var beläget, finnes intet
 Med det jemförligt, hvilket nu föröfvats. —
 Men den, som ändamålet vill, han bör
 Ock vilja medlen. Räddas måste Sverige
 Ifrån den ofärd, hvilken hotar det
 Uti den polske Sigismunds gestalt.
 Af Flemings vilja buren, är han kung,
 Men skugga blott, när Fleming sjelf står lik. —
 Du stackars barn, hvars kärlek åstadkommer
 Förvandlingen — du gör ju liksom Fleming,
 Som sjelf sig menar rädda fosterlandet,
 Då han den afgrund vidgar, dit det sjunker.
 Du måste dö — tillsammans med din gerning
 Att ej förråda den. Du sannolikt
 Dör mera lugnt, än sjelf jag dör en gång.
 (Han skakas våldsamt vid denna tanke).
 Du faller, arma flicka, som millioner
 I striden fallit, lyftande till seger
 De välden, throner, tankar, hvilkas sak
 För kämpa-skaran varit främmande —
 Som Polens trädoms-ok för Sveas nacke.

Scen VI.

Scenen förändras till Åbo stads torg, hvarest det hvimlar af folk.

Stenbock. Lubomirsky. Folk.

En karl. Jag ser, att något är på färde här.

En annan. Det ser jag ock; men hvad? Kan ni det säga?

Den förre. Ni stal ifrån mig just densamma fråga,

Den jag er ville ge till skänks. Tro icke

Likväl, att jag en smulgråt är och pank
Så hastigt göres. Med förenta krafter,
Vi vända oss till denne der. Hans näsa
Är skinande liksom en fyrbåk. Säkert
Den vädrat upp, hvad vind det blåser nu. —

(Vändande sig till den påpekade).

Ni ser så snusförnuftig ut, att ni kan dela — —

Den tredje. Jo visst! För hela världen har jag snus
Af egen art och verkan och tillverkning.
Men dermed är ej tid. Ty större frågor
Här skola göras. Kuggas måste en,
På hvilken snus ej biter — knappast krut.

Den andre. Skall någon kuggas? Det ju vore präktigt!
Vi äro med, om det ock gällde fan.

Den tredje. Väl just ej honom själf, men likväl en
Ibland hans bästa bundsförvandter.

Den andre. Vår
Nyfikenhet ni töjt på sträckbänk. Gör
Dess pina dock så kort, som möjligt!

Den tredje. Föga
Er fyndighet mig tyckes passa till
Ett längdmått för nyfikenheten, då
Ni icke gissat, att det gäller Fleming.

Den andre. Claes Fleming! Nej, jag tackar er ödmjukast.
Bjud åt de andra herrarne. Jag tager
Min Matts ur skolan. (Han drager sig undan).

Den tredje. Och jag tecknar genast
Uppå din rygg ett harpass som betyg.

Han slår efter honom med sin påk. En annan grupp nalkas,
uti hvilken Stenbock, förklädd, ifrigt gestikulerar.

Stenbock. Det är såsom jag sagt; hans tyranni
Af inga gränser mera vet. Utur
Sin egen son han just på detta ställe
Det unga blodet tappa skall.

En polack. Och detta
Med rätta, om det samme pojke är,
Som vår Krasinsky slog — —

En annan. Nå, har man sett
 Förr en krabat så långsint som den der?
 Var då Krasinsky icke värd sin död?
 Han, som med satan slutit ett förbund
 Och som var värre själf än själfva fan.
 Är det väl billigt, att den stackars gossen
 Skall dräpas som en hund, då han befriat
 Vår bär från sådant odjur? Nej, jag säger:
 Det får ej ske, och blott den värsta mes
 Med händerna i kors kan det tillåta.

Polacken. Men blossa då ej upp, som tända blårl!
 Nog vet du att din mening *min* är äfven.

Flera andra hafva emellertid samlat sig och gifva sitt bifall
 tillkänna. Stenbock smyger sig då till en annan folkhop.

Den förste karlen i denna grupp.

Jag hört af säker hand, att han skall släpa
 Hit ännu mer af det utländska packet
 För att med dem ihjelslå allt, hvad öfrigt
 Än finns af landets egna barn, dem ej
 Han hunnit äta upp. Ja, det berättas
 För visso, att blodhundar, stora såsom
 Små elefanter, göra tjänst vid skaran
 För att uppspåra hvarje lönnligt smyghål
 Och sönderrifva allt, som der sig dolt;
 Och blifver något öfrigt, slukas det
 Alldeles rått af hedniska baschkirer,
 Kalmucker eller annat dylikt otyg.

En annan. Det vore rysligt, men dock ganska troligt
 Om denne, som i natt skall låtit strypa
 Bengt Bonde, fast han gifvit honom lejd,
 Och Bengt har uppfyllt hvarje fastställt villkor.

Den förste. Ja, lita sedan på Claes Flemings ord,
 Fast städs han yfs att hålla tro och lofven.
 Så länge lifvet sitter i en, måste
 Man förekomma den menedaren,
 Mot hvilken ingen säkerhet mer finnes.

En tredje. Hvad skall man vänta sig af en, som smyger
 Hvar qväll och morgon sjelf och släpar andra
 Till en papistisk håla, inredd till
 Kapell i sjelfva slottet. Kristendomen,
 Den rena, sanna, löper största fara,
 Om denne antikrist ej rödjes undan.

En fjerde, som blott hört slutet, framträder och tror sig tala
 till trosförvandter.

En fjerde. Det är en sak, väl värd att rätt behjertas.
 Hans grymma falskhet sträcker sig ju till
 Ej endast lif och gods, hvaröfver menskor
 Må råda, men ock till vår helga lära.
 Man aktar konungens och påfvens bud
 För intet — låter kätteriets ogräs
 Allt mera frodas, tills det öfvervuxit
 Den helga jungfruns bild och all dess dyrkan.

(Härvid uppstår ett väldigt sorl).

En röst. I helvetet med dig, du värsta ogräs,
 Som itändt bränna skall på Flemings samvet'.
 Ett sådant regimente, under hvilket
 Slikt kan uttalas uppå öppet torg,
 Bör kastas ned i afgrunds djupet, dädan
 Det kommet är. Gå att bereda vägen!

Papisten nedkastas och misshandlas svårt, Stenbock vänder
 sig till Lubomirsky, som dittills gått mellan grupperna, utan att
 deltaga i deras oväsande.

Stenbock. Gör slut på packets gräl! Ett hufvud gif
 Åt dessa skilda lemmar. Led dem fram
 Med enigheten af er viljas kraft.

Lubomirsky. Ursäkta mig! Mitt hufvud tycker jag
 Dock nästan är för godt till ett åt packet.

Stenbock. Det medges lätt, herr grefve! Men till medel
 I eder hand är packet ej för godt.
 Ni det begagnar såsom närmsta tillhugg
 I nödens stund att dermed drabba, hvad
 Ni vill åtkomma. Se'n det gjort sin tjenst,
 Uppå sin sophög kastas det tillbaka.

Lubomirsky. På mig går ingen nöd, så vidt jag vet.

Stenbock. Såå? Verkeligen! Ni då då icke hört,

Hur eder frände, Radzivill, blef kränkt

Och förolämpad. Polens hela adel

En hjertstöt fått i hans person; och *pacta*

Conventa, dem ej sjelfva kungen skulle

Antasta våga, blifvit sönderrifna

Utaf en sådan herre, som — Claes Fleming.

Och ni, en ibland dem, på hvilka Polen

Sitt hopp har byggt — ni, republikens stolthet,

Ni skulle rygga för en möjlig fara?

Ni vågar ej förfäkta här i fjerran

De rättigheter, som i Polen skulle

Till löftesmän ha edert lif och blod?

Er frihet här förrådes — det är skam.

Men att en Lubomirsky ser derpå

Och har ej ord, ej svärd, ej hjerta till

Att den försvara, är dock något värre.

Lubomirsky. Hvem dristar sig att tala här om skam,

Förräderi och feghet och att blanda

I denna dy ett namn, som Lubomirskys?

En annan stund hans lif det skulle kosta,

Och kosta skall det ock. Men ögonblicket

För dyrbart är att piska ur hans skinn

Den smädelse, hvaraf det är så stinnt.

Hit! hit! kanaljer — I, som kifvens der

Om lappri med hvarandra. — I ju veten,

Hvar roten sitter till allt ondt, hvars frukter

Så bittert smaka eder alla. Följen

Blott mig, och med gemensam styrka skola

Vi rycka upp den roten och af trädet

Oss skära spön att tukta denne best,

Som alla våra rättigheter kränker.

En röst. Rätt underligt ljud början af hans tal,

Men slutet var galant och han ju ser

Bra hygglig ut. Hvem är den unge mannen?

En annan röst. Du känner icke grefve Lubomirsky?

Det var besynnerligt. En riddarsporre
Ej fästad finnes vid en mera dråplig
Och ståtlig herres fot än hans. Hvert hän
Han mände gå, vi kunna trygga följa.
Han, som har lefvat städs i stora verlden,
Vet hvad, som passar bäst för hvar och en.

Den förste. Bör man alldeles blindt då honom följa?

Den andre. Det är tvärsäkert!

Den förste. Men dock något vådligt.

Går allt på tok, nog slipper han väl undan:
Småtjufven hängs — den store, han går fri,
Såsom det heter. Det är vi, som lemnas
I sticket.

Den andre. Åh, var lugn! — Har ingen fara!

Om Flemingen jag känner rätt, så göres
Herr grefven till ett hufvud kortare.
Då är en småtjuf såsom du långt högre.

Den förste. En sanning, djup som natten, klar som dagen!

Lubomirsky har emellertid under häftiga åtbörder samtalat
med de särskilda grupperna.

Lubomirsky. Tar ej ert prat omsider något slut?

Den, som är människa, han följe mig
Till slottet! Fänaden må stanna här!

Många röster. Till slottet! Lefve grefve Lubomirsky!

Andra röster. Nej — först vi bryta Johan Flemings fängsel!

Större delen följer den framtågande Lubomirsky. Några af
de tappreste pratarena smyga sig obemärkt undan; bland dessa äf-
ven Stenbock. Daniel Hjort, som stått med korslagda armar midt
ibland de oroliga hoparne utan att deltaga uti deras förhandlingar,
stannar ensam kvar på torget och blickar efter den sig undansmy-
gande Stenbock.

Daniel Hjort. Smyg, fräckaste bland fräcke, dig på nytt

Till dessa stigar, der du nedåt halkat
Från brott till brott, från uselt till mer uselt.
Lönnmördare, bakdantare, spion,
Din väg skall blifva kort nu mera! Jag

Vill sörja för, att du snart nog befrias
Från mödor, dem du, oträngd, på dig samkat.
Hvad hafva ej vi andre rätt att göra,
Då landets ädlingar som Stenbock handla?

Scen VII.

Scenen förändras till högtidssalen i Åbo slott. Gustaf I:s, Johan III:s, Sigismunds, Katarina Stenbocks och Katarina Jagellonicas porträtter pryda väggarna. En väldig thron, hvars ryggstöd bär en krona, synes längst borta i fonden. Ett af fönsterna leder till en balkong.

Claes Fleming. En officer.

Claes Fleming. Min vilja du förstått?

Officeren. Till punkt och pricka.

Claes Fleming. Så rätta dig derefter. Du väl mins,
Att en försummelse med lifvet gäldas
I fall som dessa?

Officeren. Ej så lätt det glömmes.

Claes Fleming. Så gack i Herrans namn och gör din pligt
Emot din kung, som vet förtjensten löna.

Officeren går. De Vijk störtar in och snart derefter äfven Johan Fleming.

Scen VIII.

Claes Fleming. De Vijk. Johan Fleming.

Claes Fleming. Jag var beredd på sällsamma besök.

Er visste jag dock ingalunda vänta.

Har det så långt då gått, att Flemings vilja

Ej ens med fängselbommars tillhjälp och

Med riddar-edens binder någon mer?

De Viljk. Din vilja är oss lag och likt Guds bud;

Om här vi stå, är det att den förnimma.

Claes Fleming. Det var ej här den skulle er förkunnas.

Johan Fleming. Af en upprorisk, stormig skara bröts

Vårt fängsels dörr; och hopen störtar hit

Inunder hotfullt då liksom lavinen.

Jag blygs försäkra, att vi icke bedt

Om en befrielse lik denna. Löse

Vi ryckte oss ifrån befriarhopens

Smek — mer förhatligt än den tyngsta boja.

De Vijk. Och nu vi stå för dig med ödmjuk bön:

Försmå ej offret af vårt svärd, vårt mod,

I denna stund allenast. Nu vår plats

Framför ditt stora, stolta hjerta är.

Gud gifve, att det blefve oss beskärdt

Din godhet löna och vår kärlek visa

Med strömmen af vårt bästa hjerteblod.

Låt oss i detta ögonblick ännu

En gång få vara dina söner, att

Den skönsta rätt vi ega — dö för dig.

När faran är förbi, vi åter äro

Blott dina fångar — om ej döden vänligt

Det fängsel öppnat, som din vrede tillslöt.

Ett vildt skri höres nedifrån borggården. Claes Flemings öga skimrar dervid af en djerf, heroisk eld.

Claes Fleming. Ej okärt blefve mig att stödjast af

Er ungdomsdjervfa, starka arm, ifall

Här vore fara eller nöd å färde.

Men detta väsen, som sig blåser upp

Uti sin tomhet till en hvirfvelvind,

Förflyga skall liksom en sådan spårlöst.

Dock nej! Ett spår det likväl lemna skall,

Hvarvid min tanke dröjer re'n med glädje:

Det är er trohets och er mannamods,

Som djupt sig trycker i mitt fadershjerta.

Ett trängre fängelse åt er jag ämnat,

Än der ni hittills dvalts — men det är ljust
Och varmt. Ni der otåligt redan väntas.
Er skynden därför dit.

Han pekar åt ett bland sidorummen. Matilda skyndar i det-
samma ut derifrån.

Men se! Det tyckes
Som bojan ej har tålmod att bida,
Tills fången sjelf inställer sig. Den hastar
Fram till hans möte. Ej så mycken hårdhet
Jag af den väntat. Men kanske dess bättre
För fången svarar hon hans hela lif.

(Matilda kastar sig i Claes Flemings famn).

Scen IX.

De förre. Matilda. Lubomirsky.

Matilda. O! Visste hela världen, som jag vet,
Hur god och ädel du dock är — —

Claes Fleming (leende). Du sjelf
Ju derom icke länge varit viss.
Du därför ej får vara ond på världen,
Om hon i det liksom i mycket annat
En smula farit vilse.

Matilda. Nej! Förgäfves

Du ber för henne. Jag är ond på världen.

(Lubomirsky inträder och hör dessa ord).

Lubomirsky. Gör, sköna dam, dock undantag för en,
Hvars hyllning sig för edra fötter kastar
Mer vördnadsfullt än någon anns.

Matilda kastar en stolt, kall blick på Lubomirsky och aflägsnar
sig jemte Johan Fleming och De Vijk.

Scen X.

Claes Fleming. Lubomirsky.

Claes Fleming. Herr grefve,

Ni kom som skickad. Jag var i beråd

Att be er hedra mig med ert besök.

Lubomirsky (vresigt). Ni kunde er bespara det besväret,
Såsom ni ser.

Claes Fleming. Jag tog det ock för afgjort,

Att när det gällde kung och land, de icke

Behöfde bida länge. Deras tjänst

Ju finner städse Lubomirsky redo,

Som vore fråga om ett — *rendez-vous*. — —

Är det ej så, man kallar i Paris

De ömmes möten?

Lubomirsky. Visserligen! Ja,

Så klingar detta ljufva namn på ting

Än mera ljufva. Hvilken stad, Paris!

Och hvilket land, det franska! Kärlekens,

Galanteriets tjusningsfulla lustgård!

En månad der mer fröjd åt menskan skänker

Än i decennier nordens bleka sol.

Claes Fleming. Det rika kapital, som eder bildning,

Erfarenhet och ridderliga sinne

Ha' samlat in uti kulturens länder,

Får icke grävas ned — ej gå förloradt.

Vår egennytta, som vill draga fördel

Deraf, är icke mera tadelvärd,

Än eder äregirighet, då den

Vill göra gällande förtjenst och lycka.

Lubomirsky. Det medges: när min ära sätts på spel,

Min girighet af inga gränser känner.

Claes Fleming. Ni inom dessa måste få ett spelrum,
 Ej mindre fritt än stort. Se här min plan!
 Ni hört kanske, att — missnöjd med klimatet
 Och annat här — furst Radzivill har önskat
 Till Polen återvända. Då jag såg
 Den platsen tom, som hittills fylts af honom,
 Det första namn, min tanke flyttade
 I ledigheten, var ert namn, herr grefve.

Lubomirsky. Men — —

Claes Fleming. Jag förstår de inkast, blygsamheten
 Vill lägga uti vägen för min plan:
 Er egen ungdom, grånande förtjenst
 Hos mången annan — eller mera dylikt.
 Ni vet likväl, att ej så lätt jag bringas
 Ifrån en föresats. Gif därför vika.
 Det bud, som återgår i dag till Polen,
 För med sig mitt förslag i denna sak;
 Och kärt mig vore, om ni äfven sjelf
 Personligen det ville understödja
 Ju förr dess hellre hos vår kung och herre.

Lubomirsky. Min tacksamhet — —

Claes Fleming. Det är ju jag, som borde
 Er tacka för den redebogenhet,
 Hvarmed ni andras önskan går till mötes.

(Officeren återvänder).

Scen XI.

De förre. Officeren.

Claes Fleming. Är det, som göras skulle, redan fullgjordt?

Officeren. Jo, till det bästa.

Claes Fleming. Hur gick dervid till?

Officeren. Som ni befallt. Af ryttare och knektar

Jag sammandrog en skara, ställde den

Med laddade gevär till hands att vara
Och redo vid hvar vink, som gifvas skulle.
Se'n trädde jag till hopen, mött af vilda
Åthäfvor, skri och — —

Claes Fleming. Det förstås. Men fortfar!

Officeren. Man var ej ense om, hvad göras borde.

Då en del ville spränga slottets port,
Förmente andra, att man borde bida,
Tills upprorshopens hufvudman hann komma
Tillbaka ifrån den beskickning, hvarmed
De låtit honom bortgå.

Lubomirsky (med yttersta förbittring). Ha — de lumpne
Trashankarne!

Claes Fleming. Tag saken kallt, min herre!

Ert nit för kungens bästa hänför er.

Officeren. Omsider gaf man mig gehör. Jag sade:

Ni önskar göra bruk af denna stund,
Då stadens hedervärda borgerskap
Så talrikt var församladt. Öfvertygad
Om dess deltagande för husets lycka,
Ni ville ej förhålla, att i dag
Förlofning skulle firas mellan fröken
Matilda Gustafsdotter och herr Johan.
Derefter inbjöds stadens menighet
Till slottet och till platsen deromkring
För att betydelsen af festen höja.

Claes Fleming. Hur upptogs detta budskap?

Officeren. Ändlöst jubel

Flög såsom svar derå kring land och vatten.

Claes Fleming. Och derpå skingrade sig hopen lugnt?

Officeren. Så hastigt var ej lugnet återställt.

Den galna harm, som hejdlöst framvräkt massan
Till slottets port, var idel menlöshet
Mot ilskan, som i sinnena sig tände
Och ledarns namn och rykte vildt förtärde.
Sig hopen ansåg ej blott öfvergifven,

Men sviken och förrådd. Och som de slet
Hans ära, ville de ock sönderrifva
Hans kropp, om tag på den de kunnat få.

Lubomirsky (med raseri). De fege skurkarne! Om de ock vore
Så många, såsom män på Wohlas slätt,
När Polens kungar väljas, jag dem ensam
Skall skingra, stycka och tillintetgöra,
Liksom ett lejon lammens usla skockar.

Claes Fleming. Gref Lubomirsky! Ni är ung ännu;
Er känsla brusar mot de vilseledde
Liksom en vårflod öfver låga bräddar.
Skall jag, som re'n var man, då ni ännu
Ej hade skådat dagens ljus, er säga,
Hur lätt sig känslan vilseleda låter?
Den är en källa dock till godt som ondt.
Döm därför icke strängt, när den gått vilse,
Men led den hellre hä'n till ädla mål.

Lubomirsky. Att döma så var hittills endast gifvet
En enda menska — Henrik af Navarra.
Med undran ser jag er med honom täfla.
(Officeren går. Matilda inträder, bärande en präktig pokal).

Scen XII.

Claes Fleming. Lubomirsky. Matilda.

Matilda. Se, fader! Stadens borgerskap förärat
Oss denna gåfva såsom underpant
Af frid och endragt.

Claes Fleming. Härlig gåfvan är,
Men vida härligare deras önskan.

Matilda. De en begäran till sin gåfva fogat.

Claes Fleming. Hvad vilja de? Det kan blott vara ädelt.

Matilda. De önska skåda dig — och vid din hand — —

Claes Fleming. Hvem då? Kanske min yngsta dotter?

Matilda. (hviskande rodnande och knappt hörbart). Ja.

Claes Fleming. Hur vackert röjer sig ej folkets sinne!

Och det är så naturligt. — Menskan kastar

Ju gerna blicken på en rosig framtid,

Som lofvar träda fram ur det fördolda.

Fyll bägarn, du, mitt barn! Med rörda hjertan

En skål vi skola tömma för vår kung

Och för hans trogna folk, som bör bli lyckligt.

Matilda går för att uppfylla Claes Flemings önskan; men stannar vid dörren och talar för sig sjelf.

Matilda. Det rätta ögonblicket nu är inne:

Jag ser Guds vilja, och den måste ske.

Hård hjelten blifve emot allt försåt.

Claes Fleming. Gref Lubomirsky! Ej ni torde vägra

Att såsom husets vän oss följa dit.

(Han pekar utåt balkongen).

Ni finna skall, att samma folk, mot hvilket

Ni nyss så häftigt vredgats, dock i djupet

Utaf sin själ har rum för gränslös godhet.

Lubomirsky. Mitt rätta ställe, store man, är aldrig

Vid eder sida. Minst den är det nu.

Men jag er följer in i sjelfva döden,

Om ni befaller så, — som skugga jag

Mig ställa vill invid er heros-dager.

(Matilda återkommer med bägarn ifylld).

Claes Fleming. Har du beredd en ljuflig dryck?

Matilda. Så ljuf,

Som all min kärlek kunnat åstadkomma.

Claes Fleming fattar Matilda med högra handen samt Lubomirsky med den venstra, samt förer dem ut på balkongen. Ett doft sorl uppstår i början bland den nedanför församlade folkskaran, och några röster ropa: „Ned med Lubomirsky!“ Men då Matilda, vänligt vinkande med handen, druckit ur bägaren, hvilken hon sedan med förklarad blick räcker åt Claes Fleming, och denne tömt den, uppstiger ett omätligt jubelrop, hvarur förnimmas orden: „Lefve Claes Fleming och herr Gustafs dotter!“

Claes Fleming. Vår konung lefve och hans trogna folk!

Hexan har härnuder inträdt i salen. Hon hör med harm glädjeronen skalla.

Hexan. Hvad som bör ske, det det måste ske nu genast.

Det gäller ej min hämnd allenast — men

Matildas frälsning ur förtappelse.

Claes Fleming återvänder med sina följeslagare, mycket blek, men med fridfullt uttryck på sitt anlete. Då de nalkas, drager sig Hexan åt sidan, så att hon ej af dem förmärkes. Lubomirsky och Matilda gå åt skilda håll. Claes Fleming stannar kvar.

Claes Fleming. En stund, som denna, gjuter vallmodoft

På tusen bistra minnens vakna sorger.

Ett enda bland dem somnar aldrig bort,

Hur än jag månne vagga det till hvila.

(Hexan framträder).

Scen XIII.

Claes Fleming. Hexan.

Hexan. Du ej dess rätta vagga återfunnit;

Den blef ju nedgräfd uppå Svidja gård.

Jag vill dig hjälpa att den söka upp.

Claes Fleming. Förfärliga! Som modern för oss alla,

Som jorden, är ditt sinne. Hvad deri

Du slutit, ingen makt kan återtaga,

Hexan. Det dig förundrar — du, som dock så mycket

Har kunnat rycka från en *moders* famn.

Claes Fleming. Blott genom ett du väcka kan förundran:

Om till försoning du din hand mig räckte.

Hexan. Claes Fleming älskar ej att öfverträffas,

Men såge gerna dock sitt nidingsdåd

Besegradt af ett annat — min försoning.

Claes Fleming. Hvem ville stiga i sin graf och genom

Dess hvalf för Gud med oförsonadt sinne?

Hexan. Du har väl dina skäl att det ej vilja!

Det vore så beqvämt att hopa på

Det onaturligaste ibland dåd
 En ännu mer vidunderlig försoning.
 Se'n du Guds jord till helvete förbytt
 För mig, du funne lämpligt, att Guds himmel
 För dig jag öppna skulle. Hellre dock
 Dess port sig slute till för alla tider
 Och allan evighet. Må fromma själar,
 Som redan föddes och än födas skola,
 Derpå förgäfves klappa — hellre, än
 Att den för din fördömda själ upplåtes.

Claes Fleming. Ett hat, så ogudaktigt såsom ditt,
 Ej hittills skändat jorden.

Hexan. Då Claes Fleming

I dag för femton år se'n kokte upp
 Det hatet, trodde han kanske sig reda
 Blott till en hvardagskonst.

Claes Fleming (bleknande än mer). I dag! Ja väl,
 På denna dag det skedde. Hvarför sofde
 Ej solen bort den dagen — blott den enda!

Hexan. Ej solen ville dig förhindra från

Att visa den en syn, som förr ej skådats.
 Hon därför lät ditt blinda raseri
 Nedbryta alla möjlighetens skrankor.
 Dock, menskors galenskap ej henne angår;
 Hon annars nyss sitt öga skulle slutit
 För att ej leda fram den druckna hopen,
 Som fick förstärkning af en man, hvars minne
 Sig trodde dricka broderskål med glömskan.

Claes Fleming (spritter upp med häftighet).

Låt ej ditt arga hjertas gam-klor hugga
 I detta ämne, allt för godt för dem.
 Vill du, att smittan af din onskas pest
 All godhet mörda skall, som rörs i världen?
 Gud sjelf ifrån sin thron med glädje skådar,
 När folk och konung sig hvarandra närma.

Hexan (utbristande i vildt hånkrätt).

När folk och konung! — Hvilken konung har

Sin famn här utsträckt mot ett lyckligt folk?

Har Eriks vålnad brutit sig en väg

Ur fängelset deruppe, hvilkets golf

Hans sorgbetyngda fjät så länge hållat?

Har han väl rest sig upp att skipa rätt

Ur sin okonungsliga graf, dit han

Af kungligt brodermord för tidigt kastats?

O, nej! Ty annars sute ej Claes Fleming

Som höfding uppå Åbo slott; och andra

Än jag då skulle sköta hämnens pligter.

Med *kungen* menas ej ens konungsmördarn,

Som, om han varit skild igenom blodet

Och några trappsteg från sin broders thron,

Ej derpå lyfts, men uppå hjul och stegel.

Då här om *folk* och *konung* talas, gäller

Ej frågan ens den ömkliga papisten — —

Claes Fleming. Ditt majestäts-förbrytande förtal

Ej längre rasa får — —

Hexan. Jag hann ju icke

Ens än till under-konungen Claes Fleming

Och till hans *trogna folk*, så väl förtjent

Utaf hans lyckosamma, milda spira,

Då det, beskedligt barn, på sina knän

Kröp hit att kyssa riset, som det tuktat.

Claes Fleming. Jag borde tacka dig, att du din harm

Lät rasa ut till detta fält, hvarest

Mitt hjerta möter dig med lugna slag.

Hexan. Du hör dess stämma ej. Den qväfs af blod.

Claes Fleming. Du menar väl mitt eget, som jag gjutit

Till hägn för denna thron, den jag försvarat.

(Han pekar på thronen).

Hexan. Det är en droppe mot det haf, som bortsköljt

Från denna bygd all rätt, all frid, all lycka.

För detta stämmer jag, Claes Fleming, dig
Att stå till ansvars intill domedagen.

Claes Fleming. Hvad helst jag gjort, det gjordes för min
konung

Och räknas skall som bot emot din fordran,
När redogörelsernas timma slagit,
Och jag mitt värf har fyllt.

Hexan. Du fyllt det re'n,

Så vidt dig gifvet var att detta fylla!

Claes Fleming. Då kungen i Upsala gick att taga

Emot sin krona, svärdet bars af mig.

Mitt högsta lefnadshopp det är att föra

Bortom vårt hemlands gräns hans svärd ännu

Uti min sista strid som i min första.

Men äfven här än återstår likväl

Så mycket, som min kraft i anspråk tager.

Upprorets hydra, som nu tyckes qväfd,

Kan resa uppå nytt sitt fräcka hufvud.

Det sägs, att hertig Carl skall vänta blott

På gynnsam vind. Han djerfves vilja skjuta

Sitt bogspröt in uti det helga vapen,

Hvaraf hans kungs och herres skepp bekrönas.

Det får ej ske, så länge denna hand

Kan höja sig ännu — så länge vilja

Bor än i detta bröst, och än en tanke

Uti mitt hufvud mäktar viljan styra.

En herre blott har detta land och rike:

Han heter Sigismund och ej Carolus.

Bevis, att jag för Svea konungs rätt

Ej stridt, såsom det höfs en riddersman —

Och denna thron, som jag med lif och blod

Försvarat hittills, sjelf jag krossa skall.

Till dess jag kämpa vill — —

Hexan. Du kämpat ut! (Hon pekar ut åt hafvet).

Se här, hur vinden vändt sig. Dessa vimplrar,

Som der i fjerran peka hitåt, visa

Åt hertig Carl den väg, du sökte stänga.
 Gif rum! Du falla måste under bördan
 Utaf ditt folks förbannelse, hvars röst
 Förkunnas genom mig. Och med dig faller
 Den utaf brodermord nedtryckta thronen,
 Åt hvilken du ett brottsligt värn har varit.

Claes Fleming vacklar dödsblek emot tronen och fasthåller sig dervid.

Claes Fleming. Omhägna, högre makter, kung och land!

Hexan. Din konungs undergång är landets räddning.

Claes Fleming. Det mörknar för min blick — men vilda lågor

Dock tränga genom mörkret. — Sluka de

Min dotter eller din? —

Hexan. Min dotter blott

Du lyckades förgöra. *Din* — hon lefver.

Claes Fleming. Min dotter lefver, sade du? —

Hexan. Hon nalkas.

Scen XIV.

De förre. Matilda.

Matilda stapplar in, äfven hon med döden inom sig. Claes Fleming öppnar sina tillslutna ögon och stirrar några ögonblick på Matilda.

Claes Fleming. Ja, det är hon — mitt barn — och — Johans brud!

Han dignar ned på thronen och krossar den genom falllets tyngd. Kronan nedfaller och rullar längs golvet.

Hexan. Så stolt, du upprätt stod — du faller, Fleming. —

I store andar, uti hvilkas hand

Ett ringa redskap jag fått vara, låten

Allt våld, allt ondt, likt denna thronen splittras!

(Matilda sjunker ned på knä vid Claes Flemings lik).

Matilda. Ack! Att så kraftlös var min arma kärlek!

Hexan. Din pligt du uppfyllt, och jag uppfyllt min.

Mer stark än kärleken var likväl hatet.

(Matilda blickar upp och blir med fasa varse Hexan).

Matilda. Oblidk'liga! Du utfört, hvad jag fruktat!

Hon nedsjunker död, gömmande sitt ansigte vid Claes Flemings bröst.

Hexan. Död, äfven hon! — Hur kunde hon dock lefva?

Scen XV.

Hexan. Fru Ebba. Lubomirsky. Folk.

Fru Ebba Stenbock hastar in, åtföljd af flere personer. Hon framträder och betraktar de döde under storsint, resignerad sorg.

Fru Ebba. Vår sköld, vår värja, ligger bruten neder,

Och liksom jag är äfven Sverige lemnadt

En enka, sörjande den man, hvars like

Dess sol ej mera ser. Odödligt lefver

Din rätt, kung Sigismund, likväl. För den

Vi vilja alla stå till sista man.

Lubomirsky. Min arm står till din tjenst: om sjelfva fästet

Vill på dig störta, sträcks mot det min lans.

En man ur hopen pekar på hexan, som dervid igenkännes af fru Ebba.

En röst. Se der står hon, som hit trängt med förderfvet;

Sin gerning följ hon i gräsligt spår.

Fru Ebba. Hvad helst vi lidit, var det dock blott menskligt;

Men hon omenskligt led — och kan blott hata.

Hon närmar sig, ehuru med vedervilja, Hexan och fortfar, endast hörbart för denna.

Men om du egde rätt att hata Fleming,

Hvad gjorde dig väl detta stackars barn?

Hexan (hviskande).

Det bättre är för dig liksom för henne,

Att hon som lik blir klädd än såsom — brud;

Ty hennes olyckssälla moder var

Ock hennes brudgums mor!

Fru Ebba. Ha — modershjerta!

Var sådan meningen utaf din hviskning?

Sändebudet inträder. Strax derefter Johan Fleming och De Vijk.

Scen XVI.

De förre. Sändebudet. Johan Fleming. De Vijk.

Sändebudet. Hvad hända skulle, skett. I spillror ligger

Kung Sigismundi thron och värnet störtadt.

Men kronan, hvilken rullat här i stoftet,

Jag fångar upp och för den, dit den hörer.

(Han upptager den fallna kronan).

Lubomirsky. Kom ej din hand dervid! Den bränner handen

Liksom det hufvud, hvaråt du den ämnar.

Sändebudet. I nordens land ett hufvud finns allenast,

Som passar för den. Det skall hafva kronan.

Han och Lubomirsky draga sina svärd. Sändebudet drifver, våldsamt kämpande, Lubomirsky öfver Claes Flemings lik från scenen. Johan Fleming och de Vijk instörta. Den förre kastar sig gråtande på knä vid de döde.

De Vijk. Till kamp! Hur rik än tiden är på sorg,

Åt klagan intet ögonblick kan egnas:

Så stor och nära som vår sorg står faran.

Alla hasta ifrån scenen åt olika håll. Äfven Johan Fleming spritter upp.

Johan Fleming. Ditt kalla stoft mig säger, store fader,

Att af din son du fordrar mer än klagan.

Scen XVII.

Scenen förändras till en skogstrakt. Solen är nära sin nedgång.

Katarina Månsdotter. Kern.

Katarina Månsdotter har nyss stigit ned ur en portschäs och träder några steg fram, omgifven af personer, hörande till hennes följe. Kern nalkas med förvridna och halffäniga anletsdrag, utan att drottningen blifver honom varse.

Katarina. Här är oss godt att vara! De af mödan

Förtröttade sig hvile liksom dagen,

Hur ljuft här fläktar qvällens svala frid!

Kern. Med eder vare frid! Förlåt, att öfver

Min läpp har halkat en så dristig önskan.

Men ej det vore helsosamt, om friden

Alldeles skulle flytta bort från jorden.

Katarina. Har ifrån er den flytt?

Kern. Nej, ingalunda.

Jag har visst ej att klaga öfver något

Och kan knappt minnas, att jag friden känd.

Men fastan, som i trenne da'r och nätter

Jag undergått, ej varit egnad att

En närmare bekantskap dermed knyta

Katarina. Ack! Ni är en papist? Men lika mycket

Ni är dock menska främst.

Kern. Oändligt mindre

Jag anspråk gör uppå den sista titeln

Än på den första — fast ej heller den

Tillkommer mig.

Katarina. En like är ni dock:

Tillåt oss därför att med eder dela

Det lilla, som vi kunna bjuda nu,

Ehuru edert skick utvisar, att
Ni varit mera van att ge än taga.

Kern. Ja, ja! Så är det. Om jag icke gifvit
För mycket, så eländig jag ej vore.
Åt en, som hungrade, jag bjöd en gång
Så att blott nöd se'n återstod för mig,
Fast *han* befriades från sitt elände.

Katarina. Dess större pligten är ju för oss andra —
Att söka vedergälla, hvad ni gjort.

Kern. O! tal' om vedergällning ej; då måste
Hos skogens vilda djur på nytt jag söka
En tillflykt. Om *de* sönderrifva mig,
Sin vedergällningsrätt de dock ej öfva.

Katarina. Jag ville icke såra er. Förlåt
Om mot min vilja jag hos eder väckt
Ett minne, det ni önskade förjaga.

Kern. Hvem är ni, himlaväsen, som er nedlät
Att om förlåtelse här bedja en,
Den Gud och menskor ej förlåta kunna.
Jag tycker mig ha' hört er milda stämma
I bättre dagar fordom. Edert anlet
Än lyser för mitt matta ögas blick
Som sol'n i nedergången der på skogen.
Han träder henne närmare. Igenkännande drottningen, sjunker han på knä.

O! Gud är stor. Der är kung Eriks maka,
Som stilla ville, Kern, din heta hunger.
Ni tog en engels hämnd. Följ, drottning, mig,
Och ni skall se, hur människorna hämnas.

Kern fattar Katarinas hand, och hon låter sig af honom föras.

Scen XVIII.

En mellan-ridå går upp.

De förre. Stenbock.

(Stenbock synes bunden vid ett träd, blödande ur flera sår).

Stenbock. Finns ingen djefvul här, som nådestöten

Kan ge åt en, af hvilken ingen skonats.

En röst. Det är den vilde Stenbock. Gånge honom
Som han det vill.

Katarinas följeslagare blotta sina värjor för att genomstinga honom.

Katarina. Nej, af barmhertighet

Är mer än någon han uti behov.

Stenbock. Förbannelse! Så djupt den starke Stenbock

Sjönk, att en qvinna kan förhåna honom.

Katarina. Herr Olof vi ju vilja er blott rädda.

Hon nalkas Stenbock och söker lossa på hans band samt tor-
kar ångestsvetten från hans panna. Han befrias genom Katarinas
omgifning och igenkänner henne.

Stenbock. Hvad! Ni är konung Eriks maka och

Ni känner Stenbock — och vill rädda honom.

Katarina. Emedan jag er känner, vet jag äfven

Att jag er rädda bör. — Hvem gör det annars?

Stenbock. Är det ej eder pligt att mig fördöma!

Katarina. Der Gud har dömt, ej menniskorna döme!

Stenbock. Är Guds barmhertighet för mig då stängd?

Katarina. Fly till Hans Son! Hos Honom finnes frälsning.

Stenbock (knäböjande). Blif du mitt helgon och bed för min själ.

Om ej din bön försonings-porten spränger,

Sluts den igen för mig — — för evigt, evigt.

Personerna:

HERTIG JOHANS

UNGDOMSDRÖMMAR.

SKÅDESPEL I FEM AKTER.

Personerna:

Johan, hertig af Finland.

Katarina Jagellonica.

Karin Hansdotter.

Claes Fleming.

Anders Nilsson Sabelfarna.

Petrosa.

Arvid Stålarm.

Arnaldo, italienare.

Baron *Schenck von Trautenburg*.

Kinski, polack.

Bruce, skotte.

Sändebud från Svärdsriddarestaten.

En parlamentär.

Hofmän och damer, krigshöfdingar och soldater. Folk af alla
stånd. Italienare. Tyskar. Skottar. Polacker.

Handlingen för sig går 1563 på Åbo slott och ställen icke
aflägsna från detta.

Första akten.

Stranden af Runsala. Månen går upp öfver dess ekar. En ännu knappt tjuguårig, mycket blek yngling, *Petrosa*, framträder mellan trädens skuggor och talar, stirrande uppåt fästet.

Scen I.

Petrosa.

Hur säll är månen ej: det bleka väsen,
Hvari förståndet ser blott sorgens bild.
Än leker det, en silfverbäck bland gräsen;
Än svärmar det, fast stormen rasar vild,
Så lugnt bland fästets sönderbrustna skyar;
Än dykar det med lyktan i sin hand
Att söka upp försjunkna torn och byar
Och bygger brohvalf ifrån strand till strand.

Men hvart det går, det sig i frihet rör,
Liksom gestalterna i Sagans land:
Och älsklig glans får allt, hvarvid det rör,
Och sig i strålar byta mörkrets band
Och skuggorna i stolta krigarskaror,

Som genom töcken gå till kamp och strid. —
Men deras strid ej ära ger och faror,
Och hvarken seger vinns der eller frid.

Det är ej lif och allvar i den striden
Och därför är ock döden der blott lek. —
Men lek ju endast är ock hela tiden,
Den vi oss narrat till igenom svek
Mot evighetens allvar fräckt begånget:
Vi tro, att bubblan ren är tidens ström.
Vi äflas mycket, löpa kring; men språnget
Ej för till målet mer än i en dröm.

Ha vi ett mål? Hvar äro dessa *männer*,
Som leda dit, ifall det finnes till?
Vet Finlands hertig eller bland hans vänner
En enda, hvad han sjelf egentligt vill?
De bygga luftslott grannare än månens
Och tvista ren om platserna deri:
Den högsta platsen blir den största fänens; —
Tillräckligt rum der få dock alla vi.

O! Hur från denna yrsel hän jag längtar
Till strider, hvarest blix och klarhet rå!
Der sinnet ej blott under feber trängtar,
Men viljan, som ett härligt mål vill nå,
Ser äfven medlen, huru bäst det hinnes,
Och der man icke endast leker stor,
Men vet, att seger utan kamp ej vinnes.
Och eger kraft, och därför på den tror.

Scen II.

En svärm af hertigens unga omgifning uppträder: folk af åtskilliga nationer; bland finnar äfven *Claes Fleming*, ung ännu. *Baron Schenk* är den äldste bland dem alla. Bland de öfrige:

Bruce, Arnaldo och Petrosa.

Bruce (vändande sig hånfullt till *Petrosa*).

Hvad du är god, som låter månen svärmiskt

Se ned på dig, dess motbild på vår jord!

Hvar funne väl den kyska Luna annars

Här en Endymion, på hvilken hon

Kan skåda utan att af blygsel rodna

Och slå ner ögat, blygsamt som du sjelf,

Då Vestas jungfru-eld blir lustigt släckt

Af raska pustar från vårt muntra tal?

Petrosa. Endymions långa dvala tycks väl sorglig;

Men afundsvärd hans lott dock var mot den,

Som drabbat honom, om bland er han dvalts.

Bruce. Hur så? Hans modesti väl blifvit sårad,

Ifall vi menat, att hans älskarinna

Ett litet snedsprång hade sig tillåtit

Till förmån för hans blygsamma person.

Petrosa. Akteons öde honom säkert väntat.

Bruce. Att sönderslitas utaf hundar, om

Jag min Ovidius minnes rätt? Var lugn,

Vår lappske herr Endymion! Till hjort

Ni ej förbytas skall, till ren ej heller,

Men samma kräk förbli, som städs ni varit:

Ni har således intet att befara

Af hundar med den fina smak som vår.

Petrosa (beherrskande sin vildt uppbrusande känsla, för sig sjelf).

Men desto mera ni af mig, för hvilken

All hundiskt är en styggelse. (Högt). Vi lefva
Ju här som gästerne på Circes ö:
Oblodig är den fara, som oss hotar.
Vi på sin höjd behöfva frukta att
Ej mähta kräla upp ur dyn, dit vi
I cynisk vällust medvetslöst försjunkit.

Bruce. Det är ett misstag, fräcka ödla, om
Du tror dig onäpst kunna spruta ut
All etter, du sög in ibland ruinen
Utaf Collegium Raumense. Du
Uti ditt skräprum af mytologi
Så krupit in, att du förglömt alldeles
Den verklighet, invid hvars dörr du står.
Men stig ej allt för dristigt fram, om ej
Du vill bli visad på dess port och få
Till hemvist skuggornas och mytens rike,
Der bättre, än bland oss du kanske passar.

Petrosa. Ni ären deremot här på er plats.

Arnaldo. Det är högst smickrande för platsen; men

För oss ej likaså. Ditt lynne anstå
Än räfvens kula och än björnens ide;
Och därför gjorde ock naturen visligt,
Då hon dig släppte lös i denna vildmark.
Men, hvad beträffar oss, är saken annan.
Det glödande Vesuvii hjerteblod:
Lacrymae Christi, Cypervinets nektar
Och drufvans modersmjölk från Rhenens strand,
Dem kunde slumpen leda alla hit
Uppå vårt bord; men deraf följer ej,
Att dessa gudasafter danades
För *ditt* hyperboreiska behof.
Och likaså, fast ödet ledt vår klinga
Till detta land — för hvilket härlighet
Ej våra mödrar skulle gifvit sig
Den mödan att oss föda fram till verlden —
Är det ej sagdt, att det är gjordt för oss.

Petrosa. Det säger också ingen vettig menska.

Arnaldo. Det der väl också spetsadt var till stickord.

Du menar, att ditt land för godt oss vore.

Jag tycker om dig yngling; annat gry

Det ligger i dig än i dessa tölpar

— Med all respekt för er, signor di Fleming —

Som ha den äran vara dina landsmän.

Om du af verlden finge se ett stycke,

Som med din egen näsa ej kan mätas,

Af dig det kanske kunde blifva något —

Och möjligen också igenom dig

Af detta land, ifall du sporde lust

Att till dess skogar styra åter kosan,

Sen andra länders skönhet dig förtrollat.

Petrosa. Ifall man finge sluta till den makt,

Som deras trollkraft öfvat på er sjelfve,

Hon borde då ej blifva omotståndlig.

Arnaldo. Hvem ibland oss bevisat dig dess vanmakt?

Petrosa. I allesamman, ej ens undantagen

Ni sjelf, som dock i många stycken är

Ett undantag ifrån de öfrige.

Arnaldo. Det vore sällsamt!

Petrosa. Ej jag söka vill

Bevis på skörheten af dessa band,

Som fästet eder vid er fosterjord,

I eder lust att henne öfvergifva.

Det är en lust — jag sjelf det känner väl —

Som i en ynglings barm kan bo tillsamman

Med eldig kärlek till ens hemlands dalar.

Men att ej längta hem, sen detta länge

Ren skymts af fjerran rymd för våra blickar;

Och framför allt att håna denna känsla,

Som knyter andras bröst vid deras land,

Hvarhelst än Gud gaf plats deråt i verlden —

Det kan ej lända till bevis för styrkan

Af sydbons kärlek till sitt fosterland.

Arnaldo. Ja, du har rätt deri. (Fattar häftigt hans hand).

Men efter skenet

Du döme ej likväl. När jag ser månen

Sig spegla der i vikens klara djup

Och känner aftonfläktens vällustkyss

På trädens krona och i mina lockar,

Då smyger sig ur våg och mark och luft

In i min själ en underbarlig längtan.

Liksom af varma armars famntag känner

Hon sig tillbakadragen till de kullar,

Der mellan myrtnar, lagrar stod min vagga,

Hvaröfver sig min sköna moder lutat.

Förlåt mig, yngling, att mitt skämt dig sårat

Uppå en hjertpunkt, som bör vara helig

Också för en barbarisk hand och helig

Dock framför allt för den, hvars lefnadssol,

Italien, grytt uppå din milda himmel.

Petrosa. Din varma ursäkt tvingar mig att medge,

Hvad åt din hårdhet jag ej skulle inrymt:

Hårdt är mitt land, då sina söners sinnen

Det hårda gör. Men dubbelt hårdt likväl,

Då det förhårda kan en själ, hvars strängar

Ha dallrat först uti Italiens luft.

Hur helst du än dig visa månde här,

När dig jag ser och hör, öks dock min längtan

Att skåda detta enda land, der menskan

Kan blifva menska fullt, och ifrån hvilket

En mensklig känsla strålat vidt kring jorden.

Schenk. Har ej det land, der tankens skärpa smides,

Så att dess svärd kan genom verlden ljunga,

Ej någon tjuvningskraft för dig då alls?

Der Luther tänkte och der —

Petrosa. Carlostadius

Så enligt tankens lagar handlade.

Nej! Denna tankens smidja ej mig lockar.

Den syns mig likna hvarje annan sådan:

Det kan väl vara godt att en gång se,
 Hur elden sprakar der och hur man svettas
 Och flämtar, pustar under rastlös ifver.
 Men väl man trifves ej deri i längden.
 Hur gnistorna än spraka må, de bytas
 Till sot helt plötsligt, och arbetarns svett
 Är elementet, hvaruti han lefver,
 Af qualm och dunst omgifven, utan att
 Han rör sig sjelf mer fri än denne slaf,
 Hvaråt han bojan smidt, betänkande
 Så litet verkan af sin handling, såsom
 Det berg, som alstrat jernet till hans bruk.

Schenck. Du växt för långt från denna smidja skild
 Och talar därför som en blind om färgen.
 Om landet, hvarest Ulrich Hutten föddes.

Petrosa. Och der den ädle, hetsad som ett rofdjur,
 Ej fann en fotbredd mark att lefva på
 Och icke ens en sten till hufvudgård,
 Då han sitt hufvud — denna höga smidja —
 För tankar, skarpa, djerfva såsom svärdsegg —
 Åt dödens hvilobädd inviga skulle.

Schenck. Var det bland Raumo klosterns kulna celler
 Du blef så varm för Huttens fria tankar?

Petrosa. Nej, det i qualmet var af edert samqväm:
 För stora ord förutan mening rymligt,
 Men trångt för mannens tankar; ännu trängre
 Likväl för manlig handling, som ej skramlar
 I bjällerståten af ert gycklarord.

Schenck. Du vill, att vi vårt ord i handling byte?
 Välan! Din kropp den bytesplatsen blifve.
 Anställa skall jag genast skifte mellan
 Din arma själ och din lekamen. Fan
 Anamma må den förre, korparne
 Den senare, ifall åt dem den duger.

Han rusar emot Petrosa med blottadt svärd. Arnaldo skyn-
 dar att bistå denne, som med korslagda armar väntar stöten.

Petrosa. Rätt så, du Ulrich Huttens landsman. Honom
Du är ju värdig fullt. Såsom för lifvet,
För de förtryckte och de svagare
Han oförfärad stred. Beväpnad,
Du sträcka kan ditt svärd förutan fara
Mot den, som intet sådant bar ännu.
Jag i mitt bröst tillräckligt stridt likväl
För att af hjertat längta att få slippa
Se dessa bragder, som er ära kröner.

Schenck. Den äran tål ej någon vank, och dö
Du måste, mask, som giftigt derpå fräter.

Då han vill stöta svärdet emot Petrosas bröst, ställer sig Claes Fleming helt lugn emellan.

Claes Fleming. Kom ej din hand vid pilten! Annars törnar
Den emot en, som hårdnat omkring björns pjut.
Det äpplet der ännu är icke moget:
Afklippas skall det uti sinom tid
Af bödelssvärdet eller också stekas
Å bålet; — — om det ej får en gång plats
Vid sidan af riksäpplet sjelft. Till allt
I denna frukt det ämne finns förutom
Att stekas på ditt tyska stekspett, Schenck.

Schenck. Du till en munsbit åt dig sjelf väl spara
Det äpplet vill, när det till mognad hunnit!

Claes Fleming. Derpå jag icke tänkte nu. Men möjligt
Det är, att det skall en gång falla för
Densamma hand, af hvilken det bevarats.

Arnaldo. Barbarer vi ju blifvit allesamman,
Då att af vänners lif vår spis bereda
Vi tänka kunna, medan månen släcker
Sin himlatörst i vågornas kristallskål.
Upp! följom dess exempel, fast dess läskdryck
Begäret af vår strupe föga kittlar.
Till våra land vi ej få flytta sjelfva;
Men flyttom deras varma lif till oss:
Ur deras drufvors saft sig slingra skall

Föreningsbandet mellan oss och dem.
 Och äfven mellan hvar och en af deras
 Långväga barn, åt hvilka Finland skänkt
 En hamn för stunden invid lifvets haf.
 Ett glas vi tömma må för våra hemland
 Och stämma upp en sång för våra minnen.

Schenck. Det var en plan, som i dig nöjer sonen
 Af samma land, der improvisationen
 Blef äfvenledes född.

Arnaldo. För dig ännu
 Det återstår att visa dig fullt värdig
 Ditt namn af baron Schenck von Trautenberg.

Schenck (stött). Jag hoppas, att den äran icke kan
 Af någon annan här beröfvas mig —

Arnaldo. Än af dig sjelf. Detsamma tror jag ock.
 Än mer: jag tror, att detta ädla namn
 Af Schenck skall mana dig att såsom munskänk,
 Som Ganymedes för vår gudatropp,
 Ny glans kring dina fäders aska sprida.

Schenck. Var detta meningen? På skam hon skall
 Så litet komma som jag sjelf. Go' vänner!
 Er skingren för en stund och återvänden
 Derefter hit. I skolen då förnimma,
 Om baron Schenck är värd sitt gudanamn.

Claes Fleming. Jag önskar mycket nöje, men förhindrad
 Af andra ärender, kan jag ej dela't.

Schenck. Det ärendet väl hufvudsakligast
 Din omsorg är om unge Olof Claesson?

Claes Fleming. Om det ock vore så, det angår ju
 Ej någon ann'.

Schenck. Med undantag likväl
 Af jungfru-modern hans.

Claes Fleming. Men hon angår
 Dig och er alla andra ännu mindre.

Fleming går bort halft i vredesmod; de andra skingras äfven
 en efter annan; endast Petrosa kvarstannar.

Scen III.

Petrosa (ensam). Är det utur en bister dröm jag vaknar?

Dödsfaran, hvilken rusade mot mig,
 Så stor, så nära syntes, att blott drömmar
 Ur slika faror kunna släppa menskan.
 Förunderligt! Sin tunga utaf stål
 Ren döden sträckt så nära till mitt hjerta,
 Att jag den tyckte suga ut dess blod,
 Sen tydligt jag förnummit honom ropa:
 „Du måste döden dö! Du tillhör mig”.
 Och likväl skådar på mig lifvet än
 Ej som på en, från hvilken det tar afsked,
 Men såsom på en länk utaf sig sjelft.
 Och jag mig känner dermed sammanhänga,
 Liksom mitt hjerta vid mig sjelf är fästadt. — —
 Hur lätt det kunnat vara annorlunda!
 Var det min önskan att få bibehålla
 Tillsvidare min lefnads *status quo*?
 Kanske jag hade intet deremot,
 Att en förvandling inbröt i den ställning
 Till lifvet, som mitt väsen hittills haft?
 Mitt svar på dessa frågor höljs i natt,
 Likt svaret uppå dem jag ställt till lifvet.
 Jag knappt har hunnit börja lefva än!
 Knappt utanskriften jag än hunnit läsa
 På lifvets gåfvobref; och ren jag skulle
 Tillåta hvem som helst det sönderrifva?
 Det såg så ut. Jag var lik spelaren,
 Som ren förlorat mycket och till slut
 Uppå det sista tärningskastet sätter
 Hvad, som än återstår, på det han måtte
 Bli så förstörd, att det ej lönar mödan

Försöka lefva längre, eller ock
Att han må kunna börja åter spelet
Med hopp om bättre gunst af blinda lyckan. — — —
Men blind är ej den makt, som ytterst håller
Den tråd, hvarpå Damoklessvärdet hänger
Högt öfver hvarje dödligs väsende.
Ja, det var Gud, som såg, att ej jag stod
Ännu vid det åt mig beskärda målet.
Han måste ha en *afsigt* med mitt lif,
Då Han det icke öfvergaf åt slumpen
Af denna värjspets, som mitt bröst berörde. — —
Men hvarför skulle *Flemings* vilja träda
Som skiljomur emellan mig och döden?
Var det, emedan *Flemings* vilja är
Den enda, som har jern uti sin halt,
Och att således endast han kan duga
Till sköld åt det, hans arm försvara vill?
Det gifs dock ingen här, af hvilken jag
Mig mindre gerna hade sett bli räddad.
Ett dubbelväsende han likväl tyckes:
Den enda *man* vid detta hof, allt sedan
Ej Sabelfana der syns mer, han drager
Min själ till sig med underbarlig makt;
Men dock min känsla stöter mig från honom,
Liksom den samma våg, som kastar oss
Emot en klippa, rifver oss tillbaka.
Blir han välgörare för detta land?
Blir han dess bödel? — I hans makt det står
Att välja mellan båda dessa villkor.
Blott Gud än känner valet, han skall träffa,
Och tiden blott det valets verkning visar.
Men jag i denna stund ej fatta kan.
Om ej min dolk uppsöka skall det bröst,
Som nyss mig värnat; eller om jag måste
I döden följa honom, hvart han går.

Hertig Johan, ledande Karin Hansdotter under armen, skymtar fram mellan träden.

Dock framtidsnattens skuggor gifva vika
För de gestalter, som i qvällens månsken
Lättfärdigt sväfvä mellan dag och mörker.

Han går åt en motsatt sida, medan Johan och Karin uppträda.

Scen IV.

Hertig Johan och Karin Hansdotter.

Johan. Är detta icke qvällen af den dag,
Som lyste på oss, då jag första gången
Såg dig på Kangasala-åsen lyftad,
Liksom en gudastod på gudaberget?

Karin. Af svalkan och af tröttheten omkring mig
Jag märker väl, att dagen nått sitt slut.

Johan. Hur kan en sådan dag, hvars hvarje stund
Inrymt en lycka, som knappt funne plats
I evighetens famn, för evigt vara?
Men ljuf och dagen värdig är dess afton.

Karin. Förlåt, att icke jag med samma glädje
Som du kan tänka på dess ändalykt.
Den dag, som varit, var för mig så skön:
Uti dess ljusa famn låg all min sällhet
Och allt mitt lif. Den på min lefnadshimmel
Så ensam står, som solen midt på fästet.
Och plötsligt kom den uti all sin glans,
Af ingen öfvergång förmedlad. Bortom
Dess början ligger natt, och vid dess slut
Ett kaos än mer mörkt uppspärar svalget,
Liksom då ingen dag än lyste verlden.

Johan. Den, som kan svärma så bland ljusa minnen,
Ej frukta bör att höljas uti dunkel.

Karin. Ditt ord tycks dubbeltungadt som oraklets:

Men ej jag hjerta har ännu att gifva

Deråt den värsta tydning, du och tiden

Måhända skolen visa som den rätta.

Johan. Misstanken plundra tycks min Karins kärlek.

Karin. Den ena — som den andra endast du

Kan väcka sjelf. Ett enda ord förslog

Att mana fram min kärlek; och ett enda,

Ett öppet, ärligt, är också tillräckligt

Att jaga bort min fruktan eller det,

Misstänksamhet du kallar. Säg det ordet

Med klarnad panna och med ljus i blicken!

Och jag skall tro dig, såsom jag dig trodde,

Då ordet af en konungsson, en furste

För mig var lika säkert som, att Gud

I himlen bor. Jag skall dig tro som förr,

Om än jag visste, att du mig vill svika.

Säg ut det ordet! — Nej det bättre är

Att du det lemnar outtaladt än:

Jag har ännu ej kraft att veta allt.

Johan. Kan du betvifla, att jag älskat dig?

Karin. Att du *har* älskat mig? Nej! derom uppstår

Ej hos mig tvifvel, innan jag begynner

Betvifla, att jag lefvat har. Men älskar

Du mig ännu som förr? O! svara icke.

Låt mina tankar än en gång få gå

Att möta dig på Kangasalaåsen.

Sen solen lyst deröfver, ej hon sett

En syn så skön som då. På hvita springarn

Du, nittonårig, satt, fördunklande

Allt lefvande och dödt, som kring dig lyste.

Och du steg ned och sträckte ut din famn,

Liksom du velat till ditt unga hjerta

Det skönsta trycka, som det sköna Finland

Till välkomsthelsning tedde för ditt öga.

Johan. Ja, du har rätt: dig ville jag ju sluta

I mina armar in!

Karin. Mig såg du icke,

På mig du icke tänkte, då din blick,

Så tjust som tjustfull flög kring dalens gröna

Och våra sjöars stora slätter blå;

Och blottande ditt hufvud, omkring hvilket

Nedflöto lockar, likt en hjälm af guld,

Du ropte: „Gud, hur god var icke Du,

Då Du allsmäktig skapte Kangasala!”

Johan. När detta utrop undslapp mig, helt visst

Mitt öga ren sig vändt från Wesijärvi

Och låg i djupet af de skönsta ögon,

Som någonsin sig speglat i dess bölja.

Karin. Inför vår unge hertig trädde flera

Af nejdens flickor uti hvita skrudar

Och blyga som de blommor, dem vi strödde

Uppå hans stig.

Johan. Nej, nej! Der endast fanns

En enda flicka, blott en enda blomma.

När jag såg henne, vissnade kring mig

Hvart blomster i naturen och bland menskor;

Och *hon* stod ensam qvar, en rik ersättning

För allt, som måste fallna, så att hon

Bevisa fick, hur rik på fägring verlden

Var ännu då, när hon allena förde

Dess hela skönhets himlaljufva talan.

Karin. Du kommer utantills ännu ihåg

Allt, hvad du sade då och kanske — tänkte.

Johan. Om ock ett sekel skulle stappla upp

Sin gråa massa utaf år emellan

Mig och den stunden, skall jag minnas den.

Och om jag också kejsarkronan hölle

Förbländad i min hand — midt ur dess glans

Och härlighet jag skulle varsna än

Det skönsta skådespel, jag öfverlevfat:

Nytändningen utaf min första kärlek!

Karin. Din första kärlek? Kärleken således

En rang ren fått vid hertig Johans hof?

Men första kärleken den allra sista

Till värdigheten vorden är, då han

I ceremonielet paraderar

Bland alla sina efterträdare.

Min arma kärlek, ack, du föddes ej

Att brinna och förkolna i en hofstat!

Johan. Hvar sågs en kärlek dock så stolt som din?

Den känsla utaf höghet, hvilken bodde

I kungasonens bröst, *din* kärlek tyckte

Den allt för ödmjuk än och undergifven.

Dess heta ande oafslåttligt blåste

På glöden af min äregirighet.

I allt för trånga gränsor syntes dig

Min furstemakt att ligga innesluten.

Det höga var dig ej tillräckligt högt:

Det stora pekade på ett än större.

Och ej du nöjde dig blott med en utsigt

Så skön, fastän begränsad, såsom den

Från Kangasala ås. Din tankes blick

På örningar framflög, spanande

Kring rymder, dem du ej blef född att känna.

Karin. Den röst, som talade utur mitt hjerta

Till ditt, ju endast var en dufvopost:

Hvad vet väl dufvan sjelf utaf den stolta,

Den djerfva maning, hennes vingar bär

Till hennes herre ifrån fjerran nejder?

Jag sökte tyda dessa rösters mening,

Som ifrån Finland höjdes till dess hertig.

De bådo dig att ej till namnet heta

Dess furste, men det blifva ock till gagnet.

Min kärlek talte till dig landets språk,

På det du måtte lära dig att tolka

På landets modersmål din kärlek till det.

Och om jag ville se din hug förstoras,

Var det blott därför, att du skulle tänka

Så stort om Finland såsom det om dig.

Jag anade kanske, att dina tankar

Så skulle växa bort från dalens blomma;

Men hoppades ändock, att i den famn,

Som i sig slöte hela fosterlandet,

En liten plats ock skulle unnas henne.

Johan En liten plats? Är den dig nog, min Karin?

Karin. Ja väl, så länge endast Finland har

Den stora platsen i ditt hjertas kamrar.

En båt skjuter öfver viken och fästes vid stranden. Riddaren
Anders Nilsson Sabelfana stiger i land derur.

Scen V.

De förra. Sabelfana.

Johan (med otålighet). Omsider åter uppå Finlands strand,

Var mig välkommen, riddare! De banden,

Som höllo eder qvar i Polen, måtte

Rätt starka varit, då de fästat er

Så länge fjerran ifrån fosterjorden.

Sabelfana. I Polen intet band för mig blef flätdt;

Och de, som funnos annorstädes, brustit.

Mig binder intet mer — förutom *plikten*,

Som fästat har min tjänst vid Finlands hertig.

Johan. Er ton är dyster som ett sorgbuds:

Är det ej godt, ni har att mig förkunna?

Sabelfana. Jag är ett förbud blott, och, som jag tror,

Er *lycka*, hertig, följer mig i spåren.

Karin (med stor oro). Då I förkunnen hertig Johans lycka,

I ären dubbelt äfven mig välkommen

I hvarje mening, men också, emedan
Jag ej min lycka skilja kan från hans.

Sabelfana. Det torde vara tid, välborna jungfru,
För er att börja dervid göra skilnad.

Karin. Vid himlens Gud! Hvad är det, I bebåden?

Johan. Är det, herr riddare, galanteriet,

Som ni er lärt i det galanta Polen?

Med komplimanger af sarmatisk art

Man der väl skrämmer damerna till döds?

Sabelfana. Jag vet det ej: ty komplimanger jag

På hvarken männer eller qvinnor slösat.

Jag lärt mig tala endast sanning, hertig,

För hvem det vara må.

Karin. Jag har ert ord,

Och veta allt jag måste.

Johan. *Res severas*

In crastinum! Herr riddare, vi vänta

I morgon bittida på slottet eder,

Uti vår kungsgård här emellertid

Ni finner allt, som göres er behof

För att er möda och — min *lycka* glömma —

Tills tider blir att högt derom förkunna.

Vi styra nu vår kosa till vårt slott;

Du är väl dertill redo Karin?

Karin. Nej!

Jag först vill spörja riddaren om —

Johan. För sent

Det redan är. Du följer mig.

Karin. För sent?

Hur rysligt skär ej detta ord i själen.

Johan bortgår till stranden, medförande Karin, som motsträfvig följer honom, medan hon blickar tillbaka mot Sabelfana.

Scen VI.

Sabelfana.

Sedan hertigens slup, hvilken han med bistra blickar följt,
aflägsnat sig, kastar han sig med häftighet på marken.

Ha! Ändtligt får jag famna dig, du jord,

På hvilken mina tappra fäder blödt

Och der min moder gjutit sina tårar.

Du är densamma än, som du har varit:

Den enda trogna i en verld, der sveket

Liksom den toma luften sveper allt.

Låt mig min heta panna svalka få

Mot daggens svala perlor på din panna.

(Han står upp).

Du är så lugn liksom de tusen grafvar,

Hvari du gömmer dina fallna söner,

Förbytt dig sjelf uti en enda graf.

Jag annars ville gjuta i ditt hröst

De vilda flammor, som mitt hjerta fräta.

Om dem du drucke, skakad blefve du,

Som jorden bäfvar i den heta södern,

Och härjande du skulle återkasta

De lågor, dem du sugit ur min barm.

Du skulle sluka dem, som nu dig trampa

Med steg, förtyngda utaf brott och laster.

En domedag det blefve, enkom skickad

På dem, som ej förtjena att få anstånd,

Till dess att domen faller öfver alla.

Och jag? Jag finge skåda denna stora

Rättvisans dag och känna en gång lugn

Och glädja mig deråt, att rätt blir skipad

Åtminstone af jorden, fast på henne

Det rätta är så fridlöst som jag sjelf. — —
 När allt sen vore natt, förstöring, död,
 Då skulle äfven hon, den fallna engeln,
 Som i en ödemark min verld förvandlat,
 För domen hafvas fram och störtas ned
 I samma afgrund, som sväljt upp de andra.
 Och mer förlorad, än hon är det nu,
 Till mig hon skulle sträcka sina händer,
 Med ångest bedjande om bistånd. — Hvad
 Skall jag väl göra då? — Hånleende
 Jag syndarinnans djupa fall vill skåda. — — —
 Nej! Nej! jag rädda måste henne dock,
 Om någon räddning vore möjlig än
 För den, som sjelf sig gifvit har till spillo.
 (Han bortgår djupt skakad).

Andra akten.

Samma ställe på stranden af Runsala som i första akten. *Bruce*,
Arnaldo, baron *Schenck* och andra af hertigens unga omgivning
 äro samlade till fest. Dryckeslaget är i full gång.

Scen I.

Schenck. Hvad tycks om eder Ganymedes, gudar?

Är icke han all ära värd?

Arnaldo. Förstås!

Som gudarne så är ock deras munskänk.

Schenck. Alls icke bättre?

Arnaldo. Nej! Ej heller sämre.

Kinski. Förslår ej detta dig, du jordens son?

Schenck (godmodigt). Ja, det är sant: min hela glans jag lånar
Ifrån mitt embete.

Bruce. Då din kredit
Bör vara ganska stor, om man får döma
Till den af skenet, spridt omkring ditt anlet.

Schenck (stött). Det skenet, liksom hvarje annat sådant
Bedraga kan. Men hvem betvifla vågar
Anseendet, baron von Schenck har äran
Åtnjuta uti hertig Johans hof?

Kinski. Jag tror, att privilegium derpå
Ej blifvit gifvet herr baronen ensam.
Anseendet beror väl främst af börd
Och sedan af förtjenst. Då vill jag hoppas,
Att mer än en vid hertig Johans hof
Ett lika giltigt anspråk kunde styrka.

Schenck. De företräden böra ej förgätas,
Som af erfarenhet och mognad klokskap
Beredas åt Minervas älsklingar.

Arnaldo. De, som besitta dessa företräden,
Väl allra minst dem kunna glömma sjelf.

Schenck. De ej det vilja, äfven om de kunde.

Arnaldo. De borde likväl vilja det af hjertat.
Hvad ni erfarenhet och klokskap kallar,
Har äfven andra namn, som klinga sämre.
De heta ungdom, som har flytt sin kos,
Och lifvets vårglans, som begynt förblekna,
Och lefnadsmod, hvars nerfver blifvit knäckta.
Var mindre klok, erfaren, herr von Schenck,
Men mera ung, så länge ni det gitter!

Schenck. Det var en sällsam lära! Evig ungdom
Är ju ej människans bestämmelse.

Arnaldo. Men likväl gudarnes; åtminstone
De sällastes bland desse. Lycklig den,
Som i sin flickas öga ser en sol
Mer strålande och varm än sjelfva fästets;
Som i ett ja från hennes läppar hviskadt.

Till hans begäran finner högre vällyd
 Än i sin furstes ynnestfulla löften;
 Som hör en strof ur Palestrinas tonverld
 Med mer förtjusning än sin äras pris;
 Som tycker Tassos stanzer bättre bygda
 Än thronen, på hvars trappsteg han sig bugar;
 Som älskar dessa luftslott, dem han uppför,
 Men är palatset, i hvars valm han tränges,

Schenck. Då qvinnoblickar, poesi och luftslott
 Er tjusa mera än er furstes gunst,
 Hvi har ni då nedlåtit er att nöta
 Er ungdom bort i trängseln af palatser?

Arnaldo. Jag är eklektiker: af alla fröjder,
 Som blomma på vår jord, jag doften fångar.
 Om denna fina ånga råkar sväfv
 I hägn af purpurn, hvarför skulle jag
 Pedantiskt bomma till min barm för henne
 Mer, än då hon kring bygdens blömster svärmar?

Schenck. Hvaba? *E grege Epicuri unus.*

Arnaldo. Men dock en *menska* ur den hopen. **Andra**
 Må hysa annan smak; jag följer min. — —
 När ryktet hann mig, om det underbarnet,
 Som nordens berg och söderns drufvukullar
 Med samfälld alstringskraft födt fram till verlden
 När sagan om Maria Stuarts skönhet,
 Till hälften trodd, till hälften dock betvivlad,
 Flög som en morgonrodnad upp ur natten,
 Då grep mig lust att låta mina ögon
 Bestyrka denna sagas fulla visshet.
 För mig den var en fabel ej: min själ
 Dess sanning hörde tolkas af en landsmans,
 Af Rizzios tjusta strängar och hans sång,
 Som smalt i vällust vid den skönas fötter.
 Och när jag hört, att sångarns hjerteblood
 Sin kärlek svalka fått på marmorgolfvet,
 Då ökades min längtan att få bjuda

Min arm, mitt hjerta till den drottningens tjänst,
 Som stod på Skottlands kala, öde fjäll,
 Liksom en lund af myrtnar och oranger
 Bland Finlands drifvor stode skälfvande.

Schenck. Den sköna lärar armar haft och hjertan
 Mer, än hon hann begagna, då ni fann
 För godt att låta eder älskvärdhet
 Och mod ej glänsa uti Holyrood,
 Men invid Auras skönhetslösa stränder.

Arnaldo. Jag tror och hoppas, att Maria Stuart
 Min varma hyllning skulle ej försmått.
 Men när blott *äfventyr* är riddarns mål,
 Det händer lätt, att detta mål förflyttas
 Likt gyckeleldar, irrande på träsket.

Schenck. Det var således helt naturligt, att
 Ert mål förvillades till detta sjöland.

Arnaldo. Det tyckes så; och hittills jag ej ångrat
 Den omväg, som min lefnadsbana tog.
 Man finner skönhet öfver allt, der sinnet
 Förmår ungdomligt återspegla henne.
 Och drottningens af Skottland skönhet är
 Ju af den art, att några höstars vindkast
 Ej mäktat härja den; och hennes öde,
 En Minotaurus likt, väl hinner fräta
 Mer offer, än sig hinna deråt viga.

Bruce. Ni kan deri ha rätt. Men ej ni sagt,
 Af hvilka vindkast eder skuta blef
 Så väderdrifven, att min sköna drottning
 Såväl som hennes land beröfvades
 De tjänster, dem ni kunnat dem bevisa.

Arnaldo. Jag står i dubbel skuld hos er, då jag
 Har underlåtit att förvissa mig
 Om de motiver, hvilka skänkt oss lyckan
 Af er närvaro här uppå en tid,
 När edert land liksom dess herrskarinna
 Bordt kunna räkna på de sina alla.

Men som den frågan rörer eder sjelf
 Långt mer än mig och någon bland oss andra,
 Så vill jag skynda att mig visa värdig
 Af ert deltagande för min person,
 Då jag förtäljer, hvarför jag haft äran
 Uppsöka er i Åbo — ej i Skottland.

Schenck. Ni ställer rätt galant ert tal, signor,
 Såsom det höfs en italienare.

Arnaldo. Ert bifall mig förtjusar, och jag vore
 Förtviflad om jag skulle skämma ut
 Italiens bildning, hvarhelst jag må finnas.
 Men edert föredöme, mina herrar,
 Som spriden glans på hertig Johans hof,
 Jag för det mesta dock att tacka har.

Kinski. Tillåt mig er påminna om ert löfte:
 Ni skulle ju berätta, hur ni kommit
 Att denna glans förhöja, så att hon
 Blir stickande — åtminstone för ögat.

Arnaldo. Ja, det var sannt! Med mig det nästan gått
 Såsom med en, som träder i en festsal
 Och, fast han sträfvar upp till festens drottning,
 Till höger och till venster stöter dock
 På föremål, hvaraf hans vandring störes — —
 Så litet de uppmärksamhet förtjena.

Kinski. Det tyckes städse vara edert lott,
 Att icke nå det mål, hvarthän ni sträfvar.

Arnaldo. Ej alltid dock. (Med en gest mot sitt svärdfäste).
 När jag ett mål *vill* hinna,
 Jag *träffar* det så väl som någon annan.

Kinski. Försök det då, om det behagar er.

Arnaldo. Jag står till eder tjänst. Det fråga var,
 Om hvilken orsak förde mig till Finland.

Kinski. Ja, till en början var det så, men —

Arnaldo (med lugn öfverlägsenhet). Tillåt,
 Att jag den ordning följer, som mig lyster! —
 Jag kom till London för att genom England

Mig bana väg till mina tankars drottning.
 Då hörde jag ett sorl från folkets massor,
 Så gladt, så friskt som det från Oceanen,
 Hvarmed han helsar solens första gryning.
 „Hvad han är skön och präktig! Huru stolt
 Och ridderligt han tumlar om på springarn!
 Det syns, att han är slägt med de normander,
 Som buro riddarlivets härlighet
 På sina vapen och i sina hjertan
 Till Albions glada ö. Vår drottnings man
Han borde blifva och ej någon annan”.
 Och snart jag erfor, hvilken glänste så
 Som föremål för folkets fria hyllning.
 Det var den store Gustaf Wasas son,
 Som ville vinna åt sin bror en brud
 Så svår att fås, som en i månen sökt.
 Jag såg den sköne talemannen. Snille
 Brann i hans öga, och behag och godhet
 Kringsväfvade hans väsen som dess genius.
 Jag hörde, att han herrskade som furste
 Uti ett land, till verdens ända kastadt,
 Fantastiskt fylldt af trolldom och af under:
 Ett land, som inom sagans gräns låg än,
 Men vid sin unge furstes vink sig redde,
 Att träda fram till mensklighetens dager.
 Af underbarlig längtan blef jag fattad
 Att se det lossadt utur trolldomsbanden,
 I hvilka barbariet fångat det,
 Och som nybygge taga in sin plats
 På den allmänning, folkens bildning rödjat.

Schenck. Af denna längtan öfverröstades
 De stämmor, som er lockade till Skottland:
 Hon har er gjort till hertig Johans man,
 I stället för Maria Stuarts kämpe.

Arnaldo. Sålunda var det. Af vår hertig upptogs
 Jag som den mattaste ibland de strålar,

Som lånade af honom allt sitt sken.
 Med glädtigt sinne drog jag upp mot Norden;
 Men vid dess portar hösten ren stod vakt:
 Liksom en jernsvart mur sig reste mörkret,
 Och stängde himlens klarhet ifrån jorden.
 En ändlös skog af granar mötte oss,
 Liksom naturen hade uppryckt alla
 Cypresser ifrån söderns grafvar och
 Dem omplanterat uti nordens öknar.
 Vårt tåg gick under deras stela kronor,
 Liksom den drunknades i hafvets djup.
 Men midt i furuskogens famn vi stötte
 På ställen ännu mera dystra än
 Dess stela allvar. Sommarn hade der
 Sett milda lunder, vaggade af vinden.
 Nu stod der endast björkens hvita stammar,
 Likt mödrar klädda i sin djupa sorgdrägt,
 Och spöklikt sörjande sin släkt, som fallit,
 Och deras barn, de vissna löfven, drifna
 Af stormen, dansade vid dess musik
 På sina egna grafvar vildt omkring. — —
 När dessa vålnader af söderns frukter
 Sig snärjde kring min fot, då pressades
 Mitt hjerta samman, liksom om jag sett,
 Hur krigets flammor härjade min hembygd,
 Dess hyddor jemnade med brända marken
 Och sina skördar skar så nära roten,
 Att det för säningsmannen återstod
 Ej ens förhoppning om en framtidsskörd.

Kinski. Förunderligt, att slika krigets bilder
 Ej skrämde er från dessa nordens nejder,
 Der krigets verklighet är städse hemma
 Och ej med italiensk belevvenhet
 Blott leker krig, likt edra *condottieris*,
 Men med hårdhandsken griper tag i allt.

Arnaldo. Att krigets allvarsamma konst man kände
Uti Italien, då man annorstädes

Knappt kände något än — det vet den lärde.

Schenck. Dertill behöfs ej allt för mycken lärdom,

Och hela världen lika väl, som vi — —

Kinski. Det der förstår. Och min latin förslår

Att göra äfven mig till en af — världen.

Men *ordningssinnet* hos berättaren

Föranledt honom att baklänges gå

Igen till tingens början och att glömma

Den stund, som är och allt, hvad denna kräfver.

Schenck. Det der ju låter som ett stickord. Hittills

Vårt glada lag af intet sådant störcdes. —

Kinski. Såå? Verkeligen?

Schenck. Ej så vidt jag märkt

(Kinski harmas, Arnaldo småler fint).

Och kan erinra mig. Men apropos af glömska!

Vi glömt två ting af mera vigt än grälet:

Pro primo vinet, *pro secundo* sången,

Som någon af oss mente skulle ljuda

Vid dryckesskålens klang: *för våra minnen*

(Till Arnaldo).

Ni lärar icke hört om det förslaget;

Men sångens vän ni är i alla fall

Och mästare deri mer än vi andra,

Som blott förstå handtera krigstrumpeten.

Sjung därför nu i allas stad och ställe:

Vi känna i er sång kanske igen

Af våra egna ungdomsminnen några.

Arnaldo. Jag desto hellre efterkomma vill

Er önskan, som —

Bruce. Förslaget är ert eget.

Arnaldo. Ej därför, men emedan jag sålunda

Får taga åter upp den tråd, som bortrefs

Vid min berättelse om färdén hitåt.

Man tömmer allmänneligen dryckesskålarne, hvarvid Kinski klingar med alla de öfrige, men synbarligen undviker att närma sig Arnaldo.

Arnaldo (sjunger).

Dröjen icke kulna minnen
Mer bland nordens sena höstar,
Då naturen ej tycks lefva
Men ännu får icke dö.
Flykten bort från nordens vintrar,
Då naturen, sargad, plundrad,
Ändtligt kommer sig till hvila
Under täckelset af snö!

Men församlens åter, minnen,
Att förtälja, hur hon uppslår
Sitt af dvalan skymda öga,
Vaknande vid vårens kyss,
Såsom älskarinnan väckes,
Då hon känner älskarns kyssar
Brinna så uppå sin panna,
Som hon derom drömde nyss.

O! när våren åter andas
Öfver Norden, går en rysning
Utaf sällhet, fröjd och vällust
Genom all naturens bröst
Liksom genom menskans hjerta.
Allt har glömt, hur lång var vintern,
Allt tror vårens morgon evig,
Intet fruktar död och höst.

Och förklaradt såsom världen,
Då hon först ur kaos trädde,
Nordens himlahvalf sig gjuter
Öfver blomstersmyckadt grus.

Och det stela allvar smältes,
 Och det slutna sinnet öppnas,
 Då dem vårens strålar värma,
 Då dem lyser vårens ljus.

Härligast dock nordens qvinna
 Fram ur detta ljusbad stiger,
 Blyg som sippan vid dess fötter,
 Men som fästets öga varm.
 Höstens mörker, vinterns kyla
 Villor af vår syn och känsla
 Tyckas blott mot verkligheten
 Uti nordens flickas barm.

Skål för henne, vid hvars anblick
 Vi Italiens rosor glömma,
 Glömma Skottlands konungslilja:
 Allt hvad skönt vi drömt och sett;
 Men i stället känna födas
 Uppå nytt vår döda kärlek,
 Den vi tro blir lika evig
 Såsom nordens, vår tycks det.

Schenck. Det är ej vi, som vore värdige
 Att föra nordens vackra flickors talan
 Och tacka er för eder varma hyllning.
 Sin tacksamhet de väl på förhand redan
 Ha vist, då ni af dem så inspirerats;
 Och torde de ej heller underlåta
 Att i en framtid röja än densamma.
 Hvad mig beträffar, väcker deras pris
 Måhända minnen, men ej mer förhoppning,
 Sen omsorgen om statens värf och visdom
 De skönas dyrkan bortträngt ur min själ.

Kinski. Att ni åtminstone med glaset än
 Med jorden sammanhänger, är en lycka

Såväl för jorden, som för eder sjelf.
 Men att ert glas ej är ett mikroskop
 Och ej ett fjerrglas heller, synes tydligt,
 Då det er lemnat blind för all den skönhet,
 Som sprider tjusning öfver Johans hof
 Och snart kanske dess härlighet än ökar.
 Om ryktet talar sanning, och om hoppet
 Blir verklighet, skall Polens krona afstå
 Sin skönsta diamant åt Finlands hertig.
 Om denna perla ibland nordens qvinnor
 Blir flyttad hit, då skolen I först inse,
 Att de förtjena italienarns pris.
 Stolt såsom Juno, klok som en Minerva
 Och tjusande som sjelfva Venus, skulle
 Hon gjort ett hastigt slut på Paris' tvekan,
 Då allt förenadt finns hos henne ensam,
 Som uppå tre fördeladt slet hans val.

Bruce. Är hon då verkligen så fullkomlig?
 Som Polens son ni tyckes part i saken. —

Kinski. Betviflar någon giltigheten af
 Ert vittnesmål, då er Maria prisas?
 Det öfver menskligt mått förträffliga
 Så upphöjdt står, att ej det största land
 Det stänger inom sina landamären.
 Det öfverskjuter hvarje gräns, och jorden
 Blir lika partisk för det som dess hemland.

Schenck. Hur kan det arma Finland aktas värdt
 En sådan perla, utan like, gälda?

Kinski. Hvad som är upphöjdt öfver hvarje pris,
 Betalas ej med vanlig mensklig lösen.
 Det kommer ofvanfrån likt gudars gåfvor
 Och ges till skänks åt dem, som minst förtjent det
Arnaldo. Fullfölj er liknelse ej allt för långt!
 Den kunde föra er, dit ni ej ämnat,
 Och dit ni ej får gå.

Kinski. Det är ej jag,
 Som rygga plär på halfva vägen. Men
 Jag denna gång ej till det yttersta
 Vill drifva konsekvensen dock. Må ingen
 Likväl den slutsats deraf dra, att det
 Ej nästa gång kan ske med dubbel ifver.

Arnaldo. Då ej ni har försyn att i ert tal
 Behandla som en tiggare er furste,
 Kan väl ej heller någon annan hoppas
 Att för er fräcka mun bli fredad, innan
 Er tungas band med svärdet blifver knutet.

Kinski (dragande sitt svärd med yttersta förbittring).
 Har på ditt svarta hjerta du än något,
 Så lätta detta, medan du ännu
 Din skandalösa tunga röra kan:
 I alla fall det icke länge räcker.
 Minutens visare är denna värjspets
 Uppå ditt lefnadsur. Den löper fort.

De öfrige, främst Schenck, tränga sig omkring de tvistande
 och söka att försona dem. Då träder Sabelfana midt i den upp-
 rörda hopen.

Scen III.

De förre. Sabelfana.

Sabelfana. Guds fred! Och helsningar från Polen!

Kinski (sänkande sitt svärd). Hvem
 Är det, som helsar oss ifrån mitt land? (Till Arnaldo).
 Förlåt! Men i den stund, en helsning ljuder
 Ifrån mitt Polen, vill jag icke dö,
 Ej heller döda. Haf föredrag med mig!

Arnaldo. Det är ej jag, som brist på tålmod
 Har röjt mot er. Ni gerna lefva må,

Så länge ni behagar, om ni icke

Gör andras lif odrägligt som ni sjelf.

Kinski. (Utan att lyssna härtill skyndar denne till Sabelfana och omfamnar honom häftigt).

Mer lycklig än jag sjelf, herr riddare,

Ni andats länge Polens fria luft!

Ni sett dess hjeltar, präktige som gudar

Och hört dem på sin riksdag tala ord

Så skarpa, klingande som deras svärd.

Ni tjusats af dess sköna, stolta qvinnor,

I hvilkas hjertan Polen bor så troget,

Att, om det ock från jorden blefve borttryckt,

Det lefva skall, så länge en dess dotter

Än lefver för sin kärlek till sitt land.

Från Polen kommen, kär ni är mig vorden,

Liksom en släkting, som en älskad broder.

Sabelfana. Jag vant mig der att höra granna tal.

Kinski. Är det ej sannt? Man verkligt kunde tro

Forum romanum flyttadt upp till Polen.

Om Cicero och om Hortensius

Från sina grafvar stode upp att lyssna,

De skulle se, att mycket återstår

För dem att lära än af dem de lärt.

Sabelfana. Ej Polens söner lemna någonting

Åt främlingen att säga till dess pris.

Kinski. Ja, ni har rätt! Så varm är deras kärlek

Till denna deras stora, ädla moder,

Att de likt andre ej behöfva vänta,

Tills utländsk hand utpekar hennes värde.

Med själ och hjerta se de ögonblickligt

Allt, hvad en långsam forskning annars lär:

De se, att Polen är det bästa rike,

Som jorden bär och någonsin har burit,

Och att ej högre lycka kan beskäras

Åt andra folk än att med det förenas.

Och trefallt lycklig ni, om edert nit

Hjelp till att skänka Finland denna lycka
Sabelfana. Jag skulle icke våga skryta med

En slik förtjenst.

Kinski. Den öfverstiger ock

Hvar enskilds anspråk. Derför är, min herre,

Er blygsamhet fullkomligt på sitt ställe.

Men äfven sträfvandet, som derhän verkat,

Att Polen i och med Katrinas hand

Sitt starka hägn kan sträcka öfver Finland,

Det sträfvandet bör göra eder stolthet.

Sabelfana. Har jag er sagt, att någonsin min sträfvan

Åt sådant håll gått ut?

Kinski. Jag er förstår:

Ni visa vill, att fast det fria talet

Sig genom Polen rör liksom dess luft,

Ni äfven diplomatens konst att tiga

Er grundligt lärt bland vår mästare.

Sabelfana. Jag för mitt uppdrags framgång redogör

Blott inför den, som mig har gifvit detta.

Kinski. Rätt så. För oss förslår, hvad ni förtäckt

Oss låtit ana till. För stor min fröjd

Är, att den kunde stängas i mitt hjerta.

Jag måste bort för att den första vara,

Som den förkunnar här för mina landsmän

Och hela verlden, som jag träffar på.

Han rusar bort åt stranden. Efterhand aflägsna sig äfven de
 öfrige, men inåt landet. *Sabelfana* ensam dröjer kvar.

Scen III.

Sabelfana.

Den der en dåre syns mig med sin glädje,

Som han sig reder i en vriden hjerna.

Men i hans fröjd dock ligger något stort;

Som tager i sin famn ett väldigt stycke
Af vida verlden utanför hans jag.
Har jag väl rätt att blicka med förakt
Ned på hans glädje, när min tanke faller
På galenskapen af min egen sorg?
Och hvarthän riktas alla mina tankar,
Om ej derpå? De rycka på min hjerna,
De slitas om mitt hjerta, liksom gamar
Om fallne kämpen, när han ej kan lyfta
Ett enda finger mera till sitt värn.
Och hvarför står jag här så handlöst slagen?
För det att några ibland myriader
Af verldsatomerna sig format till
En flickas bild, och denna bild sig roar
Att sluta i sitt famntag ett fantom
Med furstlig krona på dess toma hjessa.
Jag är ju tapper, ättgod, skön och vettig:
Hvar stund, jag hade velat det, i Polen
Så många hulda ögon skulle smålett
Mot mig, som föremålen äro, Luna,
För dina blickars trånad. Och likväl
Jag dör och lefver blott af strålarne
Från dessa enda ögon, som sig bortvändt
Likgiltigt, kallt, när dem min blick har sökt. — —
Af mitt förnuft befalldes jag att fly
Mer långt, än dän jag senast kom tillbaka.
Men känslan omotståndligt dref mig hit,
Som skeppet drifs mot hällen, der det krossas.
Liksom en ande dömd att fridlös irra,
Bortkastande mitt sinnes djerfva stolthet,
Jag natten lång mig smög kring slottets murar.
För hån, misstankar oupphörligt utsatt,
Hvad sökte jag med trånfull, brännhet blick?
Jag kastades ju ej på vilda hafvet
Och ville se ett bloss på stranden upptändt;
Jag for ju icke vilse djupt i skogen

Och spanade att skåda få en skymt
 Af brasans gnista ifrån hemmets hård:
 Ett sken — det minsta, hvaraf någon menska
 Förbländad blifvit — höll mig dock förtrollad.
 Matt flöt det ned från kammarn, der jag visste,
 Att mätte frossarn Johan fann *sin* Karin.
 Och när jag trodde hennes hvita klädnad,
 Lätt som en dimmbild, sväfvade förbi ljuset,
 Då grep mig denna skugga af en skugga
 Liksom jag velat hejda en komet. — — —
 Jag har sett makt och härlighet och ära
 Förutan någon ilning utaf afund;
 Men er, förståndets, medelmåttans män,
 Som styren känslan, som en slaf man styr,
 Er, er afundas jag och gäfvade gerna
 Min ungdomsvarma själ för eder isköld.

Petrosa nalkas grubblande; när han blir varse Sabelfana, går han emot honom med raska steg, fattar hans hand och för den till sitt hjerta.

Scen IV.

Sabelfana. Petrosa.

Petrosa. Herr riddare, ni är då ändtligt här!

Väl mången längtat att er återse,
 Men ingen lika varmt som jag ändock.
 Ni är ej blott en man, men ock en menska,
 I ordets högsta, sanna mening. Hjertat
 I edert bröst är ej en utpost endast
 För edert väsen, ställd att snappa upp
 Hvad till dess välbehag och njutning länder:
 Städs redo till att gifva mer än taga,
 Det delar med sig af sin rikedom,
 Så som den bottenrike blott kan göra
 Förutan fara att utblottas själf.

Hvad måste ej det hjertat hafva känt,
 Af hvilket andras nöd kan fattas så,
 Som ni förstår, hur menskan är till mods,
 Då lif och död sin tärning kasta vildt
 I hennes slitna barm om dess besittning!
 Men huru dyster är ej eder blick!
 Gör det er icke glad att få förnimma
 Pulsslagen af ert moderland och känna
 Dess andedrägt sig med er egen blandas?

Sabelfana. Nej! Ingenting mig glädje gör nu mera.

Petrosa. Er kärlek till ert land också förkolnat?

Sabelfana. Jag tror jag aldrig älskat det.

Petrosa. Hur skall

Jag det förstå? När ni från oss tog afsked,
 Hvem kunde då befara, att ni ej
 Mer skulle återvända lika varm
 Och älskande, som härifrån ni skiljdes?
 Dit ut i vida världen flyr vår längtan
 Framför oss och oss lockar efter sig.
 Är denna längtan blott ett vidrigt irrbloss,
 Som för oss vilse bort till fjerran länder,
 Der hjertat sammandrages utaf köld,
 Och sinnet stelnar för hvad förr vi älskat?

Sabelfana. Ett land, som skulle den förmågan fått,
 Ty värr ej finns. Men älska, liksom hata
 Man endast lär sig i sitt eget hemland.

Petrosa. Att här ni lärde älska, det bevistes
 Af kärleken, ni hyste förr för Finland.
 Men hur ni redan sen er återkomst
 Har hunnit lära hatets bittra konst,
 För mig en gåta är.

Sabelfana. Petrosa, du
 Ett barn ju endast är och lyckligtvis
 Förstår dig intet än på slika ting.
 En flyktig ilning öfver känslans svallvåg
 Du tog som äkta, trofast kärlek ren.

Vanhelgadt blir dock detta djupa ord,
Om det förslösas på en sådan vindpust,
Som öfvervinnes af en annan dylik
Ifrån ett motsatt väderstreck och kufvas
Fullkomligt af den första storm, som ryter.

Petrosa. Ni kallar mig ett barn, och så jag var,
Då jag er varma hand till afsked kysste.
Men lemnad ensam, utan eder ledning,
Ett städ jag hårdna känt uti mitt inre,
Hvarpå min känsla snart till yngling smiddes,
Om ock till mannens fasthet den ej styfnat.

Sabelfana. Du lidit, stackars gosse, mycket redan;
Det värsta återstår dock än att pröfva.

Petrosa. Jag är beredd derpå, men *ett* jag vet,
Förutan annan pröfning, än jag utstått.

Sabelfana. Hvad vet du då?

Petrosa. När hjertat, öfverfullt,
Vill springa sönder vid sin egen tryckning,
Det måste lättas. Döden är den första,
Till hvilken det sitt rop om lättnad vänder;
Den andra är —

Sabelfana. Den andra, säger du?

Petrosa. Är vänskapen, men dock den bästa hjelparn:
På domarstolen hon dock ej får sitta,
Stolt, som hon aldrig rönt behof af bistånd;
Ej heller i en bigtstols helga dunkel
Hon gömme sig, så att ett menskoanlet
Ej öppet står framför deltagandet.

Sabelfana. Hvem ger dig visshet, att när du har tömt
Ditt hjertas innehåll för denna vänskap,
Som möter dig så vek med ömma miner,
Hon icke bärer snart till öppet torg —
Liksom hon funnit det på öppen landsväg —
Det, som du gaf åt *henne blott*, utur
Ditt hjertas sista djup, dit ingen skådat?
Än mer: hvem ger dig derom visshet, att,

När någon tid förflutit, samma vänskap,
 Uti hvars hand du gaf ditt lif, din själ,
 Ej brukar samma vapen, dem du sträckt,
 Till öfvertag och att dig förödmjuka —
 Om hon ock ej dem lemnar ut förrädiskt
 I annan hand, der de din död beteckna?

Petrosa. Det har mig aldrig fallit in, att jag
 En annan visshet derom tarfva skulle
 Än, som mig gifs af röster i min själ:
 Ty med mig sjelf jag vet, att jag kan vara
 En vän i med- och motgång, lif och död.

Sabelfana. Mer lycklig är du då, än sjelf du tror;
 Och äfven mig du gett den första fläkt
 Af glädje, som på länge nått mitt bröst.
 Till vedergällning vill jag på dig vältra
 Den sorgens börda, hvaraf jag förqväfves —
 Fast hertigens förtrogne du sägs vara.

Petrosa. Ej det förtroendet, han till mig byser
 Är synnerligen afundsvärdt och stort;
 Men vore det ock tusenfaldigt större,
 Det skadde ingen och er allra minst.
 Det är ej smicker, men min fulla mening,
 Om jag er säger, att förtroendet
 Utaf en *man* som ni långt högre värde
 Har för min själ än hertig Johans ynnest.

En båt närmar sig åter stranden; derur stiga *Claes Fleming*
 jemte några beväpnade män.

Sabelfana (leende). Det tycks, att jag med dig derom kan täfla.
 Min sorg ej lät mig se, att dagen skridit
 Mot fästets höjder ren. Nu först jag minnes,
 Att jag hos hertigen bordt redogöra
 För min beskickning; och han tyckes sända
 Den första mannen vid sitt hela hof
 Att mig till företrädet bjuda in.

Scen V.

De förre. Claes Fleming.

Sabelfana (räckande Fleming handen).

Vår gamle höfvitsman, det högt mig gläder

Att åter trycka få er tappra hand!

Fleming. Men mig det skulle glädja vida mer,

Om jag er tryckning kunde slippa nu.

Sabelfana (ofrivilligt ryckande på sitt svärd).

Det låter sällsamt! Så fiendtligt svar

Af ingen här jag väntat; minst ändock

Utaf en stridsbror. — — Ni er ändrat mycket.

Fleming. Just därför, att jag alltid är densamme,

Som förr jag varit, görer det mig ondt,

Att vid din sida jag ej äfven nu

Får gå på skidor emot fienden,

Men måste sjelf fiendtligt nalkas dig.

Sabelfana. Fiendtligt?

Claes Fleming. Ja, i handling; fast, som sagdt,

För ingen del i hjertat. Detta svärd,

Som du ren ville rycka fram mot mig,

Det måste jag nu fordra utaf dig —

Uppå den höga öfverhetens vägnar.

Sabelfana. För det jag dervid rörde, då jag mente,

Att du min vänskap mött med hån?

Claes Fleming. Åh, prat!

Tror du, att Svedje Claes har blifvit tokig?

Nej, hertigen på dig är högst förargad.

Sabelfana. Men af hvad skäl?

Claes Fleming. Det må han säga sjelf.

Har jag då intet annat här att göra

Än forska ut hans alla nycker?

Sabelfana. Men

Att föra ut dem, dertill tid ej saknas!

Claes Fleming. Så länge Johan är vår öfverhet.

Jag är ju blott dess svärd; och om *mitt* svärd

Behagade ej lyda min befallning,

Jag skulle sönderbryta det i blinken.

Sabelfana. Ett svärd så villigt att i allting lyda,

Också till bödelsbila lätt kan formas,

Om furstens infall sig till mordlust böja.

Beredd man måste vara då på allt.

(Vändande sig till Petrosa).

Gör mig en vänskapstjänst, min vän! Om du

Förnimmer, att det är med mig förbi,

Så hemför detta åt min gamla moder.

Han upptager från sin barm någonting, som ligger närmast hans hjerta.

Det var en duk, jag fick ur hennes hand,

Då ut jag drog med skarorna, som samlats

Omkring Claes Fleming. Vi den nyttjade

Till fana sedan — uti brist på bättre.

Den sargad är af fiendernas lansar:

Och af mitt blod, som gjöts vid dess försvar,

Är den väl något fläckad. Men min mor

Skall utan tvifvel känna den igen

Och se deri en bild af sonens öde.

Claes Fleming (sedan han med djup rörelse betraktat sin f. d. fana).

Så sannt Gud lefver, och Claes Fleming kan

En fena röra än, skall denna lapp

Ej bäras bort till tecken af dens död,

Som tappert bar den såsom Finlands fana!

Sabelfana. Det är en ringa tröst för mig: ty lifvet

Är mig en börda.

Claes Fleming. Denna börda kännes

Liksom Esopi säck allt lättare,

Ju längre man den bär.

Sabelfana. I bästa fall

Jag hoppas dock ej nödgas allt för länge

Beproofva sanningen af eder sats.

Öfverlemnande åt Fleming sitt svärd, går han jemte de öfrige till stranden.

Scen VI.

Sal i Åbo slott. En dörr i fonden och en på hvardera sidan. *Hertig Johan* går under våldsam sinnesrörelse och med häftiga steg af och an, närmande sig flere gånger den förstnämnda dörren.

Johan. Är det sålunda man är furste här?

Betyda hertigens af Finland bud

Ej mer än minnesskrifter i en vårsnö?

Skall man med kaffe stoppa munnen till

På den, hvars tunga af mitt ord bordt bindas? —

Hvad är regenten, om han andras vilja

Ej så beherrskar, såsom Gud styr verlden?

Bevisar jag mig värdig att bli helsad

Såsom en like af Europas kungar,

Då de, som stå mig närmast, icke akta

På min befallning mer än jag på — Eriks?

Tror man sig hafva också här att skaffa,

Liksom i Stockholm, med en trubadur,

Förklädd till kung, då skall man sig bedraga.

Det fordras ej just mycken kraft att låta

Framföda sig till konung i ett rike:

Och därför hann ock Erik före mig.

Men att ett rike skapa åt sig sjelf,

Dertill behöfves något mera än

Snabblöperi till lifvets öppna portar.

Ej hvarje hvardag kallas den till ljustet,

Hvars panna redan Gud liksom naturen

Med furstekrona smyckat, innan än
Det rike finnes till, som skall bli hans,
Och som af folken när och fjerran hyllas
Med känslans fria val såsom monark,
Fast han har ingen rätt att äska lydnad.
Och mig, för hvilken Albions stolta folk
Bortglömde sin Elisabet, mig skulle
Man våga trotsa i det furstendöme,
Jag gjort till utgångspunkt för jätteplaner.
Det går för långt! Man hellre uti mig
Må se tyrannen Kristjerns vilda like,
Än man i hertig Johan återfinner
Karl Knutsons eviga långmodighet.
Skall då mitt tålmod ej undanslippa
Ett enda prof? Så snabb han var att bryta
Mot mina bud, så långsam är han nu
Att ställa sig till svars, för hvad han brutit.
Men näpsten skall ej låta på sig vänta
Så länge, som han sjelf behagar göra't:
Hans straff i hastighet skall täfla med
Lättfärdigheten, hvarmed han förtjent det,
Och öfverträffa henne i sin täflan. —
Jag icke trodde, att man kunde brinna
Af längtan så att återse en man,
Som man att se sin älskarinna längtar,
När hon ett möte första gången lofvat;
Men honom jag med större ifver bidar,
Än någonsin jag längtat fordomdags,
Att Karin skulle visa sig. —
Men ändtligt
Jag hör hans steg. Han ej med många slika
Skall mäta mera lifvets nötta gångstig.

Scen VII.

Hertig Johan. Sabelfana.

Sabelfana inträder obeväpnad, omgifven af flera knektar. Då desse, på en vink af riddaren, vilja draga sig undan, ryter Johan till dem.

Johan. Hvarthän kanaljer? Är ej dennes sällskap

Nog godt för er?

Sabelfana (kallt och hånfullt). De menade kanhända,

Att de en bättre stund än denna kunde

Utvälja att med eder drabba samman.

Låt dem aflägsna sig, ers nåd!

Johan. Du orm,

Jag genomskådar dig, du listigt vill,

Att i ditt våld jag mig skall öfverlemna,

Så att du mig må stinga med din gadd.

Sabelfana. Om ock en orm jag vore, var dock lugn,

Herr hertig: jag är blott en obeväpnad.

Ni sörjt för det, att svärd ej mer jag bärer

Och ej ni hunnit lära mig ännu,

Att nyttja dolken; och för öfrigt jag

Mig trodde i ert våld, ej er i mitt.

Om ni så visst min fånge vore, hertig,

Som jag är er, jag läte desse gå.

Johan. Hvarföre, om ni så behagar?

Sabelfana. Derför,

Att bättre vore, om det ej blir röjdt,

Hur litet värdig Finlands hertig är

Att styra andra, då sig sjelf så litet

Han mäktar styra, och att han ej vågar

Stå ansigte mot ansigte med en,

Som ställer sig afväpnad inför honom.

Johan. Ni måste ha det fräckaste bland samvet,
Då, brottslig, ni en sådan talan förer.

Sabelfana. Man kunde tro, att eder oskuld, hertig,
Är öfvermåttan stor, då ni förmodar,
Att man på en gång kunde vara brottslig
Och dock så lugn som jag i denna stund.

Johan. Om er man kunde tro tvärtom, att brotten,
Dem ni i lönnedom har begått, så stora
Ha varit, att det, som är allom kunnigt,
För er ett intet syns.

Sabelfana. En finns likväl,
För hvilken detta verldsbekanta brott
Är än den djupaste bland hemligheter.

Johan. Ej denne ende är åtminstone
Jag sjelf, blott allt för väl jag känner det.

Sabelfana. Men desto mindre känner jag dertill.
Är jag ej värdig att omsider veta,
För hvad jag straffats mer än nog?

Johan. Äreförgätne! lätt du tager saken,
Då du dig straffad menar mer än nog,
Sen mot vår fursteliga vilja du
Så fräckt har brutit: sen den hemlighet,
Du hålla bordt fördold uti din barm,
Du kastat ut åt nattens alla vindar,
Liksom den älskogsdruckne piltén namnet
Uppå sin flamma målar uti luften,
Tror du, att hertig Johan lika menlöst
Som Polens kung skall lida öfvermodet
Utaf en adelsman, som upp sig häfver
Till skiljedomare emellan fursten
Och fräcka individers lösa nyck? —
Du svarar ej härpå! Hvad har förlamat
Din tunga, nyss så öfverdådigt rörlig?

Sabelfana. Det är ej blott min tunga, som förlamats:
Min tankes kraft har brutits likaså.
Sen ni tillåtit er mig stämpla såsom

Äreförgäten, var mitt öra döfvadt
 För allt, hvad vidare ni haft att säga.
 Äreförgäten! Detta enda ord
 En afgrund öppnar, ur hvars svalg en man
 Sin tanke upparbeta ej mer hinner —
 Isynnerhet om icke längre lif
 Beskäres honom än som väntar mig.

Johan. Inser du, niding, nu omsider, att
 De äro räknade, din lefnads stunder?

Sabelfana. Det är min enda tröst, att så är fallet.
 Men huru räknade de än må vara,
 De skola, menar jag, likväl förslå
 Till det, som än mig återstår att göra.

En buller spörjes utanför dörren i fonden; man hör hastiga steg af någon kommande. Johan blickar med en oro, som han ej förmår beherrska, ditåt.

Johan. Hvad bådard detta gny? Är äfven det
 Ett återljud af dåden, ni begått;
 Ett förebud af dem, hvarpå ni rufvar?
 (Petrosa störtar in).

Scen VIII.

De förre. Petrosa.

Johan. Var det blott du, Petrosa! När har du
 Begynt att spela roln af dunderguden?

Petrosa. Jag är ett ringa eko blott af åskan,
 Hvars blixst jag gerna ville undanleda,
 Förrän han vådligt mände drabba er. —
 Nådigste herre, låten vakten bortgå,
 Och hållen qvar blott denne riddersman:
 Den sak, jag icke kan förhålla eder,
 Den angår honom nära, och han torde
 Derom upplysning böra genast afge.

Sabelfana (för sig). Infame! Öfverflödet af din ömhet
 Sitt källsprång haft således endast i
 Din lust att forska ut mitt innersta. (Högt).
 Kring mig liksom inom mig råder natt:
 Af mig upplysning man förgäfvets väntar.
 Tillåt, att jag aflägsnar mig, till dess
 Jag kallas upp att utaf er förnimma
 Mitt sista ödes utslag.

Johan. Du behöfver

Ej derpå bida länge. Dröj blott qvar,
 Och snart din dom kan vara fälld och sedan
 Bli lika hastigt verkställd. (Till soldaterna). Ut med er!
 Men biden min befallning utanföre.

(Soldaterna aflägsna sig misslynte och skakande på hufvudet).
 Ha, äfven desse knorra i sitt sinne.
 Hvad sade mig min aning! Vål jag visste,
 (Vändande sig till Sabelfana).

Att er uppstudsighet haft djupa rötter
 Och sina grenar utsträckt vidt omkring.
 Men rötterna de skola ryckas upp,
 Och dessa grenar huggas bort och kastas
 Uti en eld, så het som helvetets.
 Petrosa, låt mig höra nu, hvad du
 Har att förtälja. Men var så bestämd
 Såsom min vilja, snabb liksom min hämnd!

Petrosa. Det råder larm i lägret! Häftig strid

Uppblossat mellan de utländske stridsmän,
 Som hafva svurit eder höghets fana.
 Å ena sidan skaran står från Polen,
 Men alla öfrige uppå den andra:
 Och orden, hvilka handlöst, skoningslöst
 Från båda sidor slungas, torde snart
 För vapen vika, skarpare än tungans.

Johan. De sår, dem tungan slår, kan tungan läka;

Men den akilles-lans, som botar sjelf,
 Hvad han förderfvat, föres icke mer

Af någon kämpahand. Förfärligt vore,
Om till en vådeld härjande sig bytte
Den eld, omkring hvars värma mine män
I kärlek möttes till hvarann och mig.
Hvem är den onde genius, som utsått
Ett trätöfrö bland dem, som hittills plockat
Gemensamt rosor eller lagrar skurit?

Petrosa. Den såningsmannen, hertig, jemte mig
Står inför er som bäst.

Sabelfana. Bakdantare!

Du skörda önskar lömskt, der du ej utsått
Mer, än jag sjelf det gjort.

Johan. Var god och tygla

Er harm deröfver, att vi ega några
Än bland vårt folk, som icke oss förråda
I lönndom eller uppenbart. Och sist
Förtjenar den bakdantarns namn, som öppet
Till lejongap för sin anklagelse
Dens öra väljer, som anklagas bör:
Säg derför fritt, Petrosa, hvad du vet
Om denna mannens brott. Du har min nåd
Nu och uti all framtid. Mera säker
En borg du finner ej i hela norden
Mot hvarje fara, uppväckt af din trohet.

Petrosa. Mitt nit mig icke gifvit tid att välja

De uttryck, som min mening rättast tolkat,
Ifall som brottslig jag betecknat riddarn.
Ers höghets vishet sjelf kan bäst bedöma
Beskaffenheten af hans skuld.

Johan. Låt höra

Hvad han har gjort: åt mig du lemne domen.

Petrosa. Tu tal det är om riddarns gerning: en

Ibland polackerne, som heter Kinski,
Påstår, att riddarn med förtäckta ord
Har låtit honom ana, att prinsessan
Katrina Jagellonica med tiden

Kan stiga på vår strand som eder brud.
Och Kinskis landsmän, fastän de ej hört
Och skådat riddarn, ropa öfverljudt,
Att han, som nyss har återvändt från Polen,
Ej bordt, ej heller kunnat underlåta
Att dem tillkännage, hvad högt de önska.
De andre — skottar, tyskar, italienare —
Bedyra med *en* mun, att Kinskis uppgift
Är blott ett foster af hans hjerna, bränd
Af vin och af sarmatiskt högmod. Sjelfve
Den vise baron Schenck —

Johan. Hvad säger han?

Är han också af samma mening?

Petrosa. Han

Står fast deri mer kraftigt än de andre.
Han påstår sig beredd att nästa vår
Utbyta sitt friherrskap mot ett stycke
Af is, som slungas ned från Hallis' fors,
Och låta all sin visshet gå på köpet,
Om Kinskis tal ett gran af sanning eger.
Hvad skall man tro om detta? Mitt förstånd
Står dervid stilla. Blott ers höghets ljus
Kan genomtränga detta djupa mörker
Och skilja hvetet ifrån agnarne.

Johan (rodnande och ytterst förlägen).

Jag sakens sammanhang upptäcka hoppas.

Men dertill synes nödigt, att i enrum,

Herr riddare, ni yppar mig er mening:

Er vänskap ju ej vägrar mig den tjensten?

Han ger en vink åt Petrosa, som bortgår till venstra sidorummet. En lång paus uppstår, hvarunder Johan söker bemanna sig; men nedstämmes åter af Sabelfanas kalla, föraktande blickar.

Scen IX.

Hertig Johan. Sabelfana.

Sabelfana (efter en lång paus).

Ers nåde täcktes nämna något om

Sin afsigt att min tjänst i anspråk taga:

Det var väl blott ett skämt, ett *qui pro quo*,

Likt allt, hvad hör för öfrigt till intrigen

Af det, som synes er ett lustspel blott,

Men käns af mig såsom det bittraste

Bland sorgespel, der om mitt lif blef speladt.

Johan. Min vän, ni vill väl icke undandraga

För alltid mig er tappra arm, ert hjerta?

Sabelfana. Hur låg er tanke än om mig har varit,

Jag trott, att om er sjelf ni hyst en högre,

Än att ni skulle vilja bruka än

En arm, som ni förklarar sjelf ovärdig

Att bära svärdet längre — och ett hjerta,

Hvars ära edert domslut plundrat ut.

Ni genom nesa löst mig från den pligt,

Hvarvid min ära hittills mig har bundit;

Och icke förr, än uppå jorden uppstår

Den makt, som kan det gjorda göra ogjordt,

Det bandet blir ånyo sammanknutet.

Johan. Det kan ju ej ens Gud. Men menskan kan

Försona, hvad hon bröt och kan — förlåta.

Jag mig förgått mot er, och ni skall få

Upprättelse af eder furste. Jag

Skall visa, att ni mitt förtroende

Så högt som förr än eger i behåll.

Bland Finlands store skall ni synas störst

Och afundsvärdast ibland dem, min ynnest

Till föremål för allas afund lyfter.

Sabelfana. Och detta kallar ni upprättelse!

Upprättelse för en, hvars hjertas strängar
Ni hårdhändt slet som döden lifvets trådar;
Hvars ära kränktes, som en ädelsten —
På vägen fallen — krossas under vagnshjul,
Hvarmed en furste rullar tanklöst fram!
Nej, eders nåd! Om någon lager jag
I lifvets eller krigets strider vunnit,
Ej var det i ert slott, den spirat upp;
Och icke återställes här dess grönska,
Om ni ock visat makt att fläcka henne.

Johan. Finns intet medel då —?

Sabelfana. Ett skulle funnits

Att taga och att ge upprättelse,
Såsom en riddersman den tar och gifver:
Men jag ej eger svärd och ni ej — mod.

Johan. Det öfvertag, mitt misstag gifvit er,
Af eder brukas föga ädelmodigt.

Sabelfana. Jag ber ers nåd, om ädelmod ni tale
Så litet som om edert mod.

Johan. Tig, herre!

Väck ej på nytt demonerne, dem jag
Med våld tillbakaträngt uti mitt inre.
Framrusande ännu en gång mot er,
De ej mer skola er beskära tid
Att lyssna till min ånger, äfven om
Den skulle återvända än.

Sabelfana. Ni tyckes

Ej fatta, hertig, att er hotelse
Ställs mot en man, som intet har att mista
Förutom det, han helst förlora vill:
Sitt lif.

Johan. Ja, det är sant, jag nära var,

Att glömma detta och mig sjelf förglömma.
Ni tviflar på mitt mod, för det jag ej
Mitt framtidsfulla lif vill kasta bort

Att trampas ned i mullen utaf en,
 Hvars framtid får sin färg af hans förtviflan.
 Men, riddare, nu är ej tid för oss,
 Som båda vilja Finlands väl och storhet,
 Att krossa mot hvarann grundvalarne,
 Hvarpå de skola byggas upp, och hvilka
 Dem sen i samdrägt upprätthålla böra.

Sabelfana. Er kärlek till ert hertigdöme är
 Dock något skild från min till fosterlandet.

Johan. Det vill jag ej bestrida, riddare.
 Hos er är kärleken till Finland medfödd,
 Oöfverlagd som barnets till sin moder:
 Ett känslans ankare vid blodsband fästadt.
 Min kärlek deremot till detta land
 Är fri, förvärfvad, grundad på förnuft.
 Jag ej den druckit har med modersmjölken,
 Och ej den fostrats af min faders maning.
 Tvärtom: ni vet, i hvilken gråblek dager
 För gamle konung Göstas själsblick stodo
 Det land, hvari ett *morgonland* jag skådar,
 Och detta folk, hvaråt jag öppna ville
 En utsigt mera skön och härlig än
 Det sjelft i drömmen någonsin har skådat.
 Mitt öga trängt igenom denna yta,
 Som, rå och skroflig, döljer rensta guld.
 De krafter, slumrande i folkets själ,
 Som ej ens sjelfva känna sina nerfver,
 Dem vill jag frambesvärja till ett lif,
 Som återspegla skall min egen ungdoms.
 Sin tideräkning Finland skall datera
 Från tiden för min kärlek till detsamma,
 Som flickan från sin första kärlek börjar
 Sitt hjertas listid räkna. — — — Riddare,
 Ni vill väl ej försofva, overksam,
 En sådan stund, som i århundraden
 En enda gång blott gryr i folkens lefnad?

Försjunken uti idet af en harm,
 Kan ni ju icke ligga ensam qvar,
 Då alla vi, som uti våra hjertan
 Och på vår klinga bära Finlands framtid
 Framtränga modigt, dit mitt öde manar.

Sabelfana. Ert öde, hertig? Om jag ej bedrar mig,
 Det fråga var om *Finlands*.

Johan. Ja, det var

Och är så än. Men Johans öde
 Är blott ett annat namn för samma sak.
 Hvem kan väl skilja Finlands öde åt
 Ifrån dess hertigs? Sammanvuxna äro
 De såsom kropp och själ. Då själen ryckes
 Till andra sfärer, kroppens lott är fallen:
 Den återsjunker liflös till sitt stoft.
 Så Finland äfven, om ej Johans vilja
 Besjalar det, dess stela pulsar väcker
 Till lifvets ungdomsfriska, djerfva känsla.
 Hvad är väl Finland, herre, utan mig?
 En ödslig grund för vilddjurs republik;
 En bergsjö, hopklämd mellan branta klippor,
 Der hafvets fria vind har intet spelrum;
 Och dock, så ensamt, ödsligt det må vara,
 En vid allmänning blott, der hvem som helst
 Kan hugga ut det stycke, honom lyster.
 Och som det är, så skall det ock förblifva,
 Om det ej följer med uppå den bana,
 Som af min ande brytas skall deråt;
 Om liksom ni — en af dess bäste söner —
 Det öfverger sin hertig och sin framtid.

Sabelfana. Hvem ger det visshet, att, när det försvurit
 Åt er sin pligt och handlöst öfverlemnadt
 Sitt öde åt sin hertigs alla infall,
 Det ej blott öfvergifves af sin hertig,
 Men ock behandlas lika nesligt, hjertlöst,
 Som jag, dess ringe son, mig sett behandlad?

Johan. Kränkt, förolämpad, sårad i er stolthet,
Ni kan väl spörja så, men knappast tänka.
Ni inser allt för väl, att hvad, som skett
I hastigt ångrad öfverilning mot
En enskild man, om ock en aktningsvärd,
Ej kan begås af mig emot ett land,
För hvilket skull jag tror mig sänd af Gud
Till lifvets strider. Sin bestämmelse
Ej sviker den, som fått en sådan stor
Och klart med själ och hjerta henne fattat.
Ej slika tankar kunna dö hos en;
Men man kan dö för dem, liksom man lefver.
Och i den stund, då Finlands hertig skiljer
Sitt eget öde ifrån detta lands,
Har han att lefva upphört, äfven om
Hans vålnad ljuger lif ännu, sen han
Beljugit det, för hvilket till han fanns.
Anträffas jag såsom ett sådant spöke
Utaf den forne hertigen af Finland,
Då har hvar finne rätt att straffa spöket
För lögn, för löftesbrott emot sitt hemland,
Och med sin klubba eller med sitt björns pjut
Förjaga trollet från sin himmels solljus.

Sabelfana. Ni gifver dermed stora rättigheter
Åt hvarje finne. Tror ni väl, att vi
Så lätt er lofven glömma som ni sjelf?

Johan. Herr riddare! Jag blottat har mitt hjerta
För eder så som hittills ej för någon
Förutom Gud, hvars kallelse jag följer.
Ni väljer illa ögonblicket att
Misstro er furste, som näst på sin Gud
Satt sitt förtroende på eder trohet.
Ni har min lefnadsplan i edert våld:
Ni kan förråda, om ni så behagar,
Den och mig sjelf. Men ingen rätt ni eger
Att icke sätta lit till, hvad jag sagt.

Sabelfana. Förråda er! Ni tilltror sådant en
 Bland finske män: en man, på hvilken ni
 Som sjelf ni påstår, ert förtroende
 Har slösat mera än på någon annan.
 Hvad hafva då de öfrige att vänta?
 Hvad tillit kan väl Finland hafva till
 En furste, som så ringa på det litar? —
 Jag är väl föga stämd att höja upp
 En lofsång öfver er. Men frukta ej,
 Att jag har misstrott eller missförstått
 Er afsigt förr och uti denna stund.
 En spegel för er vilja var ert ord.
 Men denna spegel, liksom alla andra,
 Hur lätt kan den ej *brytas*, eller ock,
 Sen föremålet, som den återgaf,
 Förbleknat, bytt gestalt, förflyktigats,
 Qvarligga i sin hala, blanka tomhet? —
 I minnesgodt förvar uti min själ
 Väl gömmas skall hvart ord, det nu ni talat;
 Men icke blir det *mitt* förräderi,
 Som hemtar upp det för att döma er.

Johan. Ej heller *mitt*.

Sabelfana. Det ligger då begravet,
 Tills dombasunen kallar det i dagen,
 Om dess förinnan edra handlingar
 Ej mana fram det till er äras pris
 Och till fälttecken, som af Finland följes.

Johan. Nu känner jag igen den samme finnen,
 Som aldrig svek, då ärans röster ljödo;
 Som aldrig qvarblef, der sitt steg hon uttog.
 Nu och för evigt ha vi samma väg —
 Han må då leda till den härlighet,
 Som väntar lyckans gunstling under kronor,
 Af framgång bjudna, eller härligheten
 Af undergång bland stora syftens spillror.

Sabelfana. Det första stadium af denna bana
 Vi knappt beträddt ännu. Än stå vi kvar
 På *ordens* lösa grund, ur hvilken mången
 Sin sjunkna fot ej lyfta kan till framsteg.
 Den, som i sina *planers* luftslott bor
 Och bygger blott, ett hof omkring sig samlar,
 I hvilket ingen plats för mig kan finnas.
 Jag skulle endast störa dettas fröjder
 Och som en samvetsförebåelse
 Uppå dess oskuld obehörigt stirra.
 Jag gör således bäst för mig och andra,
 Om jag mig drager undan till en vrå,
 Dit intet eko tränger af de ljud,
 Hvari att stämma in jag icke gitter.
 När handlingarnes tid är en gång inne —
 Ifall den tiden dagas någonsin —
 Då skola deras genljud ej mer finna
 Mitt öra döft. Men ända dittills jag
 Ett ide låna skall af björnen, denne
 Bland mine landsmän, som sig blifvit lik,
 Och hvars exempel lönar mödan följas.

Johan. Ni borde vara sjelf den allra siste
 Att öfver brist på handling klagan föra.
 Så djerfva såsom mina planer, voro
 Ock mina mått och steg, hvarmed jag sökt
 Att bryta vägen åt utförandet.
 Ni bättre vet än någon, att jag tänkt —

Sabelfana. Att gifta er; det är mig väl bekant.

Johan. Uppå er ton det tycks, som skulle ni
 Se blott en småsak i det äktenskapet.
 Så lätt har ni ej alltid tagit saken.
 Då först jag anförtrodde er min plan,
 Att Finlands hertig skulle såsom brud
 Till Auras arma stränder föra hem
 Det stolta Polens kungadotter, hvilken
 Trolofningsring kan till en krona vidgas,

Då stod ni hissnande vid denna djerfhet,
 Liksom jag hade bedt er om att leda
 Till Auras fåra hela Finska viken.
 De svårigheter, dem ni ställde då
 Emellan denna plan och dess fullbordan,
 De ligga sannolikt besegrade
 Och undergifna nu vid våra fötter.
 Men det kan vara högsta tid för mig
 Att mer förnimma, om hvad ni har utfört
 För Finlands lycka och min egen, än
 Er spådom om dess ankomst lät förstå.

Med buller och bång inträda de ifrån första och andra akterna bekante unge krigarene. Polackerne tränga sig framför de andra till och omkring Johan.

Scen X.

De förre. Kinski. Baron Schenck. Arnaldo med flere.

Kinski. Det är ju *vi*, som hafva rätt, ers höghet?

Johan (leende). Jag hoppas det, och då I fån också

Förutan tvifvel rätt. Högst illa vore

Det här bestäldt, om icke så det ginge.

Schenck. Men sämre dock, om andras rätt förnärmars,

För det att någon högljudt pockar på

Sin rätt, som dumhet födt åt öfvermodet

Uti en drucken hjernas unkna bo.

Johan. Var lugn, min vän! För Johan gäller icke

Det högsta skriket såsom bästa skäl. (Till Kinski).

Låt höra, hvad du har att draga an:

Det mötas skall utaf ett gunstigt öra.

Kinski (pekande på Sabelfana).

Har icke denne man förkunnat oss,

Att Polens höga dotter Katarina

Skall med sin kärlek gälda, hvad vi äro
Ers höghet skyldige för all dess ynnest?

Johan. Hvad riddarn sagt, han sjelf väl känner bäst;
Men derpå ligger kanske mindre vikt
Än uppå det, som återstår att veta.
Var därför god, herr riddare, och gör
Oss alla till förtrogne utaf de
Dyrbara hemligheter, ni förvarar.
Kan jag och alla de, som godt mig unna,
Den glädjen, lyckan, äran oss förvänta
Att skåda här som Finlands hertiginna
Den härligaste qvinna, detta Polen,
Så rikt på sköna qvinnor har att gifva?

Karin har under denna Johans fråga obemärkt inträdt från
sidodörren till höger och lyss med yttersta spänning till Sabel-
fanas svar.

Sabelfana. Hvar vindpust, som från Danzigs kuster drifver
Ett segel upp mot Norden, förer ock
Prinsessan Katarina närmare
Till hennes brudgum och till Finlands strand.

De qväfda rop, som bryter fram ur Karins sårade hjerta, in-
nan hon sanslös dignar ner på golfvet, öfverröstas af det jubel,
hvarmed Sabelfanas ord helsas af de kring Johan församlade män-
nerne.

Kinski. Hel Finlands hertig och hans hertiginna!

Ej må ers höghet dröja att med glädjen,
Som ur ert öga strålar, sprida ljus
Och fröjd till alla dessa, hvilka bida
Uppå bekräftelsen af det, de hoppas!

Han och de öfrige upplyfta hertigen på sina armar och bära
honom under fortfarande jubelskri ut. Sabelfana kvarstannar en-
sam och närmar sig den sanslösa Karin.

Scen XI.

Sabelfana. Karin Hansdotter.

(Karin ligger i begynnelsen fortfarande afsvimmad).

Sabelfana. Jag minnas vill, att någon gång jag såg
 I mina ungdomsdrömmar fordomdags
 En oskuldsfull och älsklig qvinna sjunka
 Uti min trogna, kärleksvarma famn.
 Bar ej den qvinnan samma anletsdrag,
 Som dessa, stämplade af dödens syster —
 Väl yngre, svagare än döden sjelf,
 Men lika hemsk och blek, fast mindre evig?
 Uti ett tomrum dvalan henne flyttat,
 Der mellan lif och död hon sväfvat tyckes.
 Hos hvilkendera skall hon hamna nu
 Att der för stunden eller evigt kvarbli? —
 Men hvad angår det mig? Ej ens jag vet,
 Hvad jag bör önska henne, om *mitt* val
 Bestämma skulle hennes sista öde.
 Sen lifvet ren från henne tagit allt,
 För hvilket det att lefva lönat mödan,
 Det kan likgiltigt kasta henne bort
 I dödens famn, som röfvarn den han plundrat,
 Som Finlands hertig den, han har besvikit. —
 Och dock att gå från lifvet, likt den rike
 Från gruset af sitt slott, till tiggare
 Förbytt af branden, det är likväl hårdt.
 Men ej få tid att kräfva ut den skuld,
 I hvilken lifvets lycka stannat har
 Hos den, som burit lifvets tunga börda,
 Är hårdare ändock. — Men *hon* ju njutit
 Af allt, hvad lifvet afundsvärdast tyckes

Beskära kunna. Är då hennes räkning
Med lifvet icke uppgjord ren fullständigt?
Och äfven om den icke vore det
Mer, än med mig den uppgjorts, hvem har satt
Mig till en skiljedomare i tvisten,
Som pågår nu om henne mellan lifvet
Och döden eller — hertigen af Finland?
De döde må begrafva sina döda.

Han aflägsnar sig med häftighet, men stannar åter, sedan han
gått några steg.

Men är hon icke död för *mig*, om hon
För någon är det? Och jag sjelf för allt
Ju död är vorden redan. Kan jag då
Den öfvergifva, som så värlös blifvit,
Såsom i dödens famn vi varda alla?

Han närmar sig Karin på nytt och försjunker i betraktelse
af henne.

Hur kan så mycken skönhet hvila qvar
Uppå en yta, som blott stoft betäcker?
Sin kos är allt, hvarmed hon tjuste fordom:
Ty hjertats oskuld, vårens skära fågring,
De höjt till evig flykt den sköna vingen.
Men liksom rosenknoppen högre makt
Har fått att tjusa, sedan han utvecklats
Till mogen ros, hvars blad snart fallna skola,
Så har ock denna hvita, fulla ros
Vid undergångens brant en tjusningskraft,
Som hon ej egde i sin ljufva knoppning. —
Det är ej kärlek mer, men en förtrollning,
Som fångslar mig dämoniskt vid den hamn,
Hvars lif jag älskade, då lif der fanns.
Jag måste slita dessa trolldomsband.
Jag måste fly och lemna åt sitt öde,
Hvad som förloradt är liksom jag sjelf.
En blick ännu, en enda blott till afsked,
Och vi för tid och evighet skiljts åt.

Han lutar sig ned öfver henne och tager medvetslöst hennes hand, som han krampaktigt trycker. Utanför höras höga rop, bland hvilka förnimmas: „*Lefve vår hertig och hans sköna brud!*“ Då Sabelfana låter Karins hand falla ned och står i beråd att lemna henne, vaknar hon upp ur dvalan.

Karin. Jag tyckte jag var död — och det var godt.

Det var som döden fört mig åter hem

Till barndomsdalen vid Kangasalas vatten;

Och mycket, som skett sen, var än ej gjordt,

Och mycket, som blott allt för verkligt blifvit,

Ej skymtade ens fram som — möjlighet.

I dödens famn jag än en gång var lycklig,

Liksom jag var det i min ungdomsfrid.

Men ifrån skog och våg och mörknad luft

Ett gastlikt skrik sig höjde plötsligt. Bort

Du måste från ditt paradis; du måste

Gå i en skärseld för att der försona

Allt, hvad du kommer att mot Gud förbryta:

Ty du är dömd att gå förlorad!

Samma rop, som tillföre, höja sig utanför slottet allt mera högljudd. Karin springer upp.

Ha!

Är ej den spådomen en sanning ren?

Jag vaknat i en skärseld, der jag måste

Till sista skärfven gälda all min skuld.

Blir varse Sabelfana, som dragit sig åt sidan.

Ni är då också här? Men *Ni* ej blifvit

Hitkastad för att straffas. Ni ju är

Ostraffelig, fullkomlig. Ni er pligt

Uppfyller, om ock hjertan dervid brista.

Ni blifvit hitsatt blott för att bevitna,

Hvad här jag lider, och min plåga öka,

Liksom ni var det villigaste redskap

Att den bereda och att den förkunna.

Ni är ju van att gå till botten med,

Hvad man er pålagt. Ni kan vara nöjd

Med eder stora, ärofulla seger,

Ni vunnit öfver detta starka väsen. (Ropen utanför förnyas åter).
 Lyss! Ni förnimmer ju ett väldigt genljud
 Af segertidningen, ni utbasunat
 Pligtskyldigast och triumferande.
 Gör detta icke eder än tillfylles!
 Ni njuta vill också utaf den verkan,
 Som ropen göra, då de mig bestorma.
 Herr riddare! Ni bäst väl känner sjelf,
 Hvad som en sådan höfves; men tillåt
 En qvinna dock — så litet hon ock aktas —
 Att säga er: det är ej ädelt gjordt
 Emot en syster af er barndoms lekar.

Sabelfana. Du arma, arma Karin!

Karin. Herre, råga

Ej måttet, det ni fyllt med hårda händer,
 Med skrymtande medlidsamhet. Så rik
 Jag vorden är igenom ert förakt
 Och er förföljelse, att, obegagnadt,
 Jag skänka kan medlidandet tillbaka.
 (Hon brister ut i häftig gråt).

Sabelfana. Så länge ni än dväljs vid detta hof,

Ni är ej fattig nog för att behöfva
 Till skygd en arm, som hertigen af Finland
 Gjort vapenlös; ej heller vänskap i
 Ett hjerta, det han ärelöst förklarar.
 Men när ni drifs ur detta slott, lik mig,
 Och er ni känner ännu mera hjälplös
 Än uti denna stund, då träffar ni
 Der utanför, när helst ni så behagar,
 En man, som kan förgäta allt förutom
 Sin kränkta ära och sin ungdoms — — vänskap.

Han går med häftiga steg ut. Karin stirrar under blandade känslor länge efter honom. Derefter aflägsnar hon sig till det sidorum, hvarifrån hon kommit. I detsamma utträder Petrosa ifrån det andra och skrider, under det han kastar forskande blickar omkring sig, långsamt mot dörren i fonden.

Tredje akten.

Scen I.

Hertig Johan och Karin Hansdotter.

De inträda från högra sidan. Johan vill omfamna Karin.

Karin. Ej må din arm vidröra mer min nacke!

Kall känns den nu, liksom ett bödelssvärd.

Johan. Ditt väsen, ej min arm förbytt natur.

Kring dig den slöt sig förr som sommarböljan

Omkring en blomsterö, af henne värmd

Och värmande tillika. Lika varm

Min arm är än — om ej af is den mötes.

Karin. Din arm var lika hård ren första gången,

Då den mig, öfvervunnen, smidde listigt

Fast vid ditt bröst, hvori en lusteld brann,

Som jag mitt hjertas låga likna trodde.

Johan. Ej du bedrog dig då, men nu du irrar,

Om ej du tror, att älskande den böjes

Omkring ditt lif.

Karin. Den närme sig ej detta,

Om icke för att taga lifvet af mig.

Din arm är lika kall, som den är hård:

De svaga glöden, glimmande i askan

Af släckta flammor, mäktade honom värma

Så litet, som de tända mer min kärlek,

Fast andra känslor flamma upp vid glöden.

Johan. Hur heta dessa känslor?

Karin. De ännu

För nya äro att sitt namn uttala.

Men om mitt sönderbrutna hjerta ej
Dem under sina spillror snart förqväfver,
Skall dem beskåras vida längre tid,
Än åt min arma kärlek gifven vardt,
Att ropa sina namn, så att det döfsta
Bland alla öron dessa hör förfäradt,
Mer tydligt än det onda samvetet
Hör ropen från sitt stumma, värsta dåd.

Johan. Jag skulle tro, att dessa nya känslor,
Hvarom du gåtligt talar, vore hatets,
Ifall en kärlek innerlig som din
Sitt väsende, det engaljufva, kunde
Förbyta någonsin till djeflars skepnad.

Karin. För att den svaga lust, som har betydt
Din lumpna kärlek, blott sig kunnat byta
I olust och i mättnad, menar du,
Att himlalågan af min enda kärlek
Ej kunde kasta om i afgrundsflamman
Af hat, så glödhet, som min kärlek varit.

Johan. Jag är likväl densamme, jag var förr;
Hur kan du då tillåta, att ditt hat
Går på den stig, din kärlek ljufligt banat
Fram till mitt hjertas djup? Det ströfvar der
Liksom banditen på ett kröningståg.

Karin. Ja, du har rätt! Emot mitt eget hjerta
Mitt hat jag hetsa borde, då dess kärlek
Sig låtit så förvilla, som det gjort.
Men åt oss båda nog förslår mitt hat,
Fast ej min kärlek ensam var dig nog.
Och likaväl var den tillräckligt stor
Att höja mig omätligt öfver dig.
Och därför kunde *jag* blott falla djupt:
Du, som har älskat lågt, är än densamma,
Du varit har, fast hvad du kallat kärlek
Sig upplöst i en halmelds arma rök.

Johan. Du glömmmer, att som Finlands hertig jag
 Än står framför dig, fast jag blef beröfvad
 Den äran att af en bland landets döttrar
 Med kärlek hedras.

Karin. Kunde jag blott glömma,
 Att du som furste helsas i mitt land,
 Det lättare då blefve att förgäta
 Hur tro- och ärelöst ditt sinne är.
 En ringa sak det kanske endast är,
 Att du en Finlands dotter svikit har;
 Och ej jag skulle mig nedlåta till
 En klagan öfver, att jag sjelf blef sviken.
 Men Finland kan sitt öde se i mitt.
 Dess hopp och tro på dig du undanrycker,
 Då du dig visar kunna handla såsom
 Den siste ibland riddarsvennerne
 Uti ditt följe icke skulle våga,
 Om han sin räkning ej på förhand uppgjort
 Med allt, hvad som af riddersmannen äskas.

Johan. Min Karin, hör mig lugn, som menskan *måste*
 Sitt ödes röst förnimma, då dess utslag
 Oåterkalleligt förkunnas henne.
 Med bittert sinne ej förbittre du
 Än mer en stund, ren i sig sjelf så bitter,
 Som afskedets från lifvets bästa lycka.
 Om jag den siste riddarsvennen eller
 Den förste riddarn vore uti hvilket
 Som helst bland världens potentaters hof,
 Jag skulle känna mig så säll, så stor
 Blott i besittningen utaf din kärlek,
 Att hvarje annan sträfvan, hvarje mål,
 Som bort från dig mitt hjerta kunde leda,
 Ett affall från min himmel skulle tyckas.
 Jag skulle sakna intet, och om än
 Sig någon saknad smöge till mitt bröst
 Från kärlekens till drömmens nära rike

Förflyttad, lätt han blefve vilseledd,
 Så att till jubel han sin suckan bytte.
 Ja, om af födsels slump jag blifvit kastad
 Uppå en thron och ej på thronens *trappsteg*,
 Ett ögonblick jag icke skulle tveka,
 Att med den äkta perlan göra det,
 Kung Erik torde fresta med sitt kattguld,
 Med glädjeflickan midt bland hopen funnen:
 Att foga till min kronas stolta glans
 Den glans, min Karins skönhet gäfvit kronan.
 Med Gud, som byggt *min* thron blott i min barm,
 Och i mitt hufvud, men ej på min panna
 Har kungabindeln fäst, manar mig
 Att åt den storhet, sjelf jag måste skapa,
 Hembjuda såsom offer hjertats sällhet.
 Jag är lik seglarn, då han ger sig ut
 På hafvets vida, stormupprörda banor:
 Från allt, hvarvid hans hjerta vuxit fast,
 Som gjorde lifvet älskansvärdt för honom,
 Han måste lös sig slita och behålla
 Blott det, som hård och stark i stormen gör.

Karin. Ditt hyckleri är bättre värdt en krona,
 Än sjelf du är det. Guds befallning lyda
 Du säger dig, då du Hans lagar kränker;
 Och när jag offras upp åt dina nycker,
 Upphöjs din trolöshet ej blott till dygd,
 Men till försakelse, martyren värdig.
 Men, fast ej just i helgonskimmer du
 Står för min blick, jag tacksamhet likväl
 Dig skyldig är, då du mig visat nu,
 Hur litet jag dock egde att förlora,
 När jag förlorat, hvad din kärlek hette.

Johan. Den dag väl kommer, när du mera rättvis
 Skall döma öfver mig, och när du minnes
 Med annat sinne tiden, då du var
 Min ungdomskärleks enda föremål.

Var viss derpå, att för mitt minne skimrar
 Den tiden oförgängligt i ett ljus,
 Som ej förblekna kan för någon glans
 Och ej af något mörker kan förqvävas.
 Du, som dig nu så förödmjukad menar,
 Skall känna hjertat klappa stoltare
 Vid tanken deruppå, att samma hjerta
 Har slagit emot mitt och väckt deri
 De stora känslor, som mig från dig rycka.

Karin. Jag har ej någon del i dessa känslor.

Ej var det ur mitt hjerta, du dig lärde
 Förräderi emot mitt fosterland.
 Ej af dess slag du dubbades till knape
 Åt Polens fräcka anspråk. Genom mig
 Förnedrades mitt land ej till en fotpall,
 Hvarpå en nerfsvag äregirighet
 Uppklef till höjder, dit hon icke räcker.
Min tanke var, att Finland skulle höja
 Dig i sin famn och visa dig för världen
 En krona värdig, såsom jarlen fordom
 En kungason för hela världen viste.
 Men i beråd att bryta med din faders,
 Den store Gustaf Wasas ädla land,
 Om gunst du tigger i det vilda Polen
 Och gifver dig till träl åt en dess qvinna
 Att lättare i trälldom bringa Finland.

Johan. Då du ej mer mig ensam får beherrska,
 Du tror, att jag i slafveri skall sjunka
 Och Finland till ett hem för polska slafvar
 Men lättare, än det för mig har känts
 Att bryta banden, som oss fästat samman,
 Jag Finland värna skall för sådan fara,
 Om den ock skulle hota annorstäds
 Än ibland din inbillnings vilda spöken.
 Och dessa ögonstenar, hvarmed jag
 Min tjusta blick har kastat uppå dig

Och allt, hvad Finland skönast tett för öfrigt,
Må hellre lockmat bli för rofvets foglar,
Än att till spillo detta land jag gäfve.
Här har till lif mitt hjerta vaknat först;
Här har min sällhet blomstrat upp så ljufligt,
Som hon för menskan en gång endast blommar;
Och här jag från min ungdoms blomsterrus
Som man har vaknat upp till stora syften.
Som Paris' lycka eller Trojas strider
Af mästarns händer äro sammanväfda
Med dessa taflor, hvari vi beundra
Den högsta prydnaden för Åbo slott;
Så är ock allt, hvad härligast jag minnes
Och allt, hvad störst och djerfvast jag lärt hoppas,
Med detta land förbundet oupplösligt.
Och lika litet, som jag dig förgäter,
Jag Finland glömma skall. Ej är det jag,
Som till lifegen ämnar mig förskrifva
Åt hvem det vara må. Och detta Finland,
Ifrån hvars strand jag blickat upp och kring mig
Så djerft, som ingen dödlig än, sen stranden
En gräns har satt för hafvets allomfamning,
Det skulle jag från Sverige slita löst
Blott för att trycka hop det till en kastboll
Åt Polens hundratusen kungars rofflust!
Förrän det sker, skall hertigen af Finland
På detta slott som nordens herre hyllas,
Och kejsarn sjelf om bistånd bedja mig —
Liksom hans fränka snart vid altarrunden
Förbundet skall besegla oss emellan.

Petrosa inträder; en längre paus uppstår, hvarunder stridiga känslor kämpa på Johans och Karins anleten.

Scen II.

*De förre. Petrosa.**Petrosa.* I föga lycklig stund jag torde komma —*Johan.* Det är väl möjligt, men likväl som kallad.

Ty nu utföras måste det beslut,

Jag redan tidigare för dig kungjort.

Petrosa. Ers nåde gunstigt mig har anförtrott

En sådan mängd beslut, att rådvill famlar

Mitt minne bland dem alla i sitt val.

Johan. Du kan ha rätt. Uti mitt hufvud korsa

Hvarann så många planers djerfva utkast,

Att andras tanka ej så lätt dem följer.

Men nu är fråga om den skrifvelse,

Du skulle ofördröjligt sätta upp. —

Petrosa. Till eders konungsliga brud, prinsessan?*Johan.* Åh nej! Jag slika skrifter sjelf författar

Så väl som någon, sen Ovidius

Ej mer sin hjerna bråka kan med slikt.

För öfrigt kyler man på papprets snö

Ej bort den känsla, som af varma läppar

Kan från ens hjerta bäras till ett annat.

Karin upptager, under häftig rörelse, några bref från sin barm och rifver dem i stycken. Johan, derigenom erinrad om hennes närvaro, vänder sig med sina ord till henne.

Ah, du är qvar ännu! Det var ju lyckligt;

Ty hvem kan bättre än du sjelf bestyrka,

Att det låg sanning i mitt sista ord?

Karin. Jag märker allt för sent, att jag för länge

Ren qvardröjt här och hinner blott försäkra

Att i ert sista ord låg mera sanning,

Än i det första, som ni till mig ställde —

Fast sanningen käns skarp som dolkens brett,
Och lögnen mild likt giftig blomsterånga.

(Hon vill aflägsna sig).

Johan. Gå icke bort ännu; du skall få höra.

Att jag är städse än din kärlek värdig.

Karin. Ej nytt bevis derpå jag mer behöfver:

Så djupt förnedrad, som jag nu mig känner,

Jag måste finna hertigen af Finland

Min kärlek värdig mer än någonsin.

(Hon går).

Scen III.

Hertig Johan. Petrosa.

Johan (blickande efter Karin och liksom för sig sjelf).

En ståtlig qvinna, fastän hennes stolthet

För mycket yfves att nu mer få rum

Vid sidan af min egen större stolthet.

Det måste ta ett slut och — ganska snart.

Om hertigen af Finland icke är

Ens hemma i sitt eget hus, hur' skall

Han kunna då det vara i sitt rike?

Petrosa. Det är således, som jag stundom menat:

Ers nåd ett rike har för egen räkning?

Ej såsom mången eger sina slott

På månens branter, hvadan ofta händer,

Att grunden, hvarpå man dem lyftat, borttrycks,

När månen sjelf uppå förknappning lever —

Om han ock ej afdagatas af dagen.

(Johans blick mörknar).

Hur säker deremot sig känner den,

Som byggt sitt hopp på eders höghets rike!

Ty vårens eget rike det ju liknar.

Om till en början föga der kan skördas,

Är det blott därför, att omätligt rum
 Behöfs för allt, som der skall taga plats,
 Då vår förhoppning, väckt af vårens solar,
 Till verkligheter blir förbytt af sommarn.
 Med hvilket stolt förakt ej kunna vi
 Se ned på stundens arma nådehjon,
 Som, der han går förbi dem, sträcka ut
 En hand af det förflutna halft förlamad
 Att nådegåfvor tigga sig af stunden!
 Framtiden är den tid, som tillhör oss.
 Och hvad är stunden med sitt korta lif,
 Hvad det förflutnas stoftuppfyllda likrum,
 Med några tusen döda år befolkadt,
 Emot *vår* tid, mot framtiden, för hvilken,
 Blott evighetens eget längdmått passar!

Johan. Rätt så, Petrosa! Hvad du sade nu
 Ett eko är af ropen i min själ,
 Dem dag och natt jag ljudligen förnimmer,
 Men andra endast sympatetiskt fatta.
 Det måste ligga sanning i de röster,
 Som sitt orakelspråk förkunna ur
 En kungligt danad själs Dodonadjud.
 Hvi skulle annars då ett barn af stoftet
 Som du, Petrosa, utaf dem bli gripet
 Så väldigt, att i gudaklarhet framstår
 Det, hvarom ej en aning ens kan väckas
 Förutom i dens granskap, hvilken invigd
 För stora syften leder dit allt folk?

Petrosa. Hur vet ers höghet, att ni blifvit korad
 Att föra ut så märkeliga ting?

Johan. Hur *jag* det vet! Spörj solen, då hon stiger
 På österns berg att kasta öfverända
 Det nattens rike, hon är sänd att kufva,
 Spörj henne, hvi hon är så viss att segra!
 Spörj våren, om han vet, hvarför han kommer,

Då han befaller att till lifvet uppstå
Mångtusen ting, i dödsens våld försjunkna!

Petrosa. Jag skulle fråga så, om sol och vår
Jag hörde lofva att fullborda sådant,
Hvarmed jag aldrig sett dem gå i land.
Men då jag dristar spörja eders höghet
Om denna visshet, hvaraf sjelf ni lifvas,
Och som meddelat sig också åt mig,
Är det ej tviflet, men min kunskapsträngtan,
Som söker ljus, der säkrast det kan finnas.

Johan. Hvad du begär, att jag skall ställa klarligt
För dig i ordens trånga, kalla form,
Ej ryms deri mer än Guds allmakt i
Din hand, om dermed du vill gripa henne.
Det, som jag *måste* bli och föra ut,
Kan endast kännas, fattas upp med tron.
Den, som skall säga ut ett: varde! der,
Hvarest ett *intet* är hans ingångsspråk,
Han redogör blott med sitt verk, sin gerning
För rättigheter att ta vid, der Gud
Åt dem, Han utvalt, öfverlemnadt hafver
Fortsättningen utaf sitt skaparid.

Petrosa. I verk och gerning, säger eders höghet?
Det en bevisning tycks, som mitt förnuft,
Så oupplyst det än må vara, fattar.

Johan. Men det begriper dock ej skapardriften
I djupet utaf dessa framtidssjälur,
Ur hvilken växa store män åt verlden,
Ej under dock, att du ej slikt förstår:
Jag sjelf — som känner, att jag blifvit utsedd
Att åstadkomma, hvad ibland millioner
Ej någon skulle mäktat utom jag —
Jag frestas mången gång att sjunka ned
På mina knän, tillbedjande den anden,
Som bor inom mig, men likväl mig lyfter
Högt öfver hvardagsmenskan hertig Johan,

Liksom utöfver hvarje annans lifskraft,
 Hvad gifs väl mer förundransvärdt än viljan,
 Som manar mig att stundens ro försaka
 Och denna njutning af ett väsens kärlek,
 Hvars största sällhet var att tillbe mig;
 Och glansen af en härlighet, som bländar
 Här hvarje blick förutom blott min egen,
 Som skådar med förakt ned på dess ringhet,
 Fast den förhöjs af skimret, strålande
 Från silfverskyn af ditt gemak, sankt Eskil!
 Och äfventyra detta allt, som borde
 För andra synas höjden af all lycka,
 Blott för att följa kallelsen från Gud
 Och från ens inre gången; är det ej
 Att handla lik en viking, hvilken skulle
 Sig störta från sin trygga farkosts stormast
 I Oceanens bottenlösa famn?

Petrosa. När det ers höghet gäller, torde väl
 Den liknelsen uppå sitt ställe vara.
 Men hade frågan varit endast om
 Oss andra svaga dödlige, då kunde
 En annan bild man bruka, också tagen
 Från lockelser, hvarmed i vattnet snärjes
 Ett sinne, villadt af dess gyckelbilder.

Johan (stolt). Ja, det väsendtlig skilnad är emellan
 En vikings trånad och en hunds begär.
 Det låga uti sin natur ej denne
 Förneka länge kan. — Sjökonungen
 Sitt sinne låter svälla likt sitt segel,
 Och uti täflan med hans flagga ilar
 Hans tanke i en rymd, dit stoft ej når. —
 Men det är sant; jag vikingens exempel
 För ifrigt följt. Min mening var ju icke
 Att låta tanken sväfvä i det toma:
 Den skulle söka upp ett mål, mer värdigt
 Sin egen höghet.

Petrosa. Och det målet vore?

Johan. Den allrakristligaste konungen!

Petrosa (med affekterad likgiltighet).

I Frankrike? Jaså.

Johan. Och det beslutet

Dess mer förvåning väcker ej hos dig?

Petrosa. Hvi skulle jag förvånas öfver slikt?

Ers höghet ju — när så för godt ni finner —

Nedlåtande och nådig är mot alla.

Hvarföre skulle franska kungen då

Ej kunna hedras med ett bref från eder —

Liksom från många andra potentater —

Så högt ers höghets tankar än må flyga?

Johan (fixerar *Petrosa* skarpt med missnöje och misstroende).

Är det blott helig enfald, ur dig talar?

Men jag begynner mer och mer befara,

Att denna helga slughet, som du insöp

Ur dina fromma lärare i Raumo,

Med dufvans hvita vinge undanskymmer

Det gift, en brokig orm kring tungan samkar.

Petrosa. Det är så länge sedan, jag i Raumo

Mig lärde något, att jag hunnit platt

Förglömma det uti den höga skola,

Hvari ers höghet sjelf mig täcktes bilda.

Och hvad jag här förnummit, lät mig tro,

Att jag er skulle vida mer förnärmat,

Om jag bestörtning röjt och ej det tagit

Såsom en sak, fullkomligt i sin ordning,

Att hertigen af Finland finner lämpligt

Tillskrifva kungen i hvad land som helst.

Johan. Men konungen uti det franska riket

Den äldsta krona bär, som finns i verlden.

Petrosa. Så menar han väl sjelf, ehuru kejsarn,

Som snart skall blifva eder nära frände,

Ej delar samma mening. Men om ock

Det vore så, kan jag likväl ej finna,

Att ärfda kronors bleka aftonglans
 I härlighet kan täfla med en glans
 Af morgonstrålar gjuten kring den krona,
 Hvars anor äro endast dens förtjenster
 Och konungsliga mod, som henne först
 Förbytt ifrån en klump af guld, hvaraf
 En leksak kunnat smidas lika lätt,
 Och invigt henne till symbol af sin
 Förlofning med all jordisk makt och ära. —
 Förlåt, ers höghet, att jag vågat hysa
 En tanke, som ni sannolikt ej gillar.

Johan. Det var en präktig tanke, min Petrosa.

Med glädje ser jag, att blott missförstånd
 Min ledsnad vållat, och att du har fattat
 Den ställning, som tillkommer mig i tiden,
 Så stort, jag sjelf bör derom våga tänka,
 Då jag har mod att mig bereda henne.
 Men om jag vänder mig till franska kungen
 Och helsar honom först bland alla såsom
 Den förste ibland likar, sker det därför,
 Att, fastän tusenåra skuggor falla
 Ren på hans krona, stiger likväl upp
 Till henne från det franska folkets hjerta
 En oförgänglig ungdomskraft, som manar
 Allt, hvad i framtidsgrund vill djupt slå rot,
 Att af den franska kronan söka styrka.
 Och därför sträckte äfven framtidsmannen,
 Min store fader, så begärligt handen
 Åt Galliens kung till ömsesidig vänskap.

Petrosa. Kung Erik, följande också exemplet,

Likväl ers höghet redan förekommit.

Johan. Det är hans lott att hinna framför mig

I allt, hvartill på utnött stråt man kommer;
 Min bana, den jag bryta måste sjelf,
 Erfordrar tid, och *tiden* visa skall,
 Hvem som vid målet qvarstår längre hunnen.

Petrosa. Frankrikes kung likväl fiendtligt står

Mot desse, som sig tro apostlar vara

Af de idéer, dem vi måste anse

Af Gudi sända att beherrska världen.

Johan. Han gör sin pligt, då hugenotterne

Han tuktar som rebeller mot sin thron

Och emot den allmänneliga kyrkan.

Petrosa. Men —

Johan. Jag förstår, hvad du invända ville.

Jag på den saken grubblat mer än du.

Framtiden leder kanske i bevis,

Att hvad jag sagt om franska kronan gäller

Om den katolska kyrkan ock: att hon,

Fastän bland kristna religioner äldst,

Likväl har i sin anda mera lifskraft

Än dessa, födda utaf gårda'ns infall;

Och att hon eger för en syndig jord

Mer af hugsvalelse och tröst än denna

I mörkret famlande, allt sedan hon

Ej sin ledstjerna ser på ljusastakan,

Som ifrån Rom spriddt strålar öfver jorden.

Petrosa. Det vore vågadt att förfäktat här

En sats, så eftertänkelig och kättersk

Der kätteriet trones läror ordnar.

Johan. Också förfäktar jag den satsen icke:

Ty om dess sanning är jag sjelf ej viss.

Men hvad jag vet är det, att Finland först

Vid menskligheten bundits af de strålar,

Som strömmat ifrån Tiberstrandens kullar,

Och att det låge ej så öfvergifvet

Och så förloradt uti rymdens öken,

Ifall från Rom den helga, starka handen

Sig sträckte än till skygd deröfver ut.

Petrosa. Måhända borde då ers höghets skrift

Egenteligen blifva ställd till — — påfven.

Johan. Nej, dermed har det ingen brådska än.

Jag sade ju, att brefvet skrifvas skall

Till franska kungen, och det blir dervid.

Petrosa. Det på latin ju bör författas, såsom

Jag hört, att det i slika fall är vanligt.

Johan. Är det då fråga om en hvardagssak?

Så oerhördt som sjelfva handlingen

Må uttryckssättet för den äfven vara.

Det skrifvas bör på språket, hvilket talas

I hertigens af Finland eget rike.

Petrosa. I detta brukas många tungomål.

Ers höghet menar väl dock icke — finskan?

Fast nio ibland tio af allt folk

Ej känner något annat språk än detta,

Kan det som landets språk väl aldrig anses.

Johan. Och hvarför skulle det ej anses så,

Om jag får fråga?

Petrosa. Det måhända icke

Är mig tillståndigt döma i en sak,

Så stor och vigtig, såsom denna. Språket

Jag känner ju. Jag som mitt modersmål

Det älska lärt och måste synas partisk.

Men hans högvördighet herr biskopen —

Johan. Follingius!

Petrosa. Han är väl rätte mannen

Att frågan reda ut: ty knappt ett ord

Han ansett mödan värdt af språket lära

Och måste därför tyckas fördomsfri,

Då han predikar med en helig min,

Att Gud knappt tål sitt ord på det förkunnas,

Och att ej öfverheten bör tillåta

Det brukas i dess eget land, mer än

Som oundvikligt är, för att ej menskan

Skall sjunka allt för djupt inunder djuret —

Då djuret fritt får göra bruk af lätet,

Hvartill det föddes i sin vilda skog.

Johan. Den helge bispén så vanhelgar allt,
 Hvad heligt är i himlen och på jorden,
 Och blir en skamfläck för det landets bildning,
 Hvars talan har fördristar sig att föra.
 Så länge finska tungor röras än
 Att tolka tankar på hvad språk som helst,
 Med harm, förbannelse och hån hans namn
 Skall af dem slungas hän åt efterverldens
 Förakt evärdeligt. Och det är främst
 Min pligt som Finlands furste att så högt,
 Som det i min förmåga mände stå,
 Inlägga en protest emot hans vanvett,
 Och det är därför ock jag skyndar mig
 Att åt mitt Finlands hemspråk nu bevisa
 Den högsta ära, det kan vederfaras,
 Då jag det brukar till ett uttryck för,
 Hvad jag att säga har åt en monark,
 Som går i spetsen för det folk, hvars språk
 Måhända blir en dag ett modersmål
 För högsta bildningen kring jordens rund.
 Du är ju villig att behjelpig blifva
 Vid denna vederläggning af Föllingius?

Petrosa. Så villig såsom skyldig eders höghet.

Johan. Gack därför genast i mitt kabinett
 Och gör ett utkast der. Vi sen tillsammans
 Det skola noggrant granska. Ty ett arbet
 Det måste bli, som Finland aldrig glömmmer.

Petrosa. Det är min tanke ock; men ej blott därför
 Jag göra skall det bästa, jag förmår.

Petrosa går bort genom venstra dörren; Arvid Stålbarm, en
 mycket ung page, inträder.

Scen IV.

Hertig Johan. Arvid Stålbarm.

Johan. Du ser rätt gladlig ut. Är det blott öfver
 Att vara ung och page, som du dig fröjdar?

Stålarm. Mig allt gör glädje. Gladast dock jag är,

Att jag till eders höghet först fått ila,

Liksom den flaggan, hvilken pekar stråten

Åt skeppet, bärande er höga brud.

Johan. Syns regnbågstecknet af ett nytt förbund

Ren från vår strand?

Stålarm. Ej ifrån denna än;

Men fröjdeeldar ifrån berg till berg,

Såsom beramadt var, ren gifva tecken,

Att flottan med dess sköna last är nära.

Johan. Den bästa lusteld af dem alla är

Likväl den fröjd, som lyser ur ditt öga.

Jag ej skall glömma dig, förrän jag glömmer

Det, som du först bland alla mig bebådat.

Men flink som elden yttermera var!

Se till, att allt är redo, det jag ordnat

För en mottagning värdig den, som kommer:

Om de gemak, dem nyss jag låtit foga

Till gamla slottet, äro festligt prydda;

Om ljusen vänta i otalig mängd

Blott på en vink att katedralens dunkel

Förbyta till en stjerneuppfylld himmel;

Om mina sångare och musikanter

Beredde stå att fylla upp dess hvalf

Med välljud, lika ljufveligt som mäktigt,

Om rökelsen ren dofta käns, otalig

Att sig förmåla med de höjda toner! —

Men hvarför mörkna tycks ditt klara öga?

Gör tanken på den ståten ej dig lycklig?

Stålarm. Jag kan ej utan ångest derpå tänka.

Johan. Hvi så min gosse? Du ju annars tycker

Om allt, hvad grant och pråktigt är.

Stålarm. Javäl.

Men varnande min fromma moder sagt,

Att djefvulns arga list vill fånga själen

Uti papismens nät med slika funder.

Johan. En moders röst bör vara som vårt samvets.

En annan måste föra ut ditt uppdrag.

Stålarms. Men ljusen ju så klart och vackert brinna,

Som englars ögon lysa uti drömmen.

Och tonerna likt deras röster ljuda;

I rökelsen känns deras andedrägt.

Kan Gud väl vredgas, att vi efterhärma

Här nere det, som gör Hans fröjd deroppe?

Johan. Din oskuld, barn, besvarar frågan bättre,

Än all vår klokskap kunde reda ut den.

Följ du ditt hjertas stämma tryggt, så länge

Guds helga englar tala än med den.

Stålarms. Gud signe eders höghet för den trösten,

Hvarmed ni lugnat oron i min själ.

Nu vill jag hasta, som mig vingar bure,

Att hjälpa till i allt hvad jag förmår.

Han skyndar mot fonden, men återvänder, sedan han hunnit till dörren, nedslagen och långsamt.

O, herre jemine! Jag är förlorad!

Johan (vänligt leende).

Nå hvad går åt dig? Kan ej jag dig hjälpa?

Stålarms. Jag vågar knappt det hoppas. Uti glädjen

Att fägnas med min stora nyhet eder

Jag glömde, att den stränge herr Claes Fleming

Befallte mig ers höghet underrätta,

Att hit ha anländt någre dystre männer,

Som komne ifrån södra sidan af

Den Finska viken önskade nu genast

Få draga an ett ärende af vikt.

Johan. Om deras resa varat har så länge,

Och de så angelägne äro att

Uppvakta mig, de väl tillfreds sig gifva,

Tills det mig lägligt syns att taga mot dem.

Stålarms. Ers höghet menar så, men herr Claes Fleming

Han sade, att de ovillkorligt borde

Få företråde strax; och jag så skräm
För honom är, som glad att se ers höghet.

Johan. Var lugn, mitt barn! Ifall herr Fleming vredgas,
Skylld då på mig, att jag dig uppehållit,
Så torde intet ondt dig vederfaras.

Stålarm. Om han blott tror mig och ers höghet lyder!
(Hastar bort).

Scen V.

Hertig Johan.

Du balsamfläkt ifrån vårt barndomseden,
Hur kan i qvalmet af ett hof du andas,
Så ren, så morgonfrisk liksom en fläkt
Vid soluppgången på en blomklädd källa!
Vid denne gosses ord, så menlöst sanna,
Mitt hjerta, slitet af så många känslor,
Hugsvaladt kände sig och lugnadt — nästan,
Som då jag barn än sjelf vid modersknät
Min aftonbön förtrodde åt den himmel,
Min mors välsignelse kring barnet gjutit. —
Hur dårlig är er lära ej, I vise.
Att menskan föds med ondska full af arghet!
Och sanning ligger endast i det ordet,
Att hon som barn till himmelriket kommer. —
Men jordens riken, de för trånga äro
För barnets stora oskuld, och dess renhet
I deras styggelse förqväfves, smittadt.
Och deras hoftjenst kan besörjas blott
Af äregirighet, som pligten sviker;
Af trotset, pockande på sin förtjenst;
Af smickret, som med honungsljufligt gift
Vill fånga furstens gunst och svaghetsnycker.
Den gossen der, han älskar mig ännu
Blott därför, att han granna kläder fått;

Kanske med tiden han mig svika skulle,
 Om till min närmsta man jag ock gjort honom.
 Hvem kan jag lita på? — Knappt på mig sjelf!
 Det stunder gifs, då jag mig känner stark
 Att kämpa, om det gällde, mot en verld.
 Men andra stämma åter ned min kraft
 Till att dagtinga med blott möjlig fara.
 Oaktadt all min makt och myndighet
 Jag därför ej full trygghet inge mäktar
 Åt denne gosse ens, som fruktar mera
 Claes Flemings vrede, än på mig han hoppas.
 En mina utaf jern det måste ligga
 Uti den mannens själ, som drager till sig
 Ej endast dem, af hvilka han beundras,
 Men äfven dem, som i hans bistra sträfhet
 Ett tillägg söka upp för litanian.
 Men lycklig är den furste, hvilken uppbärs
 Af detta hälleberg. Dock honom ve,
 Om denna fasta grund rycks undan honom!

Petrosa, som allt ifrån monologens begynnelse stått lyssnande vid dörren, inträder nu med hastiga steg och öfverlemnar åt Johan ett papper, hvilket denne gömmer vid sitt bröst, då i det samma äfven Claes Fleming, åtföljd af sändebuden ifrån Svärdsriddarestaten, stiger in från fonden.

Scen VI.

Hertig Johan. Claes Fleming. Sändebuden. Petrosa.

Johan. Bekanta ifrån fordom, som jag ser!

Jag er ju hörde till min faders thron

Framsläpa bördan af er tunga suckan

Och klagolåt. Ni blifvit äldre sen

Än sjelfva tiden, som så kallsint då

Med slutet öra mötte eder jemmer.

Första sändebudet. Vi kommo från ruiner redan då,

Likt ufven, som i natten flykten frestar.

Han föds ren grå, och ej föryngar honom
Hans dystra lif på fallen storhets grafvar.

Johan. Det är så ufvens smak att bo bland grus,
Och endast hyckleri är all hans klagan.
Om i det härligaste bland palatser
Han flyttad blefve, skulle han ju sörja,
Att från sitt mörker, sina spillror jagad
Han måste vänja sig vid dagens solljus.

Andra sändebudet. Det är väl ganska möjligt, eders höghet!
Men menniskan, fördömd till ufvens lott,
Hon skulle dock af alla krafter sträfva,
Liksom en drunknande ur hafvets mörker,
Till luftens klarhet, lifvets öppna rymder.

Johan. Hvad hafven I då sjelfve gjort att rycka
Utur den grushög, som deröfver störtat,
Det hufvud upp, det ni i lyckans dagar
Förr lyftade så stolt. Ej Gud ens hjälpa
Kan den, som blott med klagan sjelf sig hjälper.

Tredje sändebudet. Ers höghet! Om vi klagat, ej vi gjort det,
Som barnet qvider eller qvinnan vrider
Uti förtviflan, hopplöst, sina händer,
Men såsom män, som, fast de pröfvats hårdt,
Tro än på Gud, sig sjelfve och sin nästa.

Johan. Det låter godt det der; men männer tillhör
Att möta våld med våld, att brottas med
Sitt öde såsom Jakob med sin Gud.

Tredje sändebudet. Vi veta det så väl som någon annan
Och vilja icke spara lif och blod.
Men värn- och vapenlöse man oss gjort.
Svärdsherrarnes förtryck, så misstänksamt
Som hvarje sådant, ur vår hand ryckt svärden.
Det hette, att *de* nog oss skulle skydda;
Vi egde blott att åt dem skatt betala.
Men nu då stormen ifrån alla håll
Mot deras murkna riddarvapen ryter,
De mäktade icke ens sig sjelfve värna

Och ännu mindre oss. I spillror faller
 Den stolta byggnad, deras roflust uppfört,
 Och vi, som deras rof allenast varit
 Begravas jemte röfvarn under dessa.

Johan. I kunnen ju härefter såsom hittills
 Betala skatt åt hvem, som vill den motta:
 Afnämare på slikt fås alla tider.

Första sändebudet. Men skatterna ej likaledes alltid.
 Det lilla, våre fäder och vi sjelfva
 I långlig tid med flit och omsorg samlat,
 Gått jemte våra hyddor upp i rök,
 Liksom det varit blott ett korthus, uppbyggdt
 Af barnahänder till en lek åt lågan.

Johan. I gamla barn, kröp hon då ändligt fram
 Den rätta grundton för ert hjertas suckan?
 Man tog er frihet; men till tröst man bad
 Er lefva väl och låta andra lefva!
 Och dermed gåfven I er väl tillfreds.
 Man bortvred vapnen ur er svaga hand;
 Men sade: fyllen henne upp med guld!
 Det var alldeles efter edert sinne.
 Man slog till kropp och själ i trälomsband
 Ert lands uräldste barn, mitt Finlands bröder;
 Men tillät er att dela syndaoffret,
 Som pressades ur dessa anlets svett,
 Dem utan miskund ni sett kyssa jorden,
 Och allt er syntes vara ganska godt.
 Men nu fly edra skatter hän i rök,
 Och I tron edra själar, edra hjertan
 Försvunna spårlöst i det toma intet;
 Och ansen er som lik, qvarliggande
 Uppå er smärtas bäddar, dän I biden
 Uppståndelsen igenom underverk.

Claes Fleming. Om jag ej misstar mig, har ren en prest,
 Då öfver domedagens text han talte,

Dem uppbyggt ungefär på samma sätt
Och ungefärligt lika litet hulptit.

De vänta af ers nåde något annat.

Johan. Hvar vill väl jag tillräckligt skatter taga
Att göra dem så rike, som de varit?
Hvar taga stridsmän nog att skydda dem,
Som ej förstå ens lyfta upp en staf
Till att försvara det, som för en *man*,
Bör vara dyrbart framför allting annat:
Hans frihet främst, hans barn och maka sedan.
Jag vill ej lofva det, jag ej kan hålla;
Ej sträcka ut ett halmstrå till dens räddning,
Som af en jernarm blott kan bergas upp.

Tredje sändebudet. Olyckan drabbat oss med hårdhändt slag;
Och därför hårdnar hvarje hand, som vidrör
De djupa sår, ur hvilka vi förblöda.
Vi trodde dock, att, om ock ädelmodet
Ej skulle ensamt ren förmå ers höghet
Att slå en vagnborg omkring den betryckte,
Gemensam fara bjöde eder klokhet
Att bli en bundsförvandt i ädelmodet.

Johan. Gemensam fara? Ej så långa armar
Den fara har, i hvilkens famn I vändens,
Att hennes tryckning skulle nå mig ock.

Tredje sändebudet. Det ej så säkert är, som det kan tyckas:
De bud, som lupit senast från Moskwa,
Förtälja, att dess czar, förfärligt vredgad
Mot Finlands hertig, hvilken förer hem
Som brud hans vilda lågas föremål,
På hämdeplaner rufvar; och man vet,
Att Iwans hämd är som hans kärlek ryslig.

Johan. När han så hafva kan; det får ej nekas.
Måhända kunde dock ett eko väckas
Ur detta slott af den viborgska smällen,
Som i hans öron har en ruskig klang.
Godt har jag dock af honom ej att vänta;

Och det kan komma er rätt väl till pass,
 Att jag i eder ovän *min* ser äfven.
 Ty det gifs blott en sak, som stifta mäktar
 Varaktiga förbund emellan menskor:
 Gemensamma intressen, samma faror —
 Der *en* idé ej människorna lifvar.
 Här liksom öfver allt, der Sveriges ande
 Har ordnat samhällsskicket: *menskans frihet*
 Var den idé, som rådde, om ock stundom —
 Det Flemingarne bäst intyga kunna —
 Ett undantag från regeln blifvit spordt.
Förtrycket deremot hos er var regeln.
 En skiljomur, ööfverstiglig, reste
 Det mellan tvänne slag af varelser.
 Halfgudar jublande på ena sidan,
 Men på den andra trälen kröp i stoftet.
 Andfallen, murken var dessutom staten,
 Hvars lösa fogningar nu sönderbrista.
 Ungt, lefnadsfriskt är deremot ännu
 Här väsendet, fast ej till mognad hunnet.
 Ej undren därför, om jag synes tveka
 Att kasta Finlands krafter i en lek,
 Som kan för sekel åt dem gifva riktning. —
 Men ej blott menskligheten manar godt
 För er; mitt inres röster mig ock drifva
 Att för ert bästa sätta allt på spel.

Tredje sändebudet. Vill Gud, skall eders höghet ej det ångra.
 Väl af förtrycket vi nu mycket sett
 Och äfven känt; men desto mindre lust
 Vi fått att älska och utöfva det.
 Så lefnadsströtte såsom riddarstaten
 Vi känna oss likväl ej heller än.
 Och samma hafsvind, som på denna kust
 I själens segel blåser in friskt mod,
 Oss genomtränger, lifvande, också.

Johan. Jag tror det gerna. I naturens ordning

Det ligger, att omkring en multnad stam

Framskjuta nya telningar till lifs.

Och vi, som lefvat undangömda i

Vår vrå af verlden, kunna lära mycket

Af er, som färdens uppå hafvets stråt

Så vant och tryggt såsom på Revels gator. —

Men våga lif och gods jag ej har lust

Förutan vederhäftig säkerhet.

Första sändebudet. Och detta ju begär ej heller någon:

Tillräckligt torn och fästen i vårt land

Sig höja att till underpanter tjena

För ett förbund, så fast och så varaktigt

Som stjernornas på fästet sinsemellan.

Arvid Stålbarm springer in och vänder sig rakt mot Johan,
utan att varsebli de öfrige.

Scen VII.

De förra. Arvid Stålbarm.

Stålbarm. *In dulci júbilo*, sjunga de på jorden bo!

Han kastar upp sin beffädrade barett i luften; då han vill
upphemta den, stöter han häftigt emot det äldste bland sändebuden,
så att denne vacklande tager några steg tillbaka.

Ursäkta, stränge herre! Men nu passa

Ej sura miner uppå något anlet. —

I pannans fåror måste utsås fröjd,

Och hvarje mulen blick bli glädjens spegel.

Claes Fleming. Förvägne pilt! Du dig fördristar störa

Med tanklöst joller kloka männens rådslag —

Stålbarm. Ack! Jag blef ej eder varse, annars skulle

Jag väl ej vågat röja fröjd ens nu,

Då mellan jord och himmel borde stiga

Blott jubelrop och svängda mössors fjädrar.

Johan. Var obekymrad och var glad, min gosse,
Så länge det dig gifves att det vara.
Den tid nog kommer, då din fröjd förbjuds
Af annat än af dessa herrars stränghet.
Men kanske mildrar äfven denna sig,
Då de få höra, hvad som gör din glädje,

Stålarms. Stig ned till stranden, eders höghet! Bättre
Af tusen röster skall det der förkunnas.
Af hurraropens storm kringströs de blomster,
Dem man har utbredt på prinsessans stig.
Ren hennes segel syntes nyss helt nära,
Hon stiger sjelf i land på ögonblicket.

Johan. Vi måste skynda att emotta henne.
Ankomsten af min konungsliga brud
Ju gälla bör såsom ett gynsamtt tecken
För våra planers framgång, mine herrar!
En droppe glädje i er sorgeskalk
Väl torde lända äfven er till hugnad,
Om hon af Lete ock all bismak saknar.
Oss festens fröjd nog lemnar mellanstunder,
Som med allvarligt rådslag fyllas kunna.
Ty mannen värdig stundens glädje blir,
Då mod hon gifver oss till framtidshandling.
Med dessa insigtsfulle män.

(Pekar på Claes Fleming och Petrosa)

I kunnen
På förhand öfverlägga om hvad allt,
Vår frid och våra — strider må tillhöra.
Ert rådslag sen jag sjelf vill moget pröfva.

Han skyndar ut. De öfrige, med undantag af Stålarms, som
springer förbi honom, följa, långsamt efter. Endast Claes Fleming
qvarstannar eftertänksam och sluten. När alla bortgått, utbrister
Claes Fleming. Hvart syftar det? — Vill han ej gå för långt?
(Han går).

Scen VIII.

Scenen: kyrkogården omkring domkyrkan; denna reser sig i fonden, starkt belyst. Skenet strömmar genom de färgade fönstren. En koralsång, ackompanjerad af orgel och andra instrumenter, ljuder från kyrkans inre. Till dess ingång, bevakad af hertigens högtidsklädda livvakt, tränga sig mennisko-grupper: män, qvinnor och äfven barn, lyftade på qvinnornas armar. På sjelfva kyrkogården höja sig grafvårdar och kors; dessa senare till en del lutande af ålder. Emellan dem, längst bort från kyrkan, synes Karin Hansdotter, mycket enkelt klädd. Gående oroligt af och an, vänder hon tidt och ofta blicken åt den sida, hvarifrån hon kommit.

Karin Hansdotter. Folk af alla stånd. Senare hertig Johan, Katarina Jagellonica, Petrosa.

Karin. Ett haf af välljud genom templet svallar

Och vaggar hvarje hjertas qual i ro.

Min barm beröres dock af dessa flöden

Som brustna skeppets spillror af en svallvåg;

För dem ej gifs ju ro, ej hamn, ej mål,

Hvarvid de kunna hviska till sig sjelfva:

Här är oss godt att vara; hvilom här!

Ljusskenet från kyrkan faller på ett kors invid Karin och återkastas af detta på henne, som dervid spritter häftigt till och länge stirrar på det blänkande korset.

Ack, jag förstår: Guds eget finger pekar

Ifrån Hans hus på dig, du lugna bröst

Invid vår moders, jordens stora hjerta.

O, finge jag den vinken genast följa!

Jag är beredd. — Beredd? Hvad hädelse

Mot Gud och allt det, menskor akta heligt!

Min själ, som brann af jordiska begär,

Af djefvulskt hat och bitterhet nu brinner.

Mitt högmod sig ödmjukar ej ens här,

Der grafvens stoft om menskans ringhet talar,
Och Herrans tempel om Hans härlighet. —

Om der, knäböjande vid altarranden,
Min vilda kärlek bundits af Hans lagar
Och, från afgudisk dyrkan af en menska,
Till gudstjenst inom pligtens gårdar helgats,
Då kunde väl min klagan ha sin rätt,
När all min kärlek kastas bort, likt stoftkorn
Från högtidsståten af en furstemantel. —

Nu Johan tror och alla tro med honom,
Att hvad jag gaf och hvad jag offrat upp
För Finlands hertig, gäldats mer än nog
Med äran, att jag *var* hans älskarinna.

(Hon ser sig oroligt om åt samma sida som förr).

Förunderligt, hur man dock vara kan
Så ensam såsom jag i menskors hvimmel.
Jag hört om Arkimedes' sorg deröfver,
Att utanför vår verld ej fanns en punkt,
Der han sig kunnat ställa. Om han fått
Min plats, först då den vise sörja bordt. — —
Han ock, den enda menska, i hvars röst
Ett genljud af min smärta dallrade,
Han sviker den af alla öfvergifna,
Ty löftet om hans hitkomst blef ju sviket.
Men fastän ensam, lik den sista svanen
I fjärden, som af höstis görs allt trängre,
Jag måste bort från dessa tummelplatser
För all min lycka, höghet och — förnedring;
Bort, så långt vägen räcker, tills att äfven
Den sista gångstig sina spår förlorar
Bland skogens snår. —
Men först jag ville dock
Se denna qvinna — jag ju borde säga:
Den fé, hvars trollstafs makt, från fjerran spord,
Var ren tillräcklig att här allt förbyta.
Är hennes kärlek högre, än min var?

Är hennes skönhet — ? Dock, vansinnet blott
 Kan mellan grafvar hänga upp en vågskål,
 Der kärlek, skönhet, hvilka varit, mätas
 Mot dem, som i sin fulla blomstring glöda.

Vid ingången till kyrkan uppstår liflig rörelse; kort derpå utträder hertig Johan, ledande sin gemål, Katarina Jagellonica; båda äro präktigt klädda samt åtföljas af en lysande svit. Karin Hansdotter skyndar framåt, men stannar på halfva vägen, innan hon uppnått tåget. Efter ett ögonblicks tvekan stiger hon likväl med beslutsamhet fram till ett ställe, förbi hvilket processionen måste tåga fram. Från folket, som trängt sig kring brudparet, höres ett sorl af glädje och beundran, under det Katarina helsar med förnäm nedlåtenhet åt begge sidor.

Röster från hopen. Hvad hon är skön och stolt, men vänlig dock,

Vår unga hertiginna! Lefve hon!

Karin (för sig). Hon gerna lefva må, blott jag får dö.

Jag måste skåda denne tjuserska.

(Tåget nalkas henne).

Katarina (blir varse Karin och fixerar henne).

Hvem är den vackra flickan der? Ett drag

Af vemod och af stolthet slingrar sig

Kring hennes panna likt ett diadem,

Och i sin enkla dräkt förnämt hon blickar,

Som rosen ibland barrträds torftighet!

Herr hertig, edert land är mäktat rikt

På sköna qvinnor af så sällsynt slag,

Om denna undgått er uppmärksamhet. (Småleende).

Blott allt för väl ni kanske känner henne?

Johan (som förgäfves försökt förmå sin gemål att fortsätta tåget, visar sig på en gång brydd och harmfull).

Jag minnas vill, att förr jag någonstädes

Har henne sett — men kan ej mig erinra —

Jag efteråt skall taga kännedom —.

Hänlöje och medlidande spegla sig på de kringståendes anleten. Karin tager med stolt vrede ett steg framåt.

Karin. Den står att vinnas genast, om ers höghet

Behagar så och finner det behöfligt.

Petrosa (som hastat fram och häftigt fattar hennes hand, talar hörbart blott för Karin).

För Guds skull, sansa er! Bär ej till torgs

Åt människornas hårdhet er förnedring!

Karin. Är jag mig sjelf då något skyldig än?

Petrosa. Ni lefver ju ännu, fast midt bland grafvar.

Tåget har emellertid åter satt sig i rörelse, och *Petrosa* bortförer Karin till en atlägsen del af kyrkogården.

Det var en annan hand än min, hvari

Ni önskade att gripa till er räddning.

Men den, som håller på att sjunka ned

I närmsta afgrund, har ej tid att vara

Nogräknad med det handtag, honom bjuds.

Han, som ni väntade, ej kommer hit.

Karin. Ett löfte, gifvet mig, ju binder ingen.

Petrosa. Han trodde sig dock bunden utaf sitt.

Men slagen uti band, i hvilka själen

Blott rör sig fri, men handens krafter domna,

Han kunde denna gång ej det, han ville.

Karin. Var då det hån, hvarmed hans höghet gäldat

Min kärlek, icke nog för honom än?

Den enda, hvilken för mitt öde ömmar,

Som brottslig blir behandlad, för att jag

Har vågat älska hertigen af Finland.

Petrosa. I denna bragd han torde ej ha del.

Det tycks som Sveriges kung och Finlands hertig

Fördelat sinsemellan såsom bröder

Besväret att belöna riddarn furstligt

För nitet, hvarmed våra ärender

Af honom blifvit skötta uti Polen.

Knappt Johan hann sin tacksamhet bevisa

Mot honom, innan Eriks tur är kommen.

Karin. Hvad, som i ondo utsås, kan ju bära

Blott bitter frukt.

Petrosa (betydelsefullt). Det lärer vara så. —

Och lian, hvarmed denna frukt skall skördas,

Är, då af Göran Pehrsson hon blir förd,
I bästa fall ett bödelssvärd. Er hämnd
Således är i ganska säkra händer.

Karin. Väl har min lycka först och — sen hon svunnit —
Olyckan sugit lifvet ur mitt hjerta;
Men ofärd, drabbande min ungdoms första
Och mina sorgers sista vän, ej kan
Den njutning dock mig ge, som hämndens rusdryck
Bereder, när vårt hjerta torkat bort,

Petrosa. Ert eget tal en slik förmodan väckte.

Karin. Ack! Det gifs ögonblick, då mina ord
Förirra sig uppå helt annan bana,
Än der min känsla verkligt rör sig.
Ni är väl hertigens af Finland gunstling
Och måste sky oss, dem hans gunst förskjutit;
Men om ni hoppas på vår Herres nåd,
Så hjälp mig rädda riddar Sabelfana!
Så rysligt det ock känns att än en gång
Till någon furstes hårda hjerta vädja,
Jag vill mig kasta för kung Eriks fötter
Och tigga om barmhertighet. —

Petrosa. För er?

Karin. Nej, aldrig, aldrig för mig sjelf! Så lågt
Som hos en konung hjälp ej söker den,
Som knappt begär mer hjälp af Gud i himlen.

Petrosa. Om blott er afsigt är att bistå riddarn,
För sent ni kommer. När ni uppnår Stockholm,
Är han förlorad redan eller räddad.

Karin. Ni säger: räddad? Har då hertig Johan
Sitt hjertas bättre röster lydt och skyndat
Att mana godt för riddarn? Derpå känner
Jag Johans forna sinne väl igen.

Petrosa. Hans sinne, sådant det för stunden är,
Käns bäst deraf, att ingenting han gjort.
För riddarn han dock kunnat intet göra:
Ty dennes öde är ej honom kunnigt.

Karin. Hvem har alltså —?

Petrosa. Historien derom är

För lång att här förtäljas ibland spöken.

Som menskolifven ljusen redan släckts.

Folkhopen så från grafvarne försvunnit,

Som efter femti år från lifvets gårdar.

Ni måste söka upp ett skygd mot natten —

Naturens natt och den, som menskor tillställt.

Fins detta skygd i slottet än för er?

Karin. Nej, hellre jag med egna händer vill

Upprifva ett af dessa hvilorum

Och af dess äldre gäster bedja om

Härberge för den långa natt, som stundar,

Petrosa. Då med så ringa anspråk ni er nöjer,

Den låga hyddan kanske ej förkastas,

Dit med ert tillstånd jag skall er ledsaga.

Karin. På hertig Johans vägnar? Aldrig?

Petrosa. Nej!

Hans höghets ärende jag går ej nu.

För anspråkslöst mitt anbud är; jag kunde

Tillägga ock: min afsigt är för god

Att vara någon annans än min egen.

Om hertigen för andra små bestyr

Det icke hade glömt, han sannolikt

Er skulle bjudit till sitt hus i staden,

Der han er understundom kunnat råka. —

Karin. Infamt! Jag ser, att någon värre än

Han sjelf er utsändt som min plågoande.

Petrosa. Ej någon värre dock än Sabelfana.

Jag aktar honom lika högt som ni

Och bjuder som hans vän er allt det bistånd,

I min förmåga står att lemna er.

Ni tryggt kan se uti min varelse

En arm allenast, som hans vilja utför.

Han fattar Karins hand, och de aflägsna sig emellan grafvarne tillsammans.

Fjerde akten.

Scenen: ett elegant rum i Åbo slott, prydt med taflor, som framställa bilder ur Trojanska kriget, Paris och Helena o. s. v. Katarina Jagellonica, halft liggande på en divan; hertig Johan sitter på en taburett invid hennes fötter. Pagen Arvid Stålbarm befinner sig under hela denna scen, halft inslumrad, på en hvilstol längst i fonden. En dörr i fonden; en annan leder på sidan till hertiginnans kabinett.

Scen I.

Hertig Johan. Katarina Jagellonica.

Arvid Stålbarm (slumrande).

Johan. Ren festen brusat ut liksom en storm,
Som trött sig lägger ned på böljans bäddar;
Och blott en efterdyning leker än
I månskensskimret af vårt minnes njutning.
Allt det, som tjusning gjöt i våra sinnen
Ur ljusets, tonens, dansens yttre vågor,
Till själens gömda insjö sammanrunnit.
Dock det, som borttog glansen från all glans
Och ljufligt ljud, der all musik förglömdes,
Och syntes skönt, då skönhet täflande
Med skönhet redan ställt hvarann i skuggan, —
Det ser och hör jag än; det tjusar mig,
Ej blott en minnets bleka spegelbild,
Men varmt liksom en evig ungdoms anda.

Katarina. Jag ser, ni flitig öfning haft, min hertig,
I ridderliga talesätt, som klinga

Så präktigt uti vackra damers öron.

Det är väl icke längesen, ni höll

Pro exercitio — som polacken säger —

Ett dylikt tal för den der täcka flickan,

Som gjorde er så brydd vid katedralen?

Fy, hertig! Det var ej galant af er

Att i en gammal flammas aska spotta.

Johan. Min stolta, sköna hertiginna, tala

Ej mer om det, hvars minne sjelf jag undflyr.

För att bespara er ett obehag,

Jag riddarpligten kanske svek mot — andra.

Mitt fel var dubbelt. —

Katarina. Ja, förutan tvifvel.

Ni mente, att jag harmas skulle mot

Den stackars flickan, som ni hade älskat.

Då knappt ni visste, att jag fanns i verlden.

Vi Polens döttrar älska segerns vinning;

Men ej vi hata dem, som vi besegrat —

I fall på nytt en täflan de ej ingå;

Och om en täflan kan ju ej bli fråga

Emellan Polens konungsliga dotter

Och Karin — — hur var det, som fadern hette?

Johan. Nej, min gemål är oförliknelig.

Hur man uti en qvinna ega kan

Sin hela verld, sitt allt nu fattar jag.

Förr slets jag, när passionens våldeld stillats,

Af äregirighetens vilda ande.

Hvad helst jag egde, tycktes ej besittning,

Men eggelse att sträfva efter annat.

I all min härlighet jag endast var

Bröstarfving af den arme Tantalus. —

Och nu min trängtans mening står i klarhet

Inför min blick i din gestalt, prinsessa!

Det bästa, jorden kunnat mig beskära,

Jag redan fått och intet mer begärer.

Katarina. Jag förödmjukad, mer en ärad skulle

Mig känna, om en sådan sinnesändring

Sin orsak eller ock blott förevändning

Vill söka upp hos henne, som har äran

Att vara er gemål. Ni icke lofvat

Mig trogen bli som en Arkadiens herde,

Men som en kungason och sjelf en furste.

En hand, som kan till Polens kungathron

Den leda upp kanske, hvars hand hon fattat,

Väl tycker om en sammetshandskes lenhet,

Men det bör dock derunder finnas stål.

Johan. När helst det gäller att till ert försvar

Min hand beväpna, blir hon oåtkomlig.

Men ej som förr hon utsträcks öfverdådigt

Att mana faror fram, som, icke störda,

Ej skulle tänka på att hota oss.

Då jag var ensam, såg jag blott *en* fara,

Och när blott mig hon sökte, genast färdig

Jag var att mana henne ut till envig.

Men nu min första och min sista pligt

Är den att er bevara för all våda;

Och därför växa faror öfver allt,

Likt trollen i hvart enda skogssnårs mörker.

Till fredens underpant min ena hand

Åt Sveriges kung jag räcker och den andra

Åt konungen i Polen. Midt emellan

Min broders och min svågers riken skall

Mitt vilda Finland låta tämja sig

För bildningens och fridens glada yrken

Och torka blodet bort från sina sår

Och från sitt bistra allvar jaga töcknen

Med hand, som veknar, sedan hon ej mer

Är fastgrodd vid det evigt förda svärdet.

Gifs det en menskolott mer ljuf än din,

Då detta folk, så modigt och så godt,

Skall räkna sin förening med sin lycka

Ifrån den dag, då på dess lefnadshimmel
Såväl som uppå min din sköna blick
Steg, frid och glädje bringande från östern?

Katarina. Att paradera i en finsk idyll
Såsom hjeltinna är jag icke värdig.
Jag vuxit upp bland fejder, äfven jag,
Och vant mig älska stridstrumpetens dån
Mer än en herdepipas ömma välljud,
Och ej jag väntat att i detta land,
Valplatsen för så många sekels strider,
Mitt sinne skulle söfvas af en vaggsång,
På påflig sångarton af freden uppstämd.
Det var ej slikt den ädle riddarn lofvat,
Som förde eder talan vid vårt hof. —
Men hvar är han? Med undran fann min blick
Den platsen tom, der främst ju han bordt ställas.

Baron von Schenck inträder högtidligt och under sirliga bugningar. Arvid Stålbarm gnuggar sömnen ur sina ögon och morgnar sig småningom.

Scen II.

De förre. Schenck.

Johan. Ansträngningarne under högtidssuset
Ej hunnit dina krafter tömma ut:
Så vaksam, artig såsom alltid skänker
Du något sent oss nöjet af din hitkomst.

Scherck. Ers höghets nåd jag tacksamt återfinner
Uti den milda form, hvari jag näpses
För min uppvaktnings stora dristighet.
Blott skäl af högsta vigt plädera kunna
För mig, då eders höghets lycka jag
Med underdånig bön om audiens
Nu störa vågar.

Johan. Hvad, min gamle vän,
 Har du nu ren förmått på några dagar
 Uträtta mera med min källare,
 Som lemnad var till din disposition,
 Än alla påfvar med Pontinska träsken?
 Är den uttorkad, måste vi oss vända
 Till Bremens outtömmeliga källa,
 Hvars skyddspatroner stadens fäder äro.
 Emellertid vi få oss tåligt nöja
 Med Åbo öl, som genom din förtjenst
 Till oerhörd förträfflighet sig artat.

Schenck. Ers höghets skämt, som annars mig förtjusar,
 Nu skär mig djupt i hjertat: ty mitt budskap
 Mot denna ton af fröjd så bistert skorrar
 Liksom en åskknall mot en kärlekshviskning.

Johan bleknar, synbarligen bestört. Katarina springer beslut-
 samt upp.

Katarina. Den ej förtjenar att om kärlek hviska,
 Som oförskräckt en åskknall ej kan höra.
 Låt därför *eder* dundra utan krus!

Schenck. För eder kunglig höghets öra gjord
 Är ej den åskan — fast den angår er.

Katarina. Om mig den angår, tål jag ock den höra.
 Ej min gemål bör hafva hemligheter,
 Som för hans maka ligga undangömda.
 Vi äro endast *ett* för Gud och menskor.

Johan. Furstinna, för en obehaglig nyhet
 Man vill förskona er.

Katarina. Jag märker det:
 Men den må skonas, som begär förskoning.
 Den polska qvinnans art ej vet af sådant;
 Oåterkallelig min vilja är,
 Att herr von Schenck förtror oss sitt bekymmer.

Schenck blickar frågande på Johan, som gifver honom tecken
 att yttra sig.

Schenck. Från Sverige komna, dystra sägner nyss
Framhunnit till vår strand. De först förtälja,
Att Sabelfana, som på någon tid
Ej varit sedd vid eders höghets hof,
Befinner sig i konung Eriks våld.

Johan. Hvad säger ni? Har den förrädarn rymt
Med allt, hvad här han hunnit spana ut?

Schenck. Om ej berättelsen är vilseledd,
Skall riddarn icke blifvit förd till Stockholm
Af egen vilja, men af kungligt våld.

Johan. Jag är ändock i alla fall förlorad.

Katarina. Förlorad! Ingalunda genom riddarn.

Han är en *man*, en ärans man, om någon.

Schenck. Man genom gräselig tortyr har sökt
Att pressa ut ur honom, hvad han vet
Om sin beskicknings ändamål i Polen
Och om er höghets alla andra planer.

Johan. Då känner Erik dem så väl som jag.

Katarina. Om riddarn sjelf ej velat yppa dem,
Vet Sveriges kung deraf ej mer än förr.

Schenck. Den karl, som uppå obegripligt sätt
Försvann ej längesedan från er lifvakt,
Skall äfven uppehålla sig i Stockholm.

Johan. Det gör mig ondt: han var en infödd finne;
Jag trodde honom trogen in i döden,
Såsom hans landsmän pläga vara det
Mot dem, de lofvat trohet; men för öfrigt
Kan han ej skada, hvar han ock må finnas.

Schenck. Men desto större våda hotar dock
Min värsta nyhet, som till sist jag sparar,

Katarina. Till först ni dermed bordt ert hjerta lätta.

Schenck. För tidigt kommer den, när helst den kommer.

Katarina. Låt höra!

Schenck. Tsaren, af Moskwa. —

Katarina. Är han

I spelet med? Det bådar icke godt,

Schenck. Förfärligt redan kränkt uti sin kärlek,
 Har han sig känt förnärad ännu mer
 Af detta skämt — en Juvenalis värdigt —
 Hvarmed hans frieri afspisadt blef.

Katarina. Den brud, han fick, fullkomligt anstod honom,

Schenck. Det är visst möjligt. Sjelf likväl han delar
 Ej denne tanke; och han fordrar nu
 Af Sveriges kung, sin trogne bundsförvandt,
 Att bruden, hvilken Polen vägrat honom,
 Skall lemnas ut med konung Eriks tillhjälp.

Katarina (storskrattande). Det var ett snyggt projekt.

Johan. Med fasa har

Min bror väl vägrat att gå in derpå.

Schenck. Det skulle tyckas så; men annorlunda
 Förmäler ryktet dock.

Johan. Då ljuger ryktet.

Är det väl möjligt, att en Svea konung,

Den förste riddersmannen i sitt rike,

Skall vilja eller — våga handla så,

Som ingen rövvarhöfding handla vågar,

Om han en enda dag vill qvarstå än

Som hufvudman för sina vilda sällar?

Jag tror det ej, förrän kung Eriks män

Förenade med moskowitens komma

Att rycka från mitt bröst hans broders maka.

Schenck och äfven Katarina göra min af att vilja svara; men
Johan vänder sig mot den förre med yttersta häftighet.

Håll inne, herre, med de toma fraser,

Dem ni ur nötta luntor pluggat i er.

Jag känner lifvet bättre än ni alla

Pedanter, som ur böcker det studeren;

Och därför vet jag: sådant är omöjligt.

Stålar (som med stor tillfredsställelse betraktat utbrottet af *Johans* vrede, stiger närmare fram).

Det vackert är att se ert höghet tänka

Så godt om alla menskor. Men det finnes

Så elaka bland dem. Ej rådligt är
Att vänta, tills de komma för att föra
Vår sköna hertiginna bort. Ers höghet
Bör med dem göra såsom jag med björnen.

Johan (betydligt lugnare). Hvad gjorde du med honom?

Stålarms. Har jag ej

Berättat för ers höghet den historien?
För tvänne år sen lekte jag en qväll
Uppå vårt vackra Lindö med min syster,
Vid skogens bryn alldeles nära gården.
Då kom ur mörkret en förfärlig bjesse,
Och efter ritningen, vi fått från Tyskland,
Jag kände straxt igen herr Nalle sjelf.
Han lunkade rakt mot min lilla syster
Och såg rätt bister ut; men jag sprang fram
Och ställde mig framför den gunstig herrn,
Med käppen i min hand, och röt så dugtigt,
Att han helt flat sig vände långsamt om
Med oförrättadt ärende. — Och så
Bör ju ers höghet äfven ställa sig
Framför vår hertiginna, och vi alla
Omkring er båda; och då vill jag se
Den björnen, hvilken vågar sträcka ramen
Att taga från oss, hvad vi älska högst.

Johan. Du kan ha rätt. Det tål att tänka på.

Stålarms. Mig gaf ej björnen tid att tänka alls.

Johan. Så handlar barnet; mannen sig betänker;

Och se'n han tänkt — (förlorar sig i tankar) han handlar
som ett barn.

Men det är sent; och fast ej ofärd sofver,
Så vakar trohet, ännu mera nitiskt,
Och när ens hvila hägnas af von Sckenck,
Man slumrar trygg fast i en lejonkula.

Han vinkar gunstigt till afsked åt Schenck och Arvid Stålarms
samt aflägsnar sig, i det han bjuder armen åt Katarina, till hennes rum.

Scen III.

Ödslig strand i Åbo skärgård. Mellan klipporna står en koja, vid hvars öppna dörr Karin Hansdotter sitter i svart, ganska enkel dräkt. En båt skjuter sakta in emellan strandens stenar; tvänne män sitta deri. Nils Andersson Sabelfana, den ene af desse, stiger upp ur båten med tillhjälp af den andra mannen och stödd på en krycka. Han är vorden en ruin af sig sjelf: håret har hvitnat; ansigtet bär spår af oändligt lidande; klädseln är vanvårdad; men han framstår dock såsom en ädel ruin af försvunnen manlig härlighet, ej såsom en trashank.

Karin. Sabelfana.

Karin (sjunger utan att hafva märkt Sabelfanas ankomst, hvilken långsamt närmar sig kojans):

Så mild är luften; solen småler än
Åt bladen, som af fläkten vaggas neder:
Vår tycks bo qvar ännu i himmelen,
Men hösten öfver jorden sorgflor breder.

Ack! om en vårens dag ock kommer kall
Med is i sina lockar, snö på kinden.
Han jublar dock, att vinterns makt är all,
Och sommar profeterar kulna vinden.

De nakna armar sträcker trädet opp
Ej för att be om nåd, men för att fånga
Ur vårens famn en framtid åt hvar knopp
Af blommors fågning och af blomsterånga.

Och nu är varmt, och dagen strålar blid,
Och mullen än sig under gräsen gömmer;

Dock ej om hoppet — om förlust och strid
Naturens hjerta aningsfullt nu drömmar.

Men denna sorg en flyktig molnfläck blott
Är på den eviga naturens änne:
Den skall gå bort, som hennes vår har gått,
Och nya vårar vänta åter henne.

Du arma hjerta, som förstenadt står,
En gravvård öfver dina blommor döda,
Du glädje ej begäre mer och vår,
Men att din sista droppe må förblöda.

Sabelfana har emellertid närmat sig Karin och stannat, utan att hon det bemärkt, blickande med djupt vemod på henne.

Sabelfana. Sitt kretslopp årets tider raskt fullbordat
I edert hjerta, Karin, och i mitt.
Dertill behöfs ock ganska litet: ställ
Emellan hjertats vår och höst blott något
Så obetydligt som vår lyckas graf,
Och mellan båda slagen är en brygga,
Hvarunder sommarns lif förrinner spårlöst.

Karin (sedan hon tvekande stirrat på honom, springer upp och slår sina armar med häftighet kring honom).

Ha, det är du, min ungdomsvän, min ende!

Sabelfana (sätter sig, vemodigt leende).

Far icke fram så häftigt, Karin! — Hvem
Väl hade trott, då jag i forna dagar
Dig bar mot Kangasala-åsens höjd,
Och med din späda famn du omslöt mig,
Att dina armar skulle nästa gång
Så hårda kännas?

Karin. Det är längesedan

Vi klefvo upp gemensamt mot den höjden.

Sabelfana. Ja, det är så; och du har sedan stigit
Mot andra branter, ensam, långt från mig.

Och jag har tryckts utaf helt andra famntag,
Än af min lilla lekkamrats.

Karin. Förfärligt

De måste pressat dig till jernhård barm.

Jag hade svårt att känna dig igen.

Sabelfana. Det är ej första gången du mig misskänt.

Karin. Jag medger det med ånger och med blygsel;

Och felet desto större var, ty jag

Mig misstog då, ej på ditt ädla anlet,

Men på ditt ädla, ridderliga sinne,

Hvars drag ej bordt utplånas ur min tro.

Men gränslöst olycksalig var jag då

Och än med olyckan ej så förtrogen,

Som jag har hunnit blifva sen; och i

Dess svarta månsken såg jag idel mörker,

Der allt, hvad härligt fanns, sin färg förlorat.

Sabelfana. Hvad mig beträffar röjdes i mitt väsen

Så litet bländande, att lätt jag blef

I skuggan ställd af dagen som af natten,

Tills jag en skugga af mig sjelf är yorden,

För hvilken äfven nattens skuggor fly,

Liksom mig ljusets alfer fordom flydde,

Karin. Om de ha flytt, de flyktat blott för att

Dig vänta uti himlens härlighet.

Men hade jordens låga dalar kunnat

Ett hem för dessa vara, hvem väl skulle

Mer omotståndligt till sig dragit dem

Än du, som blickade så öfverlägsen

På alla jordens blommor ner,

Om de sig dristade att smyga upp

En blick förstulet till ditt stolta öga?

Sabelfana. Och det är *du*, som hjerta har att kasta

En sådan frågas leksak bort åt *mig*.

Karin. Hvem känner väl den frågans fulla allvar

Så väl som jag; och hvem har bättre rätt

Att ställa henne inför dig än jag?

Sabelfana. Än Karin — hertig Johans älskarinna?

Karin. Nej, icke hon som varit det, du säger;

Men Karin, som växt upp invid din sida. — —

Den grund, hvarpå vi stått, är undanryckt;

Och om vi genom våra lidanden

Ej skulle höra jorden till ännu,

Vi kunde tro, att vi ett möte stämt

I landet för de hädangångnes skuggor

Och återkalla i vårt minne der,

Hvad som oåterkalleligt gått hädan.

Och är ej jordens allra tyngsta sorg

Vanmäktigast bland jordens alla makter?

Den krossar våra hjertan innan kort,

Liksom vår lefnadslycka redan krossats.

Hvad vi må hafva att hvarandra säga,

Bör anförtrös åt ögonblickets flykt:

Vårt ord skall kanske ej nå mer det nästa.

Sabelfana. Hvad jag att säga kunde ha, det tyckes

För mycket och för tungt att anförtrös

Åt ögonblickets svaga vingars luftdrag.

Den börda, hela lifvet samkat hop,

Ryms blott i evighetens djupa famn;

Och se'n jag såg dig sist, jag blifvit kastad

Så nära denna, att hvarenda stund

Är blott en öppnad port, som in dit leder.

Karin. Jag låter dig ej stiga inom den,

Bak hvilken du skall stå till svars för Gud,

Förrän du stått till ansvar först för mig.

Sabelfana. Det låter sällsamt: jag väl trodde mig

Om någon fordran veta: men en skuld

Till dig, den kan jag icke kännas vid.

Karin. Så stolt som alltid ser du än på mig;

Men om du varit mindre stolt, jag ej

Så förödmjukad stode inför verlden

Och ej så olycksalig inom mig.

Sabelfana. Och detta allt är blott min stolthets fel?

Karin. Ej dess allenast. Ack! min egen svaghet
Sin dryga anpart haft också i skulden.
Men skulle du, den starke, kloke mannen,
Ej från den svaga undanryckt ditt stöd,
Då det behöfdes bäst, hon icke svindlat
Och vore ej förlorad, som hon är.

Sabelfana. Om gunst af intet slag jag tigga lärt,
Ej ens om den att rädda få, der någon —
Med öppna ögon — stått beredd att falla.

Karin. Men då ens blick, förbländad, vilseledde
Ett oerfaret väsen i förderfvet,
Den starke bordt sin makt till räddning bruka.

Sabelfana. Jag kunde icke ens försöka det.

Karin. Hvi kunde du det ej? Du, som naturen
Att herrska öfver människorna danat,
Fast slumpen tappat bort dig ibland mängden.

Sabelfana. Jag fåfängt skulle ställt mig mellan dig
Och honom, hvilken, lyftad öfver mängden,
Förtjuste och förbländade ditt sinne,
Så att den, som du menar bordt dig styra,
Tillbedjande dig kunnat nalkas blott.

Karin. Och detta bländsken, i hvars glans jag miste
Om lifvets högre mål har gått, hvem ledde
Den ned i skuggan af vår vackra hembygd?

Sabelfana (springer upp, ehuru med smärtande ansträngning).

Det är min skuld! Och skuldens straff den qvarnsten
Af ömklighet, som oss mot djupet drager.
Jag lidit, men jag klagar ej deröfver;
Jag offrat mycket upp, men sjelf det gäldat.
Dock när jag minnes, att ett sådant irrsken
Har sugit färgen bort utur den dager,
Som klär i strålar menskolifvets morgon,
Då sliter själens raseri de nerver,
Dem våldets i min varelse än skonat.
Från mensklighetens bästa arfvedel
Bortrånades, hvad då jag miste sjelf.

På ära, menskoadel trodde jag,
 Liksom all ungdom tror derpå, när den
 Uti omätligheten af sin vilja söker
 Ett mått för det, som är och vara skall.
 Jag ville, att den unge hertigen
 Af Finland skulle älska som en gud
 Det land, hvars framtid trädde upp med honom;
 Och därför inbjöds han af mig att taga
 I ögnasigte, hvad jag kände skönast
 I dess natur och bland dess menskobarn.
 Min englamilda moders strand — hvarpå
 Vi växt likt svalans ungar i två bon,
 Som äro bundna med hvarandra samman —
 Jag ville visa först och sedan — dig,
 Dess skönhets krona. — —
 Och han kom, han såg,
 Han segrade; dock icke som en gud,
 Men som en lustig, njutningslysten sälle.

Karin. Hvem kämpade mer nitiskt än du sjelf
 Uti den förpoststrid, hvaraf bereddes
 Åt hertigen hans lätta segrars vinning?
 Hvem för den unga flickans själ upplyfte
 Så varmt som du hans älskansvärda väsen,
 Hans sinnes kraft, bevingad af allt stort
 Och kärlek till vårt land, det ingen furste
 Förr hade älskat annorlunda än
 Såsom en folkstock, hvarur knektar kunde
 Till sista man uthuggas, eller såsom
 En mark, hvare en skatt, tillhörig ingen,
 Är nedgräfd, värlös emot allas roffust?

Sabelfana. Ja, det var så: han framstod ibland oss
 Såsom ett fenomen förutan like.
 De morgonsolar, dem vår ungdomsdröm
 Höjt på det toma intets botten, tycktes
 Ett stadigt fäste få, der han trädt upp.
 Min själ, bestucken kanske mer än andras,

Såg mina idealers verklighet
 I djerfheten af Johans framtidsplaner.
 Han gaf mig namn af vän: det var mig kärt.
 Det föregifna skälet af hans vänskap
 Var mig dock kärare. Ty han mig sade:
 „De egenskaper, dem jag högst värderar
 Hos finska folket, älskar jag hos dig”.
 Jag ej en menskas vänskap varit värdig,
 Om *min* tillbakastött en sådan vänskap;
 Jag afsagt mig all rätt att kallas ädling,
 Ifall jag trott mig böra undandölja
 För blicken af en *vän*, hvad mig var dyrbart,
 Af fruktan, att hans lystnad kunde väckas,
 Och vännen sig i rånare förbyta.

Karin. Men när det skett likväl, du hade bordt —

Sabelfana. Då var min pligt ej någon annan än
 Att låta det, som skedde, ske: ty jag
 Var icke hertig Johan; och således
 Det tillkom icke mig att undanrycka,
 Hvad andra såsom sitt i anspråk togo.
 Din själ sig hängaf ögonblickligen:
 Det öfriga ju måste följa efter;
 Det var naturligt. (Besinnande sig).
 Minst bland alla jag
 Det hindra kunde, jag, hvars anspråk vägde
 Så obetydligt såsom slumpen af
 En barndomsvänskaps svala känslöstämning.

Karin. Och det var denna svalka, stolt och frostig,
 Som framdref lågorna af min passion,
 För hofvarne af hertig Johans ridhäst,
 Liksom de andra gnistor vråkas dit,
 Dem han i farten tänder och — förtrampar.
 Jag sökte råd uti ditt ögas djup:
 Stumt det förblef liksom orakelhålans
 För den, som oinvidg ett svar förbidar. — —

Sabelfana (efter en paus, hvarunder han söker öfverväldiga sin sinnesrörelse).

En samvetsförebråelse mitt öga
 Och mina läppar kanske mig besparat,
 Då de ihärdigt dolt min rätta mening.
 Jag hoppades måhända, att din eld
 Ett högre lif i Johans skulle gjuta:
 Ty jag förstod ej då — förstår ej än —
 Hur den ej skulle hafva mod till allt,
 Som hade mod att älska dig och blef
 Så älskad, såsom han af dig tillbaka. — —
 Nu har han kastat sig uppå den punkt,
 Der det att visa gäller, om han vågar
 Ock något annat än med ord bedåra
 En flicka oeh ett folk, som sig ha kastat
 Med blindt förtroende uti hans armar.

Karin (med vild hänförelse).

Om han besviker Finland såsom mig,
 Fins här en hand, för hvilken närmsta vägen
 Är välbekant in i hans falska hjerta:
 Hon ej förfela skall den kända stråten.

Sabelfana. Den hand, som lenast honom smekte förr?

Karin. Densamma!

Sabelfana. Hon är dertill allt för vek.

I fall hans straff från annat håll ej drabbar,
 I tid och evighet han blir ostraffad.

Karin. Den, som får lefva, skall det äfven se.

Sabelfana. Den, som vill dö, skall det väl också göra.

Men tiden lider, och ej menskan blott.

Vi måste skiljas. Om ej mer vi råkas,

En vänlig hand skall sträckas till ditt hägn —

Jag vågar icke säga ur min *graf* —

Men hvar helst döden mig ett hemvist unnar.

När det som varit och ej mer fins till,

Upplifvas för ditt minnes återblick,

Vänd den ej bort från mig, det dystra töcken,

Hvartill sig skyn förbytt, som följt dig troget,
Och log i klarhet, den också, en gång
I återskenet af din barndomsglädje.

Karin. Må den till åskmoln mörkna, hvarur blixten
Mitt hjerta straffar. O! det vore ljust;
Och allt förbi, förglömdt, försonadt — *allt!*

Sabelfana (med djup rörelse).

Min lott och min bestämmelse ej äro
Det gudasända, blyxtuppfyllda molnets.
Jag är ett töcken blott, af stormar drifvet.
Som tärs, i fåfäng strid att sjelf sig styra,
Till hafvets svalg, förbarmande, det slukar.

Han bortgår med tunga steg till stranden. Karin, sedan hon
med sina blickar följt honom, träder in i kojan, vid hvilken hon sutit.

Scen IV.

Samma sal i Åbo slott som i andra och tredje akterna. Claes Fleming inträder från fonden; Petrosa från hertigens kabinett.

Claes Fleming. Petrosa.

Claes Fleming. Vår man är här lifslevfande igen.

Petrosa. Ja, men i litet lif och ej helskinnad.

Claes Fleming. Slikt läkes småningom. Har du sett honom?

Petrosa. Nej; men af honom hört och han af oss.

Claes Fleming. Hvem honom halp utur den satans klämman,
Han vet väl ej?

Petrosa. Han tacksam känner, att
Näst Gud han er må tacka för sin räddning.

Claes Fleming. Ej för att bära upp med hafven tack
Man görer slikt; och med hans lynne lär
Han föga tacka Gud, ej heller oss
För det, att de, som togo bort hans lifskraft,
Ej fingo taga lifvet med. Han hör

Till ett förtvifladt slag af menniskor,
 Som duger blott i ett förtvifladt fall.
 Hur han sig lät af kungens knektar gripas,
 Begriper jag ej än.

Petrosa. Hans riddarsjäl,
 Som icke låter honom bära namnet
 Af riddare allenast såsom titel,
 Dref honom att den öfvergifna Karin
 Bereda hägn och tillflykt, fjerran från
 Föraktets eller ömkans hårda blickar.
 På dessa vägar stadd, han öfverfölls,
 Beröfvad vapen, som ni sjelf vet bäst,
 Och togs, sen han med tiomannamod
 Mot tio kämpat i förtviflad brottning.

Claes Fleming. Var det i slika ärender han stördes?
 Då sköttes de ej blott af riddarkänslan,
 Men andra känslor voro med i spelet.

Petrosa. Hur är ni derom så förvissad?

Claes Fleming. Jag

Vet ingenting. En smula väderkorn
 Mig Finlands skog och sjöar blott beskärt.

Hertig Johan inträder från dörren till höger, utan att hafva
 blifvit varse de förre.

Scen V.

Hertig Johan. De förre.

Johan (blickande tillbaka mot det rum, hvarifrån han kommit).

Hvad minnen bo ej i det öde rummet,
 Hvars genius irrar nu, Gud vete hvar!
 Ett helgonskrin utaf relikér uppfyllt
 Det icke är; men jordisk lust och fröjd
 Der haft sitt paradís, så rikt, så yppigt,
 Som något funnits, sedan Adams vissnat

Bort för den fallna mensklighetens njutning.
 Du eden för vår första kärleks vår,
 Hvi torka dina honungsbäckar snart
 Liksom en glädjetår på rosig kind!
 Hvi stämmas dina röster hastigt ned,
 Som trastens qväde dignar under tallen!
 O! om vår svunna sällhet i en perlas
 Ovanskeliga klarhet sammanangjuta
 Vi kunde dock till spegelbild för ögat
 Och till vårdtecken för det hjertas friskhet,
 Uti hvars lifskraft lyckan haft sin rot! — —
 Men äfven våra minnen undergå
 Förvandling liksom deras föremål,
 När vårens sol till andra nejder flyttat,
 Och redan förr, när töcken håna henne.
 Dock af min hädangångna ungdomsfröjd
 Den bästa minnesvården lefver ju
 Ännu, fast ej af glädjens kransar sirad.
 I ära den dock städse hållas bör
 Och hägnas mot all farlighet och kränkning
 I tider, som dess värde ej mer känna.
 Min ungdoms sköna älskarinna skall,
 Då hon ej mera kan beherrska mig,
 Uppå det sköna Wägsjö herrska lugn — —
 Så lugn man herrskar i den skönsta graf,
 Sen man sitt rike mistat, men ej lifvet.

Petrosa framträder, liksom han nu först skulle stigit ur sidorummet, och framräcker ett papper, hvilket han hållit undangömdt. Äfven Claes Fleming tager några steg framåt, hvarigenom har blir synlig för hertigen, dock utan allt sken af att vilja synas hafva i det ögonblicket inträdt.

Petrosa. Det gåfvobref på Wägsjö, som för Karin

Hansdotter skulle sättas upp, förbidar

Ers höghets underskrift.

Johan (går till ett bord och underskrifver hastigt papperet).

Då jag den lemnar,

Fullgöres blott en pligt, den helig jag
 Vål skulle kalla, om en man så from
 Som du, ej skulle finna det anstötligt.
 Men kär den pligten måtte dock få heta.
 Och kär den är mig, kär som föremålet
 För denna gård af tacksamhet mig varit.
 (Till Petrosa).

Du vet ej än, hvad kärlek säga vill.
 Dock, Fleming, ni det desto bättre känner,
 Men framtidsmän I ären båda två,
 Hvardera på sitt vis, om någon framtid
 Oss, som på stundens svallvåg streta, väntar.
 Mig vågen kastat högst: jag närmast fallet
 Således enligt tyngdens lagar är.
 Men om den tid, som kommer efter denna
 Och plöjer fåror i er jemna panna,
 Ej sänker ned i dem hvart vänligt minne
 Af glada, ädla, djerfva ögonblick,
 Som smälte våra unga känslor samman,
 Så vaken öfver denna skriftens helgd,
 Om sjelf deråt jag ej kan gifva styrka.
 Mig lofven det; jag bygger på ert ord.

Claes Fleming. Jag lofvar det vid riddersmannaaära.

Petrosa. Jag ock, så sant mig hedern dyrbar är.

Johan. Jag tackar er: mitt samvet är nu lugnadt.

Claes Fleming. Af sällsam oro eders nåde tycks

Dock vara gripen, då ett gåfvobrefs

Fullgiltighet kan väcka ert bekymmer.

Är hertigens af Finland underskrift

En borgen ej så säker, som vår lofven?

Johan. Det börjar se så ut, som vore jag

Ej säker ens om det, som dagakarlen

Tror oantastligt i hans usla koja.

Emedan det för konungen i Sverige

Ej lyckas vill att skaffa sig en hustru,

Så finner han för godt att undanrycka

Uppå barbariskt vis från mig min maka.
 Så konungskt sinnad såsom någon man
 På jorden är ni, Fleming: men säg mig:
 Har ni väl samvete att ta parti
 Af dessa majestätiska hedrifter?
 Ni vet det ganska väl, att, om min förbön
 Ej rest sig mellan Gustaf Wasas vrede
 Och Eriks fängelse, då egde han
 I denna stund till thron en fånges pall.
 Och min ersättning blir, att jag skall kränkas
 Som menniska, som make och som furste.
 Dock allra djupast skär det i mitt hjerta,
 Att jag till ånger tvingas öfver det,
 Jag någonsin har ädlast gjort och velat.
 För att mig höja upp till Sveriges krona,
 Behöfde jag ett enda steg ej taga:
 Att tiga mig till den var ren tillräckligt.
 Dock teg jag ej: jag talte mig från kronan,
 Såsom det gällt att tala för mitt lif.
 Men så belönad, har jag giltig rätt
 Att tänka, tala, handla, som mig lyster.

Claes Fleming. Det lösa ryktet om ett möjligt dåd
 Ers nåde tyckes taga allt för häftigt
 Och göra det till förevändning eller
 Till ursäkt för ett företag, hvars våda
 Ej dess betänkligaste sida vore.
 Kung Erik kan väl brusa upp, förgå sig
 I vredesmod; men så okungligt handla,
 Som eders nåde menar, kan han ej;
 Och ingen Sveakonung skall det kunna.
 Dock rådligast det är i alla fall
 Att bida tills, att sägnerna bli sanning —
 Ifall de någonsin det blifva kunde —
 Samt vädja till er konungs brodershjerta.

Johan. Ja, lika rådligt som att sträcka armen
 Åt ulfven, då han argast mot er ryter,

Och vänta, tills dess klor er halsgrop smeka.
Förunderligt långmodig är ni nu,
Då frågan gäller blott en sådan småsak,
Som att en furste, den ni trohet lofvat,
Skall hus och hem blottställda se för faror,
Vid hvilkas hot det fegaste bland djur
Sitt hjerta känner svälla högt af djerfhet.

Claes Fleming. Jag lofvat har och städse lofva skall
Min trohets främsta gärd blott åt min konung.
Men intet nidingsdåd likväl skall finna
Min arm beväpnad till sin tjänst. Jag svor
Att eder forna älskarinna hägna,
Såsom det anstår riddarn; och jag skulle
Ej dra mitt svärd att skydda er gemål,
Den höga ättlingen af kejsarhuset,
Mot våld, för hvilket kristenheten ryser!
Men rörelsen uti en gyttjig pöl
Förslår ej än att sätta mig i uppror
Emot min öfverhet; och större storm
Än lösligt munnens väder skall det vara,
Som drifver Flemings segel till en äntring,
Fiendtligt riktad mot hans konungs makt.

Johan. Ni glömmer, att ni lydno är mig skyldig
I detta land.

Claes Fleming. Jag mins det ganska väl,
Så länge sjelf ni lyder Sveriges kung.
Då detta tör tills vidare bli fallet,
Jag står till tjänst, i hvad ers nåde äskar.

Johan. När den behöfs, den opåmint skall tagas
Af mig i anspråk.

Claes Fleming. Detta torde gälla
Såsom påminnelse, att eders nåde
I denna stund deraf ej har behof.

Johan. Det tyckes så.

Claes Fleming. Det blir allt klarare.

Han bugar sig vördnadsfullt. Johan besvarar hans afsked kallt och vresigt. Hunnen till utgången, möter Fleming den inträdande Sabelfana. Denne fattar Flemings hand under synbar rörelse.

Scen VI.

De förrre. Sabelfana.

Sabelfana. Haf tack! Ni ädelt följt er gamla vana

Att ej i sticket lemna edra vänner.

Ert bistånd kom, ty värr, dock allt för sent —

Om det ej kom för tidigt: ty så godt

Det kunnat vara, att den pinobänk,

Som mina lemmar sönderslet, med ens

I bitar rifvit hela lefnadstråden.

Med samma sveda det då hade gått.

Den halfva verkan af er omsorg dock

Ej minsta grand ryckt från min tacksamhet:

Odelad är den er liksom min vänskap.

Claes Fleming. Det syns, att nyss till hofvet återkommen

Ni rör er som en främling der. Ni vet

Ej ens deraf, att jag i onåd fallit;

Ty det är er dock ganska väl bekant,

Att man ej hyser vänskap i ett hof

För en, som sig ådragit furstens ogunst,

Och talar om sin vänskap ännu mindre,

Så att det når den vrede herrens öron.

Sabelfana. Olyckan för en furste, som med otack

Förtjenster lönar sådana som edra,

Är större dock än hans, som ogunst röner.

För öfrigt, när omhuldad nyss man varit

Utaf tortyrens ynnestfulla smekning,

Har minsta led uppå ens minsta finger

Långt större vigt än alla furstars nåd.

Claes Fleming. Ifall er slutsats visar sig som sann,
Så torde kungagunst i vissa nejder
Snart falla ganska mycket i sitt värde.

Han går; Sabelfana följer honom till dörren och vexlar ännu några ord med Fleming, ohörbart för de öfrige.

Johan (till Petrosa). Det der förhållandet emellan desse
Uppväcker hos mig allahanda tankar
Och ser misstänkligt ut i högsta grad.

Petrosa (talar mycket bestämdt, men hörbart blott för Johan).
För Guds skull, herre, har er sak ännu
Det värde som ett öfvergifvet skatbo
För dettas forna innevånare,
Så bryt ej alla edra bästa svärd
I stycken på en gång; och hvad än värre
Dock vore, spetsa dem ej mot er sjelf.
(Sabelfana återkommer).

Johan. Det var rätt ledsamt, att jag glömde, hur
Snarsticken och ömtålig Fleming är:
Ett enda ord, det han tar illa upp,
Kan från vår hela sak lösrycka honom.

Sabelfana. Det är ett misstag, hertig: tusen ord,
Tillagade med honungsljuflig sötma,
Ej locka honom, dit han ej vill gå;
Och lika många onda ord ej honom
Förjaga från den stråt, han stakat ut
Åt sig med egen öfvertygelse.
Ställ alla skaror, dem ni samla kan
Omkring en fana, den han icke gillar,
Och han går ensam för att rycka ned
Från alla dess försvarare den fanan.
Och lemna honom ensam qvar att skydda
En sak, vid hvilken sig hans vilja fästet,
Och med den saken står och faller han; —
Dock ensam ej: demonisk dragningskraft
Det ligger i en sådan jättevilja,
Som ej dagtingar med sig sjelf och andra.

Och går han ock från er med toma händer —
 En motsats till Pandoras ask, de fyllas
 Med tusenfaldig makt, der de sig öppna,
 Inbjudande till det, som han förfäktar.

Johan. Hvart syftar ni med er panegyrik
 Af Flemings kraft att fråu mig draga sinnen,
 På hvilka jag dock borde kunna lita?
 Är det ett företal till efterföljden,
 Hvartill exemplet af hans löftesbrott
 Väl lockar mången ibland Flemings landsmän?
 Friherrn till Svidja sviker mig i dag;
 I morgon går måhända Henrik Claesson
 Till Kankas samma väg, ehuru jag
 I mina händer har den heligaste
 Förpligtelse af denne tappre man,
 Att han med mig skall stå i allt mot — alla.
 Så bytas desse finska hällar i
 Rullstenar, som af strömmen spolats bort —
 Det lönar föga mödan att sig offra
 För detta land, hvars bästa söner smyga
 Sig åt det håll, der minsta faran hotar.

Sabelfana. Ni satt tillsamman, hertig, tankar eller
 Fastmera ord så stridiga, att ej
 En mening fram ur deras kaos skymtar.
 Förräderi och Fleming, eller feghet
 Och Horn af Kankas passa lika väl
 Ihop som middagsljus och midnattsmörker.
 Det hör till Finlands olycksdigra öden,
 Att stridighet om rätt och pligt kan dela
 I tvänne skilda läger våra sinnen.
 I båda två ryms dock blott mannamod,
 Och endast feghet här har ingen plats.
 Men tror ni, hertig, att er sak kan klyfvas
 Ännu från Finlands, far ni mycket vilse.
 Om från tortyrens rosenbäddar jag
 Mig släpat hit till edert hofs, det skett

För att förtro er, hvad ni ej tycks ana:
Om ert intresse ni från Finland skiljer,
Är ni förlorad, hopplöst, ärelöst.
Men binder ni af alla krafter samman
Er sak med Finlands, kan ni kanske räddas
Och äfven i det värsta fall gå under
Krönt — om ock ej som detta landets furste —
Likväl af en odödlig äras krans.
Välj hertig, välj att strida, fastän yngling,
Likväl som man och segra såsom hjelte.
Och, om ock segern icke blir er lott,
Så återstår att, stupande, få kasta
Er ungdom hän i minnets stolta famn.
Om fegt ni sparar på ert lif, beskäres
Er kanske tjugu, tretti år ännu.
Men hvad betyder väl det arma mått
Af lycka eller makt, hvartill ni kryper
Med krafter, som allt mer och mer er svika,
Mot lyckan att i folkets hugkomst växa,
I evig tid med alla möjligheter
Till storhet, dem ett stort och tidigt fall
Och minnets kärlek foga till er ungdom!
Det fanns en tid, då ni mig kallat *vän*:
Jag bättre ej kan gälda denna ära,
Än då jag er besvär, att åt er sjelf
Och åt mitt land, mot hvilket äran varit
Så sällan rättvis, storsint nu bereda
En minnets högtidsstund, som evigt firas.

Arvid Stålbarm stiger in, och kort derefter hertiginnan Katarina, åtföljd af några bland sina fruntimmer.

Stålbarm. Jag anbefallts bebåda ett besök

Af hennes kunglig höghet hertiginnan.

(Stålbarm går, sedan hertiginnan inträdt).

Scen VII.

De förre. Hertiginnan Katarina.

Katarina (till *Sabelfana*). Jag hörde om er ankomst, riddare,
Och drefs af längtan hit att återse
Den ende finske man, som hemmastadd
Är äfvenledes i mitt fosterland.
Dock när jag ser er nu, det tyckas kunde
Som femti år förgått, sen edert tal
Med sådan dyster färgglans öfvergjöt
Er furstes land, att omotståndlig lust
Mig grep att söka ock en plats uti
Nybygget, det ni uthögg här i skogen.

Sabelfana. Det varit oförlåtlig ifall jag
Förtegat farorna och äfventyren,
Som i vår ödemark förbida skulle
Den högste som den lägste utan urval.

Katarina. Ert samvete kan vara lugnt också,
Hvad det beträffar. Men ert djerfva mod
Förstod dock ganska väl, att lockelsen
Af faran var för Polens qvinnor icke
Den, som dem tjuste minst. Ty värr ändå
Har faran hunnit eder främst af alla:
Oändligt mycket ni för oss har utstått.

Sabelfana. I Finland som i Polen vet man väl
Att äran icke gäldas kan nog högt.

Katarina. Att ni har lidit grymt, vi endast känna,
Men närmare derom jag än ej hört.
Medlidandet för edert sinne vore
Mer tungt än sjelfva lidandet, och vi
Ej skola dermed såra eder känsla.
Men tillåt edra vänner dock beundra

Ert mannamod, som pröfvats hårdare,
 Än någon strid det någonsin kan pröfva.

Sabelfana. I Polen svara skulle man med ett:

Infandum, regina, jubes renovare dolorem!

Så mycket möjligt jag förkorta vill

Historien om min pina, såsom sjelf

Öväntadt hon förkortad blef. Men jag

Dock nog deraf hann pröfva, att en rysning

Går iskall genom helvetet af minnen,

Dem tanken på det öfverståndna väcker —

Om det kan kallas öfverståndet, hvilket

Uti hvart andetag, hvar muskels ryckning

Oändligt fortsätts, tills att allt är slut.

På Göran Pehrssons bud jag gripen blef

Å enslig väg och släpades till Stockholm.

Man sade, att på samvetet jag hade

Medvetande af hertig Johans planer

Att bära afvog sköld mot kung och rike.

Johan. Men på hvad grund? Beviset, hvar togs det?

Sabelfana. På säker grund sin töckenlabyrint

Misstänksamheten sällan bygger, och,

Der lurande på höjderna hon irrar,

Hon känner ren i luften, hvad som stundar;

Och det hon icke känner, bärs till henne

Af tjensteandar, som i mörkret vanka

Och söka hvem och hvad de sluka mände,

Och suga, som vampyren blod, sin kunskap

Ur minens luftdrag, utur helgedomen

Af ett förtroende från vän till vän,

Tillsluten af signetets tempelnyckel.

Katarina. Kan väl den ridderlige konung Erik

Af slika nedrigheter göra bruk?

Sabelfana. Om han ej gör det sjelf, tillåter han

Dock Göran Pehrsson dem begagna nitiskt.

Och der en statsman med så upphöjdt sinne

Skall vaka öfver statens säkerhet,

Lycksökarn, lismarn och bakdantaren
 I ömklig täflan om hvarandra kräla,
 Likt maskar i den pestuppfyllda grafven.

Katarina. Förnämsta skälet till anklagelsen

Togs väl från er beskickning dock till Polen?

Sabelfana. Det vägde tyngst; och då med lock och trug

Man ej fick veta mer, än världen visste,

Skreds utan dröjsmål till det yttersta.

När det derhän är kommet, blifver menskan

Bortkastad utom mensklighetens gränser:

Den, som har styrkan, lyfts till en naturmakt,

Förlamad i all mensklig känsla, men

Blindt krossande, likt klippan, då hon faller.

Om bödelns hjerta skulle klappa i

Tortyrens redskap, eller bödelns arm

Vid detta vore fästad, icke möjligt

Det blefve honom att de qval fullända,

Dem han en like låter genomgå. —

Men i en sträckbänk slår ej bödelns hjerta.

Ifall ett lidande, så vildt som mitt,

Förökas kunnat, det fördubbladt blifvit,

Då invid mig jag hörde Johan Hästsko

Hjertskärande sitt unga hjerta lätta

Med höga klagorop. Jag hade ej

Hans välljudrika stämma hört, allt sedan

Han kärleksdrucken bar sin låga fram

Till dennas tjusta föremål. Och nu,

Hur annorlunda ljödo ej hans suckar!

Johan. Hvad blef den stackars gossens öde slutligt?

Sabelfana. Han halshöggs på det berg vid Södermalm,

Som Pehrsson hånfullt kallar Finlands krona,

Hvarmed dess hertig en gång tungt skall prydas,

Och småningom blir smyckadt med rubiner

Af allt det blod, i Finland ädlast flyter.

Katarina. Hur undslapp ni då sjelf upphöjelsen?

Sabelfana. När ren min sammanbitna klagan var
 På vägen att utur sitt fängsel bryta,
 Då trädde, sänd af konungen, en man
 I pinorummet och förkunnade,
 Att oförskyldt jag hade lidit allt.

Johan. Och siarn, hvilken till tortyrens håla
 Ledt strålar på er oskuld, hvem var han?

Sabelfana. Som siarkonstens redskap syntes endast
 En veteran från sista ryska fejden.
 Han vid min sida stridt och varit med,
 Då Fleming tolkade er ogunst, hertig,
 Och fråntog mig mitt svärd på er befallning.

Katarina. Är det väl möjligt? Har man så belönat
 Er trogna tjänst?

Johan (ytterst förlägen). Ett ögonblickligt misstag —

Sabelfana. Ett misstag, vållande att första gången
 Jag vapenlös står inför er, furstinna —
 Och att min sönderslitna kropp behöll
 Den gnista lif, som nära var att slockna.

Johan. Man gjorde gällande till eder fördel
 Min ogunst eller orättvisa?

Sabelfana. Ja.
 Man ansåg smäleken, mig vederfarits,
 Som straff för stora felsteg i min tjänst,
 Och trodde, att det svärd, mig undanryckts,
 Förbindelsen med eder sönderhuggit.

Johan. Såg man då ej, att uti sådant fall
 Ni som förtjenst vår brytning låtit gälla?

Sabelfana. Soldaten mig utmålat såsom styfsint
 Och envis i än högre grad, än annars
 I detta land skall vara vanligt, och
 Man tolkade benäget nu som stolthet
 Hårdnackenheten af min egen tystnad.

Johan. Uppå tortyrens jungfrusmekning följde
 Väl kungagunstens vekare?

Sabelfana. Förstås.

En slik förändring tycktes helt naturlig
I dessa sferer. Jag var nu martyr,
Ej genom mina lidanden i Stockholm,
Men af min smälek här.

Johan. Och er förtroddes,

Hvad man mot mig i skölden bär?

Sabelfana. Jag redan

Har sagt, att detta är det allra värsta.
Beredd ni måste, hertig, derpå vara
Och rusta eder att det manligt mota.

Johan. Jag vill och skall så göra. Menar man,

Att mig man griper såsom er i skogen
Oförberedd, oväpnad? Nej, vid Gud,
Det är ej rådligt att sin panna stöta
Mot detta slottets torn och gamla murar:
Hur hård hon vara må, hon bräckas skall
Och falla ned till stoftet vid min fot.

Petrosa (som hela tiden forskande blickat ut från slottsfönstret.)

Ers höghets mening vore att sig draga

Som snäckan i sitt skal i detta fäste?

Johan (pekande på Katarina).

Hvar vill du då, att denna perla gömmas?

Petrosa. Om jag min tanke finge yttra fritt,

Jag skulle säga: hon bör *icke* gömmas,

Men lysa för allt folk i öppen dag.

Det finska folkets blick bör bländas så,

Att det ej faran ser, dit det sig kastar,

Och ej det gifvas kan för det ett sken,

Mer bländande än tanken att försvara

Med lif och blod en kejsarhusets fränka

I fara stadd, emedan hon sin band

Åt landets furste kärleksfullt har räckt.

Katarina. Ja, så det vara må. På hvita springarn,

Liksom en stråle skarorna ja leder

Till strid och seger. Det skall bli en fröjd!

Petrosa. Jag hört, att ryktet om en nära fara
Och längtan att sig sola uti glansen
Af sin furstinnas stolta öga föra
Från när och fjerran hit talrika hopar.
De tyckas ren sig samla i förhoppning
Att skåda få sin hyllnings föremål.

Katarina. Det är ju rätt galant af dessa stridsmän:
Med nöje skall jag helsa dem välkomna.
(Hon blickar utåt från ett fönster).

Fy, hvad är det för krypfän? Ej en enda
Till häst! Ej adlig hållning, idel trälar!

Petrosa. I detta land ej slika krypfän finnas.
Det landets kärna är, som väntar der
Uti sitt gråa skal en solskensblick.

Katarina. Om denna komma skall ifrån mitt öga,
Då får er kärna tvina utan sol.
Är det för dessa ridderliga skaror
Jag borde göra mina kavalkader?
Nej, hellre vill jag fästa mig som mögel
Vid slottets väggar, än jag andas in
Den luft, som samkat sig kring deras läger.

Petrosa. Det vore högst betänkligt, om till vrede
Sig deras kärlek skulle se förbytt.

Katarina. Hvad? Finnas slika känslor i en hop
Förutan själ? Och om de också finnas.
Hvad angå oss dess kärlek eller vrede?

Johan. Jo, eders höghet, dessa känslor angå
Oss lika nära som vår egen räddning;
Som varma hjertan, hvilka slå för oss;
Som tappra armar, villiga att strida
För oss, om det ock gällde mot en verld.
Drifs detta folk af kärlek, kan det gå
I döden för sin kärleks föremål.
Men drifs det af sitt hat, kan döden låna
Ur hvilken hand som helst sin lias egg.
Skiljs det i vrede från oss, böra vi

Ock taga afsked ifrån lif och frihet.

Men så det ej får bortgå. Jag vill skynda,

Att anslå strängarne, som starkast klinga

Uti dess barm. Jag känner dessa väl.

(Han skyndar ut. Sabelfana följer honom långsamt).

Katarina (till *Petrosa*). Var god och tag den snygga samlingen

I ögnasigte något närmare;

Men vänd tillbaka ofördröjligen

Att redogöra för er forsknings utgång.

Petrosa går. *Katarina* kastar ännu en blick utåt, men vänder sig hastigt om, under ett hänleende, mot sina fruntimmer).

Femte akten.

Samma sal som i fjerde aktens sista scener. *Katarina* springer med otålighet upp ifrån en stol, dit hon kastat sig. *Petrosa* inträder.

Scen I.

Hertiginnan Katarina. Petrosa.

Katarina. Det blir en sällsam riksdag, min gemål

Med landtbud utaf detta slag skall hålla.

Petrosa. Den är i sanning föga vanlig.

Katarina. Ville

Ni ej fungera såsom referent

Vid den högtidligheten?

Petrosa. Detta uppdrag

Jag som den högsta ära skulle skatta.

Katarina. Mer än er smak, er blygsamhet er hedrar.

Petrosa. På sanningens bekostnad ville jag

Ej blygsam synas.

Katarina. Men i Herrans namn,

Hvad kan man föredraga, som begripes

Af en församling denna lik?

Petrosa. Ifall

Man icke talar der latin, så finnes

En tanke ej nog hög och ej en känsla

Nog djup, som icke skulle der begripas

Och gripa lika klart och innerligt,

Som i den finaste bland hofvets cirklar.

Katarina. Men det der folket ingenting ju lärt.

Petrosa. Af menskor föga, det, ty värr, är sant;

Men af sin Gud och af naturen dock

Det anlag fått, som väl förtjente att

Med större omsorg odlas och befruktas.

Dock skulle ett och annat för en enskild

Ock synas svårlöst eller mindre fattligt,

Så ljusnar det i en *församlings* dager.

Ers höghet bättre vet, än någon annan,

Hvad en församling säga vill. Ett under

Är makten, som i denna väcks och verkar:

En känsla, som enstaka svag förnimmes,

Blir genom sammangjutningen deri

Af tusendes okufvelig, allsmäktig.

Det går ett strömdrag utaf lif och värma

Från man till man, från hjerta och till hjerta;

Der käns en hvirfvelvind, som lyftar högt

Hvar ensam viljas litenhet utöfver

Hvad hon upphinneligt har dittills ansett;

Och ordets engel stigande i hvirfveln,

Som engeln fordom till Bethesdas våg,

Sig känner få ur detta haf af viljor

Mer styrka sjelf, än han förmår att gifva.

Uti en enda sådan högtidsstund,

Af stundens efemärer kunna fattas

Beslut, som kasta sina verkningar
Hän genom sekel åt ej födda släkten.

Katarina. Ni talar om en riksdag i mitt land;
En parodi derpå är detta möte.

Petrosa. Vi få väl se (Rycker upp fönstren).
Hans höghet, som fördröjts
Af sändebud från Sverige, rider fram
Med blottadt hufvud; helsar ynnestfullt
Åt alla sidor.

Katarina. Och ett enda ljud
Till svar förnimmes ej. Det är som han
Ner i ett grifthvalf skulle sig begifva
För att med hädangångnes skuggor rådslå.

Petrosa. Det är så finnens art: han tiger först
Liksom den dämnda strömmen. Men låt ordet
Hans slutna känsla öppna upp och värma,
Och hon skall svalla som den lösta floden. —
Man saknar ock vid furstens sida någon.

Katarina. Jag hörer nu hans röst: hvad säger han?

Petrosa. Han talar landets modersmål, på det
En främmande och isig fläkt ej tränga
Må mellan folkets hjerta och dess furstes.
Det omnämns, huru högt i ära hållet
Det språket blifvit, då det brukats i
Skriftvexling med Europas första makter,
Och heligt lofvas, att det stora verk,
Agricola begynte till dess odling,
Af dum lättfärdighet ej får förtrampas.

Katarina. Hur upptar mängden detta fagra tal?

Petrosa. Ifrån de dystra pannor vika töcknen
Liksom från bergen, då det börjar dagas. —
Allt mera lifvad lofvar hertigen,
Att lag och rätt det våldet skola stäfja,
Som onäpst mot de svagare har rasat
I nejder, dit hans blick ej alltid trängt.
Nu säges, att sen hedenhös han varit

Den förste furste, som på Finlands strand
Med det i hågen växt: att därför han
Lärt mer än någon skatta Finlands värde,
Och att dess värdighet bör få ett uttryck,
Som bättre anstår landet än en titel
Af simpelt hertigdöme.

Katarina. Detta var

Omsider dock förnuftigt taladt.

Petrosa. Sådan

Tycks äfven folkets mening derom vara,
Och i dess ögon tändes fröjdens lusteld.
Men stora faror, heter det, och vådor
Omslingra furstens planer, då han vill
Åt Finlands framtid bryta nya banor.
De ädlaste ibland hans män bli ryckta
Af våldet till förhör, så grymt som nesligt.
Och några ögonblick af pina plundra
Mer lefnadskraft än hälften af ett sekel,
Der icke döden — skamlig menar våldet,
Men efter hederns lagar ärofull —
Blir lönen för den finska troheten.
Vid denna målning riktas hvarje blick
Med rörelse och harm mot Sabelfana.
Men talet visar, huru Finlands hertig
Igenom mäktiga förbindelser
Sökt vinna trygghet åt sitt land och folk.
En ättling utaf sjelfva kejsarhuset
Har med sitt hjerta honom skänkt sin hand.
Dock denna högsta lefnadsfröjd och ära
Nu hotar att slå om i sorg och nesa.
Man önskar rycka maken ur hans famn
För att med detta nidingsoffer köpa
Sig gunst och vänskap på ett sätt, som hittills
Bland kristne och barbarer aldrig sports.
Men Finlands furste vädjar till hvart hjerta,
Der kärlek har en fristad och der hemfrid

Än har ett tempel. Och sig sjelf, sin maka,
 Sin ära och sin hela lefnadslycka
 Han innesluter i den fasta borgen
 Af finska folkets kärlek till sin furste.
 Om något dödligt vederfares honom,
 Så lemnas hans gemål förtröstansfullt
 Uti det trogna Finlands hägn, näst Guds.
 Det gör omätlig verkan. Allas ögon
 Sig lyfta, liksom på ett gifvet tecken,
 Åt detta håll. Furstinna vill ni ej
 Det menskligt skönaste bland skådespel
 På denna jord försumma, dröj då icke
 Att se och låta eder sjelf bli sedd!

Han drager sig åt sidan, och Katarina, drifven af oemotstånd-
 lig nyfikenhet, träder fram.

Katarina. Det är i sanning obeskrifligt skönt.

Som diamanter klara, glänsa tårar
 I dessa allvarsamma mannaögon;
 Och armar, fasta såsom fjällets, lyftas
 Till att bekräfta eden, hjertat svär.
 Från själens inre gjutes en förklaring
 Ut öfver denna menskomassa, lifvad
 Af mensklighetens högsta, bästa känslor.
 Jag ej det trodde möjligt, att ett *folk*
 Så härligt och så storsint kunde synas;
 Min famn jag ville sträcka ut att trycka
 Dem alla till mitt bröst, det sällhetsdruckna.

Hon utbreder medvetslöst sina armar mot skaran nedanför
 och qvardröjer i denna ställning, försänkt i stum förtjusning, tills
 hertig Johan återvänder.

Scen II.

De förre. Hertig Johan.

Johan (lycklig och leende). Omarma du ju tyckes hela världen!

Jag skulle svartsjuk bli, ifall den högsta

Bland stunder i mitt lif åtföljas kunde

Af denna lilla känsla.

Katarina. Stolt du vare,

Att värdig du dig visat detta folk,

För och med hvilket det är ädelt, stort

Att vedervåga allt. Först nu jag fattar

Den dunkla känsla, som mig dref att dela

Härborta medgång eller fall med dig.

I denna ring (hon visar sin förlofningsring) profetiskt lät
jag rista

Ett: *nemo nisi mors*; och dervid blir det.

Johan. Ren närmare förhanden än jag trodde

Är stunden, som de gyllne ordens sanning

Skall pröfva hårdt. Då jag red fram att tala

Till de församlade, en skrift mig räcktes.

Som innehöll min — dom.

Katarina. Din dom!

Johan. Javäl.

Af Sveriges hedervärda riksens ständer

Som riksförrädare jag blifvit dömd

Att mista lif och gods.

Katarina. Och ej du nämnde

Ett ord derom för folket!

Johan. Jag i början

Ej ville på för hårda prof dock sätta

Dess vördnad för den konungsliga makten;

Men sedan, då jag såg, hur stark jag stod

Igenom ordets kraft i folkets själ,
 Jag var för stolt att störa segerglädjen,
 Mig visande som fågelfri och nödgad
 Att väcka icke folkets harm, men ömkan.
 Och den, som vill beherrska andras sinnen,
 Sitt eget styre främst: jag gjorde så.
 Upplyftande det var att innesluta
 Min stora hemlighet i samma bröst,
 Som jag så vidt dock blottade för alla;
 Och när jag mindes, att de samme män,
 Som burit fram min dödsdom, äfven kunde
 Bevitna, huru friskt mitt lif dock var,
 Jag frestad kände mig att brista ut
 Uti ett högljudt glädjerop deröfver,
 Att menskans vilja är mer stark än dödens.

Katarina. Du manligt så bevisat, att din dom,
 Lättfärdigt fälld, ej lika lätt blir verkställd.

(Hon går jemte sina fruntimmer).

Scen III.

Hertig Johan. Petrosa.

Petrosa. Förundransvärd er höghets sjelfbeherskning

I sanning syns. Men planen var väl den,
 Att ett beslut gemensamt skulle fattas
 Nu, då så talrikt folket var tillstädes.

Johan. Besluten fordra mogen öfverläggning;
 Och tid och rum dock lämpliga ej voro.

Petrosa. Hvad blef igenom eder höghets tal
 Uträttadt då egentligen?

Johan. Och detta

Du fråga kan, som talets verkan åsett!

Petrosa. Den verkan obestriddig var; men vore
 Ej *verkningarne* hufvudsaken dock?

Johan. Så färdig såsom alltid är du nu
Att med din snäfva tumstock mäta upp,
Hvad som omätligt genomströmmar lifvet.
Förstår du ej, att *verkan* af mitt tal
Bär verkningarne äfven i sitt sköte?
Beredda äro sinnena på allt,
Och det blott återstår att göra bruk
Af det, jag ren tillfylles förberedt.

Petrosa. Ja, detta återstår ännu att göra.

Johan. Och det skall ske: ty tärningen är kastad.

Uppå en stubbstock snafva skulle jag,
Om jag en återgång försökte än.
Blott öfver segerns fält är framgång möjlig,
Och segra vill och skall och måste jag.

Petrosa. Och segerfältet söks på *öppna* fältet?

Johan. Den meningen ju redan blef förkastad.

Petrosa. Ja, men på skäl, som nu ej binda mer.

Johan. Det skälet qvarstår städs, att detta slott
Är Finlands bröstvärn: och dess gamla murar,
Som ren så många stormar trotsigt motstått,
De bästa vitnen skola äfven blifva
Till våra nya striders ära.

Petrosa. Vunnen

Också på längre afstånd, denna ära
Skall återljuda lika klangfullt här.
Med vördnad, djup som hvems det vara må,
Uppblickar äfven jag till dessa torn:
Men nu jag ser i dem blott tärningar,
På hvilkas första kast allt skall bero
Och allt ohjelpeligen äfventyras.

Johan. Ur hvilken synpunkt detta slott må ses.

Är dock dess vikt omätlig; och du vill,
Att åt en annan än mig sjelf jag måtte
Dess och min makas säkerhet förtro!

Och hvar skall jag då finna denne andra?

Petrosa. Han lätt är funnen uti Sabelfana.

Johan. En fästnings kommandant förutan vapen!

Petrosa. Dess mindre skall han lägga ned gevär.

Johan. Med sönderrifna lemmar, att sin hand
Han knappt kan röra!

Petrosa. Desto mera långsamt

Den kapitulationer underskrifver.

Så lemmalytt och svärdlös han må vara,

Är dock hans vilja ännu lika stark

Som slottets ofta sönderskjutna murar.

Ers höghets ädelmod tillåtit Fleming

Att ostörd härifrån gå bort. Han skall

Väl återvända, dock ej för att taga

Befälet här, men — för att taga slottet.

Mot Flemings anfall kan med hopp och framgång

Blott ställas ett försvar utaf hans vän.

Johan. Den vänskapen jag hufvudsakligast

Att tacka har för det, att Fleming nu

Kan med ett anfall hota. Ifall man

Ej uttömt sig i pris af honom, då

Han ren stod i beråd att oss förråda,

Han härifrån ej utgått lös och ledig,

Men varit tvungen att de faror dela,

Af hvilka detta slott kan hotas snart.

Och samma vänskap liksom mycket annat

Hos Sabelfana, hemsk mig förekommer.

Han har min aktning, men af rysning gripes

Jag ovilkorligt dock, så snart han synes.

Men han är fast i tro såsom i annat

Och styrka gifver han, hvar helst han står:

Uti min närhet därför han behålles.

Till ringa båtnad deremot du vore,

Om mot din vilja här du innesluts.

Jag därför lemnar dig fullkomlig frihet

Att söka upp en bättre tillflyktsort

Än den, du skulle finna i mitt grannskap.

Petrosa. Ers höghet och kanske jag sjelf mig ställt
Uppå en punkt, der ingen rättighet
Mig lemnad är att känna mig förnärad,
Hur nära man ock träda må min heder.
I stundens allvar torde likväl ligga
En ursäkt för min dristighet, då jag
Försäkra vågar, att ers höghet gör
Mig mer än vanligt orätt denna gång.
Jag tillät mig uppmana eders höghet
Att ej sig stänga in såsom en mumie
I dessa gråstenshvalf, men kasta sig
Full af förtroende och dristig kärlek
Uti den öppna famn, det finska folket
I dag endrägteligen mot er utsträckt.
I folkets mannaarmar ryms en räddning,
Som växer öfver hvarje faras hot.
Den rymligheten sakna dessa murar:
De samma fötter, hvilka trampa ner
Den danska och den lybska flaggans stolthet,
Väl med ett språng ock kunna hinna dit,
Der Åbo slott sin vimpel svaja låter.
Men finska folkets slutna leder krossas
Ej lätt som bogen på en örlogsman
Och detta fästets mossbelupna torn.
Det är min tro. Den kan dock vara falsk.
Men hvad jag vet är detta: då jag gifvit
Det bästa svar, jag fann i själ och hjerta
Uppå en fråga, vid hvars vigter hänga
Lif eller död, det icke föll mig in
Att tänka på det obetydligaste
I detta stora hela: min person.
Skall denna sak, för hvilken eders höghet
Vill stå och falla, duka under — gerna
Atomen af mitt jag må följa med,
Om blott den minsta båtnad deraf skördas.

Och om jag sökt en möjlighet till räddning,
Var det, vid Gud, ej för att rädda *mig*.

Johan. Den tid, som stundar, kritisk måtte vara
I högsta grad, då äfven du, Petrosa,
Det finner lämpligt att dig granntyckt visa,
Om jag på guldvigt mina ord ej väger.
Det hittills var för mig en tröst och glädje
Att utan förbehåll och ängslig pröfning
Få kasta i ditt sköte mina tankar.
Mig *stundens allvar* unnar ej ens detta.
Hur orätt gjorde du dock ej min mening,
Då dystert du vid ordens ljud grep tag!
Om jag din kropp ej ville innestänga
På detta slott, mitt uppsåt dervid var
Att obegränsadt spelrum lemna åt
Din ande i de sferer, der den är
Mer hemmastadd än ibland vapnens trängsel.
Här kan den sista knektens styfva arm
Oss gagna mer än du med allt ditt snille.
Men hvem väl skulle sköta såsom du
Derute våra viktigaste värf?
Vår verld begränsas snart af dessa murar;
Men genom dig jag hoppas sammanhånga
Med detta stycke verld, som ej rymms här.
Du vet, att jag kan räkna uppå bistånd
Med säkerhet från Polen, Preussen, Danmark,
Och med din vana hand du sköta måste
De trådar, hvilka binda oss vid dem.

Petrosa. Ansvara kan jag endast för mitt nit,
Men ingalunda för mitt uppdrags framgång.
En pröfning förestår all utländsk vänskap,
Som torde blifva starkare än denna
Och visa giltigheten blott af ordet:
Dig sjelfvan hjälp, och Gud skall hjälpa dig!

Johan. Du kan, ty värr, ha rätt. Men när kring vänskap
Och skyldskap ett gemensamt jernband smides

Af fara eller fruktan, stålsätts äfven
Den blödigaste bland förbindelser.
Det känns i luften, att i Sveriges själ
Nu gäsa oerhörda krafter ämnas.
Emot hvarann de brottas än, förlama
Sin jättestyrka; men släpp lös dem blott
Ur sin vulkan och gif dem utanför
En dristig ledning, och Europa skall
Ha deraf känning in i merg och ben.
Man hittills sett i Finland Sveriges förmur
Mot österns vilda massor. Tider stunda,
Då man deri en förmur ser *mot* Sverige;
Och *derför* skall man ej det låta falla.

Petrosa. Jag ej bestrider, att det så kan vara;
Men tidens korthet visar rummets afstånd
Förfärligt utsträckt. Faran nära står
Och hinner oss, förrän vårt rop om hjälp
Ett vänligt öra nått; och när ett gensvar
Vill söka oss, det stöter på ruiner.

Johan. Med vår lättfärdighet vi hittills ofta
Förkortat tiden; skall vårt mannamod
Ej lyckas att förlänga den också?

Petrosa. Af tapperheten gjordes tiden ju
För sekel stundom underdånig; hvarför
Skall den då ej till lydnad kunna tvingas
För några månader?

Johan. Den hejdas skall
Af våra tappra svärd, vår tappra vilja. — —
I samråd med de höfvitsmän, som fatta
Betydelsen af dessa stora skiften,
Emellertid du samlar, manar, leder
Min närmsta hjälptrupp och min bästa livvakt.

Petrosa. Hur skall jag det förstå? Ers höghet menar
Då något annat än den krigarskara,
Med hvilken allting här blir satt på spel?

Johan. Hvem skall min tanke fatta, om ej du,
Då tanken är din egen mer än min?

Petrosa. Det gäller Finlands menighet alltså?

För detta höga värf jag är för svag,
Och ingen annan än ers höghet sjelf
Kan gå dermed i land. Om det försloge
Att verkets framgång vilja mer än någon,
Då vore jag dock säker om att lyckas.

Och om jag kunde gälda med mitt lif
Den lyckan, lifvet stege så i värde,
Att mina tjugu år jag icke bytte
Emot ett tillskott af etthundrade
I lika maklig gagnlöshet som hittills.

Johan. I fall som dessa viljan ren är verket.

Petrosa. Om det så vore, stode verket färdigt.

Johan. När du begynt det en gång, afståndet

Blir kort emellan början och fullbordan.

Emellertid vi måste skiljas åt

För att ej råkas, innan segerns portar

Sig öppna åt oss. —

Petrosa. Eller ock schavottens.

Johan. Så länge man sitt svärd får svänga än,

Man hjeltens seger eller död kan välja. —

Att rådslå om, hur segern bäst skall vinnas,

Jag mina bäste män har sammankallat.

Hvaren skall få den plats, han fylla bör,

Och sen vi skola stånda en för alla.

Petrosa. Måhända hellre alla dock för *en*?

Johan. Om ord jag icke gerna tvista vill,

Men skyndom nu till rådet, som oss väntar.

(*Johan går och följes af Petrosa.*)

Scen IV.

Ett vaktrum nere i slottet. Det är natt; rummet svagt upplyst; några knektar ligga på golfvet i de mörkaste delarne deraf inslumrade, ehuru ännu fasthållande gevären. Arvid Stålarms, nu mera klädd såsom krigare, går med geväret på axeln och stannar vid det gallerförsedda fönstret, blickande uppåt.

Stålarms. Två ljus deroppe glänsa midt i mörkret,
Så älskliga att skåda. Stjernan blickar
I fjerran ned uppå min moders boning.
Ser hon som förr ännu mot stjernan upp
För att sin Arvids tankar möta der?
I hennes öga lyser väl en tår
Så klar som stjernan sjelf. Hon vet, att kriget
Mig gjort till karl, och att jag redan hörer
Till dessa vinster, hvarom döden lottar
Med lifvet dag och natt. Det är ett spel
Helt annat än vår lek på Lindö fordom.
Men större heder vinnes ock derpå,
Och ännu gladare än för käns lifvet,
Hvar gång man ryckt det undan dödens klor.
Men huru länge skall den glädjen räcka?
Hvar qväll, då vi de våra räkna, blifva
De lättare att räkna; hvarje morgon
Är räkningen än mera kort, och dessa,
Som fallit, torde mer förundra sig,
Att ej vi andra följt dem ännu åt,
Än vi, att de ha stannat kvar hos döden. — —
Så länge ej det andra ljuset der
Än slocknat bort, är dock ej nöd å färde.
Jag i det ljuset ser furstinnans lifsljus,
Som vakar med och öfver henne troget
Liksom jag sjelf och nitiskt såsom faran,

Af hvilken hon stängs ut från nattens ro.
 O! om det ljuset en gång släckes ut,
 Då blir det mycket mörkare i världen:
 Jag tycker, att det skimrar genom molnet,
 Som af kanonens anda mot oss pustas.
 Och huru mörkt mitt sinne än må blifva,
 Så klarnar det vid tanken deruppå,
 Att, om jag faller, får jag dö för henne,
 Åt hvilken jag svor trohet in i döden. — —
 Hvad svar skall hon väl gifva åt det bud,
 Som, sändt af Fleming, kom i qväll och bjuder
 Åt henne sjelf och hennes damer alla
 Full frihet att i trygghet sig begifva,
 Hvert helst hon finner det för godt? Visst vore
 Det hugneligt att veta henne tryggad
 Mer, än mitt hägn kan trygga henne; men
 Då svårigen hon torde räkna mig
 Bland sina *damer*, qvar jag blefve lemnad.
 Och gäller det ej mer att skydda henne,
 Det mindre roligt blir att trotsa döden,
 Än det har hittills känts; och lust jag hade
 Att följa stjernans vink till moder min.

(Han blickar omkring sig).

Hu! Det ser ut, som hade jag nu redan,
 Då vakt jag håller, till kamrater endast
 En trupp af skuggor och af slottets gastar.
 Af lefvande här må dock finnas flere
 Än jag och — *hon*, hvars skugga sväfvar der.

Ett buller höres utanföre. Arvid Stålarms ställer sig åter i militärisk positur. Kort derefter inträda stojande de ifrån första och andra akterna kände kämparne. Sist kommer äfven Sabelfana och sätter sig genast, mycket utmattad, på en träbänk närmast scenen.

Scen V.

*De förre. Sabeljana. Arnoldo. Bruce. Kinski
Schenck med flera.*

Bruce (skrattande). Vår unge vapenbroder roar sig
I tjensten flinkt, som förestode honom
En långligg exercis deri ännu.

Arnaldo. Det kostar på, när hjertat sväller så
Af lefnadslust som i den tappre gossen
Att taga afsked ifrån lifvets hopp.

Stålbarm. Ett sådant afsked stundar ej i brådkast.

Arnaldo. Hur kan så viss du vara deruppå
Nu, då du stundeligen bordt förmärka,
Att den skiljsmessan för sig går så hastigt
Som mellan dag och natt uti mitt hemland.

Stålbarm. En sierska, som aldrig sig bedrog
I sina profetior, förespått,
Att jag fem gånger skulle råka ut
För dödens gap, förrän det slukar mig;
Och än jag knappt har hunnit börja leken.

Kinski. En profetia helsosam i sanning!
Då den är finsk, den måste äkta vara.
Dig kan hon ock till någon båtnad lända,
Ehuru den ej skulle gagna oss,
Som redan hundra resor varit nära
Att af oss bryta nacken och likväl
Bedragit döden på dess säkra rof.

Schenck. I alla fall det tycks, som pilten ej
För festen passat, hvarifrån vi komma.

Stålbarm. En fest i denna natt! Det var kuriöst.
Den föranleddes väl af hoppet, att

Vår hertiginna är ur faran räddad:

Jag gerna skulle tagit del deri.

Schenck. Vår rolighet alldeles icke hade

En sådan glädttig orsak. Nej, tvärtom:

Vi firade en hederlig begrafning.

Stålarms. Åt hvem bevistes sista hederstjensten?

Schenck. Hvem har förtjent den bättre än vi sjelfva?

Stålarms. För lik ni dekreterat er således?

Schenck. Väl icke det precis, ehuru vi

Anticiperat något på vårt öde.

Såsom det anstår en förnuftig menska,

Beredd man bör ju vara uppå allt;

Och ingenting är vissare än det,

Att vi dock måste döden dö; men ovisst

Tycks deremot, om oss förunnas skall

En sådan likbegängelse, som anstår

Vår rang och vår förtjenst samt vunna heder;

Ty funno vi för godt att sjelfva taga

Omhänder denna angelägenhet,

Så viktig och så maktpåliggande.

Stålarms. Den största vinsten var onekligt dock,

Att sjelfva ni fått smaka, huru godt

Det gör att gjuta tårar på ert stoft.

Schenck. Det hedrar dig, att du har riktigt fattat,

Hvad som till prydno lände främst vår högtid.

Också var tårarnes utgjutelse

Så ymnig, som den hårda tiden medgaf;

Och först när vinets allra sista droppe

Oss derom öfvertygat, att det ej

Mer lönar mödan lefva, tycktes oss

Att vi tillräckligt ärat våra minnen.

Bruce. Det föga lönat mödan spara vinet:

Då blodet flyter än i våra ådror,

Det älskar vinet såsom en förbundsbror.

Men när ur dem det en gång blifvit tappadt,

Det ej från vatten vinet mer kan skilja.

Och stjernorna ha aldrig smak för nektar:

Om på mjölgatan det ock blefve spildt,

De ej sig buga skulle att det läppja.

(Han sätter sig på en bänk och slumrar genast in).

Stålarm (till Schenck). På eder lott föll utan tvifvel äran

Att öfver de skendöde parentera?

Schenck. Min lärdom, mina djupa studier

Uti vältalighetens teori

Väl tycktes göra mig och ingen annan

Sjelfskrifven till det höga värfvet; men

Pluraliteten mente, att, emedan

Mot vanligheten talets föremål

Än kunde tala sjelfva, borde helst

En sång få tolka den betydelse,

Som låg i stunden, för att alla måtte

Instämmande bekräfta ordens sanning.

Och som ej sångens gåfva hör till dem,

Som fallit på min lott, så uppdrogs det

Åt sonen af Italien, sångens land,

Att i ett qvåde tolka våra känslor.

Sabelfana (uppresande sig).

Det var en vacker sång, Arnaldo. Kommen

Ifrån ett ädelt, tappert hjerta fann

Den mäktig genklang i hvart enda bröst.

Stålarm. Ack! Det var skada, att jag ej fick höra

Er sjunga den. Ni sjunger ju så skönt.

Signor Arnaldo, om jag skulle våga —

Sabelfana. Ja, sjung den om! Det kan ej ske för ofta.

Arnaldo. Ej någon sångare förvägra kan

Att lyda ett af er begärdt: *da capo!* (Sjunger).

Dö, herr hertig! Om du spränger

Dig i luften med oss andra,

Präktigt då vårt slut skall bli:

Som en morgonsol på minnets

Fäste får du evigt lysa,
Och som stjernor lysa vi!

Bruce uppvaknar och instämmer i sångens sista ord. Hertig Johan inträder; men sången fortfar utan afbrott.

Dö vi vilja! Sista gången
Må vi därför lifvets glädje
Känna än af hjertans grund.
Lefnadskraft för sekel skänka
Vi ur våra unga hjertan
Bort åt döden nästa stund.

Dö vi vilja! Derför tanken
Ile till de fjerran länder,
Som till lifvets fröjd oss födt.
Våra hemland, varen stolte!
Edra söner gå i döden
Djerft, som deras fäder dött.

Dö vi vilja! Derför söker
Känslans blick er, sköna ögon,
Som spridt glans på lifvets vår.
Skönare dock döden vore
Inför er, för eder ära
Och belyst af eder tår.

Dö vi vilja! Derför, bröder,
Tömmom, innan hjertat isas,
För vår vänskap än en skål.
Skiljda voro våra vägar,
Men vårt mod var dock detsamma,
Och detsamma blir vårt mål.

Dö herr hertig! Om du spränger
Dig i luften med oss andra,
Präktigt då vårt slut skall bli:

Som en morgonsol på minnets
Fäste får du evigt lysa,
Och som stjernor lysa vi!

Då sångens första strofer upprepas, instämmer äfven Sabelfana, som dittills stått endast lyssnande, deri af alla krafter.

Scen VI.

De förre. Hertig Johan.

Stålbarn (som vid sångens slut kastat bort sitt gevär och med barnslig häftighet sprungit Arnaldo om halsen).

Haf tack, signor! Det var en härlig tanke,
Att vi som stjernor skola evigt lysa.
Hvad finns väl vackrare i jordens natt,
Än dessa stjernor, dem vi likna skola?

Johan. Det klingar visserligen ganska grannt;
Men det i verkligheten dock ej går
Så lätt att flytta sig till himlahvalfvet.

Sabelfana. Det går i allmänhet, ej allt för lätt
Att stiga högt uppå ett värdigt sätt:
Ty dertill fordras mod, beslutsamhet.
Men denna gång utpekades af sången
Dock tydligt vägen till upphöjelsen.

Johan. Men sången är ett ljud allenast, uppväckt
Af luftens dallring; deremot den skakning,
Som sången föreslår, är något annat.

Sabelfana. En sång som denna, hertig, äfven är
Långt mer än ljudet, väckt af hjerpens vingslag;
De innersta af hjertats fibrer dallra
I samklang der med tankens starka nerver.

Johan. Det gifs dock annat än ett löst projekt
Att spränga sig i luften, som kan sätta
I rörelse vårt hjerta och vår tanke.
Tänk er, herr riddare, nu till exempel,

Att ni till maka hade ättlingen
 Af kejsarhuset och en konungs syster
 Samt älskande och älskansvärd: männ tro
 Ni skulle hafva hjerta till att kasta
 Dess sköna väsende i luften liksom
 En fjäder, lossnande ifrån en kungsörn?

Stålar. Det ju på hertiginnan sjelf beror
 Att utanför all fara ställa sig.

Johan Men om, min vän, det ej behagar henne
 Att bortom farans gränser taga plats:
 Om hon till svar på det förslaget visar
 Blott den devis i sin förlofningsring,
 Som lyder: *Nemo nisi mors*; hur skall
 Den man, åt hvilken hon sin trohet lofvat,
 Sig då förhålla? — Jag begär ej svar
 Uppå min fråga af ett barn, men af
 Män, som i bröstet känna hjertat klappa.

Sabelfana. Mitt hjerta klappar redan ganska matt;
 Det har dock slagit sina slag också,
 Och på den grunden jag tillåter mig
 Att svara detta: finnes en gemål
 Så ädel och så upphöjd till sitt sinne,
 Hon väl förtjenar, att det gudasköna
 I hennes svar ej blir förnedradt till
 Ihåligheten af en fattig fras,
 Beröfvad själens fulla, fasta mening.
 Tag henne, hertig, på sitt ord och gör
 Det till en sanning bortom frasens bokstaf:
 Hvad Gud förenat, låt ej döden skilja!

Johan. Den bästa bland rådgifvare förtviflan
 Väl stundom vara kan, men icke alltid.

Sabelfana. Om rågonsin, så är hon det väl nu,
 Då hjeltemodet synas kan — förtviflan.

Johan. Jag spørjer eder vishet, herr von Schenck
 Och eder polska ridderlighet, Kinski,
 Och äfven er, Arnaldo, ni, hvars sång

I heta händer satt det bloss, som vill
Antända minan: kan jag handla så,
Som diktens fantasi det anbefaller?

Arnaldo. Ers höghets fråga rörer er person

För nära, att en annan skulle våga
Afgöra, hvad ni *kan* i detta fall.

Af sången det förutsätts dock bestämdt. —

Hvad mig beträffar, skulle jag det anse

Som hädelse, ifall jag ville dikta

En sådan sång, förutan att den vore

Ett genljud af mitt eget innersta.

Schenck. Hvad härom bjuds i Guds och mensklig lag,

Är allom kunnigt. Såsom synd och brott

Ett attentat blir stämpladt mot det lif,

Hvari vår Herre sjelf sin anda inblåst. —

Men om det goda sällskap, hvari jag

Har äran lefva, finner godt att dö,

Mitt öde jag från dettas dock ej skiljer.

Sabelfana (med bitterhet). Förunderligt, att en i mensklig lag

Liksom i Guds så vidt lagfaren herre

En sådan erkesyndare har blifvit,

Då i en lek ni gått, der man om lifvet

Ju stundligt lekt och måste leken tåla.

Kinski. Mer kinkig än för andra är för oss,

Polacker, knutens lösning. Stode vi

För egen räkning här, vårt val ej vore

Ett val, men en på förhand afgjord sak.

Dock nu vår främsta pligt är den att skydda

Vårt lands prinsessa; och ifall hon skulle

Ej anse sig försvarad derigenom,

Att vi i luften slunga henne upp,

Så uppstår dervid det, som herr von Schenck

En kollision af pligter mände kalla.

Sabelfana. En hemsk förbannelse tycks trycka ner

Allt, hvad med redlig afsigt jag sökt verka.

Så föga lockande det var, herr hertig,

Att gå ert ärende, af alla krafter
 Påskyndade jag dock ert äktenskap:
 Jag lefde i den tro, att detta skulle
 Ej blott er yttre ställning höja, men
 Åt själ och sinne gifva högre lyftning.
 Och samma äktenskap nu kufvat har
 Er ande så, att ni en manlig tanke
 Ej ens som förr kan fatta med er själ.
 Och eder forna kraft att handla skulle
 Bli förolämpad af jemförelsen
 Med eder handlingskraft i denna stund.
 Om vid en konungslig prinsessa ej
 Ni vore fästad nu, men endast vid
 En älskarinna, som er låtit sköfla
 Sin skönhets förstlingar och sedan kunde
 Bortkastas lik en handske, hvilken slitits
 I dansens hvirfvel ut: då funne ni
 I er förbindelse ej förevändning
 Att spara eder kärleks föremål
 Åt dessa blida öden, som det vänta,
 Om ni ej manligt kufvar ödets nycker.

Johan. Det tyckes er, att jag för sparsam vore;

Ni deremot, herr riddare, tar ut
 Till sista skärfven utan skoning allt,
 Hvad edra privilegier förmå.
 Om eder vilja skulle rå, och vi
 På samma stycke af det sprängda slottet
 I luften sväfvade, ni ingalunda
 Ens då väl underlåte att bespeja,
 Hvad min jag hölle vid den katastrofen,
 Och att den glada ställningen förljufva
 Med bittra förebräelser och tvister.

Sabelfana. Det fägnar mig, att eders höghet ej
 Förväntar, att som artig hofman jag
 Ett sybaritiskt hyende er reder
 Vid hvarje ställning, ni behagar inta.

En skrällande trumpetstöt förnimmes; häftigt gående af flera personer följer derpå. Med spänd väntan förbida de spelande, bland hvilka en paus uppstått, hvad som komma skall. En parlamentär, med förbundna ögon, införes af några knektar. Sedan bindeln vid ingången blifvit borttagen, öfverlemnar han till Johan, som med dristig hållning och raska steg gått emot honom, en skrifvelse.

Scen VII.

De förre. Parlamentären.

Johan. *Cito, citissime!* det står på brevet,

Hvarvid Claes Fleming fästat sitt signet:

Det tycks, att han sig lika hastigt lärt

Befalla, som att icke mera lyda.

Parlamentären. Han skrifver såsom kungens höfvitsman,

Och denna titel torde nogsamnt visa,

Att han ej endast eger att befalla

Och fordra lydnad, utan ock att han

Vet äfven lyda mer än mången annan,

Der pligt och samvete det honom bjuda.

Johan. Så vidt jag vet, man ej af er begärt

Omdömen öfver eder höfvitsmans

Och andras egenskaper. Edert uppdrag

Är fullgjordt, då ni skriften öfverlemnar.

Parlamentären. Det återstår mig än att nämna något,

Som ej fått plats i brevet. — Fastän fältherrn

Förgäfves bjöd sitt ridderliga hägn

Åt Polens kungliga prinsessa jemte

Dess fruntimmer, så önskar han likväl

Från oundvikeligt förderf att rädda,

Hvad ännu räddas kan. Han därför lofvar

Åt desse främlingar, dem slumpen hitfört,

En säker lejd, hvarunder de sig kunna

Begifva oförtöfvadt bort ur riket.

Då desse med sitt rådslag ej haft del
 I de förderfliga praktiker, hvilka
 Tändt brödrafejden upp, och de ej heller
 Mot Sverige anses burit afvog sköld
 Liksom förrädarene, Sveriges barn,
 Som mot sin moder ogudaktigt fäktat,
 Så görs ett undantag till deras förmon
 Ifrån den näpst, som drabba skall de andra.

Stålbarm (till Arnaldo). Besvara med er sång hans fräcka tal!

Johan (till parlamentären). Ni utan gifvet uppdrag och på eget

Bevåg fördristar er att mana fram
 Ett myteri uti min fursteborg.

Er sjelf jag borde göra till ett svar,
 Som, fastän stumt, värtaligt skulle tolka
 Den mening, desse tappre männer hysa
 Om ert bedrägeliga anbud. Upphängd
 På slottets tinnar, ni vid dagens gryning
 Ett tecken kunde ge åt dem, som vänta,
 På Korpólais att veta få, hur edra

Praktiker utaf hedersmän bedömas.

Parlamentären. Om så ni handla bör, gör blott er pligt,

Åtminstone i detta fall. Men viss

Ers nåde vara kan derom, att jag

Som teckentydare ej ensam stannar

Uppå den höga plats, ni åt mig ämnar.

Det är ej endast uti detta slott

Man strängt bedöma och bestraffa vet

Mer eller mindre lyckad eggelse

Till myteri och uppror; men exemplet

Af den bestraffning, hvilken uppställs här,

Skall efterlefras ganska snart af dem,

Som i befälet efterträda er.

Sabelfana. Till slottets tinnar vägen dock ej är

Så kort, som ni tycks tro, då ni med ens

Uttömna vill er skamlöshets förråd.

Men rätt ni har deri, att för oss alla

Är tiden ganska kort och därför dyrbar.

Den kan ock ej förslösas sämre, än

Då den går åt att höra på, hvad ni

Om det, som händt och hända skall, förmenar.

Ers höghet utan tvifvel täcks förunna

Åt desse herrar, hvilkas ära man

Befläcka sökt igenom nesligt anbud,

Att det tillbakavisa med sitt ord,

Tills de med sina svärd det göra kunna.

Arnaldo. Jag kan ej tro, att Fleming upphofsman

Till det förslaget vore. Af hans bildning

Man vänta bör, att sjelf han inser bäst,

Hur förolämpande och föga ädelt

Det skulle vara, om af forna vänner

Han det begärde, som en man af ära

Af ingen dylik någonsin begärt.

Kinski. Om detta anbud utgått dock från honom,

Hans afsigt dermed endast vara kan

Att visa ädelmod för bästa pris:

Ty han så väl oss känner alla, att

Han sjelf vårt svar på förhand kunnat afge.

Bruce. Vill han dermed sitt ädelmod bevisa,

Att han på porten visar oss, han kunde

För egen räkning detta dock behålla.

När gå vi vilja, skola våra svärd

Den väg nog öppna, som vi önska taga,

Ifall vid jordens stråt vi icke tröttnat

Och Eriksgatan ej bland stjernor välje.

Schenck. *Auctores classici* i öfverflöd

Ha talesätt, dem man begagna kunde

Till svar på det förslag, oss blifvit framställt;

Men fastän tvekande uti mitt val,

Jag företråde likväl gifver åt:

Impavidum ferient ruinae!

Johan. För egen eller andras räkning ni

Uppllysning sökt om sinnesstämningen

Bland desse ridderlige män och herrar.

Er afsigt är nu vunnen, och vi vilja

Ej innestänga denna eder kunskap

Inom den trånga gränsen af en — snara.

Det står er fritt att deraf göra bruk,

Hvar helst och inför hvem som helst er lyster —

Parlamentären. Men —

Johan (våldsamt uppbrusande).

Fordras det nödvändigt då ett rep

Att öfvertyga er derom, att edert

Parlamentärerande nu nått ett slut?

(Till knektarne):

Uträken honom, blind som hit han kommit,

Och som kattungen kommer fram till verlden!

Knektarne omringa parlamantären och förbinda hans ögon,
innan de utleda honom.

Scen VIII.

De förre utom parlamentären.

Med undantag af hertig Johan, Sabelfana och Arvid Stålbarm, hvilken återtager sitt gevär och tid efter annan skådar som förr ut genom gallerfönstret, lägga sig alla efterhand på bänkarne kring rummet.

Stålbarm. Seg var den besten som ett hungersår.

Sabelfana. Hans fräckhet visar, att man deremot

Ej tror den tråd, hvarpå vårt öde hänger,

Ha samma seghet mer. Det korta svar —

De många orden likväl i all ära —

Som han från slottets tinnar bär till lägret,

Gör afståndet emellan Korpolais

Ej ens så långt, som det har varit hittills.

Johan. Kanonens sjumilssteg förkorta skola

Det yttermera än. När dagen gryr,

Den ser en kamp på lif och död, hvars utgång
Man efterspana skall i sekels qvällar
Med lika varmt intresse som vi nu.

Sabelfana. Om efterverlden ger sitt minne tid
Att dervid uppehålla sig så länge,
Bör morgondagen skåda stora ting.
På hvilket sätt har ni då ämnat göra
Den striden så förtjent af evig hugkomst?

Johan. På samma sätt, som ni och alla tappre:
Igenom hjeltomod.

Sabelfana. För oss förslår det.
Och annat man af oss ej kan begära.
Af eder fordrar man dock något mer.

Johan. Hvad då? Är mannen ej, när han är hjelte,
Det han i lifvet högst förmår att vara?

Sabelfana. Ja, i de flesta fall. Men enär mannen
Har dristigheten att sig häfva upp
Till bärare utaf nationers öden,
Och när han sagt åt dessas framtid: följ
Mig på den bana, jag åt dig vill bryta;
Då, hertig, gör det modet ej tillfylles,
Som hvar man har — åtminstone kan visa,
Om icke det går af för bättre pris.

Johan. Hur stark hans vilja vara må, hur ädel
Hans afsigt, stöter han på gränsor dock,
Dem han ej ensam genombryta mäktar.

Sabelfana. Har han sig ensam ställt, då blir hans gräns
Snart lika trång, som hans lekamens är det.
Jag mins en stund, då det er syntes klart,
Att Finlands sak och eder var blott en.

Johan. Dylika stunder mins jag ganska många:
Men ej vår sak förbättras genom minnen.
Jag qväfves hopklämd här uti en punkt,
Som endast genom luften bindes än
Vid Finland, hvilket, fastän oss så nära,
Ren tyckes fjerran likt ett minnets land.

Sabelfana. I annan mening, än ni tager ordet,
 Det visar sig såsom ett *minnets* land.
 Ni hvarje natt, då mörkret undangömmar
 Det för er blick, ju påmint blir derom,
 Att än det lefver, rör sig och er minnes.

Johan. Hvad båta mig dock dessa eldens tecken,
 Som ifrån bergen vinka mig dit ut?

Sabelfana. Om ni i dem lusteldar endast ser,
 Som tändas att er enslighet förljufva,
 Då gagna de i sanning ganska ringa.
 Men kan ni se i flammorna symboler
 Af hjertan, lågande i trofast mod;
 Hör ni hur eldens tungor till er ropa,
 Att ni ej ensam står: att framför er
 Fins än ett folk, som brinner utaf ifver
 Att taga eder upp i slutna leder,
 Då hafva, hertig, dessa toma sken
 Omätelig betydelse för *saken*.

Johan. Ett slikt bevis uppå tillgifvenhet
 Till högsta hugnad länder för mitt hjerja —

Sabelfana. Här är ej fråga om ert hjertas hugnad:
 Till sådant lekverk *saken* är för stor.
 Men fattar, hertig, eder själ de pligter,
 Som dessa tecken på ert hjerta lägga,
 Då först ni värdig är att dem förnimma.

Johan. Hvad vill ni då, att jag skall företaga?

Sabelfana. De vinkar, flammorna er derom gifva,
 Det tolka bättre än hvar mensklig tunga.
 Omgifven utaf tappra armar bryt
 Er väg igenom fiendernas massor.
 Byt denna strid — som nu har sjunkit ned
 Till obetydligheten af en kamp
 Om Åbo slott — till krig om hela Finland.
 Gör en soldat af hvarje man; hvar häst
 En ryttare låt bära; hvarje bergpass
 En broskans blifve, hvarje ström en vallgraf

Och hvarje slätt ett stridsfält! Men behöfver
 Ni fästen, dem naturen icke byggt,
 På Finlands hjertpunkt har ni Birgers borg
 Och Finlands knutna näfvar, Torkels slott,
 Som öppna sig för eder längst vid gränsen.

Johan. Till krigets *chevalier errant* ni vill
 Sålunda göra mig. En evig fejd
 Jag borde draga öfver detta land,
 Som jag har älskat och som älskat mig.

Sabelfana. Kort är en evighet af tio eller
 Högst tjugu år uti nationers lif.
 Ej detta slocknar, om ock odlarns teg
 Blir gräsbevuxen som en fridlyst graf;
 Och hvad betyder det, ifall hans händ
 Görs till en fröjdeeld åt krigets lust,
 Och menskor småningom så sparsamt träffas
 Som ax, der hagelskuren varit skördarn?
 Om fädren stupat i ett väldigt krig,
 Ur deras ben, som multnat, strömmar längel
 En underbarlig lifskraft till de söner,
 Af hvilka fädrens hjelteära ärfs.
 Ett fält, der friheten sin seger vann,
 Blir bättre odladt än af fega händer,
 Och boningen, der segersång skall sjungas,
 Byggs högre än en koja, der man qvider.

Johan. Ett bland de vänligaste minnen, jag
 Bevarat från den tid, som än var glad,
 Har ofta fört min tanke till en nejd,
 Långt in i landet, vacker, fridfull såsom
 Ett litet paradis. Uti en boning
 Vid insjöns strand satt då och sitter än
 En älsklig, vördnadsvärd matrona. Ni
 Ju minnes henne väl: det är er moder.
 Om jag begynte ett förstöringskrig,
 Ett sådant, som ni vill det ha, och kriget
 Sin härjarflamma skulle äfven kasta

Dit bort; om hennes heta andedrägt
 Den boningen förvandlade till aska
 Och svedde dessa lockar, dem ni smekt
 Som gosse fordom, då de än ej grånat,
 Och hästen, hvarpå kriget flyger fram,
 Med sina hofvar krossade det hjerta,
 Ur hvilket ni har sugit lif och kärlek;
 Säg på ert samvete, herr riddare,
 Må kriget äfven då sig skulle te
 I samma rosenfärg som nu för eder?

Sabelfana (efter en paus, med stor bitterhet).

Den tiden, då ni såg den syn, ni omtalt,
 Ni kallade mig eder bäste vän;
 Och af en sådan vän jag väl kan vänta,
 Att han min moders boning främst skall hägna.

Johan. Af hvem emellertid försvaras slottet?

Sabelfana. Af mig och andra öfvergifna sällar

Bland desse finnar, hvilkas framtid hårdnat
 Till det der berget uppå Södermalm;
 Som, hellre än de smycka der er krona,
 Ta blygsamt plats bland detta slotts ruiner,
 Om molnens omväg dem ock ledde dit!
 Förlamad är min arm, min kraft är bruten:

Men då så nära grafven man mig störtat,
 Att dö till först dess mer jag är beredd.

Gif mig en plats, der faran är så stor,
 Att hon ett annat namn blott är för döden!

Der vill väl ingen ibland edra hofmän

Mig göra rangen stridig. Äregirig

Jag blifvit nu, se'n andras ärelystnad

Sig synbart nedstämt. Nya hofmän önska

Att stiga upp för hofvets trappa. De

Till företräde ej på tå sig smyga

Och ej med sammetslena ord och händer

Om gunst och nåd de tigga hos er, hertig,

Men taga åt sig utan komplimanger

Allt, hvad de komma åt. Nytt måste bli

Det ceremoniel, hvarmed de mottas.

Nämn mig att såsom mästare det handha:

Jag skall mitt bästa göra att åt desse

Nykomlingar bereda audiensen

Och se'n upphöjelsen, som de förtjena.

Johan. Och hvilken plats blir anvist åt min maka

Uti det nya ceremonielet?

(Ett kanonskott höres; alla de slumrande kämparne springa upp från bänkarne; Arvid Stålbarm, sedan han ännu kastat en blick utåt genom fönstergallret, rättar sig och skyldrar gevär).

Det är signalen, som tillkännager,

Att fienderna rycka an till strids.

Den blir förtviflad och för mången bland oss

Den sista, vi i lifvet kämpa ut.

I vredesmod ni får ej, riddare,

Ifrån mig skiljas nu. — Jag tog ert svärd

Från er i oförlätlig öfverilning.

Tillåt mig att i stället räcka er

Min hand och värja till ett trofast tecken

Utaf min aktning och af vår försoning.

(Han löser af sig sitt svärd och räcker detta jemte sin hand åt Sabelfana, som emottager ingendera).

Sabelfana. Min hand är allt för svag i denna stund

Att mäktas bära upp så mycken ära.

Ifall vi segra, och ni segern nyttjar,

Såsom ni lofvat, känner hon kanske

Sig mera stärkt. Emellertid jag griper

I hvarje vapen, hvare jag får tag.

I alla fall uppmanar mig ju redan

Mitt namn att såsom oåtkomlig fana

I striden göra tjenst. Jag dertill passar

Så illa ej. Jag sönderrifven är

Som fanan, då hon ärligt gjort sin pligt,

Och hederns stråt jag öfverger ej gerna.

Johan. Ni är för hård att tjena såsom fana:

Till klubba er naturen ämnat blott.

(Han skyndar ut, åtföljd af alla de närvarande, hvilka blottat sina svärd, liksom hertigen sjelf sitt, bortkastande dess slida).

Scen IX.

Platsen mellan slottet och stranden. Vid denna ligga flera fartyg, färdiga att segla af. Vid skenet af facklor och bloss, burna af Claes Flemings knektar, visar sig slottet med stora remnor, spår af den nyss slutade stridens förödelse, och hvarifrån massor af stenar ramlat ned. En mängd människor strömmar från stadssidan till den öppna platsen; ibland dessa Petrosa, förklädd till sjöman och knappt igenkännelig. Kort derefter uppträder äfven Karin i hvit dräkt.

I början: *Petrosa. Karin Hansdotter. Folk af alla stånd.*

Efterhand uppträda nästan alla de personer, hvilka tidigare visat sig i stycket.

Petrosa (som uppsökt Karin och med henne aflägsnat sig från hopen).

Jag trodde er på Wägsjö redan sjelf

Och eder tanke sänkt i minnets bölja.

Hvad för er midt i händelsernas hvirfvel?

Karin. Så många känslor kämpa i mitt bröst,

Att ej jag vet, af hvilken segern vinnes.

Petrosa. Är det ej hämden? Fallen får ni se

Den, hvilken dödligt förorättat er.

Karin. Om jag ock blef af honom förorättad,

Har han dock äfven älskat mig; och ensam

Han faller ej: i fallet Finland följer

Och kallar fram en sorg så stor, att den

Har ock en tår för landets fallne furste.

Men hämnden öfverlemnar jag åt Honom,

Som ensam rättvist dömer, der vi fela

I våra handlingar och våra — domår.

Petrosa. I detta högmål torde icke alla

Sin domsrätt frånga lika lätt som ni

Karin (med stor oro). Hvar finnes Sabelfana?

Petrosa. Mer än förr

Han mellan lif och död skall sväfva nu.

Karin. Hvad har då yttermera drabbat honom?

Petrosa. Med raseri han stridt i sista striden;

Och sårad utanpå det bröst, hvars inre

Så djupt var sargadt ren, med högsta möda

Han hindrats att af slottet åt sig resa

Ett monument af grus och rycka med sig

Som följeslagare på sista färden

Allt lefvande, så vän, som fiende.

Karin. Det är en menska ej, men en demon!

Petrosa. Ni icke alltid honom så bedömt.

Han är en man utaf det slag, som Finland

Ett tusen nu behöfde för att räddas.

Men der han nalkas sjelf: blott själen tyckes

Än lefva uti honom, kroppen redan

Ett dödens rof knappt mer med själen följer.

Sabelfana, som utträdt från en bland remnorna i slottsmuren, släpar sig med svårighet framåt; men en hemsk eld brinner i hans ögon, och i hela hans väsende förråder sig en vild spänning. Petrosa ställer sina ord till Sabelfana.

Nu är allt slut!

Sabelfana. Ej än, men ganska snart.

Petrosa. Om andra skulle stretat blott med hälften

Af eder kraft mot detta slut, vi stode

Långt närmare en början än en utgång.

Vid horizontens rand ren syntes skepp,

Som förde till oss hjälp af alla slag;

Och folket stod beredt att resa sig

I massa, blott dess hertig täckts sig visa.

Sabelfana. Till intet båtar att det veta nu.

Petrosa. Ej mitt är felet, om det ej vardt kunnigt.

Sabelfana. Nej, ditt är felet ej och ingen annans:

En är här skyldig blott, och han skall straffas.

Karin. Af hvem?

Sabelfana. Af mig.

Karin. Då vet jag hvad jag önskar.

Petrosa. Ni önskar! Underbar kompass för vindar

Från alla håll är dock det qvinnohjertat!

Katarina, åtföljd af sina fruntimmer, utträder från slottets hufvudport. Fleming beledsagar henne med värdig artighet ända till stranden, der hon går ombord.

Katarina (stolt). Jag önskade att drottning vara, Fleming,

För att er ridderlighet löna kunna

Och räkna på er trogna, tappra tjänst.

Till Arvid Stålbarm, som vill stiga ombord på samma fartyg som hertiginnan, säger:

Claes Fleming. Hvad har du här att skaffa? Ej för barn

Här finnes plats. Gack hän och lek hos mor din!

Stålbarm aflägsnar sig obelåten och sörjande. — Utländingarne uttåga, efterföljda på något afstånd af fiendtliga knektar. Arnaldo och Kinski äro sårade och bära armarne i band. Claes Fleming, återvändande från stranden, går emot dem och ställer sitt tal hufvudsakligast till Arnaldo i början.

I undersåter utaf andra furstar!

Med äfventyr att handla mot den *bildning*,

Som rår i edra länder, jag tillåter

Uti min konungs namn er draga bort

Dit, hvadan I ha kommit: alldenstund

Ert svärd blef blottadt för en sak, som var

Helt främmande för er, och edert rådslag

Vägt fjäderlätt uti de stämplingar,

Af hvilka andra förts till undergången.

Alla de tilltalade buga sig; Petrosa smyger sig bakom Schenck och hviskar halfhögt, utan att af denne igenkännas:

Petrosa. Är icke ni den vise baron Schenck,

Hvars råd, som hela världen känner, hade

Omätlig vigt i allt, hvad företogs?

Jag är en simpel man af folket, men

Mig tyckes, att en skamlös förolämpning

Emot er vishet ligger deruti,

Att *eder* mening sägs ej hafva vägt

Mer än en fjäder uti Johans rådslag.

Schenck (till *Petrosa*). Ja, det är sant, fastän jag icke kom
Att derpå tänka. (Till *Fleming*). I er amnesti,
Som frånsagt mig all andel, den min vishet
Och mångbepröfvade erfarenhet
Beredde mig uti hans höghets rådslag,
Jag ser en förolämpning, ej en ynnest.

Arnaldo (sakta till *Petrosa*, hvilken han igenkânt).
Bravo, min son! Det var eit lärospån,
Som *Loyalas* adept missunnar dig.

Claes Fleming (till *Schenck*).

Ske eder vilja! All er vishet torde
Dock ej förslå att reda ut den härfva,
Hvari man narrat er att trassla in er.

(Sedan han närmat sig *Petrosa*, sakta till honom).

Din räf, för gammal ost du nu betalat.
Men se blott till, att mina hundar ej
Dig komma så på spåren som jag sjelf.
Sök dig en kula, der du dig kan dölja
Tills vidare; och rymmes der en björn,
Så släpa dit den argaste, som finns.

Hertig Johan kommer nu från slottet, följd af fångne finnar
och omgifven af Nils Boije, Anders Siffriðsson, Iwar Månsson och
Hans Larsson samt andra fiendtlige hövitsmän. När hertigen går
fram, uppstår en aktningfull tystnad, och alla hufvuden blotta sig
bland folket. Äfven Johan blottar *sitt*, och han bugar sig med ädel
värdighet för de församlade.

Johan. Farväl min ungdoms sköna, kära land!

Mitt hjerta stannar qvar uti ditt sköte,
Fast ur din famn mig hårda öden rycka.

Sabelfana (stiger fram till hertigen och talar med hög, kraftfull
stämma).

Mins ni ännu den rättighet ni gaf
Åt *hvarje* finne, om ni någonsin,
Se'n ni vårt land in i förderfvet ledt,
Det skulle öfvergifva såsom nu?

Johan (som först bleknat, bemannar sig och svarar med behjertad hållning).

Jag mins det ganska väl; men sen jag offrat

För Finland allt, mitt ord jag troget löst;

Och ingen finne skulle väl nu mera

Anställa efterräkningar med mig.

Sabelfana (stigande ännu närmare Johan).

Ej *allt* ni offrat än: ej allt, som jag

Och mången ann' för er skull offra skall:

Och det åtminstone *en* finne gifves,

Som fordrar mer, än ni åt Finland offrat.

Han stöter med våldsamt ansträngning en dolk emot Johans bröst, men träffar Karins, hvilken kastar sig framför hertigen.

Ha! Äfven detta kunde icke lyckas.

Blott hon, den mindre skyldiga blef träffad. —

Men ädlare hon var dock än vi alla.

Karin. Det är så ljuft att dö på detta sätt. (Hon dör).

Johan (sedan han lutat sig ned öfver Karin och kysst hennes panna).

Du ädla dotter af det ädla land.

Som med ditt hjerta gaf, hvad bäst det kunde

Beskära mig! I lifvet och i döden

Du var och är en trogen bild utaf

Det folk, som älskar storsint, då det älskar,

Och glömmet oförrätt och mins allenast.

Den kärlek, det har rönt och den, det gifvit,

Om någonsin den dag än gryr för mig,

Då lyckans hjul, hvars rullning nu mig krossar,

Mig lyfter åter upp mot höjden och

Min hand gör lika fri, som anden är,

Då skall med mig du äfven stiga upp

Ifrån det fall, som oss förente störtat.

Må, hvad jag ville stort och djerft för dig,

I ungdomsglans bland dina minnen lefva,

Fast mina drömmar — drömmar blott förblefvo.

Såsom din furste *stor* jag städs mig känner

I minnets fria verld — om fångelset

Dess gränsor än må skenbart innesluta.

Din hertigs hopp att helsas såsom din

Storfurste gäckadt blef af ödets lek;

Dock äretiteln, foster af min kärlek,

Skall ej förblekna med din lyckas sol,

Men i århundraden med stolthet bäras.

Vinkande med handen till afsked, går han till stranden, följd af rörda blickar.

En röst bland folket. Hvad han höll af oss och oss mente väl!

Men denne niding der (man pekar på Sabelfana) har Göran

Pehrsson

Släppt från sin välförtjenta pina lös,

Emedan väl man visste, att hans arghet

Var lika stor mot oss som mot vår hertig.

En annan. Den bofven borde rifvas uti stycken

Till hertig Johans ära, och en bit

Af hans lekamen spikas upp på hvarje

Skampåle uti hela vida landet.

En tredje. Nej, kort process är bäst; i närmsta galge

Vi hissa mördarn! Korparne må sedan

Hans styckning ombesörja, bäst de gitta.

Claes Fleming (som, återvändande, lyssnat till skränet).

Håll inne, pack, med slik justice, som passar

Bäst för er sjelfva. Denne mannen tillhör

Vår konungs nämnd: den skall nog sköta honom.

Första rösten (till sin omgifning).

Ej Fleming är god att narras med,

Isynnerhet ifall det gäller småttfolk.

Andra rösten. Att ej de store heller alltid må

Så väl uti hans hand, bevisa desse.

(Man pekar åt stranden).

Tredje rösten. Den ramen nog förslår för små och stora;

Oss skyndom, att ej i dess klor vi fastne!

Alla hasta mot stranden, lemnande Sabelfana, som står nära Karins lik. Petrosa, hvilken dragit sig undan, skyndar fram och fattar Sabelfanas hand, Under deras samtal gå fartygen af från stranden, belysta af samtliga blossen, som lemnat de talande i skuggan.

Sabelfana. Är det med slik spottpenning, folken gälda
Sin skuld till oss, då allt för dem vi offrat?

Petrosa. Den, sig har offrat såsom du, begär
Ej stundens arma lön. Men tider komma,
Då efterverlden som sin egen skall
Infria obetalda hedersskulder,
Hvari nationen står till sina hjeltar.
Det hån, som hväste kring dig nyss, skall då
Uti odödligt bifallssorl förvandlas.
Men nu vi hafva intet här att hoppas.
En vimpel pekar ifrån närmsta bugt
Mot vida hafvet utåt. Följom vinken!
En hamn nog finnes, der vi kunna bida,
Att denna stormil, som kring Finland ryter,
Har uttömt sina härjningskrafter. Då
Vi vända åter hit att verka för
Vårt land i dagens solljus eller ock
Ur nattens oåtkommeliga fristad.

Sabelfana. Du tror uppå en framtid än, Petrosa;
Och den kan gry för dig ännu en gång.
Min dag är all, och all förutan morgon.
Det tycks, som Finland ej ens har en graf
Att gifva mig. Men då det gett mig lif,
Det måste väl emotta ock min anda,
Som längtar hän från denna dödsens kropp.
Gud följe dig på fjerran väg. Min stig
Mig förer endast hit. Farväl! Farväl!

Han kastar sig på knä invid Karin och för hennes stelnade
hand till sitt hjerta, hvarefter han sjunker ned sanslös vid hennes sida.

Petrosa. Din väg till himlen har du redan funnit;
För mig än återstår att söka min.

Han aflägsnar sig i mörkret, blickande flera gånger tillbaka.

PYGMALION.

LYRISKA SCENER.

Scen I.

Personerna:

Pygmalion, Cyperns konung.

Tisbe, en atheniensiska, Pygmalions forna älskarinna.

Teramenes, en äldre man, Pygmalions lärare.

Alexis
Kleomenes } ynglingar på Cypern.

Iris
Dafne } tärnor på Cypern.

Lais
Leukotea.

Ynglingar och tärnor.

Scen I.

Pafos lund, månskensnatt. Kör af *ynglingar* och *tärnor*.

Hvar väl finnes det ett land,
Ljuft som du, Pygmalions välde?
Afrodite på din strand
Upp sin kosas mål ju ställde,
Då hon trött vid hafvets hvimmel
Sökte sig ett stycke himmel.

Medan dagens sol blir släckt,
Tusen solar qvällen föder.
O! hur varm käns nattens fläkt,

Som i deras trollsken glöder,
Då hon tolkar kärlekslagen,
Skipad åt oss af behagen.

Ingen föds på denna ön
För att sörja eller lida:
Qvalen drifvas bort likt snön,
Som sätts ut på berget Ida.
Tungt är blott att nödgas dö
Från din jord, du Cyperns ö.

Teramenes, hvilken under sången närmat sig.

Vi öfverdådigt väl skryta
Med menniskolycka och fröjd;
Men glömma, hur lätt de sig byta
I dalarne liksom på höjd:
Ej endast på Idas topp
Till is förvandlas dess grönska;
Hvad vi här nere oss önska,
Vårt hjertas ljufvaste hopp,
Kan hädan fara som regnbäckens lopp.

Alexis (solo med kör).

Hvi stör du hädiskt vår lycka
I aftonens invigda stund?
Hvi kom du att tjusningen rycka
Från Pafos heliga lund?
Här myrtnar och rosorna sjelfva
Vid lifvets eldkyssar skälfva,
Men dödspustar gå från din mund.

Teramenes.

Ditt ord har trots mer än ditt svärd har spets.
Det ungdomen, din bundsförvandt, ju gläder
Att emot allt, som ej af honom setts,
Dra tappert ut till kamp med munnens väder.

Men du, som ej på lyckans vexling tror,
Ifall du sett hvad 'nyss jag såg på stranden,
Du visste nu, att lyckan växer stor,
Lik stormfull våg uppå den lösa sanden.

Folket tränger sig nyfiket omkring honom och derur höja sig röster, frågande:

Hur såg den synen ut, som skrämt dig så?

Teramenes, pekande på hafsstranden.

Der sen i sjelfva henne återgå!

(*Pygmalion* synes på afstånd vandra grubblande).

Iris.

Det är Pygmalion, vår ädle kung,
Som förr stod bland oss lika skön som ung
Och var i Pafos' lund en älskad gäst
Och höjde qvällens fröjder till en fest.
Nu han vårt samqväm flyr och ensam irrar
Och som en fiende på glädjen stirrar.

Han söker något, som han ej kan finna,
Men ser ej det, som gerna honom mött:
Likt eldar på ett bål hans ögon brinna,
Och under dem hans hjerta ligger dödt.
Kan Afrodite så en konung löna,
Som bytt sitt rike till gudinnans hof,
Och aktat makten ringa mot det sköna
Och sjöng dess ära, döf för eget lof?

Teramenes.

En konung kunde dock ha andra pligter
Som tynga i hans krona såsom vigter,
Än rökverk tända uti Pafos lunder,
Om än i rök allt annat går derunder.

(Medan *Teramenes* säger dessa ord, har *Pygmalion* nalkats så nära, att han förnummit dem. Stor rörelse af missnöje röjer sig bland ungdomen).

Alexis.

Hvad oss heligt är, du hädar:
Den, som Cyperns kung så smädar,
Han är icke mera värd
Att se röken från sin härd
Stiga upp mot himlens fäste.

Pygmalion.

Räknas bör han bland de bäste,
Som här vågar ännu yrka,
Att man sanningen bör dyrka,
Att man ära bör det stora,
Äfven der det sköna hyllas.

(*Pygmalion* aflägsnar sig långsamt, den ungdomliga skaran skingrar sig missbelåten och förstämd).

Teramenes, blickande efter *Pygmalion*.

Skulle vi den der förlora,
Ej en vanlig ande myllas
Ned i dessa rökverks stoft,
Se'n han qväfts af rosors doft.

Scen II.

Pelarsal i *Pygmalions* palats.

Tisbe, sedan hon blickat ut åt himlahvalfvet, sjunger vid lyran:

Aria.

Stjerna, som långt der i vester föll,
Kanske mitt hjerta i skötet du höll?

Derför blef det dig tungt att vara
Hög ibland fästets glänsande skara:
Och emot stoftet neder du drogs!

Stjerna, då sjelf i fallet du brast,
Hvart ströddes spillrorna ut af din last?
Släcktes mitt hjertas gnistor i hafven?
Och blef dess aska kastad i grafven,
Som reder rum för all verdens sorg?

Hjerta, likt fallna stjernan förödt,
Tror du dig ej tillräckligen dödt?
Hvilken rättighet har du att klappa,
Du, som har intet mera att tappa
Och än mindre att hoppas ännu?

(*Tisbe*, ur hvars hand lyran halkat, sitter drömmande utan att betrakta något visst föremål. Då *Pygmalion* inträder, spritter hon till, men tystnaden brytes ej på en stund, under hvilken han med djupt deltagande betraktat henne).

Pygmalion.

Din läpp är stum, men ur ditt öga talar
En blick, förrädisk mot din hemlighet.
Din lyra hörs ej mer i dessa salar;
Men äfven hon, hvad du fördöljer, vet:
För mig blott är din smärtas djupa källa
Så obekant som Nilens källors dal;
Och fast jag sett, hur dina tårar välla,
Du aldrig sagt mig namnet på ditt qual.

De regna ju så sällan våra vårar,
Och äfven du tillhör dem: är en vår;
Och jag ändock så ofta fann af tårar,
Bland blekta rosor, på ditt anlet spår.
Det är väl molnen på din sorgsna panna,

Som fostrat regnet på din blomsterkind?
De skulle ej så tunga qvar der stanna,
Om ur din barm gick än en vårens vind.

Tisbe.

Till skugga af mitt eget jag
Det tyngsta molnet vuxit fast;
Det skall ej fly: det blir ej dag,
Så länge än af vindens kast
Bero mitt hjertas slag.

Pygmalion.

Din klara blick, hvart har den flytt,
Du sköna dotter af Athen?
Då förr jag såg dig, städs på nytt
Jag trodde se ett återsken
Af din, af alla städers stad:
Och jag blef åter säll och glad,
Hur än min glädje flyktat re'n.

Du ler; än har ej detta namn
Sin underbara trollmakt mist:
Du ler, såsom man ler vid hamn,
Se'n länge stängd af storm och mist,
Man räddad hinner dit till sist,
Och väntas af dess öppna famn.

Tisbe.

Ja, jag mig känner lycklig än
Vid detta namnets ljufva ljud;
Och äfven dig jag känt igen,
O, kung! Det var liksom en gud
Uppå ditt anlet sänkt sitt sken:
Du älskar då ännu Athen?

Pygmalion.

Om än Athen jag älskar? du kan sätta
 I fråga allt, men endast icke detta!
 Säg, att jag ofta aktar ganska ringa,
 Hvad människorna ifrigt eftertrå;
 Säg, att jag icke kan min hyllning bringa
 Åt bländsken, som med undran andra slå:
 Men tro ej, att jag kan mig glömma lära
 Athen, den härligaste äreport,
 Som nå'nsin menskligheten ledt till ära,
 Och fört den till allt *sant* och *skönt* och *stort*.

Tisbe.

Men äfven der ock månet bländsken irrar,
 Som mindre lyser oss, än det förvirrar.

Pygmalion.

Jag ser på dina ögon: du blott gör
 Ditt inkast, att jag det må vederlägga.

Tisbe.

Hur skarpt min *hemlighet* du nu kan läsa!

Pygmalion.

Hvem vet ej det, att, när Vulkanus för
 Med stark och konsterefarens hand sin slägga,
 Kring städet tusen gnistor spraka, fräsa
 Och anse sig som hufvudföremålen
 För gudens snillekraft och händers möda?
 Men han har blick och tanke blott för stålet,
 Han forma vill ur massorna, som glöda,
 Till fredens redskap eller hjeltars svärd:
 Så är det ock med lifvet i den verld,
 Benämnd Athen, der du sett dagens ljus.
 Det lifvet syns än fly i sus och dus,
 Än liknar det det dofva, vilda brus,

Hvarmed en fors sig reder till sitt fall.
 Vid sidan af ett verk för evig tid,
 Gör sig dock gällande också minuten
 Och fordrar att af men'skorna bli njuten,
 Som vore vid dess slut re'n tiden all.
 Men midt bland dessa gyckelspel för flärden
 Går rastlöst fram likväl en hjeltestrid,
 Väl värd att segra öfver hela verlden
 Och mäktig att dess folkslag lyckliggöra.

Tisbe, hänryckt.

Ja, följ till torgen
 Pallas Athenes härliga folk,
 Och du skall höra
 Stämman utaf dess väldiga tolk!
 Glädjen och sorgen
 Flykta som skummet på klarnande flod.
 Men du får känna, hur i ditt bröst
 Segerberedt uppväxer ditt mod,
 Eko af talarens ljungande röst.

Pygmalion.

Och när från hvimlet du kom till den gömda
 Skuggan af lagerkransade lunden,
 Ser du den endast anade, drömda
 Sanningen klarna allt intill grunden;
 Ser, huru tanken eröfrar verlden,
 Och du den följer hänryckt på färden,
 Som sig än bryter väg till den kärna,
 Kring hvilken strålar himmelens stjerna,
 Än dig i människans väsen försänker,
 Visande, huru hon känner och tänker.

Tisbe.

Stundom väl dock för grubblarens sinne
 Glänste från Pafos' lunder ett minne:

Viste, hur nöjet med eldiga vingen
Svedde bort slöjan af lifvet och tingen.

Pygmalion.

Visst såg jag Pafos' gyckelbilder dansa
Med lifvets allvar och med dödens våda,
Och stundens njutning sig så käckt bekransa,
Liksom hon vunnit segern öfver båda,
Och likväl tycktes menskorna blott härma,
De myggors härar, hvilka muntrast svärma,
När gyllne spiran dagen fällt för natten,
Och öfver tanken svämmar *Letes* vatten.

Tisbe.

Kungar, som ofta otack fått röna,
Att det med otack bör gäldas, tycka;
Derför nu nedsätts det ljufva, det sköna,
Hvari du förr kysste höjden af lycka.

Pygmalion, uppspringande.

Du mer än jag det heliga dock rånar,
Då namn af lycka och af skönt du lånar
Åt denna lek med allt, hvad heligt finnes,
Som, gjord för glömskan, sjelf ej något minnes
Af det, som gör en lefnad minnesvärd;
Som ingenting med fröjd och oro önskar,
Och ser i lunden, som kring dansen grönskar,
Sin enda valplats, ja sin hela verld;
Och aldrig känt till något annat qval
Än det, som får en graf i hvar pokal.

Tisbe.

Fanns ej en tid, då äfven sjelf du sänkte
I samma grift ditt lätta lifs bekymmer?
Då liksom vinets spillda bubblor blänkte
Ännu den oro, som din blick nu skymmer?

Din ungdoms glädje, konung, du förlorat,
 Och då på fjärlivningar hon försvunnit,
 Du miste mycket — men hvad har du vunnit?

Pygmalion.

Förstoradt återsken af menskovärde:
 Tack vare dig, Athen, du, som mig lärde,
 Att strid är lif, liksom att lif är strid.
 Der bröt jag först med denna lumpna frid,
 Som icke är en tapper segers vinning,
 Men nådeskänk af stundens misskund gifven
 Åt stundens slaf, som utan all besinning
 På nåd och onåd blef åt den förskrifven.

En krigare med missnöjd uppsyn inträder.

Om företråde ber det sändebudet
 På nytt, som re'n sig anmält tvänne gånger:
 Han hotar, att, om ej hans röst man hörer,
 Man här förnimma snart skall återljudet
 Af långt mer sträfva toner än de sånger,
 I hvilkas njutning, konung, han dig störer.

Pygmalion, häftigt uppbrusande.

Är han då viss, att han sin egen stämma,
 Får höra bärande mitt svar till dem,
 Som tro, att de med munnens sori mig skrämma,
 Och vilja lagar skrifva i mitt hem?
 Än Cyperns kung här eger att befalla,
 Och ve dem, som mot honom herrar spela!

(Han läser i Tisbes blickar missnöje med sitt våldsamma utbrott och fortfar lugnare).

Men dubbelt ve de fege, som ej dela
 Sin konungs strider, ej med honom falla,
 Om främlingarnes hot förbyts till handling,
 Och ordens skuggbild får gestalt af fara.

Krigaren.

Nu vet jag, hur jag handla bör och svara!

Pygmalion.

Gif sändebudet denna kost på färden:

Af hjertat vänskap möts — men trots af svärden!

(*Krigaren går*).

Tisbe.

Tack, ädle konung, för din själs förvandling

Från vådelds brand till mannens hjertemod.

Pymalion.

Din blick förbytte mig, men själf du stod

Uti min kungasal igen densamma

Som då jag dig för första gången såg

Anförande beundrarinnors tåg

I konstnärns verkstad; och till hälften flamma,

Till hälften marmor, du min undran väckte

Ännu bland detta höga gudaslägte,

Åt hvilket var af mästarns mejsel gifvet

Allt, hvad den gifva kan — allt utom lifvet.

Och det var då, som uti hjerta tändes

Den törst, hvaraf det eldades och brändes:

Att af mitt lif i marmorn gjuta

Dess bästa del, och att så länge sluta

Min marmorbrud emot mitt varma bröst,

Tills hennes barm fick lif och hjertat röst.

Och jag det känner nu i själ och sinne,

Att rätta stunden ändtligen är inne.

Får bilden lif, jag gerna själf förbrinne.

(Han aflägsnar sig med häftiga steg).

Tisbe.

Hvad återstår också för mig väl annat?

Scen III.

Samma grupper af ungdom, som i första scenen, men nu församlade i palatsets trädgård.

Dafne.

Fastän ryktet det förkunnar,
Och fast ekos tusen munnar
Gifva fart åt ryktets ljud:
Fåfängt de kring Cypern flyga,
Kunna ingen öfvertyga
Om sin myt, ur berget huggen,
Om Pygmalions marmorbrud.

Kleomenes.

Men om sanningen till jorden
Stötes af förflugna orden
Och der svigtar såsom dikt:
Fins en kraft i menskors öga,
Emot hvilken snart till föga
Fallas ordens tomma funder
Och förlora all sin vikt.

Huru än ert hugskott skenar,
Inför blickens pröfvostenar
Måste det dock stå till svars:
Och om döden lif vill ljuga,
Får han ej på tviflet truga
En bevisning svag lik denna,
Som af munnens väder bars.

Alexis.

Gerna må man mig bedraga,
Blott man icke lyckas jaga

Ur mitt hjerta hoppets tro!
 Eldar spruta kan ju stenen;
 Men klenetroget I förmenen
 Kärleken att i den bygga
 Och lycksalig deri bo!

Präktigt Etna står och härligt,
 Då det pustar ut förfärligt
 Uti lågor jättens harm:
 Högre skönhet har dock bruden,
 Då igenom marmorskruden
 Ljuft de ömma känslor andas,
 Hvilka elda hennes barm.

Lais.

Hade Cypern ej mer tärnor,
 Vackra, älskliga som stjernor,
 Stigande på himmelsbron,
 Då vår konung måste lyfta
 Utur bergens dunkla klyfta
 Bruden till sitt stolta hjerta,
 Drottningen på Cyperns thron?

Pygmalion träder ut från palatset och blickar strålände af fröjd omkring sig.

Hur lycklig står jag åter i er krets!
 Jag eder ser, ja, jag ser hela verlden
 I återglansen af det hulda väsen,
 Som, barn på en gång af natur och konst,
 Med bådas trollmakt herrskar och oss tjusar.
 Mer stolt jag känner mig än någonsin
 Att Afrodites älsklingsfolk regera,
 Då jag den lag får lyda, hvilken skipas
 Af henne, som gudinnans gunst mig skänkt.
 Hvad blir omöjligt nu för mig att göra,
 När det *er* lycka gäller, se'n min egen

Jag skapat, såsom gudakraft blott danar
Bortom den gräns, som stärfjar menskoviljan.

Det är min själ, som gifvit sig gestalt;
Det är mitt hjertblod, som tändt eld i marmorn.

Mitt lif är tusen gånger mera värddt

Än någonsin ett lif har hittills varit,

Och likväl var jag aldrig så beredd

Som uti denna stund att utge lifvet

För eder lycka och för Cyperns ö,

Den skönsta perlan, som af gudars hand

Infattad blef i hafvets blåa azur!

En olycksstund för Cyperns fiender

Det vore, om de nu sig skulle drista

Att höja sina lansar mot vårt solskenet!

Liksom titanerne af blixten krossats. — —

Teramenes, som emellertid inträdt.

Än yfvas deras ätteläggjar ju,

Nedkallande uppå sitt öfvermod

De nya blixtar, hvilka för det smiddes.

Pygmalion, uppbrusande,

Du vågar hota. —

Teramenes.

Fiender till Cypern

Och till dess konung våga det; ej jag.

Likt fradga på af stormen slagna hafvet

Uppsvälla deras segel: tyckas vilja

Bortskymma strålarne, förrän med dem

Sig korsa dessa lansar, som oss söka.

Pygmalion, med dämpad harm.

Må den, hvars blick sig känner rädd för skenet,

Uppsöka skuggans skygd, när faran ljungar

Och kastar på hans land sin hemska dager:
Jag vet min pligt och skall den icke svika;
 Jag vet min plats och skall från den ej vika,
 Om också stupande jag blir dess sköld.

Röster från den omgifvande skaran.

Vi följa dig i farans famn, i dödens!

Pygmalion.

Mer ljuf än någon kärlekshviskning ljuder
 Uti mitt öra och mitt hjertas djup
 Det rop, I höjen kring mig. Mäktig genklang
 Skall Cyperns land och vatten deråt gifva.
 Åt samtid och åt efterverld vi visa,
 Att Afrodites' dyrkan ej förnedrat
 Vårt sinne till ett rus, som ej kan bära
 Vår lefnads värde och vår menskoära,
 (Han går tillbaka till slottet).

Kör af folket.

Kärlek, som gjutit
 Perlor i lifvets pokal;
 Kärlek, som knutit
 Kransar af rosor i morgonens dal:
 Kärlek, haf tack för hvad du oss gifvit!

Kärlek, som skänker
 Eldigt åt hjertat dess mod;
 Snart kanske stänker
 Döden kring Cypern vårt hjerteblod,
 Kärlek, haf tack för hvad från oss du tager!

Scen IV.

Samma trädgård som under tredje scenen.

Tisbe framträder från en sidogång.

Hvad förberedes här? Ett krig, en storm
I människornas sinnen? Samma tecken,
Som förebåda stormen i naturen,
Brådstörtadt undanstöta nu hvarandra
I vildaste tumult, liksom de hade
Få ögonblick att lefva och sig skynda
Att fylla opp sitt mått, förrän han kommer,
Som gör dem öfverflödiga; och sjelf
Tar allt omhänder och gör slag i saken;
Och kräfver många andra offer, tills
Hans stund är inne att exemplet följa,
Som gafs af dem, han vigt åt undergången.

Men alla, som här hvimla, hafva dock
Ett mål att sträfva till, och för hvarandra
Är ingen bland dem främmande. Jag ensam
Står lik ett blindskär midt i öppna hafvet:
När man det nalkas, viker man åt sidan,
Och sjelfva vågen kastar sig tillbaka,
Då den deröfver stupat i sin fart.
Här något förestår, som alla rör:
Blott mig det angår ej. Det ser så ut;
Och likväl ger det kanske nådestöten
Åt hvad som än fins qvar af *Tisbes* lif!

Pygmalion stiger ner från palatset i full krigarrustning och närmar sig *Tisbe* med hastiga steg.

Jag sökte dig att afsked af dig taga.

Tisbe.

För ögonblicket eller för en tidrymd,
Som ej af ögonblicket mera mätes?

Pygmalion.

Långt framom andras tankar hinna din:
Så är din vana, Tisbe. — Jag ej kommit
Att tänka på ett afsked längre än
Det, som ryms mellan denna stund och nästa.
Och likväl kunde vårt farväl sig sträcka
Ett godt steg längre; ja kanske ett stycke
På evighetens vida ödemark.

Tisbe.

Min sorg gjort mig beredd på sådant afsked,
Hvaråt ditt glada mod gaf ingen plats.

Pygmalion.

Ja, glädjen viste så mig väg till striden,
Att jag i den ej väntat annat möte
Än vapnens stolta klang och segerens jubel.
Men, dotter af Athen, din anblick har
Mig derom påmint, att dock stridens urna
Har i beredskap äfven andra lotter
Än segerpris åt hjeltens djerfva mod:
Att Hektors aska der förlikes godt
Vid sidan af Akilles' stoft. Men Tisbe,
När jag dig mötte, glänste för min själ
Också de minnen, hvarmed skald och konstnär
Beskärt odödlighet åt deras död!
För greken är hans fall i modig fejd
Det säkra steget till triumfens vagn.
O Tisbe! om den väg, jag går att taga,
Ej visar spåren af min fot tillbaka,
Bär då Pygmalions namn till ditt Athen
Och der förkunna, hvad det har betecknat,

Du mig ju älskat och bevisat detta
Med kärlekstjenster af oändligt värde:
Den tjensten blir den största dock bland alla.

Tisbe.

En sådan tjenst kan jag dig ej bevisa.

Pygmalion.

Af fiendernes spjut din vägran lånat
Sin spets. Farväl! Jag går att pröfva om
En lans i deras hand har samma skärpa?

Pygmalion vänder sig bort för att gå. Efter svår strid i sitt
inre ropar

Tisbe.

Så får du icke gå, *Pygmalion*!

Pygmalion.

Och hvarför ej? Kanske du icke uttömt
Ditt koger än? Du borde likväl lemna
Rum i mitt bröst för några andra sår
Än dem, din veka hand har slagit der.

Tisbe.

Mitt hjerta re'n af sår har fått tillräckligt;
Det brustit sönder; kan blott dö med dig,
Ej ge ditt namn odödlighetens färg.

Teramenes inträder.

Ditt folk, stridsfärdigt, väntar på sin konung,
Men striden sjelf ej ger sig tid att vänta.

Pygmalion.

Om ingens tålmod jag värre satt
På prof än denna strids, jag vore lycklig.
Men *Tisbe*, du min ungdoms älskarinna,

Och Teramenes, ledarn af densamma,
 Solvisarn pekar på försoningsstunden:
 Pygmalion skall visa sig er värdig!
 Han tager ett varmt afsked af Tisbe, sägande till henne:
 Ditt hjertas sår af hjertats band skall helas.
 Till Teramenes säger han, tryckande vänligen hans hand:
 Din gamla hjelteära får ej harmas,
 Om ungdomen ett försprång tar mot faran.

(*Pygmalion* ilar bort; *Teramenes* följer honom. Äfven *Tisbe* aflägsnar sig. Sedan alla bortgått, nedstiger *Leukotea* med lugna steg från palatset, blickande åt det håll, dit *Pygmalion* vändt sig).

Leukotea.

O, huru ljufligt är dock att få lefva!

Tisbe, som återvändt, men stannat på sidan af scenen.
 O, hvilken tröst i hoppet att få dö!

Scen V.

Samma plats som i de två närmast föregående scenerna.

Kör af tärnor.

Underbarliga makt, som kan rycka
 Oemotståndligt menskornas vilja
 Bort ifrån platser, der deras lycka
 Ljufligt blef krönt af ros och af lilja!
 Hvarför förhärjas älskliga friden,
 Liksom en hård af våldeld förstördes?
 Hvarför förnimmas nödrop ur striden,
 Der, hvarest kärlekssångerna hördes?

Ynglingaskaran störtar från dansen
 Och emot bardalekarne ilar.
 Hårdare den fiendtliga lansen

Rör deras bröst än kärlekens pilar.
 Men det är lif i grannskap af döden;
 Der stå vulkaner, dem isar ej släcka:
 Trotsigt i hjertat än glimma glöden,
 När redan skuggor ögat betäcka

Fäderneslandet hotas af fara;
 Föga vår egen fara då väger.
 Lönar det mödan åt träldomen spara
 Hvad, som i friheten värde blott eger?
 Fritt må sitt gods och lifvet man skänka,
 Men ej sitt fosterland och dess heder:
 Den, som har lyckats dessa att kränka,
 Öfver vårt Cypern svepningen breder.

(Tärnorna skingra sig åt olika håll. *Tisbe*, som redan under kören visat sig beväpnad, inträder på scenen).

Tisbe.

Af allt förunderligt, Pygmalion gjort,
 Fins intet mera underbart och stort
 Än lyftningen, han gifvit dessas själ,
 Som förr gick lutad lik en bunden träl
 Och såg ej annat mål än stundens fröjder,
 Och hade ingen blick för livvets höjder,
 Der känslans eld och andens ljus förenas,
 Och sinnet liksom guld i flammor renas.

Nu kan jag åter lyfta upp mitt öga
 Till dig, Athen, du härliga och höga!
 Du på din dotter ej får vredgas mer,
 Fast hon sitt hjertas stolthet sänkte ner,
 Då hon dig öfvergaf för Cyperns prins.
 Åt dig det är ju, denna seger vinns,
 Som vidgar mensklighetens ädla välde;
 Åt dig blef anlagd denna koloni,
 Hvari sig menskan känner hög och fri.

Der, hvarest fosterland och ära gälde
 Ej mer än frihet i helotens klyfta,
 Ser man nu hjeltetankar vingen lyfta
 Och känslan hänryckt åt det högsta syfta.

Hvad mod er elda måste, Cyperns männer,
 Då Cyperns qvinna sig så storsint känner!

Stund på stund förlider;
 Men från edra strider
 Intet budskap till mig ännu hunnit:
 Flyta Stygens vågor
 Mellan mina frågor
 Och de svar, på Aräs' valplats brunnit?
 Visshet vill jag hafva!
 Hon må sig begravva
 Uti molnens eller jordens sköte:
 Jag dig stämt, mitt öde,
 I en krets af döde
 Eller dödlige till sista möte!

(I beråd att hasta ut möter *Tisbe Teramenes*, som svårt sårad stöder sig mot sitt svärd. Hon säger till honom):

Ditt steg är tungt, och lutande din skuldra:
 Bär du ett nederlag från striden hem?

Teramenes.

En seger, oviss som mitt lif, blott väger
 Uppå den hälft af blod, för hvilken såren
 Ej lemnat än tillräckligt väg att fly.

Tisbe.

En möjlighet alltså är segern än?

Teramenes.

Kanske en möjlighet. Men segervinnarn
 Nu mera knappast ens så mycket är.

Tisbe.

Pygmalion är — — ?

Teramenes.

Var! vore sannolikt

Nu re'n i denna stund det rätta ordet,

Ifall din fråga gällt Pygmalions lif.

Tisbe.

Pygmalion död, och jag mig tror än lefva!

(Hon störtar ut).

Teramenes.

Du mycket annat trott med mindre skäl;

Men stark du var i tro dock som i trohet,

Och du kan än i handling det bevisa!

(Han går vacklande från scenen).

Scen VI.

Scenen oförändrad. *Tärnorna* framträda oroligt från olika håll.

Kör.

Den strid, man der på fältet strider,

Utkämpas här i våra bröst;

Och såret mindre bittert svider,

Då man hör krigsbasunens röst:

För oss, som vänta, men förnimma

Till svar blott egna hjertans slag,

För oss förnyas hvarje timma

Vår skrämda oros nederlag.

En inre stämman likväl ropar,

Att vi blott fåvitskt frukta så:

Ej skola dessa råa hopar
 Uppå vårt sköna Cypern rå.
 Då det från vågen sjelf sig lyfte
 Och mottog Venus på sin strand,
 Ej märktes ut såsom dess syfte
 Att fjättras af barbarens band.

Vår högsta ära blef att ställas
 Såsom den sista förpost fram,
 Som än bär vittne om dig, Hellas,
 En fruktrik gren utaf din stam.
 Lik hafvens vind här från din anda
 Uppfriskande oss når en fläkt,
 Och toner i vår sång sig blanda
 Med dina sångers ton i släkt.

Men bättre vitnesbörd ej bära
 Om denna skyldskap någon kan
 Än Cyperns kung, som satt sin ära
 I namnet af hellenisk man:
 Athenare i snilletts styrka,
 Spartan i krigisk hjeltekraft;
 En like till hvad högst vi dyrka,
 En bild af hvad vi ypperst haft.

(Några af de *ynglingar*, hvilka uppträdt i föregående scener, visa sig åter mot slutet af denna sång. Andra deremot, fallne i striden, saknas. De kommande helsas med värma af tärnorna).

Alexis.

Pygmalion sjelf re'n tillhör det förgångna,
 Och öfver honom tiden mist sin makt,
 Liksom hans spira öfver oss den miste.

Röster bland tärnorna.

Den härliga till Orkus' mörker gått!

Kleomenes.

Ja! Men åt Cypern har han efterlemnat
 Den glans, som kring hans hjelteminne strålar,
 Och outplånligt står hans namn deri.

Lais.

Midt i hans segers blomstergård alltså
 Föll vissnad blomman af Pygmalions lif?

Alexis.

Af fallna blomster öfverhöljd han stupat!

Dafne.

Med bäfvan ana vi, hur mycket annat,
 Som var oss dyrbart, gått för oss förloradt;
 Men innan vi till botten tömma ut
 Den bittra bågarn af vår hjertesorg,
 Hur hjelten ibland hjeltar föll, förtäljen!

Kleomenes.

Till strids vi gingo, som så ofta förr
 Vi gått till danserna i Pafos' lund,
 Och trodde, att vår åsyn och vår rustning
 Förslog att fienden på flykten jaga
 Och att åt honom vid hvar strand på Cypern
 En graf bereda uti samma böljor,
 Som dit förrädiskt burit hans triremer.
 Men van vid kämpalekar, såsom vi
 Vid lekar af långt mindre blodigt slag,
 Han oförväget ställde hot mot hot
 Och visste, att hans ankare ej bitit
 Sig fast vid våra kuster blott för ro skull,
 Men att dervid hans herravälde binda.

Alexis.

Den tanken, att de svärd, som mot oss lyftes,
 Till träldomsok mot Cypern kunde formas,
 Vårt hjerta slet liksom Prometeus' gam.
 Åt våra tankars blick och känslors aning
 Pygmalions herrskarröst gaf höga ord;
 Men fastän ordet i vår arm gjöt jern,
 Stod fiendernes led mot våra anfall
 Som cedrarne på bergen motstå yxan;
 Och huru fast sig våra leder slöto,
 Med möda stånd likväl de höllo, brötos,
 Som muren remnar, af en jordstöt skakad.
 Men lugn, fast eldig, liksom om det gällt
 Att segergudens bild med mejseln hugga,
 Stred Cyperns kung, för vän och ovän synlig.

Kleomenes.

Och med sin lärjunge omsider tycktes
 Belåten Teramenes sjelf, fastän
 Han rikligen i anspråk tog sin rätt
 Att med sitt eget lif sin konungs värna,
 Tills, halkande i sitt och andras blod,
 Den gamle kämpen låg en brusten bild
 Af sina landsmäns kraft att längre strida.

Alexis.

Men i den stunden, då vår sak allt mer
 Ohjelpligt syntes luta till sitt fall,
 Kom räddningen, liksom af gudar sänd
 Från fjerran land, otrolig, underbar:
 Det var liksom för allas häpnad blick
 Pallas Athene sjelf sig uppenbarat
 Så som hon steg ifrån Kronions hufvud.
 Med mäktig stämma ropar hon till oss:
 I viljen ta till flykten, öfvergifva
 Er konung, edert land och eder ära!

Besinnen dock: att dö är hvar mans lott,
 Men handla stort är endast de utvaldes.
 Och I, I ären de utvalde nu
 Bland tusen sinom tusende, ifall
 I följn mig på ärans, dödens stråt!

Lais.

Det Tisbe var, Athens hugstora dotter,
 Vår kungaborgs och Cyperns goda genius,
 I hvilken allt, som gifver Hellas' ande
 Eu högre lyftning, iklädt sig gestalt.

Alexis.

Ja, hon det var, och tjust Pygmalion helsar
 I Tisbe vissheten om segerära.
 „O Tisbe“, säger han, „nu skall Athen
 Dock kunskap få om, att Pygmalion funnits
 Och att han kämpat, fallit Hellas värdig“.
 Och med de orden störtar han i striden
 Liksom ett mastträd, som, fast sjelf det faller
 Från berget, krossar allt, som stänger vägen.
 Tätt slutna omkring honom, lior lika
 Omkring en stridsvagn, följde skarorna
 Sin kung till striden och till segern alla,
 Om mången ända in i dödens famn.

Dafne.

En dyrköpt seger, fast för dyrt ej gäldad,
 Då landets räddning utgjort segerpriset.

Kleomenes.

Och då den Cyperns hjeltekonung gaf
 En piedestal att stiga i sin graf,
 Som om han till Olympen stigit hade.

Alexis.

Af glädje strålande han afsked sade
 Åt Tisbe och åt sina kämpar alla
 Och slocknade, som Dundrarns blixtar falla.

Lais.

Men Tisbe, öfverlefde hon sin kung?

Alexis.

Det var omöjligt! Fast så skön som ung,
 Hon kände re'n sin blomstringstid förliden
 Och sökte seger först, se'n död i striden.

Kleomenes.

Snart hon den ena som den andra fann;
 Dock kungens sista tanke sökt en ann:
 Sökt underverket af hans eget snille,
 Leukotea. Och denna tanke ville,
 Att hon, mot honom lika öm, som hård
 Mot tiden, skulle taga i sin vård
 Hans minne nu och framgent alla tider,
 Hvarthän än deras gång derunder skrider.

(En tablå i fonden, inom palatset, visar *Pygmalion* liggande död, med hufvudet stödjande sig emot famnen af *Leukotea*, hvilken sitter på en upphöjdare plats. Den sjunkande solen gjuter sina sista strålar öfver gruppen. Under denna framställning uppstämmes af alla)

Slutkören.

Sol, som sjunkande i nattens famn,
 Breder öfver dem din rosenlöja,
 Du skall evigt se kring deras namn
 Samma skimmer öfverjordiskt dröja.
 Oåtkommelig för Letes våg.
 Deras saga bärs af tidens strömmar;
 Hvad vår blick i verkligheten såg,
 Lefva skall bland världens skönsta drömmar.

Till ett lifvets tempel dödens gård
Byts, Pygmalion, när ditt minne hägnas
Af din Leukoteas trogna vård,
Som med samma kärlek skall dig egnas
Ifrån tidehvarf till tidehvarf;
Och barbaren sjelf lär att sig glädja,
Då han mottar af oss detta arf,
Hvarmed vi till menskligheten vädja.

DIONS SON.

DRAMATISK SCEN I SYRAKUSA.

DIONS SON,

DRAMATISK SCEN I SYRAKUSA.

Personerna:

Dions son.

Lydia, hans älskarinna.

Väktaren.

Ett rum med galler för fönstret. *Väktaren* öppnar en jerndörr och stiger långsamt in. *Dions son*, som sutit med hufvudet lutadt mot händerna, springer hastigt upp.

Dions son.

Hvad lider tiden, väktare, derute;
Der man än vet, att tiden vexla kan?

Väktaren.

Re'n natten skridit långt.

Dions son.

Du ljuger nu
Som annars alltid! Men jag dig förlåter
Ty du ju tror dig göra blott din pligt,
Då dikt du hopar uppå dikt för den,
Hvars hela lif man hädiskt bytt till lögn.
I sägen ju, att jag är Dions son,

Den härliges, som har sitt land befriat:
 Som tyranniets fräcka ok har kastat
 Ifrån dess skuldror hän i hafsens djup.
 Har man då mig sänkt ned i oceanen,
 Och träldomsoket kring *min* nacke snärjt.
 Att desto djupare jag sjunka skulle?
 Hvem är väl fri ännu i Syrakusa,
 Då sonen af *befriarn* tryckes, qväfs
 Af bojor, som den lägsta slaf väl skulle
 Snart låta brytas utaf dödens hand —
 Befriaren, den ende sanne, hvilken
 Än återstår för oss, dem Dion frigjort.

Se'n Dions son förskjutits af sin fader,
 Blef han ett barn af dessa mörka andar,
 Som icke älska lifvets falska prål,
 Och därför reda tyst och flärdlöst in
 Sitt Dionysios' öras fängselhvalf
 Till en lekkammare åt dem, de fostra.
 Men tror man, att jag ej kan taga an
 Till fader döden? Den dock herre är
 Uti ett rike något större än
 Det stenrös, som sig kallar Syrakusa;
 Och huldare än fäder, de der smida
 I heta blodet utaf landsmän, dem
 De mördar, bojorna åt vissa andra,
 På hvilka lifvets börda re'n de lagt.

Väktaren.

Hemsk var din tystnad, den du ändtligt brutit;
 Men jag ej heller höra vill de ord,
 Som lemna intet oantastadt mer.
 Jag endast djupt beklaga kan det öde.
 Som fallit ned så krossande på dig,
 Att intet heligt strålar mera mellan
 Ruinerna, hvori din själ förvittrar.

Dions son.

Är det ditt allvar, gubbe? Är jag då
Så djupt re'n verkligen fallen, att
Du tror dig våga för mig hysa ömkan?
Du bör ej slösa dermed. Sannt är väl,
Att jag i saknad är af ganska mycket;
Men ditt medlidande det bör du spara
För egen räkning och kanske för deras,
Som gjort af dig — en grek, friboren född —
En fånge mera ömkansvärd måhända
Än den, till hvilkens boja du förnedrats.

Jag länge tegat. Men omsider bröts
Den dam, jag mäktigt satt för orden och
Behofvet att vid menskligheten binda
De känslor, hvilka tumlat i mitt bröst,
Likt elementers strid, likt stormar, blixtar.
Min mening var ej, att du skulle höra
De ord, som tecknade blott några utkast
Af dessa hemska taflor, hvilka ristats
Med dolkens skärpa uppå själens grund.
Du var för mig ett menskligt väsen ej:
En fängslevvägg, ett stenblock, kastadt på
Min frihets graf, för mig du syntes endast.
Rår jag väl för, att du har vetat af
De hugg, som tankens mejsel vårdslöst skurit?
Jag också ångrar nu ett ögonblick
Af vrede öfver din försäkran,
Att natten redan skridit långt för mig.
Man måste vara menska för att fatta,
Det natten ligger lik en orm, förqväfd,
Orörlig, iskall kring ett menskligt väsen,
Som smiddes — fullt af lif — uti dess ringar.
Den ormen skrider icke längre sjelf
Än fången, som han famnar medvetslöst.

Ack, ser du! när en vanlig natt har varat
Nog länge, bryta der i fjerran öster
Ljusgnistor, spridda först, men sammangjutna
Omsider till ett diadem, som flätas
Kring pannan af en ljuflig morgonrodnad.
De brinna likt den första offerflamman,
Som flyktar från ett stenkallt altar, vigdt
Åt ljusets Gud att med hans glans förmälas.
Hvar ser ditt skumma öga, gubbe, väl
En skymt af sådant sken uti *min* natt?
Om du det upptäckt, visa det åt mig,
Och jag vill byta mot din blick de ögon,
Som varnade från Syrakusas strand
Det fjerran segel, hvaraf Dion fördes
Till hemmet åter, fastän alla andra
En stormuppjagad molnfläck deri sågo:
De ögon, hvilka lågor tändt i hjertan,
Som klappat i de skönstas barm i verlden.
Ack! dessa ögon egde då ännu
Hvad de behöfde för att icke slockna:
En fri, en strålfull verld. Hvad ha de nu?

Väktaren.

Vänd blott den skarpa blick, naturen gaf dig,
Till ädla ting, och ur det ljus, som strålar
Kring dessa, höjer sig ett återsken,
Hvaraf i härlig glans sig verlden kläder.
Och sjelf du klarna skall uti det ljuset
Till medelpunkt, mot hvilken upp man blickar -
Med undran, kärlek, renare än den,
Som tändes förr af ögats vådeldsblickar.

Dions son.

Ja, du har rätt! Jag all den kraft bör samla,
Som än ej blef förqväfd af fängselluften.
Jag borde stiga upp till dessa höjder,

Från hvilka hjelten skådar ned på verlden,
 Som simmar i den härlighet, hans bragder
 Omkring den gjutit liksom morgonsolen.
 O, öppna för mig fängslets mörka dörr,
 Som utesluter mig från denna verld,
 Der stora handlingar sin mognad finna!
 För mig till Dion nu. I denna stund
 Jag känner styrka att med ödet brottas,
 Som öfvervunnet breder ut åt segrarn
 Ett fält, af all hans äras stoder tröttadt.

Du småler. Djerfs du le åt mina stoder?
 För er, I krypfän nedom ärans branter,
 Förslår nog den papyrus, som der stretar
 Ur nära kärret att ett vitne bli
 Till edra bragder, vanskliga som plantan.
 För mig har marmorn hårdnat till de blad,
 Som ensamt äro värdiga att yfvas
 Med gyllne skriften af mitt hjelteminne!
 När deras granne Etna gjuter se'n
 Sin purpurfärg på dessa taflor, der
 Till ett ha sammansmultit guld och marmor,
 Då skall du blekna bort, papyrusrulle,
 Liksom den dimma, hvaruti du växte,
 Om ej till aska genast du förkolnas.
 Men mina stoder, mina minnestaflor
 Allena ha bestånd till evig tid.

Väktaren.

Se till, att de på samma grund ej ställas,
 Der grannen Etna vacklar på sin fot!

Dions son.

I sådant sällskap, men ock blott i sådant,
 De störtas må omkull. Men ingen fara!
 Nog Etna står sitt kast, om ock dess fötter

Kullsparka dig och andra kräk kring dem.
 Men du, som frukta tycks, att Etna ej
 Skall ha bestånd i täflan med min ära,
 Hvad tror du då varaktigt blir på jorden?
 Och stunden låter du likväl gå bort,
 Som hade tiden ingen annan uppgift
 Än täflingssprång med din senfärdighet.
 Den har ej alltid tålmod att vänta
 Så länge såsom döden uppå dig.
 Ställ därför min långmodighet och tidens
 Ej på odrägligt prof! Nu har jag lust
 Och känner äfven kraft att klappa på
 Det stängda fadershjertat, hvilket, öppnadt,
 En genomgång mig bjuder till den bana,
 Der djupt hans eget hjeltespår är intryckt.
 Det blir den största stund i Dions lif,
 Då styrkan af hans hand fördubblad känns,
 Se'n kraften af min hand blir lagd deri.
 För mig till Dion! Låt ej elden släckas,
 Som genomilar mig i djerfva vågor.
 Låt ej förloras en af dessa stunder,
 Som bygga opp en råsten, der man läser
 På den mot solen vända sidan: *ära!*
 Men uppå den, som står en nattens utpost:
 Förderf, förlust af lifvets högsta mål!

Väktaren.

Jag kan till Dion ej dig föra än:
 Och är ej blott en feberilning kraften
 Till stora bragder, hvaraf nu du lifvas,
 Bör den bestå vid några timmars uppskof.
 Den, som vill skapa en odödlig ära
 På häfdens toma blad omkring ett namn,
 Ej skrivet in deri ännu, han måste
 Uthärda större prof än så. Den flamma,

Som lysa skall för alla folk och tider,
Ej fladdra bör af nästa vindpust släckt.

Dions son.

Som lefnadströtta aftonvinden jollrar
Med strandens snäckor, innan den får sömn,
Så visligt är också dit tal — i vädret,
Du det väl lärt i Platos republik,
För hvilken du som portvakt bättre passar
Än såsom fotblack för vårt Syrakusas,
Det lifuppfylldas främste framtidsman.

Väktaren.

Så föga här jag på min plats har varit,
Jag i din framtid vore det än mindre.

Dions son.

Den tiden hinner du väl knappast se:
Din korta lefnadstig ej räcker dit,
Och det din lycka är — ja äfven *min*,
Ty som ett samvetsqual du städse stode
För mig, påminnande om, huru litet
Jag tacksam visat mig för din uppoffring,
Att du till fånge låtit sjelf dig smidas
För att af fångenskapens vilddjurskula
En menskoboning göra — så vidt möjligt.
Från sista biten af din lefnadstråd
Du låtit slita, hvad som gjorde dräglig
Din galenskap att ålderns bördor bära:
Du gaf din frihet, den hvar menska dock
Har rätt att värna som sitt ögas ljus.
Och hvarför hembar du ett offer, hvilket
Af ingenting ersättas kan och gäldas?
I fall jag trodde, att du dermed velat
Uppkrypa till en vrå af maktens gunst,
Jag dig förkrossa skulle under tyngden

Af mitt förakt. Men nu jag vet, för visso,
Att endast vänskap för ett menskligt väsen,
Af gudarne förskjutet som af menskor,
Förledt ditt ädla hjerta att försaka,
Hvad ingen af sin nästa kan begära.
Med rörelse min tacksamhet uppväger
Den tunga bördan af min skuld till dig,
För dryg att någonsin den kan betalas.
Men månet frö, du utsått i min själ,
En Syrakusa värdig jordmon funnit,
Och hundrafaldig frukt det bära skall.

Du ser förvånad på mig: vågar knappt
Ditt öra tro, så sannt mitt ord ock låter.
Men jag bör fordra mycket af mig sjelf,
Ty jag begär af andra äfven mycket.
Hör denna sång, som tagit har med storm
Min stolta Lydias hjerta. Tjust hon fann,
Att sådan sång blott diktas af en *man*.

(Han sjunger).

Jag ej begär att veta
Min dunkla framtids öden
Och vill ej efterleta,
När slut på dem gör döden;
Och hvad helst derpå följer,
Af hopp och fruktan anadt,
Allt det, som grafven döljer —
Jag aldrig efterspanat.

En fråga dock jag ställer
Till himlarne och jorden,
Och visst hon lifvet gäller.
Fanns svek i heta orden,
Som trohet mot mig svuro

I nöd och lust och smärta,
Och som sin eldskrift skuro
I såren af mitt hjerta?

Du enda, som kan svara
Uppå min oros fråga,
Ditt svar är famnens snara
Och blickens vilda låga:
Ha, hvem mig visshet gifvit
Att samma famn och låga
Ej förr re'n slösta blifvit
På andras lika fråga?

Den visshet, jag åkallar,
Hvar, hvar jag den väl finner?
Uti din barm, som svallar,
Uti din blod, som brinner?
Om svaret der sig gömmer,
Min spaning står vid målet:
Hon åt sig visshet tömmer
Utur ditt bröst — med stålet!

(I det han slutar sin sång, höras nederom fängelsemuren preludier till en annan. Han spritter häftigt till och utropar):

Der stiger opp en sång, mer ljuf och mäktig,
Än den musik, som stiger ned till jorden
Från sfererna! All verlden stilla tige,
Så som den teg, förr än åt kaos gifvits
Gestalt och ljus. Det Lydia är, som sjunger!

Lydia sjunger:

Dions son! Kan du väl tveka?
Tveka i ditt val än längre
Mellan strålarne, som leka,
Vaggade af österns sky.
Och det hvalfvet, som, allt trängre,

Pressar lifvet ur ditt hjerta,
Suger blodet ur din hy?

Dions son! Dig frihet bjuder
Upp på obegränsad bana,
Hvarest lyrans fridsbön ljuder,
Och trumpeteten bådard krig.
Fritt du följa kan den fana,
Som af lifvets lycka målas:
Öppen verlden står för dig!

Dions son! Dig vinkar äran.
Skynda att med bragd den gälda:
Väck förtjusning, sprid förfäran,
Syrakusas stolthet var.
Hur högt andra må bli ställda,
Stig dock högre än de alla — —
Högre än din egen far.

Dions son! Dig kärlek kallar:
Eld utaf din egen låga
I din Lydias hjerta svallar,
Strålar kring din bild deri.
Handla stort du måste våga:
Blifva värdig Lydias kärlek,
Värdig Syrakusa bli!

Dions son.

Ja, Lydia, ja, jag hör din stämmas välljud
Och uti det allt, hvad som egt och eger
En ädel, härlig klang i denna verld.
Ja, Lydia, ja, jag skådar din gestalt,
Och uti den allt, hvad som ljuft och skönt
Belystes någonsin af Foibos' strålar.
Du kallar mig, hvi skulle jag då tveka
Att fly från fängslets hvalf på irisbågen,

Som sammanbinder våra hjertans kärlek?
 Jag kommer! Öppna nu din varma famn.
 Der vill jag lefva, och der skall jag dö:
 Det är en graf, mer värd mångtusen gånger
 Än stoftet af en konungs marmorgrift.

(Han bryter sönder fönstergallret och störtar sig ned mot djupet derunder).

Väktaren, blickande åt samma håll.

Var det väl värdt att af naturens hand
 Du bildades till en gestalt, som kunde
 Inrymma allt, hvad tanken fattar högst,
 Och allt, hvad känslan varmast, ädlast fattar,
 För att du i din ungdoms fulla fägring
 Så skulle ligga krossad, såsom konstnärn
 Den bilden sönderbryter, som har gäckat
 Det ideal, hans inre blickar sågo,
 Men handen ej förmått för ögat ställa?
 Är menskan då blott drömmen om en skugga?

Nej, Dion i sin sorg är mer än så:
 Han som en man har handlat förr och lidit;
 Han som en man skall denna sorg ock bära.

(Han lemnar långsamt scenen; några ackorder ljuda från orkestern, medan ridån faller).

Fragmenter.

1. Scen ur ett tilltänkt skådespel

Bålet i Frygien.

Personerna:

Alcibiades.

Timandra, hans älskarinna.

Alcibiades. *Timandra*, lekande med hans lockar.

Alcibiades.

Timandra, bäfvar ej din lena hand,
Då hon till ro vill tjusa dessa ormar,
Som bölja kring den heta kulan, der
Förutan rast och ro det vilda hvimlet
Af tusen tankar hotat spränga fångslet?

Timandra.

Så vådliga de ormarna väl äro
Ej mer som förr. De börja byta färg:
Med den sin art de äfven måste byta.

Alcibiades.

Hvad säger du? Begynner åldern hålla
De svunna årens aska på mitt hufvud?

Timandra.

Kan det förfära dig, att Kronos skänker
Tillbaka åt din hjessa detta silfver,
Hans barn ha plundrat ur din öppna hand?
En silfverkrona uti mannens lockar
Ju anses såsom vishetens symbol.
Den kransen blott här saknades ännu,
Se'n ros och lager slösat mör på dig,
Än som behöfts att väcka gudars afund
Och fröjd och ära ge åt hela folkslag.

Alcibiades.

Ha, på *den* kransen var jag ej beredd!
Jag deraf påminns, att mitt hufvud blir
För tungt att bära ännu längre upp
De bördor, ödets nycker derpå slunga.
Ja, jag blir gammal! — huru kunna dock
Två ord som: Alcibiades och gammal
Så nära mötas, att de bli blott *ett*?

Det tycks omöjligt och är likväl så.
Jag känner, att min kraft begynner svika;
Och skulle ej det stolta Sparta bäfva
Vid tanken, att jag lefver; skulle icke
Småkungarne, de många, hvilka slitats
Om bitarne utaf storkungens välde,
När blott mitt namn blir nämndt, ren darra såsom
De fega hoparne af deras slafvar — —
Så små som stora — bäfva för dem sjelfva:
Jag skulle tro mig redan vara död,
Och att blott skuggan af mitt forna väsen

Än irrar obegravven kring och söker
Åt sig en graf — uti mitt hemlands jord.

Timandra.

En makt i verlden är du och förblir,
Så länge af en lifspust sväller än
Ditt hjertas ocean. Och undransvärdast
Af verldens alla makter är dock *din*.
Försvunna äro dessa härar nu,
I hvilkas spets gick segern, förd af dig;
Tillintetgjorda flottorna försjunkit,
I hvilkas segel du din ande gjöt
Mer stark än stormens, så att intet motstånd
Fanns, som af skeppens bogspröt icke sprängdes;
Hvar äro dessa folkförsamlingar, dem du
Betvang med ord, med blick, med åtbörd,
Så att din vilja allas vilja blef,
Liksom ej skaran nå'nsin velat annat,
Än hvad din tjusningsmakt då föreskref?
Men fastän allt är borta, som gaf vingar
Förr åt din kraft; är du den starke än,
Till hvilken allas ögon vända sig,
För hvilkens planer alla hjertan skälfva!

Alcibiades.

Såsom min sista lycka återstår
Blott den, att af skuggrädsla verlden fylles.
Af din beskrifning om hvad förr jag varit
Besannas ju, att jag nu mera är
Blott skuggan af mitt forna starka jag.

Timandra (slående sina armar kring honom).

O nej! Om man ock bäfvar för en skugga,
Så älskar man den ej dock utsägligt,
Evinnerligt såsom jag älskar dig.

Alcibiades.

Ja, uti dina armar erfar jag
 Det starkaste bevis på, att jag lefver.
 När jag din kärleks varma andedrägt
 Får andas in, jag känner, att ännu
 Ej lifvets värma flytt ur mina ådror.
 Den, som kan älskas såsom jag af dig,
 Är ej hemfallen än åt skuggors rike.
 Du ger mig lust och mod och kraft ännu
 Att uti handling visa, det jag lefver.
 Försöka vill jag än en gång, om icke
 Min hand förmår att taga ifrån ödet
 Dess vågskål för att dermed väga åter
 Som fordom staters storhet eller fall.

II. Scener ur ett tilltänkt sorgespel:

Arvid Kurck.

Personerna:

Biskop *Arvid Kurck* på Kuustö.
 Biskop *Hemming Gadd* från Linköping.
Nils Månsson Grabbe till Grabbacka.
Petrus, en novis.
 En *härold* från biskop Hemming.
Prester, lekmän, qvinnor och barn.
 Tiden 1521.

En terrass invid Kuustö episkopala slott. Ljus skiner ur dess götiska fönster, och koralsång förnimmes. *Nils Grabbe* framträder med hastiga steg från ena sidan. En ung prestkandidat, *Petrus* be-

nämnd, går långsamt från den ena sidan honom till mötes. De stanna dock båda lyssnande till sången, hvars ord kunna uppfattas.

Koralsång.

Vi lefva i en bister tid:

Hvarthän man sig må vända,

Der reds af hunger, pest och strid

Förderf förutan ända;

Och ofärd drabbar lika tungt

Hvad som är gammalt eller ungt,

De djerfve som de rädda.

O! Herre, rädda, rädda

Utur förderfvet Finlands folk!

Det bästa blod, som Finland haft,

Utur dess hjerta runnit;

Förkrossad ligger ned dess kraft,

Dess ögons fröjd förbrunnit:

Af vän och ovän folket trycks,

Och uti stycken sönderrycks

Vårt rikes ädla krona

O! Herre, skona, skona

Det nedertryckta Finlands folk!

(Sångens ljud höres derefter svagare).

Nils Grabbe, vändande sig till *Petrus*.

Om någon dygd bland finska folket lefver

Ännu i forna tiders hela enfald,

Så är det envishetens gåfva ensam.

Man tröttnar ej att utan rast och ro

Bestorma himlens ständigt döfva öra

Med bön om nåd, barmhertighet, förskoning,

Och man ej märker, att i dessa tider

Har himlen utvalt till förkunnare

Och tolk utaf sin mildhet Tomas Wolf,

Som slumpen af sitt namn förbytt till qvickhet.
 Först, när hans hjerta rörts af tusen böner,
 När tusen tårar, fallna på hans bröst,
 Förmått att derpå minsta intryck göra,
 Då är det tid att börja slöseriet
 Med klagolåt på himlens hälleberg.

Petrus. Om himlen blifvit hård, hvems är väl felet,
 Om icke menskornas, då stenhårdt sinne
 Har kräktat in den plats, der hjertan slog?

Grabbe. Om du blott finge med din veka hand
 Ombona vår tids styfva mannahjertan,
 De skulle redas snart till offerlammet,
 Som tror sig göra slagtarknifven mjuk
 Med suckar och sitt oskuldsfulla blod.

Petrus. I lammets undergifvenhet naturen
 Oss gett en vink, som talar mera tydligt
 Än mina fromma önskningar.

Grabbe. Ja väl.
 Bevisningen deraf är omotståndlig:
 Lid undergifvet som det svaga lammet,
 Och utan all barmhertighet du snart
 Af ulfvaklor skall varda sönderrifven.

Petrus. Än lefver ju vår ädle biskop Arvid
 Som vederläggning af ditt bistra tal.
 Hvems sinne var väl fridfullt såsom hans?
 Förlåtelse, försoning flödade
 Ifrån hans kärleksfyllda hjertas djup,
 Liksom ur källan vågen, läskande
 Den öken, af hvars sand den hotas sjelf!
 Och oåtkomlig var till denna stund
 Likväl hans mantel för de fräcka händer,
 Som bloda allt, hvarvid de vildsint röra.
 Och nu, då sjelfva kungakronan sitter
 Ej fastare än på en flaggstång hanen,
 Då gnislande han drifves kring af stormen,
 Vid bispens mitra man ej vågar röra.

Grabbe. Så länge Kuustö slott ännu är skrinet,

Der kyrkofurstens attributer hägnas,

Kan fromheten väl tjena såsom vadd

Att skydda hans insignier för rifning :

Men blåsas dessa murar en gång kull,

Var viss derpå, att koppartuppens fall,

Blir mindre tungt från tornets flaggstång än

Tiarens från vår biskops vigda hufvud!

Petrus. Att tänka argt, och ondt att förespå,

Var städs ditt sinnes högsta lust.

Grabbe. Jag hör

Den visan icke första gången nu;

Men hvad är väl min tanke annat än

Ett eko af det oljud, nu förnimmes

I högsta slott som i den lägsta koja,

I bönsens suck som i förbannelsen?

Ej är det jag, som ofärd förespår;

Jag lyder blott de profetiors tecken

Som ropa högre ur de slagnes sår

Än uti mördarenes vilda härskri.

En ändlös dödsbädd Finlands mark är vorden,

Dit allt, som andas än i denna stund,

Beredt bör vara nästa stund att sjunka;

Och kan om lycka här ännu bli taladt,

Är lyckan störst för den ibland oss alla

Hvars pina af hans lidande görs kortast,

(Han fortsätter med stor energi),

Om han ej kan med hård och dristig hand

Tillbaka kasta ofärd emot den,

Som vill hans egen bråda ofärd vålla.

(En trumpetstöt höres utanför slottsporten, bebådande en hä-
rolds ankomst. Sången i kyrkan har åter tilltagit i styrka).

Petrus. Hör du ej, huru fridsljud öfver allt,

Ur helgedomens ljus, naturens dunkel,

Begrafa vilja din förtviflans stridsrop.

(Trumpetstötar förnyas).

Det ljudet der kan vara lika slägt
Med svärdens klang som med en kyrkoklockas.

Biskop Arvid utträder, klädd i full ornat, ur kapellet, beledsagad af prester, lekmän, qvinnor och barn, åt hvilka han utdelar välsignelsen. *Härolden* införes och framträder, bugande sig djupt för biskopen.

Härolden. Sänd af en kyrkans furste träder jag
Med vördnad för en annan. Biskop Hemming
Sin vän, herr biskop Arvid, låter helsa
Och utber sig ett samtal jemte lejd.

Arvid. Se'n när ger lejd en större säkerhet
I dessa nejder än en gammal vänskap?
Se'n när behöfva män, som böja knä
Vid samma kors, en skyddsmur sig emellan,
Som deras onda uppsåts udd gör slö?

Härolden (med dämpad trotsighet).
Det bud, jag framfört, gafs mig ganska nyss.
Det har således inga gamla minnen,
Och biskop Hemming bidar utanför
Med hopp, att mellan svaret och hans fråga
En evighet ej heller tränger sig.

Arvid. Ditt tal, min son, så käckt du djerfves ställa,
Att det en mätare kan synas för
All fara, som i biskopsborgen hotar,
Då man sig anförtrott åt borgens frid.

Härolden (uppbrusande).
Jag står som biskop Hemmings härold här. —

Arvid. Jag hört det redan, och du föra vill
Ett annat svar till den, som sände dig,
Än att han är välkommen nu som fordom.
Din vilja ske! Ett pappersblad skall slå
Ett brohvalf öfver svalget, ej mer fylldt
Af heder, vänskap och ett trofast handslag.

(*Biskopen* gifver en vink åt *Petrus*, hvilken går åt samma sida, hvareifrån han kommit, åtföljd af *härolden*. *Grabbe* drager sig undan åt den motsatta. Äfven alla öfriga dels skingra sig, dels

återvända till kapellet, hvars dörr ej fullt tillslutes. Biskopen tager några steg ditåt, men vänder tillbaka och talar knäböjande på kapellets trappsteg).

Arvid. Du helga jungfru och I helgon alla!

O! mågen I för lamsens throne falla,

Såsom jag faller ned för eder thron,

Och bedja, att mig måtte gifvas styrka

Att oförkränkt bevara i vår kyrka

Er helgondyrkan och den rätta tron.

En röst, som ropar fåfängt uti öknen,

En fot, som söker stigen genom töcknen,

Hvad kan väl utan eder förbön jag!

Men om de strömmar blod, som Finland gjutit,

Ej hunnit än försona, hvad vi brutit,

Mitt hufvud falle främst för straffets lag.

(Under denna bön har *biskop Hemming* inträdd, väpnad i full rustning, som föga låter prelaten skymta fram).

Hemming (för sig).

För att din bön må blifva hörd, behöfver

Du ej till alla helgon ställa den:

Vi andra kunna deras tjänst nog sköta.

(*Biskop Arvid* uppreser sig och betraktar, sedan han vändt sig om, ej utan häpnad *Hemming* ett ögonblick, men går derefter honom till mötes i afsigt att föra sin gäst in i slottet. Under det de aflägsna sig, blickar *Grabbe* tankfullt efter dem).

Grabbe. Man gjorde denne orätt, om man sade,

Att han en ulf i fårakläder är:

Han bär sitt rätta skinn, trots Thomas Wolf

Och ingen sjöman bättre styr sitt roder,

Än den prelatens vilja styr hans arm.

Ifall vår arme biskop honom ger

Ett enda finger, är han så förlorad,

Att, om han också alla helgon hade

Uppå sin sida, rår dock *Hemmings* handske

Ej blott med bispen, men hans hela hjälptrupp,
Som Lalli fordom med sankt Henriks ring.
Men fast ej biskop Arvid är den man
Af stål, som håller i en jernhård tid,
Är dock hans hjerta godt och rent som guld:
Och därför, när det slottet der är grus,
Som fallit neder på hans lyckas spillror,
Skall han, liksom Athen och Temistokles.
En trämur finna till sitt skydd, så länge
Min köl på Finlands vikar bryta mäktar
Ny väg, ännu när ingen mera tror
Att vägar finnas, som till målet leda —
Om målet ej är dödens, undergångens,
Ja, lefve hafvet! Det dock är en borg,
Som qvarstår lika stark till vårt beskydd,
Fast detta slott och alla andra ramlat! —
Här är mitt värf fullbordadt: ty jag vet
Det, som jag veta måste, om det ock
Ej sådant är, som jag det känna önskat.
Från detta håll ej annan hjälp kan väntas
Än vinden, blåsande i mina segel.

III. Scener ur en tilltänkt dram om

Drottning Kristina.

Scenen är i Paris (1657).

Drottning Kristina. Claes Kurck.

Drottning Kristina.

Kan ni förlåta mig uppriktigheten af en bekännelse, hvarmed jag måste möta er här, friherre Kurck? Ni skall ej vägra er förra drottning denna förlåtelse; jag läser den uti edra blickar. Bruket fordrar, att jag skall helsa er välkommen här. Och det är också endast bruket jag hyllar, då jag uttalar ordet: välkommen!

Claes Kurck.

Eders majestät är vand att åstadkomma mycket, som för andra synes omöjligt, och endast därför finner ni behag, nådigaste drottning, uti att förnya försöket att fordra en omöjlighet. Ty förlåtelse kan ju endast komma i fråga, der den skulle skänkas af någon, hvilken egde rätt att känna sig förfördelad eller förolämpad.

Drottning Kristina.

Ni ställer eder vägran artigare än man kunde begära af en yngling, hvilken nyss arbetat sig fram ur Finlands skogar och som endast några dagar haft tillfälle att låta sin tungas band lösgöras af de hvassa filar, hvarmed den parisiska belevnheten sårar hvar och en, som af henne tyckes ifrigast smekt.

Jag behöfver väl längre tid för att lära mig att göra mina ord tillbörligt glatta. Men jag har likväl vistats i detta artighetens Sybaris nog länge för att förstå eder vink om otillbörligheten af att säga en hård sanning i klara ord till en person, som finner sig förhindrad att gifva dem lika skarpa eller möjligen en smula skärpta tillbaka.

Claes Kurck.

Jag nödgas beundra eders majestäts skarpa förstånd, äfven der det behagar eder att använda det på att missförstå en mening, hvilken så föga som min tyckes erbjuda ämne för bitter tolkning. Jag inser nu, ehuru allt för sentida, att jag gäldat min oskrymtade glädje att en gång se mitt fäderneslands drottning med det stora obehag, min närvaro hos henne väckt. Och likväl är det knappt möjligt för mig att ångra, det jag ej lemnat Frankrike utan att hembära eders majestät min varma hyllning.

Drottning Kristina.

Lemna Frankrike, säger ni? Knappt hit anländ tänker ni redan öfvergifva detta land, som utöfvar en sådan tjusande dragningskraft på alla sinnen, som, sedan de frostigt dragit sig tillsamman undan våra eviga vintrars köld, här få öppna sig för menniskolifvets skönaste solskensstrålar. Förlåt mig, Claes Kurck, jag beder er derom på fullt allvar, att jag mottog er så kallt som dessa vintrars februarinatt, ehuru utan deras molnfria klarhet. Det är mig ett behof att säga er orsaken till denna min köld, och jag gör det med hela den öppenhet, hvarpå bäraren af en af våra ädlaste ätters namn kan göra anspråk. Jag befarade, att ni liksom så mången annan sysslolös ädling hitkommit endast för att förgöra sin odrägligaste fiende: en tid, hvaraf man ej kan eller vill göra något nyttigt bruk. O, det skar mig i hjertat, Claes Kurck, att se er ila hit för att jaga efter nöjen, medan Sveriges banér fladdra djerft för krigets stormar, och våra landsmän draga ut segersällt på den kungliga jagt, hvars villebråd äro Sveriges slagne fiender. Jag har ej

varit lycklig dessa tider. Men dock har jag hört mitt bröst klappa af stolt glädje vid hvarje underrättelse, som hunnit det om någon ny seger, till hvilken min djerfve frände fört mina — ack nej — sina tappre. Ni vet, Claes Kurck, att mitt sinne borde hafva hunnit få nog af sådan spis. Det har knappt funnits ett människohjerta, som ända från dess spädate barndom så öfvermåttats af segerrus såsom det, hvilket slår i den store Gustaf Adolfs dotters barm. Och likväl — — — — —

*   *

Drottning Kristina (ensam).

All mensklig storhet drager sin förbannelse med sig, jemnhög med den sjelf. De högsta bergen kasta de kolossalaste skuggor. De små rysa för att glömmas eller rättare för att ej ens kunna glömmas. Ty blott det, som en gång varit ihågkommet, kan förgätas. Men hvad de begå, dem ödet ställt så högt som mig, de kunna göra intet ogjordt af hvad de begått, äfven om de skulle lyckas att utplåna det från eget minne. Denna sak, som ännu icke finnes till, skall jag göra odödlig inom några ögonblick, emedan det är jag, som begår den. Hvilken möda skall ej all efterverld hafva ospard för att rätt komma underfund med de rätta orsakerna till min handling. Hvad oförgångligt svart smädelse skall ej samla sig kring den, liksom korpar kring åteln! Ännu är den i min själ. Jag kan, om jag vill, plundra efterverlden på detta rika rof. Skall jag vilja det? Kanske borde jag det. Nej, nej! Jag vill det icke. Jag, som ej vill rädas för den mäktigaste harm, som lefver på jorden, skall jag vika för fantomerna af en ilska, som ännu icke blifvit född? Jag sköter det, som angår mig, låt efterverlden sköta sitt. Dess hat räddar dig, Monaldeschi, lika litet som kung Ludvigs vrede. Du är förlorad, emedan jag vill det. O, jag gör dig ändå för mycken ära. Ditt lumpna namn skall haka sig fast skrifvet med blod på en sida af min historie. Hvad har du att skaffa der? Du har ej förtjenat en sådan

ståtlig utmärkelse. Ditt unga hufvud, så skönt det än är, är ej tillräckligt skönt ändå att af bödeln flyttas hän i historiens panteon. Men jag har sett med välbehag ett ögonblick detta hufvud. Du förtjenar belöning därför. Och du får den större, än du förtjenar. Du måste dö, Monaldeschi. Dig kan ingen makt, som är eller komma skall på jorden, rädda! — — —

Drottning Kristina (senare)

Anmärkningar.

I detta band, det fjerde af Cygnaei *poetiska* arbeten och det sista, det tionde, af hela verket ingå författarens samtliga *dramatiska* arbeten, alla, så när som ett par smärre fragment, förut i tryck offentliggjorda af Cygnaeus. Utgifvarens åtgärd har inskränkt sig till rättande af meterfel.

Sid. 1. „*Claes Flemings tider*“ författades af Cygnaeus under åren 1848—1851. Redan i den till julen 1848 utkomna kalendern „*Necken*“ ingick under titeln „*Kung Sigismunds värn. Historiskt sorgespel*“ tredje akten af samma dram.

Fullfärdigt blef stycket den sista November 1851, under det att tryckningen redan länge pågått. I bokhandeln utkom „*Claes Flemings tider*“ i medlet af December sagde år och utgafs såsom andra delen af Cygnaei skaldestycken. Förläggare var Johannes Alfthan i Wiborg. Honorariet utgjorde 200 rubel silfver.

Vid en konsert, som den 2 December 1851 gafs i universitetets solennitetssal af akademiska sång- och instrumentalföreningen, föredrog Cygnaeus delar ur femte

akten af sin nyss förut fulländade dramatiska dikt. — Medan Cygnaes ännu höll på med de tre första akterna, hyste han en kär förhoppning att få se stycket uppfördt på scenen af den då i landet kringresande svenske teaterdirektören E. Stjernström. Dikten antog emellertid under utarbetandet så väldiga dimensioner, att författaren till förebyggande af oriktig uppfattning om meningen med arbetet försedde det med ett ur lord Byrons drama „Marino Faliero“ lånadt måtto, angifvande att stycket i dess nu varande skick ej var afsedt för scenen. En scenisk bearbetning så väl af „Claes Flemings tider“ som af „Hertig Johans ungdomsdrömmar“ fortfor dock att alltid vara ett önskningsmål för Cygnaeus, ehuru han visste sig ej vara lämplig att verkställa en sådan.

Cygnaeus hade till först tänkt låta första akten sluta med dess nionde scen, hvarefter den tionde bildade början af andra akten. Äfven i öfrigt afviker den nu varande aktindelningen från den ursprungliga. — Några scener, såsom den åttonde i andra akten mellan Claes Fleming och Radzivill voro först utkastade såsom långa monologer för hvardera af dessa personer; sedermera inlades några repliker för att bilda ett slags dialog. I tionde scenen af första akten hade Cygnaeus först tänkt sig „Nornan spinnande“, under det Johans och Matildas möte för sig går. — Daniel Hjort bar ursprungligen namnet Rudolf; Krasinsky benämndes „en polsk knekt“.

Bland författarens anteckningar i sitt originalmanuskript böra kanske följande anföras:

„Kern skall framdras till Claes Flemings dödsbädd. Denne stöter hjälpen ifrån sig, ehuru den bjudes uppriktigt. Hexan hotar att upptäcka, hvem Kern är, i fall han ej utöfvar sin gamla konst på Claes Fleming“.

„Stenbock, slägtinge åt Claes Flemings maka, vill förråda hexans planer och bindes därför vid det träd, vid hvilket han skjutes“

„Claes Fleming vill efter tredje akten begagna Matilda såsom borgen för dess anförvandter och påskyndar derigenom katastrofen“.

„Man vill öfvertala Kern att afdagataga Claes Fleming för att ställa sig in hos hertig Karl, men han har nog af utöfningen af sin konst“.

Så vidt man af Cygnaei i fragmentariskt skick efterblifna originalmanuskript till hans stora dramer kan sluta, företog han sig ytterst sällan någon, och då ganska obetydlig omarbetning af desamma. Ett par varianter och i tryck ej intagna partier finnas dock i behåll. Ursprungligen hade han tänkt låta „Claes Flemings tider“ begynna med en liten folkscen, hvaraf början anträffats och lyder som följer:

Första akten.

Vid Auras strand.

En gammal borgare. Är det ej som jag säger —?

En annan. Visserligen.

Ett mer upproriskt slägte finns ej till.

Den förste. Säg hellre mera fegt. Ty lutter feghet

Var det, som hållit våra herrar här

Bak hemmets knutar gömda. Och för hvem

Sig undandolde dessa tappra hjeltar?

Den andra. Ja, du har rätt: det allra värsta var

Att kurra gömma de nu leka med

Sin egen kung, som intet högre önskar

Än att åt alla dem betyga få

Sin nåd och sin bevågenhet.

Den förste. Likvisst

Är der ju samme män och herrar, hvilka

Så nitiskt lupit eller rättast sagdt

Så ödmjukt krupit efter hvarje smula

Nedfallande från nådens karga bord.

Den andra. Man kan bli rasande, när man betänker
 Hvad för slags folk vi paradera se
 Som Finlands hjerna, då det tänka bör,
 Som Finlands tunga, i fall det skall tala,
 Som Finlands arm, om det bär ut till strids,

Den förste. Ja, säg ej annat! — — — — —

*

Matilda hade han ämnat, efter det hon erfarit sin
 älskades — Johan Flemings — namn, låta uttala sin
 sorg med nedanstående ord:

Matilda (tryckande handen hårdt emot sitt hjerta):

Hur tomt här käns och dock så tryckande!
 Det är som om man rifvit bort sitt hjerta
 Och fyllt det toma rummet upp med stoft.
 Man säger väl, att hjertat sist skall känna
 Till lif ännu, när annorstäds det slocknat.
 Jag tror det är tvärtom. Mitt arma hjerta
 Det dog med allt, som ännu gaf det glädje,
 Och jag blef dömd att öfverlefva det
 Och höra på dess graf dess själaringning.
 Ett sådant tillstånd mellan lif och död
 Är outhärdeligt. Jag måste bort
 Att söka vinna någondera helt.
 Lif kan det icke bli. Jag vet således
 Med visshet, hvad derute bidar mig.

*

Till början af tolfte scenen i femte akten (se si-
 dan 192) finnes följande något mera betydande variant:

Hexan (inträder; en dyster sky går öfver Flemings an-
 lete, i det han blifver henne varse. Han bemannar sig
 dock och går några steg emot henne, likväl ej med sin
 vanliga säkerhet).

Jag lofvat möta dig ännu en stund
 Förr än din sista. Ord jag hållit nu.

Fleming. Du kunnat dröja än och ord dock hålla.

Hexan. Nej, det var högsta tid.

Fleming. Jag dig förstår:

Du är väl trött vid lifvet.

Hexan. Ej jag nekar,

Att lifvet känns mig tungt; men ej dess börda

Påskyndat mina steg till dig, Claes Fleming.

Fleming. Jag väntat minst med dig ett glädjens budskap.

Blott sådana ju vingar ge åt bärarn.

Hexan. Jag medför icke annat än du väntat —

Tills du tillbaka kan mig gifva det,

Ditt öfvermod har grymt ifrån mig röfvat.

Fleming. Din röst jag trodde redan blifvit hes

Att evigt sjunga om den nötta visan.

Hexan. Jag önskar ej, att välljudsrikt skall klinga

Min röst för den, jag hatar in i döden.

Fleming. Gör detta hat dig lycklig, unnar jag

Dig gerna denna tröst för hvad du mistat.

Hexan. Det gör mig ej till fylles.

Fleming. Hvad begär

Din harm ännu förutom detta?

Hexan. Häm!

Fleming. Ej menskor hör det till att kräfva denna

Utaf en man, som städs blott fyllt sin pligt.

För Gud erkänner jag, att jag har syndat;

För hvarje annan står mitt hjerta rent.

Härefter följer resten af scenen från Hexans ord:
„Du hör dess stämma ej. Den qväfs af blod“, ungefär
såsom det föreligger i tryck. Dock var slutet annor-
lunda ursprungligen, i det att Matilda ej visade sig, ej
heller var det tal om henne mellan Fleming och Hexan,
hvilken senare efter Flemings död ropar ned åt folket
på borggården:

En blixtnad har slagit ned i denna borg!

Sid. 31. *Stenbock: Vet ni ej då, att tiden inne är, då skyttet är förbjudet?* Denna strof beledsagar Cygnaeus i manuskriptet med anmärkningen: *anakronism*.

Sid. 203. „*Hertig Johans ungdomsdrömmar*“. Detta skådespel skrefs 1854 och offentliggjordes samma år, jultiden, såsom tredje delen af „Skaldestycken af Fredr. Cygnaeus“. Författaren hade först ämnat benämna dramen „*Hertig Johan och hans hof*“. Aktindelningen var ursprungligen delvis en annan än den sedermera vidtagna. Första akten gick sannolikt lika långt som i det tryckta originalet; den andra slutade med den nu varande andra aktens femte scen; den tredje omfattade återstoden af sagde andra akt. Den fjärde åter började med tredje aktens första scen och slutade med den sjunde. Den femte och sista akten började med tredje aktens åttonde scen. Hunnen något längre i denna akt ändrade Cygnaeus sin ursprungliga plan och vid slutet af akten nedskref han orden: tredje aktens slut. Utan att känna behof af en ny omarbetning af stycket indelade han de nedskrifna fem akterna i trenne och tillade sedan de två sista akterna, som nu avsluta skådespelet. I slutet af originalmanuskriptet till det fullständiga arbetet tecknade författaren: „Dessa rader, hvarmed stycket är afslutadt, skrefvos på Löparön kl. $\frac{3}{4}$ 1, söndag förmiddag d. 27 Aug. 1854“.

Anmärkas må vidare, att Sabelfana länge i manuskriptet benämnas endast *riddaren*; Arvid Stålarms hette *pagen* (först i sin sista replik i tredje aktens sjunde scen erhöill han namnet Stålarms). Af de utländska krigarena har endast Schenck ett namn; de öfriga: Arnaldo, Bruce och Kinski kallades *italienaren*, *skotten*, *polacken*. Den sistnämnda fick senare i manuskriptet heta än *Dombirsky*, än *Soltick*, slutligen *Kinski*. Sändebuden från svärdsrid-

darestaten tycktes ämnade att kallas, den ena *Rigas*, den andra *Revals sändebud*.

På Cygnaei sextionde födelsedag, den 1 April 1867 blef tredje scenen i fjerde akten af detta skådespel uppförd i Nya teatern i Helsingfors af det Åhman-Pousetteska sällskapet, dervid Karin Hansdotters roll spelades af fru Raa och Sabelfanas af herr Raa.

Sid. 369. *Pygmalion* skrefs sannolikt 1870, samma år det uppfördes i Nya teatern i Helsingfors den 28 Oktober. Stycket ingick i Cygnaei Skaldestycken, Senare samlingen. Första delen. 1870. Till pjesen hade August Tavaststjerna komponerat en vacker musik. — Rörande den polemik, hvartill „Pygmalion“ bland annat gaf anledning, se uppsatsen „Mot ett anfall“ i sjette bandet af detta verk, sidan 400.

Sid. 399. *Dions son* skrefs sannolikt långt tidigare än 1870, då denna dramatiska scen offentliggjordes i Cygnaei Skaldestycken. Senare samlingen. Första delen. Dions sång, sid. 407, återfinnes i sjunde bandet af detta verk på sidan 290, under rubrik „Gif mig visshet (Siciliansk sång)“.

Sid. 411. *Om bålet i Frygien* gäller beträffande diktens uppkomst och publicerande enahanda anmärkning som den till sidan 399 hörande.

Sid. 414, *Scener ur de tilltänkta skådepelen*, „Arvid Kurck“ och „Drottning Kristina“ anträffades efter Cygnaei död i manuskript och offentliggjordes af utgifvaren af hans samlade arbeten, det förra fragmentet i n:o 31, det senare i n:o 28 af tidningen „Finland“ för 1887, båda under den gemensamma rubriken „Några posthuma dramatiska blad af Fredr. Cygnaeus“, dervid om tillkomsten af scenerna ur „Arvid Kurck“ bland annat meddelades, att Cygnaei historiska sinne, efter det första uppförandet i Nya teatern i Helsingfors den 29 Januari 1868 af herr

K. R. Malmströms dram „Erik Fleming“ icke känt sig i allo tillfredsstäldt med den roll, skådespelets författare låtit den allvarlige biskop Arvid Kurck spela. I denna sinnesstämning hade Cygnaeus satt sig ned att skriva några scener, hvarefter han dock afbröt sitt arbete. Då detta ämne likväl låg honom varmt på hjertat, öfverlemnade han sitt manuskript åt en mångårig, af skalden högt värderad väninna, fröken Emelie Bergbom med begäran, att hon ej måtte underlåta att då och då erinra honom att fortsätta och avsluta arbetet. Oaktadt erhållna uppmaningar i sådant syfte förmådde Cygnaeus sig aldrig att gripa an detta stora verk.

De historiska personer, som i dessa scener i „Arvid Kurck“ uppträda, äro, utom biskopen sjelf, den raske och äfventyrlige sjöhelten Nils Månsson Grabbe till Grabbacka (i Karis), hvilken under befrielsekriget mot danskarne på Gustaf Wasas tid beredde Severin Norby och hans män så många sömlösa nätter; *) samt den krigiske Hemming Gadd, vald biskop i Linköping.

Till „Arvid Kurck“ hör sannolikt äfven följande fragment, som anträffats upptecknad på ett pappersblad:

Erik Fleming (inträdande med sin syster).

Och trodde du också, du som de andra,

Att fosterland och folk jag öfvergifvit —

Liksom en redlös båt från stranden ryckes

Och kastas vind för våg af stormens nycker —

Att tro och heder jag till sköfving lemnat

Anmärkas måste, att Cygnaeus de tre sista gånger, Grabbes namn förekommer, råkat skriva „Bagge“, ett påtagligt skriffel, som här rättats. Hemming Gadd benämnes i originalmanuskriptet städse endast „biskop Henning“, ej Hemming.

Liksom en brottslings kropp åt rofvets fåglar.
 Säg, att du icke trodde så! Ha, annars
 Lösbryter mitt förstånd de fogningar,
 Dem man re'n längesedan brustna trodde.
 Ej galenskapen ger sig alltid tid
 Att bida, tills dess ankomst blir bebådad.
 Af slika stötar. Mindre kan förslå. — — —

*

Äfven en annan antydning om Cygnaei uppfattning af Erik Flemings karaktär finner man i följande skizzerade dialog mellan Erik och en annan, i manuskriptet ej namngifven person:

En Tomas Wolfs misstänksamhet ju blifvit
 Af din förställning vilseledd; hvi skulle
 Ej dessas fromma enfald blifva det.

Erik Fleming. Ja, du har rätt, såsom förståndet
 alltid

Har rätt mot allt hvad ädlast i oss finnes.

Och likväl ropar ännu ur sin graf

Den kärlek, som jag hyst för detta folk,
 Och som nu ligger död, att de till skenet
 Ej kunde sätta tro, men tro på mig.

O, visste de, hvad jag för dem har utstått;
 Att jag för deras skull re'n tusen gånger
 Har ryckt mitt lif utur min lust att dö!

Att sorg, bekymmer, planer, hvilkas mängd
 Ej inom tio år fått annars rum,

I trängseln af hvarenda natt ha hoptryckts;

Att dessa fåror, som ej mera plöjdes

På någon teg i vårt förstörda land,

Uti min panna stundeligen skuros;

Att snön, som smalt kring våra brända kojor,

Sig hopade uppå min unga hjessa.

Om på mig sjelf jag endast hade tänkt

Miit öde hade icke tyngre vägt
 Än smädelsen på dessa bestars tunga.
 Men deras lidande jag tog på mig,
 Såsom min ära de ifrån mig tagit.

Sid. 421. *Scener ur en tilltänkt dram om drottning Kristina.* Se början af anmärkningen till sidan 414.
 — Detta fragment är sannolikt Cygnaei första försök på dramatiskt område och synes hafva varit afsedt att ingå i ett af honom påtänkt skådespel, hvars hufvudfigur hade blifvit *drottning Kristina*, med hvars karaktär han under sina arkivforskningar i Montpellier gjorde sig förtrogen. Scenerna äro troligen skrifna i sagde stad eller i Paris år 1847.

Manuskriptet innehåller två ofullbordade scener, den ena skildrande drottningens sammanträffande i Paris, under hennes vistelse derstädes något af åren 1656—1658, med den unge finske ädlingen Claes Kurek, den andra tecknande drottningens tankar, då hon fattar beslutet att låta mörda sin öfverstallmästare, markis Monaldeschi, hvilket mord den 10 November 1657 egde rum i Fontainebleau.

TIONDE BANDETS

INNEHÅLL.

Dramatiska arbeten:

	Sid.
<i>Claes Flemings tider.</i> Dramatisk dikt i fem akter (1851). . .	1.
<i>Hertig Johans ungdomsdrömmar.</i> Skådespel i fem akter (1854)	203.
<i>Pygmalion.</i> Lyriska scener (1870)	369.
<i>Dions son.</i> Dramatisk scen i Syrakusa	399.

Fragmenter:

I. Scen ur ett tilltänkt sorgespel: <i>Bålet i Frygien</i> . .	411.
II. Scener ur ett tilltänkt sorgespel: <i>Arvid Kurck</i> (1868)	414.
III. Scener ur en tilltänkt dram om <i>Drottning Kristina</i> (1847?) . , ...	421.

Anmärkningar	425.
------------------------	------
